

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

køntor
ekspl.
ER

SIGURD BERG

TRÆK AF

DANSK MUSIKPÆDAGOGIKS HISTORIE

FESTSKRIFT
I ANLEDNING AF
MUSIKPÆDAGOGISK FORENINGS
50 AARS JUBILÆUM

Undervisning i Solmisation
Træsnit fra 1501

KØBENHAVN

1948

TRÆK AF
DANSK MUSIKPÆDAGOGIKS
HISTORIE

SIGURD BERG

TRÆK AF

DANSK MUSIKPÆDAGOGIKS HISTORIE

FESTSKRIFT

I ANLEDNING AF

MUSIKPÆDAGOGISK FORENINGS

50 AARS JUBILÆUM

Undervisning i Solmisation

Træsnit fra 1501

KØBENHAVN

1948

Tryk:
UNIVERSAL
TRYKKERIET

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

Indholdsfortegnelse

FORORD af <i>Thorvald Nielsen</i>	7
TRÆK AF DANSK MUSIKPÆDAGOGIKS HISTORIE	
I ÆLDRE TID	9
<i>Det 18. Aarhundrede</i>	26
MUSIKPÆDAGOGISK FORENING 1898—1948	33
<i>Det forberedende Arbejde</i>	36
<i>Fagprøven som Princip</i>	39
<i>Dagliglivet begynder</i>	42
<i>En kritisk Periode</i>	44
<i>Nye Idéer</i>	46
<i>Interessen vokser</i>	50
<i>Horisonten udvides</i>	51
<i>Det første Jubilæum</i>	53
<i>Fagprøven skærpes</i>	54
<i>Konkurrerende Foretagender</i>	57
<i>Gode Resultater</i>	59
<i>Det første nordiske musikpædagogiske Møde</i>	63
<i>Nye Æresmedlemmer — Radiofonien</i>	71
<i>En pinlig Forglemmelse og andre Ubahageligheder</i>	74
<i>Den store Revolution</i>	76
<i>Fagprøven skærpes yderligere</i>	83
<i>Det folkemusikalske Arbejde</i>	88
<i>Den anden interskandinaviske Kongres</i>	101
UDSYN OG FREMSYN af <i>Finn Hoffding</i>	111
BIBLIOGRAFI OVER DANSK MUSIKPÆDAGOGISK LITTE- RATUR	123

Forord

Ved Udgivelsen af nærværende Festskrift i Anledning af Musikpædagogisk Forenings Stiftelse for 50 Aar siden er et længe næret Ønske gaaet i Opfyldelse: det nemlig, at faa stadfæstet Træk af Musikpædagogikkens Historie i Danmark i ældre og nyere Tid. Lejligheden er oplagt til at faa et saadant Foretagende realiseret. Og det burde utvivlsomt gøres nu, inden Tiden lægger sin altudslettende Haand over Personer og Begivenheder, som dog var værd at ihukomme, al den Stund Arbejdet med de strømmende Toner dog har taget sin første Begyndelse i den Gerning, der udøves af den undervisningsgivende Stand. Den Betydning, som den fremragende Pædagog har for Tonekunstens Trivsel, er jo aabenbar, og den Skade, som den underlødige Musikundervisning har forvoldt, er ligesaa indlysende. De Mænd og Kvinder, som i stille Ubemærkethed har haft de store Idealer for Øje og gennem deres Virksomhed kæmpet for disse, fortjener at mindes. Og ikke mindst de, som tog det første organisationsdannende Initiativ.

For 50 Aar siden var ingen Undervisning under Kontrol. Enhver, der blot kunde holde paa en Violin eller slaa et Par Toner an paa et Klaver, gav sig ufortrødent af med at vejlede den opvoksende Ungdom — og ofte naturligvis med kummerligt Resultat. Bortset fra enkelte fremragende Undtagelser var Musikundervisning i gamle Dage ikke det samme som nu. Den store Forskel fra før bunder i den tiltagende Specialisering ved Dyrkelse af alle de Discipliner — f. Eks. foruden Hovedinstrumentet, Hørelære, Form-

lære og Musikhistorie — som maa beherskes tilbunds, saafremt Pædagogen af i Dag skal kunne honorere de Krav, der stilles af et moderne Publikum, som gennem Radio og Grammofon har faaet Ørerne opladt for den gode Musik — og det i et Omfang, der var ukendt for blot en Menneskealder siden.

Om denne Udvikling af Musikpædagogikken handler nærværende Skrift, og Kampen, som har staaet paa, er foreløbig kronet ved den bemærkelsesværdige Begivenhed, der fandt Sted i 1940, da Staten overtog den musikpædagogiske Eksamen. Med Tilfredshed kan vi derfor se tilbage paa det store Arbejde, der er udført, et Arbejde uden hvilket dansk Musikpædagogik i Nutiden ikke vilde have staaet paa et saa fremragende Stade.

For den Venlighed, som følgende Bidragydere har udvist overfor Musikpædagogisk Forening ved at give deres Støtte til Udgivelsen af dette Skrift, bringer vi hermed vor hjerteligste Tak: Den kulturelle Fond, Vera og Carl Johan Michaelsens Legat, Violinbyggerfirmaet Emil Hjorth & Sønner, Musikforlæggerne Asger og Svend Wilhelm Hansen og Hornung & Møller A/S, Kgl. Hof-Pianofabrik.

THORVALD NIELSEN.

TRÆK AF
DANSK MUSIKPÆDAGOGIKS HISTORIE
I ÆLDRE TID

I DEN KATOLSKE KIRKE har Musikken altid været et omfattende og betydningsfuldt Led, — og da Katolicismen fik Fodfæste her i Danmark, var det derfor nødvendigt allerede paa et tidligt Tidspunkt at sørge for, at de unge Mænd, der skulde uddannes som Kirkens Tjenere, ogsaa fik en forsvarlig *musikalsk* Uddannelse. Til hvert Domkapitel var der, vistnok allerede i det 12. Aarhundrede, knyttet en Præsteskole, hvor der undervistes i Kirkens Tros-lærdomme samt i de Færdigheder, som Gudstjenesten krævede, især Sang og Latin («Musik» og «Grammatik»). Den vordende Præst maatte jo kunne synge.*) Her finder man formodentlig den første virkelige systematiske Musikundervisning i Danmark. Men Forholdene herhjemme var endnu saa primitive, at den, der søgte en mere omfattende Uddannelse, maatte rejse udenlands. Med Støtte af Kirkens Pengemidler rejste mange unge danske Mænd ud til fremmede Højskoler, især til Paris**), hvor der allerede i 1147 skal have været en Stiftelse: »*Collegium Dacicum*« til Underhold for danske studerende. Det ligger nær at formode, at ogsaa den musikalske Dannelse herigennem fik et mere kosmopolitisk Præg, og at de unge hjemvendte tilførte det danske Musikliv betydningsfulde Impulser. Men henimod Slutningen af den katolske Tid stod den Kunstmusik, der herhjemme dyrkedes i Klostre og Kirker, dog endnu paa et forholdsvis lavt Trin og kunde paa ingen Maade taale Sammenligning med det bedste i Udlandet. Da Ærkebiskop *Erik Walkendorf* skulde hente Christian II's Brud i Neder-

*) C. Rosenberg: Nordboernes Aandsliv, II, 1880, S. 22.

**) M. Hammerich: Højskolernes Opkomst og nordiske Studerende i Paris. Nord. Universitets-Tidss. 6¹, 1860.

landene, skrev hans Broder til ham fra Löwen og anbefalede ham at engagere Sangere fra Lübeck og Danzig, »thi de sjunge meget ilde i Kjøbenhavn; Eders Naade véd vel, hvilken Sang *der* falder udi Landet«.*)

Nu var vi saa heldige her i Danmark, at flere af vore Konger var stærkt musikinteresserede og direkte medvirkende til, at Musiklivet herhjemme efterhaanden naaede en saa straalende Blomstring, at det kom til at staa paa Højde med det bedste i det Europa, der ligger Nord for Alperne.

Allerede *Christian II* havde Øje for den Betydning, som Musiklivet i Latinskolerne kunde faa ikke alene for Kirken, men for Samfundet i det hele taget. Efter Reformationen traadte Kirken mere og mere tilbage som den førende Magt indenfor næsten alle Kulturomraader, og Musikken, der i den katolske Tid fremfor alt var en kirkelig Kunst, begyndte nu at faa sin selvstændige Udvikling og kom til at staa paa egne Ben. *Christian III* fortsatte Bestræbelserne for at gøre Sangen til et vigtigt Fag i Latinskolerne. Det blev bestemt, at Børnene skulde synge en Time hver Dag, for at de kunde lære »ikke alene af en Vane at sjunge, men af ret Kunst, ikke heller under enfoldige Noder alene men ogsaa Diskant«. Ved Diskant forstod man den Tids kunstigere Musikformer i Modsætning til den enkle Koralsang.***) *Luther* selv regnede som bekendt Musikken for et saare vigtigt Opdragelsesmiddel. »Sie macht fein geschichte Leute«, sagde han; »ein Schulmeister muss singen können, sonst sehe ich ihn nicht an.« *Christian III* mente, at Musikken var »en liflig Afbildning paa Orden iblandt Stænderne og udi Embeder i en vel indrettet Stat.« Man ser, at dette Syn paa Musikkens opdragende Betydning i mangt og meget minder om de gamle Grækeres etiske Musikopfattelse. Den første lutherske Biskop i Sjællands Stift, *Petrus Palladius*, kommer i sin berømte Visitatsbog gentagne Gange ind paa Sangens Betydning. Han er vred paa dem, der ikke gider synge med i Kirken: »Det var jo tusindfold bedre, at din Tunge var rundet op i din Hals og du laa for længe siden paa denne Kirkegaard, end at du skulde staa længere herinde og bespotte Gud som Svin og Køer, der ikke kan sjunge.«***)

*) V. C. Ravn: *Konserter og musikalske Selskaber*, 1886, S. 4.

**) V. C. Ravn, o. c., S. 4.

***) A. Hammerich: *Dansk Musikhistorie indtil ca. 1700*. 1921. S. 113.

Ved Reformationen havde Kirken lidt et alvorligt Tab i musikalsk Henseende, da de veluddannede katolske Kantorer blev afskaffet. Kirkemusikken havde antaget helt nye Former og der stilledes ikke nær saa store tekniske Krav til dens Udførelse som i den katolske Tid. Men nogen Musik skulde der jo bruges, og der blev derfor etableret et Samarbejde mellem Kirken og Latinsko-lerne, hvor der, med kirkemusikalsk Arbejde som Maal, blev lagt større Vægt paa Sangundervisningen end før. Som nævnt blev det allerede under Christian III bestemt, at Børnene skulde indøve kunstfærdig, flerstemmig Sang. I København havde Peblingene i Vor Frue latinske Skole Sangøvelse hele to Gange om Dagen under Ledelse af Skolens Rektor eller en af Hørerne. Disse Øvelser foregik i Frue Kirke med to Klasser ad Gangen. Naar man tænker paa, hvor primitivt Sangermaterialet maa have været, kan man ikke forestille sig noget særlig straalende Resultat af denne Under-visning, saa meget mere som Lærerkræfterne næppe selv har haft nogen grundlæggende musikalsk Uddannelse.

Alligevel kom denne Sangskole efterhaanden til at spille en be-tydelig Rolle i Datidens Musikliv. Herfra udgik nemlig et Korps af unge Sangere, de saakaldte *Davidsgene*, som bestod for Bassers og Tenorers Vedkommende af 12 udvalgte Elever fra Mesterlektionen i Vor Frue Skole, unge Mænd, hvis Stemme havde »mutteret«, mens Sopran- og Altstemmerne blev sunget af udvalgte Stemmer blandt de mindre Peblinge. Disse *Davidsgene* maa have været ganske dygtige, da de var meget efterspurgt som Assistance ved fornemme og velstaaende Folks Festligheder, ved Bryllupper og Begravelser; ja selv ved Hoffet, naar det kgl. Kantori var forhindret.

Ogsaa Instrumentalmusik blev dyrket i Skolerne. I et Regnskab for Københavns Skole finder man mangfoldige Poster, der henviser til Musikken.*) Regnskabet er fra omkring 1650. Paa Udgifts-siden findes bl. a.: »Den 3. November er gjort Overenskomst med en Student ved Navn Hendrich Mortenssøn, som nu er Anden-Lektie-Hører i Københavns Skole, at lære 2 fra Skolen at blæse i Basuner, eftersom der da ingen var i Skolen, som enten kunde blæse i Basuner eller lege paa nogle Instrumenter; gav ham derfor

*) Musikhist. Arkiv. 1931. S. 101—106.

8 Rigsdaler.« — — — »Er med vores ærværdige Hr. Biskops Bevil-
ling og Samtykke til vores Musiks Forbedring, som da lød ilde for
sin Ringheds Skyld, købt et Accord Violer hos Samuel Tilcke, Viol-
mager ...« — — »[Købt] 2 store Basvioliner à 14 Rigsdaler ... En
Nøgle til at dreje og stemme med 1 Mark ... 2 Tenor-Violer à 6
Rigsdaler ... 1 Alt-Viol 4 Rigsdaler ... Et Accord Fløjter for 4 Rigs-
daler ... En Basun til Skolen med et Foer for 10 Rigsdaler ... Et
Kornet 4½ Rigsdaler.« — — — »Lod jeg en Discipel lære paa
Violonen og gav for hans Undervisning 12 Rigsdaler til Gotlew
Borries, Prinsessens Instrumentist ...« »For en Discipel at lære
paa Kornet givet 16 Rigsdaler.« — — — »Eftersom Kantoren be-
klagede sig over, at Disciplene ikke ret kunde liniere deres Dis-
kant-Partier, har jeg ladet smedde en Høvl og hos Antonius Sned-
ker faaet gjort Stokke af Pæretræ til at trykke Diskant-Linier ...
Lod trykke 3 Ris linieret Papir ...«

I 1649 havde Skolen det Uheld at blive bestjaalet for flere af
sine Musikinstrumenter. Herom meddeler Regnskaberne meget
udførligt: »Blev stjaalet forgangen Aar i Julen ... af en Person ved
Navn Oluf Pederssøn Hjørring, om hvem de højvelbaarne Profes-
sorer har videre Kundskab ... 1 Basun, 2 Discant-Violer, 2 Kor-
netter. Jeg lod Tyven eftersøge og eftersporede ham i Helsingør,
Køge, Roskilde og Frederiksborg og fik ham sat fast; kostede 4
Sl.daler. — Og maatte jeg føde ham baade i Bønderkældereren un-
der Consistorium og holdt ham siden i et Kammer paa Skolen med
Vagt over ham om Natten og hans Føde i 14 Dage, som jeg dog ikke
fører paa Skolens Regnskab. Basunen fik vi igen uskadt. For 2
Kornetter og den ene Viol, givet til en Soldat i Frederiksborg, som
havde laant ham Penge derpaa, 3 Sl.daler, hvilken ellers vilde
have brændt dem op. Mundstykkerne havde Tyven mistet og paa
den ene Viol var Halsen brudt i Sønder.« — Senere faldt en Disci-
pel ned ad Skolens Trappe med Quart-Basunen, som han skulde
bære hen i Kirken og som blev brudt i 3 Stykker. Den maatte sen-
des til Danzig for at blive repareret. (7 Rigsdaler og 1 Mark).

Af samme Skoleregnskab fremgaar det ogsaa, at man virkelig
gjorde en Indsats for at knytte gode Musicklærere til Skolen. En
Post lyder saaledes: »Bevilgede vores salige ærværdige Hr. Biskop
D. Jesper Brochmand til *Arendt Hendrichssøn* (Medlem af det kgl.
Kantori), som var en meget dygtig Person i Vokal- og Instrumental-

musik, formedelst han ej skulde forlade Skolen, *Det Resen'ske Musik-Stipendium*, som er 18 Rigsdaler.«

Senere købte Skolen et Positiv med 4 Stemmer, som med forskellige Omkostninger kom til at koste ca. 70 Rigsdaler, ligesom man i Tidens Løb anskaffede en betydelig Samling af Musikalier, baade Vokal- og Instrumentalværker, ialt ca. 125 Bind.

Ogsaa de lærde Skoler udenfor København fulgte godt med. I Fundatsen for *Sorø* (1613) forlangtes det, at *Musica vocalis* skulde øves med Flid. Blandt Lærerkræfterne var flere gode Instrumentister, baade en Organist, en Lutenist, en Violinist og — en Danser. Paa *Herlufsholm* har man endnu bevaret en Del sjældne Sangbøger fra 17. Aarhundrede, men desværre er ellers de fleste af disse gamle Musikalier forsvundet fra Skolebibliotekerne.

I Latinskolen i *Nykøbing F.* nød Musiklivet særlig kongelig Bevaagenhed, idet Nykøbing Slot i det 17. Aarhundrede i længere Perioder beboedes af kongelige Personer. Christian IV's Moder, Dronning *Sofie* havde i over 40 Aar Slottet til Enkebolig, og Sønnesønnen, den udvalgte Tronfølger Prins *Christian*, afløste hende som Beboer af Slottet. Prinsen yndede i særlig Grad Instrumentalmusik og holdt selv et helt lille Kapel af udvalgte Musikere. Hans Interesse for Musikundervisningen i Nykøbing lærde Skole viste sig blandt andet ved, at han skænkede Skolen visse Pengebeløb, der anvendtes som Gaver til 2 Disciple som Paaskønnelse for Undervisning i Basunspil og Sang. Det var nemlig ikke ualmindeligt, at de ældste Disciple underviste de ynge. Det Bredalske Legat blev f. Eks. saaledes givet til en vis *Henrik Møller*, »fordi han skal dagligen informere Børnene udi de nederste Lektier udi elementis musices fra halvgaaen 12 til 12 slet.« Det nævnes ogsaa, at en anden Elev, *Frederik Jensen*, underviste sin Meddiscipel, *Poul Prip*, i Fiolspil.*)

Basunen er Skolernes hyppigst nævnte Instrument. Men i Løbet af det 17. Aarhundrede begyndte Interessen for disse pompøse Instrumenter at tabe sig og man lagde mere Vægt paa de blidere Instrumenter.

Vi véd kun lidt om, hvilke musikalske Kvalifikationer de lærde Skolers Ledere var i Besiddelse af. Men de fleste af dem var vel

*) Viggo Holm i Løll. Falst. hist. Samf.s Aarb. 1915, S. 59.

udgaaet fra Universitetet. I den gamle Universitetsfundats fra 1539 regnedes Musikken, og navnlig dens Teori, under de filosofiske Fag. Rektoren ved Vor Frue Skole var tillige Lector musicus og i samme Fundats paalagdes det de andre Professorer at sørge for, at alle Studenterne tog Del i de musikalske Øvelser. »Musikken gør dem nemlig friskere til deres øvrige Studeringer, den udøver en mildnende Indflydelse paa Sindet og gør sine Dyrkere mere skikkede til at omgaa andre Mennesker, og naar de siden selv faar Hustruer, Børn og Tyende, vil man i deres Huse faa yndig Musik og gudelig Sang at høre; og dersom de bliver Sognepræster, vil de med Flid tage sig af, at ogsaa Menigmand i Kirkerne øves i Salmer og gudelige Sange; og derved vil Folk af sig selv faa Lyst til at synge i deres Huse og ved deres Arbejde, som Paulus vil, at de Kristne skal gøre, og som de hellige Profeter ogsaa ofte opmuntrer til.« — — »Vi plejer med Misfornøjelse at høre, naar en Præst synger slet og ikke agter Noderne i Alterbogen, men brøler noget ud, ligesom det falder ham ind, og indbilder sig, at sligt kan behage Menigheden. Saadanne bekymrer sig ikke om, at deres Menighed øves i Salmer og gudelige Sange, ikke engang ved Altergangen, hvorom Herren dog selv har sagt: Gører dette til min Ihukommelse. Her bør nemlig ikke blot nogle dertil lejede Folk synge, ligesom de tidligere Kordrenge, men hele Menigheden bør stemme i og takke Gud. Men hvis nu ogsaa enkelte fromme og lærde Præster har en slet Stemme eller af Naturen er berøvet Sangens Gave, hvem vil ikke holde dem det tilgode for det hellige Embedes Skyld, som de trolig og gudelig forestaa! Men hvem vil derimod rose hos andre, at de foragter Musikken. Alt skal jo hos os, som Paulus siger, ske sømmelig og med Orden. Derfor skal ikke blot flinke Skoledisciple, men ogsaa alle Studenterne ved Universitetet formanes og holdes til at øve sig i Sang.«

Som nævnt, skulde Rektoren ved Vor Frue Skole fungere som Lektor i Musik ved Universitetet. Denne Bestemmelse er aabenbart først senere traadt i Kraft og man holdt sig til den gamle »Ordinatio lectionum« fra 1537, hvor det er bestemt, at Professoren i Matematik ogsaa skulde være Lærer i teoretisk og praktisk Musik. Den første Lector musicus var nemlig Prof. math. *Matts Hack*, der tillige stod i Spidsen for det kongelige Kantori, som under Christian III hævede sig til større Betydning end nogensinde før. Men

efter *Matts Hack's* Afsked med Universitetet i 1545 kom Latinskolens Rektor til at overtage Studenternes Undervisning i Musik.

Ifølge den nævnte Universitetsfundats fra 1539 skulde Lector musicus fire Dage om Ugen Kl. 12 læse over Syngekunsten og undertiden tillige lade udføre »Discantus eller Figuralsang«. Det anbefales ogsaa at dyrke Instrumentspil, baade Orgel, Blæse- og Strygeinstrumenter. Hertil maatte der dog engageres specielle Lærere. Den nævnte *Matts Hack* skal have været en særdeles due- lig Musiker. For det kgl. Kantori har han vistnok selv komponeret adskillige Værker, bl. a. en i 1540 opført Komposition for et Kor paa 50 Sangere, et stort Værk for 12, 16 og 24 Stemmer.*)

Det var ikke noget stort Honorar, som efter *Matts Hacks* Afgang tilflød Rektoren ved Vor Frue latinske Skole for at varetage Musik- undervisningen paa Universitetet. Det begyndte med et aarligt Tillægshonorar paa 20 Daler, der dog senere steg til 30. For dette beskedne Beløb skulde han altsaa holde fire Forelæsninger ugent- lig og desuden indøve Studenterne i flerstemmig Sang. Ved Besæt- telsen af Skolens Rektorat lagde man naturligvis mest Vægt paa at faa en Mand med boglige og pædagogiske Kvalifikationer og tænkte mindre paa hans musikalske Kundskaber og man hører da heller ikke meget om, hvad samme Rektor fik udrettet som Lektor i Musik ved Universitetet. Af nogle endnu bevarede Fore- læsningskataloger kan det dog ses, hvilke Værker man har lagt til Grund for Undervisningen. Her nævnes først og fremmest det 16. Aarhundredes store Musikteoretiker, Schweizeren *Glareanus'* be- rømte og lærde Værk »*Dodekachordon*« fra 1547, hvori Forfatteren behandler Kirketonearterne, Udviklingen af Mensuralmusikken og Kánonkunsten i det 15. og 16. Aarhundrede paa Grundlag af Kompositioner fra Tidens største Mestre. (Dette Værk, der var paa Latin, findes i en tysk Udgave fra 1899, udgivet af »Gesell- schaft für Musikforschung«). Forfatteren, der var en nær Ven af *Erasmus af Rotterdam*, var Repræsentant for den store nederland- ske polyfone Musikstil og Værket passede godt nok til Tiden under *Christian III* og *Frederik II*; men senere, i *Christian IV's* sidste Tid, da den homofone Musik vandt mere og mere Herredømme, blev denne Bog betragtet som forældet.

*) H. F. Rørdam: Kbh.s Univ. Hist. B.I og III, 1868—77.

Der var imidlertid enkelte af Universitetets Musiklektorer, som selv producerede musikteoretiske Værker, omend i mere beskedene Maalestok. I 1607 udkom et lille Skrift »*Musicæ Practicæ Rudimenta*«, som med nogenlunde Sikkerhed kan tilskrives Lector musicus *Johannes Kraft*, der var knyttet til Universitetet fra 1606—1612. Det er en i Katekismusform, paa Latin skrevet, lille Fremstilling af Musikkens Elementarlære og indeholder tillige en ret stor Samling af praktiske Øvelser for Sang. Foruden denne lille Bog skal *Kraft* have efterladt sig mange Samlinger og skriftlige Afhandlinger om Musik. Man kender dog ikke et eneste af hans Skrifter udover det ovennævnte, som man ikke engang med fuld Sikkerhed tør tilskrive ham.

Det næste, betydeligere, Skrift om Musik udkom 1646. Forfatteren, Rektor i Slagelse, *Hans Mikkelsen Ravn* (*Corvinus*) sad inde med betydelige Kundskaber baade i den praktiske og teoretiske Musik. Værket kaldte han »*Heptachordum danicum*«. Det begynder med en historisk Indledning, der giver værdifulde Bidrag til Danmarks Musikhistorie. Han gaar derefter over til en indgaaende Fremstilling af Musikkens Teori, lige fra de rent elementære Discipliner til de mere udviklede, Fuga, Kánon etc. Han gaar ind for det dengang nye Oktavs-system med den 7-tonige Skala, det, som vi bruger nu, i Modsætning til det tidligere gældende System »*Hexachordum*« med sin 6-tonige Skala (ut, re, mi, fa, sol, la). Bogens Undertitel »*Nova Solsisatio*« er netop skabt paa Grundlag af den nye tilkomne 7de Tone »si«. Den tidligere Betegnelse var »*Solmisatio*«.

Værket falder i to Hovedafsnit, »*De notatione*«, om Nodetegn, Takt o. l., samt »*De modulatione*«, Læren om Intervaller, om Skala-systemerne (herunder om de 12 Kirketonearter, hvis Væsen og tonale Beskaffenhed Forfatteren forklarer paa en mønsterværdig klar Maade) samt Regler for at komponere, »*Cantum faciendum*«, der blandt andet giver Anvisninger for Figurationer, Dissonanser, Synkoper, Cadenzer m. m. Der er mange pudsige Udtryk i Bogen. Ordet *Concerto* definerer han f. Eks. saaledes: »Naar mange Kor saa godt som med hinanden slaa sammen og skærmydserer.« — *Phantasia* eller *Capriccio* forklares paa denne Maade: »Naar nogen efter sin egen Plaseer tager sig for at traktere en Fuga, hvori han dog ikke forbliver længe, men straks en anden, ligesom det kommer ham i Sinde.«

Værket slutter med en »*Logistica Harmonica*«, en lærd Udvikling af den matematiske Beregning af Tonerne. Saavidt vides er det første Gang, denne Disciplin er fremstillet af en dansk Forfatter.

Naturligvis er *Ravns* Bog ikke et Førstehaandsarbejde helt igennem. Han bygger paa mangfoldige Kilder, spanske, italienske, franske og tyske, men den er et levende Vidnesbyrd om en højtstaaende Musikkultur herhjemme paa en Tid, hvor Sæder og Skikke ellers paa mange Maader var lidet forfinede.

Det næste større musikteoretiske Værk, som dog indtil 1928, da det blev udgivet af Musikhistorikeren *Godtfred Skjerne*, kun har foreligget i Manuskript, var *Matthias Schachts* »*Musicus Danicus eller Danske Sangmester*«, der blev fuldført i 1687. Det er et stateligt Værk, der ligesom »*Heptachordum danicum*«, bygger paa mangfoldige Kilder, som Forfatteren har indarbejdet i et fast og logisk System, der viser ham som en praktisk og kyndig Musiker. *Schacht* var paa den Tid Rektor i Kerteminde. Ogsaa denne Bog giver os et fyldigt Begreb om, hvad man dengang maatte tilegne sig af praktisk og teoretisk Viden for at kunne regnes for en helbefaren Musiker.

I den teoretiske Del af *Schachts* Værk handler første Del om »*Siunge-Konsten*«. Her behandler han først *Choralsangen*, som han definerer saaledes: »*Choral-Sang* er een eenfoldig og ligedan Tact eller Mensur udi Noderne naar alle Noder tegnes paa een Maade saa og betyder alle lige meget og sjunges alleneste i Nedslaget, om man ellers bruger nogen Tact dertil.« Derefter omtales de forskellige Nøgler med deres tilhørende Toneomraade, de almindeligste Nodeværdier og Toncarternes Karakter efterfulgt af en omfattende Behandling af Figuralmusikken, som »er en viss og fuldkommen Siunge-Konst, hvor een eller flere Stemmer indføres med særdeles Maner og Art, naar Noderne er ulige i deres Mensur og een gælder mere end den anden, til en sød og velklingende Harmoni at indstemme. Af Figuralsangen bestaar al den Konst og Zirlighed, som Musikken kan nogensinde afstedkomme, det være sig med Stemmer eller Instrumenter.« Det er interessant at se, at man paa den Tid opfattede den flerstemmige Musik saaledes, at den baade lod sig opføre af Sangstemmer og Instrumenter.

Schacht gennemgaar de forskellige Nøgler og Nodetegn, Krydser,

Be'er, Punkter og gaar derefter over til Intervallerne («Nodernes Distantz»). Paa nogle Sider følger saa en Gennemgang af en Række italienske Musikudtryk samt Musikinstrumenternes Navne paa Italiensk, Latin og Dansk. I »Siunge-Konsten«s sidste Kapitel tales der »om det, som almindelig skal agtes udi Siungekonsten og hvad Vildelser en Sanger bør undfly.« *Schacht* er her inde paa Vejtrækningsproblemer, rytmisk Præcision, Tekstudtale, Koloraturer og forskelligt andet — og slutter Kapitlet med en Række Nodeeksempler paa Rytme- og Intervaløvelser, specielt for Sangere.

Værkets 2. Del, »Tonologia«, behandler Tonearternes Funktion i Praksis, de tilladte og de forbudte Intervaller m. m. Kirketonearterne er gennemgaaet hver for sig i 14 Kapitler, hvor hver Tonearts Karakter og Anvendelsesmulighed er nøje undersøgt.

3. Del kalder *Schacht* »Melothesia«, om Kompositionen: »— en konstig Videnskab, ved hvilken man lærer at sammensætte adskillige Melodier med faa eller mange Stemmer, som haver en behagelig Harmoni. *Harmonia* er adskillige Stemmers Forening til een konstig Sammenklang.« I de følgende Kapitler gennemgaaes Konsonanser (5 Kapitler) og Dissonanser (2 Kapitler); Kapitel 8 bringer en Oversigt over de forskellige Arter af Kontrapunkt og Kapitel 9—19 behandler alle de forskellige Kompositionsformer, begyndende med de enkleste Regler for en Melodis Opbygning for efterhaanden at skride frem gennem mere og mere kompliceret flerstemmig Sats. Sluttelig gennemgaaes Fugaen i alle dens Arter.

4. Del hedder »*Tastologien*«, — hvorledes man skal spille en Generalbas efter Noderne paa et Klaver — og Værket slutter med et »Appendix«, »Hvorledes man skal stemme et Klaver«.

Naar man sidder med dette store Værk foran sig, — det er paa over 300 Sider i Kvartformat, — faar man et levende Indtryk af, hvad Musikerne i hine Tider skulde beherske af musikalsk Viden. *Hvorledes* selve Undervisningen paa dette Omraade har fundet Sted, kan vi kun delvis slutte os til gennem Kendskabet til Tidens Undervisningslitteratur, men at Kravene til den enkelte (udøvende eller producerende) Musiker har været store, kan vi ikke tvivle om. Den Musik, vi kender fra den Tid, viser betydelig *teoretisk* Kunnen, saa vi maa antage, at ogsaa den udøvende Musiker (Sanger eller Instrumentist) maatte være i Besiddelse af stor *teknisk* Kunnen, hvis han skulde hævde sig i Tidens Musikliv.

Det egentlige Musikliv, d. v. s. den professionelle Udøvelse af Kunstmusikken, varetoges i det 16. og 17. Aarhundrede af de kongelige Musikkorps. Her samledes Tidens dygtigste Musikere og Sangere fra Ind- og Udland og medvirkede i ofte særdeles pompøse Musikopførelser, der dog kun undtagelsesvis var til Glæde for andre end Hoffet selv og dets Gæster. Koncertliv i moderne Betydning kendte man overhovedet ikke.

Hoffets Agtelse for Musikken forplantede sig naturligvis til de bedre Kredse i Landet; som tidligere nævnt betragtede man i Renaissancetiden Musikken som et vigtigt Opdragelsesmiddel. I den gamle Krønike »Unge Karles og Drenges Spejl« nævnes som Eksempel paa god Opdragelse, at en Moder lader sine Døtre undervise paa Harpe, Clavichord og Simphoni »paa det at de stundom kunde vederkvæge deres Sind og fly onde Tanker.«

Af de gamle Hofregnskaber kan man nogenlunde følge Musikundervisningen ved Hoffet. Saa godt som alle *Christian IV's* Børn, baade de egentlige Prinser og Børnene af de mange forskellige Kuld senere, har faaet musikalsk Undervisning. Hver Elev fik ofte Undervisning paa flere Instrumenter; man slog sig ikke paa Specialer som nutildags. Der blev dog særlig lagt Vægt paa Klaveret, skønt det ikke forekom særlig hyppigt; men da det med stor Letthed kan frembringe Harmonier, ansaa man det for velegnet til at udvikle den musikalske Sans. Desuden dyrkede man »Fiolen«, Viola da braccia, Viola da gamba og flere andre Instrumenter; saaledes nævnes en »irlandsk Harpe« med Messingstreng. Luthen har ogsaa været dyrket. *Leonora Christina* fortæller i sit »Jammersminde«, at hun som nygift spillede »sur la viole de gambe, sur la flûte, sur la qvitarre«. Med Guitaren, som dengang var et meget sjældent Instrument, og som først over 100 Aar senere begyndte at vinde Indpas i Norden, har hun formodentlig ment Luthen. Der er til Hoffet paa den Tid indkøbt flere Luth-instrumenter og som Lærer i Luthspil nævnes en vis *Andreas Thide*, som ellers var Hoforganist. Ogsaa Kapelmester *Mogens Pedersen* har fungeret som Lærer for de kongelige Børn. I Fortalen til *Mogens Pedersens* »Pratum spirituale« fra 1620 hedder det, at *Prins Christian* (den senere Chr. V) »sig ogsaa undertiden udi Musica at recreere og forlyste foretager« og er dygtig nok til at udføre Musik, baade efter Gehør og efter Noder. I 1620 blev Organisten *Michel*

Utrecht ansat som Lærer for de unge Frederik og Ulrik Gyldenløve. Senere var Organisten *Melchior Schild* Lærer for Kristine Munks Børn paa Dalum. Han afløstes af *Johannes Meincke*, der var Organist paa Frederiksborg, hvor han bl. a. ogsaa var Lærer for *Leonora Christina* i Klaverspil. Hun fortæller om ham i et Brev: »il était un homme rude«. Han blev vred engang, da hun ikke kunde sine Ting, tog fat i hendes Fingre og dunkede dem mod Tangenterne. Men den temperamentsfulde unge Dame, der vel kan have været en halv Snes Aar gammel, tog Revanche og huggede saa haardt i Spinettet, at Strengene sprang. Affæren tog imidlertid en sørgelig Ende, idet hendes strenge Hovmesterinde, *Karen Sehested*, gav hende en saa eftertrykkelig Omgang med Riset, at hun endnu fire Uger efter daarligt kunde gaa.

Det er iøvrigt karakteristisk, at Musikundervisningen begyndte, mens Børnene endnu var ganske smaa. *Leonora Christina* var kun 5 Aar gammel, da *Melchior Schild* blev hendes Lærer. Til Gengæld holdt Musikundervisningen forholdsvis tidligt op, idet det ikke ses af Regnskaberne, at der blev ansat nogen ny Musiklærer efter *Johannes Meinckes* Død 1635. *Leonora Christina* var da kun 14 Aar gammel.

Blandt de senere Musiklærere, der var knyttet til Hoffet og Kongefamilien, kan nævnes Organisten *Michael Cracowitz*, der i »langsommelig Tid har lært Kgl. Majestæts Børn paa Symphoni at lege«, Organisterne *Christopher Schuler* og *Johannes Nicolai*, der begge ligeledes gav de kongelige Børn Undervisning i Klaverspil.

* * *

Det kgl. Kapels Personale skulde fra Tid til anden suppleres med nye Musikere, og det var derfor af stor Vigtighed, at der blev uddannet Folk til dette Formaal. De dygtigste af Kapellisterne var derfor, allerede i det 16. Aarhundrede, forpligtet til at uddanne Lærlinge, hvis Undervisning, tillige med visse Fornødenheder, blev betalt af Kongens Kasse. Blandt disse Lærlinge nævnes otte Sangerdreng, der foruden at gøre Tjeneste som Diskantister, altsaa Sopranstemmer, tillige fik en alsidig Musikundervisning af Kapelmesteren. Hvis de røbede gode musikalske Anlæg, gik de i Almindelighed videre som Instrumentister eller Sangere. Zinkeblæseren *Matthias Becker* havde i 1599 to Lærlinge og det nævnes f. Eks., at

Benedict Greebe skulde tage Drengene i Lære paa »allehaande musikalske Instrumenter«. Man lagde aabenbart Vægt paa en saa alsidig musikalsk Uddannelse som muligt. Mens der kun betaltes 4 Daler om Maaneden for Undervisning af en Sangerdreng, blev Undervisningen af Instrumentistlærlingene betalt med 5—6 Daler. Og da Kongens Kasse, som nævnt, ogsaa afholdt andre Udgifter for Lærlinge, som havde Ophold hos deres Læremester, kunde den aarlige Betaling for en saadan Lærling beløbe sig til omkring 100 Daler.

Selv om der saaledes herhjemme blev gjort meget for Musikuddannelse som Forberedelse til Stillingerne i det kgl. Musikkorps, saa var det dog ikke altid, at den hjemlige Musikundervisning blev betragtet som helt fyldestgørende. De betydeligste af de unge Musiktalenter blev sendt udenlands, navnlig til Italien og England og kunde ved deres Hjemkomst tilføre det danske Musikliv friske og betydningsfulde Impulser ude fra den øvrige Verdens Musikcentre.

Som det fremgaar af Omtalen af Hoffets Musikhædere, var de fleste af disse Organister. Der kan ikke være nogen Tvivl om, at Organisterne paa den Tid havde en saa grundig musikalsk Uddannelse, at man sjældent gik galt i Byen ved at ansætte en Organist som Musikhæder for sine Børn.

Ved en Organistansættelse i 1673 havde man stillet Ansøgerne følgende Spørgsmaal: »Hvad maa og bør en god Organist kunne præstere?«. Det bedste Svar lød saaledes:

- 1) Han maa paa enhver *tonum musicalem*, som opgives ham af en forstandig *Musicus*, vide at spille et *Praeludium manualiter et pedaliter*.
- 2) Han maa have lært at traktere enhver Choral eller Kirkesalme, som forelægges ham, *per fugas*, som det bruges, og *in manuali et pedali absque ritus*.
- 3) Der maa af en Musikkyndig opgives ham et *Thema fugae*, som han saa med mindst 4 Stemmer maa forstaa at laborere *ex tempore*.
- 4) Han maa forstaa at spille rent med 4 Stemmer *bassum generalem*, hvilket er en *Compositio extemporaneo*, for at kunne snart indhjelpe den ene, snart eftergive den anden og i Man-

gel paa dygtige *Directoris* selv nødvendigvis forstaa at dirigere. Generalbassen maa ikke tages efter en gammel »Salpeter«, men maa vælges af en dygtig og velbekendt *Authore*, og forelægges Organister, deraf berømte Musici kunne se og høre, hvad han kan og formaar.

- 5) Det tilkommer ogsaa Organisten nøje at iagttage Søn- og Festdage, nemlig at han ikke kun laver lystige Ting, men ogsaa smaa rørende Melodier efter den italienske Manér.
- 6) Han maa forstaa at holde det ham betroede Orgel fuldstændig i Orden og brugbar Stand.

Da Kirken her altid har haft Ry for at være betjent af Organister ikke alene med prima Kvalifikationer, men som foruden deres Organistkunst ogsaa forstod Kompositionen vel, altsaa kunde sætte liflige Harmonier til en opgiven Tekst og derved excoleret Vocalmusiken og samtidig med deres Kunst kunnet tjene Kirken foruden at ikke mindre forstod sig paa Violon, vil det derfor være raadeligt og tjenligt for Kirken at blive forsynet med en, om ikke bedre, saa dog en — den forrige Organist lig — *Subjecto*.

Fra samme Kirke, men en halv Snes Aar tidligere, foreligger et Ansættelsesdekret for en Organist, hvori der staar, at »han er forpligtet til hver Søn-, Fest- og Højtidsdag selv at spille paa Orgel og desuden mod en ringe Recompens forrette sit Embede og opvarte ved ethvert Gæstebud og Selskab i Sognet, samt, hvor der er velhavende Folk, forsyne dem med Spillemand, alt efter deres Embede og Rang.«^{*)} Som det ses, maatte man være temmelig alsidig for at kunne gøre sig Haab om Organistsansættelse i hine Tider.

Hvad der her er fortalt af løst og fast om Musikundervisningen i Danmark i det 16. og 17. Aarhundrede, er for saa vidt en Beretning om en sluttet Periode i dansk Musikhistorie, hvor alt Musikliv koncentrerede sig om Skole, Kirke og Hof. Omkring 1700 begyndte man, baade i England og Tyskland, at arrangere offentlige Koncerter. Herhjemme var det først i 1720'erne, at der foranstaltedes Musikopførelser, hvor alle kunde faa Adgang mod Betaling. Her-

^{*)} Da. Kirkemus. Tid. 1935, S. 124—25.

med voksede Behovet efter professionelle Musikere udover de til Hoffet knyttede Kapelmusici og hermed lagde Grundlaget for den Form af Musikliv, som vi har idag.

Allerede fra Slutningen af det 16. Aarhundrede havde vi dog, foruden Kirkens og Hoffets professionelle Musikere, de privilegerede Spillemænd eller Stadsmusikanter. De dannede en Slags kommunale Orkestre, der medvirkede ved alle festlige Lejligheder. Hver By havde sin Stadsmusikant, der havde Eneret paa Levering af al Musik indenfor et vist Omraade. Han maatte saa selv holde de fornødne Svende og Dreng, som oftest boede hos ham og fik Kosten i hans Hus. Da disse Stadsmusikantembeder ofte besattes med fhv. kgl. Kapelmusici, har der sikkert været flere duelige Folk imellem, der kan have haft Betydning for Musiklivet rundt i mange af Landets Byer, ikke mindst, fordi de har fungeret som Musikpædagoger, baade overfor de Lærlinge, de uddannede til eget Brug og overfor de unge fra Byens bedre Familier. I Provinsen var det iøvrigt meget almindeligt, at Organist- og Stadsmusikantembedet forenedes i samme Person, hvilket vel yderligere var en Garanti for hans musikpædagogiske Kvalifikationer.

I Slutningen af det 17. Aarhundrede var det kgl. Kapel gaet stærkt tilbage. Den skaanske Krig havde taget svært paa Landets Finanser. Omkring 1690 var Kapellet reduceret til 6 Mand og det tyder ikke paa, at der i det hele taget har været nogen større Musikinteresse tilstede.

Christian V gjorde imidlertid en betydningsfuld Indsats ved at organisere den danske Militærmusik. Indenfor Rytteriet kunde man bygge paa det gamle Korps af kongelige Hof- og Felttrompetere, som havde en udmærket Uddannelse, idet de som unge maatte gaa en fleraarig Skole igennem hos en af Mestrene i Hof- og Felttrompeterlauget. Her lærte de alle Trompeterkunstens Hemmeligheder med »Principal«, »Flattergrob«, »Grobstimme« og den virtuose »Clarino-Blæsen« i Trompetens allerhøjeste Leje. Fodfolket havde tidligere kun haft Trommer og Piber. Nu indførtes Skalmjeblæsere og Begyndelsen til den egentlige Militærmusik var dermed skabt. De Instrumenter, man dengang brugte, var Diskant-Skalmejer samt Alt-, Tenor- og Bas-Pommer og senere de forbedrede Udgaver af disse Instrumenter, den franske »Hautbois« (Obo), samt Dulcian og Fagot. Disse veluddannede Korps af Blæ-

sere (Rytteriets Messingblæsere og Fodfolkets Træblæsere) kom til at faa stor Betydning indenfor dansk Musikliv, ikke blot fordi mange af de bedste Militærmusikere kom ind i det kgl. Kapel, da det henimod Slutningen af det 18. Aarhundrede igen begyndte at vokse i Omfang og Betydning, — men ogsaa fordi der derved skabtes større Muligheder for en god Uddannelse af Blæsere.

Det 18. Aarhundrede

I 1720'erne begyndte det egentlige Koncertliv saa smaat at tage Form herhjemme. Flere Steder i København blev der i disse Aar afholdt offentlige Koncerter ret regelmæssigt, og da senere flere musikalske Klubber samlede visse Kredse af musikinteresserede til regelmæssige Sammenkomster, blev der efterhaanden Brug for ikke saa faa udøvende Musikere. I Klubberne spillede Amatører og professionelle Musikere sammen uden Stands Anseelse. — Behovet efter gode Musiklærere steg i et saadant Omfang, at der virkelig kunde blive Tale om Musikpædagogik som Profession.

Det er en kendt Sag, at vor store Komediedigter *Ludvig Holberg* ikke alene interesserede sig for Musik, men selv var en duelig Musiker. Han skal have spillet Fløjte med betydelig Virtuositet, hvad der kom ham til stor Nytte under hans Ophold i Oxford, hvor han var en velanskreven Medvirkende ved Koncerterne, ja, havde sine væsentlige Indtægter ved at undervise i Musik. Forøvrigt spillede han ogsaa Violin, der var hans Yndlingsinstrument, og Gambe. Det var ganske almindeligt, at man spillede flere Instrumenter; der var Studenter, som kunde traktere en halv Snes. Blæseinstrumenterne, især Fløjte og Obo, dyrkedes mere almindelig end nu, ogsaa af Amatører.

I en af Tidens musikalske Klubber, *Societas musica*, blev der i høj Grad lagt Vægt paa den pædagogiske Side af Musikdyrkelsen. I Foreningens Statutter hed det, at Koncertmesteren, der var lønnet, skulde være til Stede én Gang om Ugen for at undervise de Medlemmer, som ønskede det, »men besynderlig Voluntairerne, som expres sig til den Ende skal indfinde, enten i Compositionen, Sangen, eller paa de Instrumenter hvorudi han besidder Færdighed.« Klubbens Koncertmester var *Johannes Erasmus Iversen*, en udmærket Musiker baade som Sanger, Instrumentalvirtuos, Diri-

gent, Komponist, Musiklærer og senere Kantor ved Vor Frue latinske Skole. Hans pædagogiske Virksomhed i Det musikalske Societet bar saa gode Frugter, at *Holberg* med Glæde konstaterede, at Selskabets Medlemmer »udi kort Tid saaledes har tiltaget i Musikken, at mange af dem rent kan passere for Mestre.« Ogsaa med Pengemidler støttede Klubben sine talentfulde Medlemmers Uddannelse, idet det i Statutterne nævnes, at »Et vist Stipendium skal lægges til tvende Ordinariis (d. v. s. almindelige aktive Medlemmer) for at perfectionere sig i Musikken, og fornemmelig det som angaar Compositionen, efter at de af de fleste ere erkjendte for at have got Genie.«

Da *Det musikalske Societet* efter nogle Aars Forløb standsede sin Virksomhed, stiftede *Iversen* et nyt *Collegium musicum*, der tildels bestod af Elever, som han selv havde uddannet. Denne Klubs Levetid blev kun kort, men flere nye musikalske Selskaber dukkede op, og selv om de bidrog stærkt til Koncertlivets Trivsel, har de dog næppe haft den direkte musikpædagogiske Betydning som *Societas musica*.

Blandt de privat praktiserende Musikpædagoger i første Halvdel af det 18. Aarhundrede maa særlig nævnes *Carl August Thielo*, Søn af den senere Organist ved Frelsers Kirke, *Johann Hiob Thielo*. *C. A. Thielo*, der som Barn havde lært Klaverspil og Generalbas i Sachsen, nedsatte sig i 1725, kun 18 Aar gammel, som Musikpædagog i København. Det maa imidlertid have været en mager Bestilling paa den Tid. Han erklærede selv, at han kunde »næppe nære sig for Sult.« »At informere er en meget urigtig Ting,« skrev han, »og allermest da, naar Folk mærke, at Hunger og Kummer ligesom kiger En ud af Øjnene.« Det hjalp ikke særlig paa hans Fianser, at han blev Organist ved Kastelskirken, eftersom Lønnen kun var 46 Rdl. om Aaret. Han slog da ogsaa senere over i anden Virksomhed og fik kongeligt Privilegium paa at »anrette danske Skuespil efter den Plan, som forhen af Os elskelige *Ludvig Holberg* er bleven lagt.« En særlig musikpædagogisk Betydning fik han gennem sine litterære Arbejder, hvoraf det første, der udkom i 1746, bærer Titlen: »Tanker og Regler fra Grunden af om Musikken, for dem, som vil lære Musikken til Sindets Fornylse saa og for dem, som vil gjøre Fait af Claveer, General-Bassen og Syngeskunsten.« Det var det førømtalte musikalske Societet, som havde

opfordret ham til at udgive denne Lærebog; den er mærkelig alene derved, at det er det første musikalske Værk, der er skrevet paa Dansk. Senere kunde denne Bog dog ikke længere tilfredsstille Tidens Krav, da »Musikens Gusto forandrer sig hvert tiende Aar«. *Thielo* udgav derfor en ny Lærebog: »Grund-Regeln, wie man, bey weniger Information, sich selbst die Fundamenta der Music und des Claviers lernen kann« (Kbh. 1753). En i 1762 udkommet kirkemusikalsk Lærebog »Musikalsk Underretning at messe for Alteret«, der blev udgivet anonymt, menes at være forfattet af *Thielo*. Musikundervisningen i Danmark stod efter *Thielos* Mening ikke paa noget højt Stade. Han var især misfornøjet med de musikalske Færdigheder hos det svage Køn. »Hvor mange Fruentimmer ere vel i hver civiliseret Provins, som spiller godt paa Claveret? Næppe en eller slet ingen. Hvad nytter det, om de endogsaa kunde spille adskillige gemene Viser eller Danse. De bliver snart kjed af disse. — — Jeg har kjendt nogle hundrede Fruentimmer, som har lært i 1, 2, 3, 4 og flere Aar; i det sjette Aar har de endog ikke kunnet spille ti Stykker, saa lette og saa almindelige de endogsaa vare.«

Ogsaa en anden af Tidens Musikere, *Johan Adolf Scheibe*, fik gennem sine litterære Arbejder en vis musikpædagogisk Betydning. Han havde været Musiklærer i Hamburg og Kapelmester hos Chr. VI's Svoger, Grev *Brandenburg Culmbach*, der var Statholder i Holsten. *Scheibe* kom til København i Efteraaret 1740 og fik kort efter kongelig Udnævnelse som »Kapelmester ved Musikken«.

Scheibe var en af de første, som havde et virkeligt Blik for Sprogets Ejendommeligheder og Folkets nationale Særpræg og som brød nye Baner for en kunstnerisk musikalsk Behandling af vort Modersmaal. Skønt Udlænding, havde han gjort sig fuldt fortrolig med det danske Sprog og forstod at vurdere dets musikalske Egenskaber. »Det egner sig særdeles godt for Musik og lader sig uden Vanskelighed sætte paa Noder og synge. Det klinger ogsaa meget godt, især naar det er ømme eller sørgmodige Tanker, der synges. Det overgaar i musikalsk Henseende langt det franske. Dette kan jeg bevidne af Erfaring.«^{*)}. *Johannes Ewald* satte stor Pris paa *Scheibe*: »Han var mig en Fader, og det er vist, at om der findes

*) *Scheibe*: Abhandlung vom Ursprung und Alter der Musik. S. 66 Anm.

noget i mine poetiske Arbejder, som i Hensigt til det musikalske kan fortjene Bifald, saa har jeg hans lærerige Omgang, hans kjærlige Undervisning ene at takke derfor.«

Som Helhed var det dog, som man vil kunne forstaa, sløjt bevendt med Adgang til grundig Musikuddannelse herhjemme. Den, der vilde dyrke et Instrument, maatte sædvanligvis nøjes med den Instruktion, han kunde faa hos Stadsmusikanterne, der, som tidligere nævnt, baade i København og Provinsen fungerede som Musikpædagoger. De skulde ifølge deres Bestalling ikke blot udanne Lærlinge, men ogsaa informere Børn mod billigt Vederlag »paa de Instrumenter, hans Profession kan vedkomme.« — Valget kunde ofte blive vanskeligt nok, eftersom alle tænkelige Instrumenter vedkom Professionen undtagen Klaveret, som sorterede under Organisten, der ganske vist i nogle Tilfælde, navnlig i Provinsen, tillige var Stadsmusikant. Klaveret var iøvrigt dengang et ikke nær saa almindeligt Amatørinstrument som senere og i det hele taget lod de færreste sig nøje med at dyrke eet Instrument. I Dødsboet efter Stadsmusikant *Hans Ditlevsen* i Roskilde, der døde 1759, fandtes der 27 Instrumenter og endda regnedes den Violin »som var hos Justitsraaden« ikke med, da den tilhørte den ældste Læredreng. Der fandtes Posthorn, Violiner, brune, lysebrune, gule, med Løvehoved, Skildpaddegreb og Indlæg paa Grebet, Valdhorn, bevundne med lyseblaat, Dulcian*), en ny Kontrabas, Klarinetter, Citrinker**), Bandurer***) og Skalmesjer.

En anerkendt og egentlig Musikskole savnedes. I 1786 blev der gjort et Forsøg paa — ved private Midler — at stifte et *Musikalsk Akademi* i København. Den berømte Skuespiller *Ryges* Fader, *I. C. Ryge*, offentliggjorde en udførlig Plan for dette Foretagende. Det blev anbefalet af Pressen og man sikrede sig de bedste Lærerkræfter, — men det viste sig umuligt at skaffe de fornødne Midler og Planen strandede, før den blev til Virkelighed.

Det kgl. Kapel havde imidlertid gennem Aarene haft en ikke ringe pædagogisk Betydning, fordi de mere fremragende Kapelister havde en vis Pligt til at uddanne Elever. Det var dog først senere, at Elevinstitutionen tog fastere Form, men det var i Tidens

*) Fagot.

***) Hakkebrætter.

***) Lutlignende Instrumenter, som spillede med Plekter.

Løb ikke saa faa dygtige Instrumentalister, der havde faaet deres Uddannelse i Kapellet, og Uddannelsen havde ikke været ringe, eftersom mange fremragende Udlændinge var havnet i vort kongelige Kapel.

Paa det sangpædagogiske Omraade fik navnlig en enkelt Mand særlig Betydning, Italieneren *Michel Angelo Potenza*, Tenor ved et italiensk Operaselskab, der under *Scalabrinis* Ledelse gav Forestillinger i København i 1760'erne. Paa Initiativ af den meget musikinteresserede Konferensraad *Nielsen*, der var Medlem af Teaterbestyrelsen, udarbejdedes Planen til en dansk Syngeskole, hvis Lærer *Potenza* blev. Skolen stiftedes i 1773 med det Formaal »at spare Landet for et fremmed og bekosteligt Teater, og da saadant desuden hørte til vort Folks og Sprogs Ære.« Tre Aar senere blev denne Lærestalt udvidet med en Eftermiddagsskole for unge Mænd mellem 16 og 20 Aar og Piger fra 12 til 15 Aar gamle. Det blev i Aarenes Løb en anselig Skare af Sangere, som fra denne Skole gik videre til Teatret og Koncertsalen. Omend *Potenza* ikke kunde regnes som en absolut fremragende Lærerbegavelse, saa naaede han dog ved sin Flid, sin sunde italienske Metode og sin store praktiske Erfaring udmærkede Resultater. Hans Efterfølger, *H. O. C. Zinck*, var ikke i Stand til at erstatte ham. *Zinck*, der blev Syngemester i 1787, var i for høj Grad Teoretiker. *Oehlenschläger* skriver om ham, at der i hans Timer blev »snakket for meget og sunget for lidt. Hans Stræben, at gøre alting populært ved Definitioner, kostede megen Tid. Og naar han gjorde de unge Sangerinder begribeligt, at ethvert Menneske har de naturlige Nodestreger ved Haanden (nemlig Fingrene), og at man blot behøver at sætte den højre Haands Pegefinger over eller imellem eller under en Finger paa venstre Haand for at tydeliggøre sig, hvilken Node man vil, saa kunde vi andre ikke bare os for at le.«

Samtidig med at *Zinck* blev Syngemester, dukkede der en ny Skikkelse op ved Teatret, som skønt han var Udlænding og kun opholdt sig i Danmark i en kort Aarrække, dog fik gjort sig til Talsmand for pædagogiske Tanker, der skulde faa den største Betydning for den folkemusikalske Opdragelse herhjemme. Det var *J. A. P. Schulz*. Da *Schulz* kom til Danmark, havde han allerede forlængst slaaet sit Navn fast ude i Verden som en folkekær Sangkomponist. I den i 1784 udsendte 2. Udgave af sit Hovedværk »Lie-

der im Volkston«, skrev han i Forordet: »— Og dette er jo Liedkomponistens endelige Maal, saafremt han vil forblive tro mod sit eneste retmæssige Forsæt med denne Kompositionsart, at gøre *gode Visetekster* almen bekendt. Her gælder ikke hans Melodier; men gennem dem skal blot den gode Visedigters Ord vække almindelig og gennem Sangen forhøjet Opmærksomhed, finde lettere Indgang i Hukommelse og Hjerte, vække Lyst til hyppigere Gentagelse, og saaledes — i Forbindelse med Sangens Ynde — blive et fortræffeligt Bidrag til at gøre Samværet og det menneskelige Liv behageligt.«

Hermed havde *Schulz* tydeligt fremhævet Musikkens samfundsmæssige Betydning, samtidig med, at han som en af de første, indførte Begrebet »Brugsmusik«, som jo i den nyeste Tid atter er kommet til Ære og Værdighed. Dette Synspunkt for Liedens Betydning kommer endnu tydeligere frem i de berømte Linier: »I alle disse Viser er og bliver det min Agt at synge mere *folkeligt* end *kunstigt*, saaledes at ogsaa uøvede Sangelskere let kan synge dem efter og huske dem udenad, naar de blot ikke helt og holdent mangler Stemme. Med det Formaal har jeg kun valgt saadanne Tekster af vore bedste Visedigtere, som forekommer mig at være egnede for denne Folkesang, og i selve Melodierne beflittet mig paa den største Enkelhed og Lefattelighed, ja paa alle Maader søgt at hibringe dem *Præget af det bekendte*, fordi jeg af Erfaring véd, hvor nyttigt, ja, nødvendigt dette Præg er for Folkesangen.«*) *Schulz* udvikler nu, hvorledes dette Præg opnaas 1) gennem en slaaende Lighed mellem Liedens musikalske og poetiske Tone, 2) gennem en Melodi, hvis Føring aldrig hæver sig over Tekstens Gang og heller aldrig sænker sig derunder, 3) hvor Deklamationen lægger sig til Ordenes Metrum som en Klædning til Kroppen, 4) som desuden bevæger sig i meget sangbare Intervaller og i et for alle Stemmer passende Omfang, 5) og forløber i den allerletteste Modulation og 6) stræber mod den største Fuldkommenhed i Forholdet mellem Melodiens enkelte Afsnit, hvorved denne helt faar den Afrunding (Balance), som er saa uundværlig for ethvert Kunstværk indenfor de smaa Rammer og gennem at 7) alle unødvendige Prydelser saavel i Melodien som i Ledsagelsen, alle Ritor-

*) *Rudolf Grytler*: J. A. P. Schulz og »Lieder im Volkston«. Da. Musiktidss. 1936. S. 189—205.

nelles og alt Mellemspilskram . . . forkastes som noget skadeligt og overflødigt, der direkte modvirker Liedens gode Formaal.»

Schulz's folkepædagogiske Tanker, der afsluttede det 18. Aarhundrede, blev som bekendt den Hjørnestein, der bygges paa den Dag idag. Vi véd alle, at det var de samme Synspunkter, som *Carl Nielsen* og *Thomas Laub* lagde til Grund for deres Udgivelse af »En Snes danske Viser«, der udkom i 1915. Der fører saaledes et stærkt Baand fra *Schulz* — bag om hele det 19. Aarhundrede — frem til *Carl Nielsen*, som blev en af de Mænd, hvis Værk fik saa stor Betydning som Materiale for det folkemusikalske Arbejde, og som selv straks sluttede sig til de Tanker, der laa til Grund for Organisationen af det musikpædagogiske Arbejde herhjemme, idet han fuldtud forstod dets Betydning for hele det danske Musiklivs Trivsel.

Det vil være umuligt indenfor dette Skrifs Rammer blot nogenlunde fyldestgørende at behandle hele den danske Musikpædagogiks Historie. De Træk, som er fremdraget paa de foregaaende Sider, omhandler et Stof, der aldrig har været behandlet i Sammenhæng og som er vanskeligt tilgængeligt, mens den efterfølgende Tid, det 19. Aarhundrede, betydelig lettere lader sig efterforske.

De pædagogiske Hovedskikkelser i Aarhundredets Begyndelse var den tidligere nævnte *H. O. C. Zinck*, der var Lærer ved *Blaagaards Seminarium* og Syngelærer ved Teatret, hvor han afløstes af *Giuseppe Siboni*, som i 1827 oprettede sit eget Konservatorium. Ogsaa *A. P. Berggren* udfoldede pædagogisk Virksomhed og blev i 1859 udnævnt til Sanginspektør. Af andre Pædagoger kan nævnes *Ferdinand Vogel*, der i 1843 oprettede et »Sangakademi« og en Skole for Komposition, *Anton Rée*, der samtidig begyndte sin Skole for Klaverspil og *Siegfried Saloman*, som ogsaa ved denne Tid etablerede en Musikskole, væsentlig med Undervisning i Musikteori.

Da *Det kgl. danske Musikkonservatorium* blev oprettet i 1866 paa Grundlag af en storstilet testamentarisk Gave fra Juveler *P. W. M. Moldenhauer*, samledes her Eliten af Landets Musikpædagoger med *Niels W. Gade* og *J. P. E. Hartmann* i Spidsen. Men desuden blev der i Aarhundredets sidste Del grundlagt en Række private Musikskoler, hvoriblandt kan nævnes *C. E. F. Hornemans Konservatorium* (1880) og *C. H. Glass' Konservatorium* (1877). Dette sidste overtoges i 1892 af Sønnen *Louis Glass*, der senere skulde blive en af Foregangsmændene ved Organisation af *Musikpædagogisk Forening*.

MUSIKPÆDAGOGISK FORENING

1898—1948

MENS *Det kgl. danske Musikkonservatorium* i 1890'erne stod paa et musikpædagogisk højt Stade med Lærere som *J. P. E. Hartmann, Carl Helsted, Valdemar Tofte, August Winding, Gottfred Matthison-Hansen, J. D. Bondesen, Otto Malling, Alb. Rüdinger, Axel Gade* o. fl., var den private musikpædagogiske Virksomhed foruroligende uensartet og tilfældig, ja ofte under et uhyggeligt Lavmaal. *Hortense Panum* har fortalt om en Syerske, hvis Helbred forbød hende at fortsætte med Syningen og som en Dag kom i Tanker om, at hun som Barn i et Aarstid havde besøgt en Musikskole og hun jo paa denne Basis sagtens kunde forsøge sin Lykke som Musiklærerinde. Hun lejede sig derfor et Klaver, anbragte ved Siden af Gadedøren et Skilt med Tilbud om Musikundervisning for 50 Øre pr. Time og opnaaede i Løbet af et Par Maaneder at faa mellem 20 og 30 Elever. — Dengang var det lave Honorar et Lokkemiddel, senere blev det den høje Pris, der lokkede; den musikpædagogiske Duelighed var det kun de færreste, der spurgte om. Dette Musiklærerproletariat benyttede Reklamemetoder, som det naive Publikum ikke var i Stand til at gennemskue. Dagbladsannoncerne giver et godt og tragikomisk Stof til Eftertanke. Hvad mener man om: »— underviser efter *Observatoriets Methode*«, »Elev af Anton Svendsen og den berømte Holger Dahl«, »Elever søges af Lærerinde, der har spildt 12 Aar hos Byens første Klaverlærer« m. m.*).

Men var det nu i det hele taget Umagen værd at gøre noget oplysende Fremstød mod et Publikum, som kunde tage den Art Re-

*) »Musik« 1921, S. 127.

klame for gode Varer? Ja, det var det, idet det brede Publikum var ganske hjælpeløst stillet, naar det skulde vælge en Lærer; det havde i Virkeligheden ingen som helst Midler til at skelne mellem godt og ondt. Opgaven var derfor for det første at skabe en virkelig faguddannet Musiklærerstand i en fast Sammenslutning — og for det andet at faa slaaet fast i den almindelige Bevidsthed, at en saadan Sammenslutning eksisterede. I Udlandet og navnligt i Tyskland havde man været videre fremme end herhjemme paa dette Omraade, idet der flere Steder fandtes et velorganiseret Net af Musiklærerforeninger, hvoraf man kun blev Medlem ved at bestaa en statsautoriseret Eksamen. Der kunde ikke være nogen Tvivl om, at dette var det eneste Middel til at højne Standens Anseelse og skaffe Publikum betryggende Garantier ved Valget af en Musiklærer.

Det forberedende Arbejde

- 1897** I 1897 begyndte Musikhistorikeren Frk. *Hortense Panum* og Komponisten *Louis Glass* at snakke sammen om Tingene. *Louis Glass* havde allerede i 1892 overtaget Ledelsen af det Musikkonservatorium, som hans Fader havde oprettet i 1877, og havde betydelig pædagogisk Erfaring. *Hortense Panum* havde efter Uddannelse hos *Victor Bendix*, *August Winding* og *Orla Rosenhoff* væsentligt helliget sig Musikhistorien og Musikpædagogiken. Idealister var de begge, men havde samtidig en levende Forstaaelse af Realiteterne. I det tyske Musiklærertidsskrift »Der Klavierlehrer« havde de fulgt Dannelsen af de tyske Musiklærerforbund med Berlin som det centrale Knudepunkt, og med det Formaals at stifte en dansk Musiklærerforening »til Modarbejdelse af Proletariatet i Musikverdenen og til Støtte for de Lærere, der havde modtaget en fagmæssig kunstnerisk Uddannelse« forenede de sig med Professor *Gottfred Matthison-Hansen*, der var Lærer i Orgel og Klaver paa Musikkonservatoriet, og Pianistinden *Golla Hammerich*, gift med Professor *Angul Hammerich*, for foreløbig til 36 af Landets mest ansete Musikpædagoger at udsende et Cirkulære, der anmodede dem om at tage Stilling til Cirkulærets Forslag. Selve Cirkulæret, der blev udsendt i Januar 1898, har desværre ikke været til at finde i Forenin-

Hortense Panum

gens Arkiver, saa dette historiske Dokument, der burde hænge i Glas og Ramme paa rette Sted, kan ikke gengives her, men takket være Hortense Panums omhyggelige Optegnelser ved vi, at de 36 ansete Pædagoger var *Agnes Adler*, Chr. Barnekow, *Johan Bartholdy*, Victor Bendix, J. D. Bondesen, Ove Christensen, Marie Dahl, f. Musæus, *Holger Dahl*, *Axel Gade*, *Wolfgang Hansen*, J. P. E. Hartmann, *Emil Hartmann*, Carl Helsted, *Edvard Helsted*, Gustav Helsted, *C. F. E. Hornemann*, C. F. Hilmer, *Siegfried Langgaard*, P. E. Lange-Müller, Otto Malling, Albert Orth, Franz Neruda, *Carl Nielsen*,

Leopold Rosenfeld, *Orla Rosenhoff*, Frederik Rung, Anton Svendsen, Johan Svendsen, Marie Schade, *Johanne Stockmarr*, Alfred Tofft, Valdemar Tofte, August Winding, *Georg Jespersen*, Fr. Fribert og *Louis Hornbeck*. Men ikke engang fra Halvdelen af disse ansete Navne indløb der imødekommende Svar. (Se de med Kursiv trykte Navne, 15 ialt), dertil kom en skriftlig Tilslutning fra *Julius Bechgaard*. 2, nemlig Otto Malling og Albert Orth, afslod kategorisk al Medvirken, de øvrige 19 svarede overhovedet ikke.

Det første Forsøg var altsaa ikke særlig opmuntrende, men man havde dog nu 16 gode Navne at arbejde videre med. *Golla Hammerich* var imidlertid udtraadt af den oprindelige Komité, og de resterende 3 Medlemmer, *Louis Glass*, *Hortense Panum* og *Gottfred Matthison-Hansen* udsendte nu et nyt Cirkulære med Navns Nævnelser af de 16 Musikfolk, der havde givet Sagen deres Tilslutning. Med Cirkulæret fulgte et Uddrag af en Række foreløbige Lovforslag, som Komitéen havde udarbejdet. Disse Dokumenter blev udsendt til 118 Musikere, hvoraf de 105 undlod at svare. De 13 imødekommende Svar fra: *Anna Bendix*, *Alexia Claudi**, *Carl Cohn*

[-Haste], *Regitze v. Knuth Feder-spiel*, *Anton Hartvigson*, *Ludvig Holm*, *Signe Lehmann**), *Peter Møllerup*, *Agnes Møller**), *J. H. Nebelong*, *Augusta Nyeland**), *Vendelia Nyeland* og *Emanuela Schrøder**).

I det andet Cirkulære havde man varslet et forberedende Møde, og under Haanden fik man at vide, at *Albert Orth*, der tidligere havde stillet sig afvisende overfor Sagen, nu var kommet paa andre Tanker og ønskede at indbydes til Mødet, hvortil man, foruden disse 30 interesserede, ogsaa indbød *Victor Bendix*, *Franz Neruda*, *August Winding*, *Valdemar Tofte*,

Louis Glass

Frederik Rung, *Ove Christensen*, *C. F. Hilmer* og *Anton Svendsen*; ingen af disse særlig indbudte gav dog Møde.

Denne forberedende Sammenkomst fandt Sted Palmesøndag d. 3. April 1898 i Festsalen paa Frk. Zahles Skole. Der mødte ialt 20. *Louis Glass* og *Hortense Panum* forelagde Planen, som blev modtaget med nogen Kritik af *Otto Malling*, der trods sin tidligere afvisende Holdning var blevet indbudt nærmest ved en Misforstaaelse og havde givet Møde. Hans Kritik blev støttet af *J. H. Nebelong* m. fl. Efter en længere Diskussion blev det dog *énstemmigt vedtaget at stifte en musikpædagogisk Forening for senere at give denne Form og Organisation*.

Hvorvidt man saaledes skal regne dette Mødes Dato, d. 3. April 1898, for Foreningens egentlige Fødselsdag, — eller skal gaa ud fra det større Møde d. 24. April s. A., maa bero paa en Skønssag.

Indbydelsen til dette større Møde blev paa almindelig Opfordring overtaget af *Louis Glass* og *Hortense Panum*, (*Gottfred Mathison-Hansen* udtraadte ved Mødet d. 3. April af Hovedkomitéen)

*) Udgaet fra Konservatoriet.

og blev underskrevet af *alle* de tilstedeværende samt senere af flere af de udeblevne. Den blev udsendt til samtlige bekendte Musiklærere i Byen, 125 ialt, herimellem ogsaa tidligere indbudte. Men for saa vidt muligt at faa indbudt alle de Lærere, der kunde være kvalificerede til Optagelse, opfordrede man en Række af de kendteste Musikpædagoger til at anbefale dem af deres Elever, som mentes værdige til Optagelse. Resultatet heraf blev, at *Victor Bendix* anmeldte 11 Elever, *Ove Christensen* 16, *C. F. Hilmer* 6, *Ludvig Holm* 1, *Orla Rosenhoff* 4, *Frederik Rung* 11, *Anton Svendsen* 1, *August Winding* 12, *Valdemar Tofte* 7 og *Louis Glass* 3, ialt 72. Der blev saaledes ialt udsendt 197 Indbydelser til at give Møde Søndag d. 24. April 1898 Kl. 2 i Hornung & Møllers Sal.

Fagprøven som Princip

Af de 197 Indbudte havde 102 givet Møde, saa det var en ganske anselig Forsamling, der saa at sige stod Fadder til den nyfødte. Musikforfatteren, Fuldmægtig *Hother Ploug* blev valgt til Dirigent, og da Foreningens Hovedopgave jo stod klart for alle og derfor ikke behøvede nogen Diskussion, koncentrerede man sig væsentligt om *Fagprøven som Betingelse for Optagelse*. *Louis Glass* og *Hortense Panum* gjorde i de indledende Taler Rede for deres oprindelige Tanke, nemlig at alle Musiklærere, der kunde fremvise Anbefalinger fra en »Førstelærer«, uden videre skulde kunne optages i Foreningen. Efter nærmere Overvejelse var man imidlertid kommet paa det rene med, at denne Fremgangsmaade let vilde kunne føre til Uretfærdigheder, fordi det vilde blive vanskeligt at trække Grænsen mellem de Lærere, hvis Anbefalinger skulde godkendes uden videre og de andre, mere tvivlsomme.

Forsamlingen geraadede herover i en, som det hedder i *Hortense Panums* Referat, »ret heftig Diskussion«, der i Hovedsagen blev ført med *Anton Svendsen* paa den ene Side og *Johan Bartholdy—Louis Glass* paa den anden. Meningsforskellen nødvendiggjorde omsider skriftlig Afstemning, hvis Resultat blev, at 73 Stemmer imod 13 (16 stemte ikke) vedtog at stifte en *musikpædagogisk Forening med en obligatorisk Fagprøve som Princip*.

Blandt de Mødedeltagere, der stemte *imod* Fagprøven, var *Anton Svendsen, Otto Malling, Victor Bendix, J. D. Bondesen* og *Herman Kallenbach*, der alle var, — havde været, eller senere blev — Lærere ved Konservatoriet. Desværre fremgaar det ikke af det foreliggende Mødereferat, hvori disse ansete Pædagogers Betænkelighed bestod. — Men under alle Omstændigheder var Foreningen nu en Realitet, og alle Kræfter kunde sættes ind paa at gøre den til en betydningsfuld Faktor i dansk Musikliv.

Da mange ansete Musiklærere var udeblevet fra Mødet d. 24. April, og enkelte ved Forglemmelse slet ikke havde været indbudt, udsendte man nu til de vigtigste af disse en Meddelelse om Mødets Forløb, idet man forespurgte, om de bifaldt dette og ønskede at indtræde som Medlemmer. Denne Henvendelse resulterede i 20—30 nye Indmeldelser, hvoriblandt saa ansete Navne som *Orla Rosenhoff, Julius Bechgaard, Carl Nielsen, Anton Hartvigson, Wolfgang Hansen, Anton Bloch, C. F. E. Horneman* og *Johanne Stockmarr*. — Foreningen havde nu 103 Medlemmer.

Det næste Møde fandt Sted d. 8. Maj i *Hornung & Møllers Sal*. Da *Louis Glass* var syg og ikke kunde give Møde, forelagde *Johan Bartholdy* det hidtil udarbejdede Forslag til Fagprøverne. Det blev straks fastslaaet, at Prøven ikke skulde være en Virtuospøve, men en *Lærerprøve*. Dette Forslag var foreløbig kun beregnet paa Klaverlærerne, og man anmodede derfor Sang- og Violinlærerne om selv at udarbejde lignende Forslag eventuelt med Klaverprøveforslaget som Mønster.

Den 13. Maj samledes *Sanglærerne* til Møde hos Fru *Nanna Liebmann* og udarbejdede et Forslag til en Prøve for Sanglærere.

Ludvig Holm havde paataget sig at samle *Violinlærerne*, men frabad sig senere al Medvirken i denne Sag.*) Man henvendte sig derefter til *Valdemar Tofte*, der gennemsaa og godkendte et af *Louis Glass, Hortense Panum* og *Fr. Hilmer* udarbejdet Forslag til Regler for Violinlærerprøven.

Da nu alle tre Forslag var færdige, blev de trykt og sendt ud til alle Foreningens Medlemmer, idet man anmodede dem om at tilføje

*) Da der i Foreningens Arkiv mangler Bilag fra hele denne Periode, kan mange Enkeltheder ikke belyses indgaaende.

eventuelle Anmærkninger og tilbagesende dem. Der fremkom herved en Del Ændringsforslag, bl. a. fra *Orla Rosenhoff*, *Henrik Knudsen* og *Susanne Saabye*, og ved det næste Møde, d. 3. Juni, blev disse nye Forslag sat under Debat. Med visse Ændringer blev derefter *Reglerne for de 3 Fagprøver vedtaget*. Der skulde nu vælges en *foreløbig Bestyrelse*, som skulde udarbejde et Lovforslag. Det endelige Bestyrelsesvalg vedtog man at opsætte til Efteråret, naar Lovene var færdige og havde været forelagt en Generalforsamling.

Johan Bartholdy

Johan Bartholdy blev valgt til Formand og den øvrige Bestyrelse kom til at bestaa af *Louis Glass*, *Hortense Panum*, *Signe Lehmann*, *L. Birkedal-Barfod* og *Hother Ploug*, den sidste som forretningskyndig Medlem og juridisk Konsulent.

Indtil Aarets Udgang afholdt den foreløbige Bestyrelse Møder d. 9. Juni, 30. Sept., 29. Nov., 5. Dec. og et afsluttende Møde kort før Jul. (Datoen findes ikke angivet). Bestyrelseshvervene blev fordelt saaledes, at *Louis Glass* blev Næstformand, *Hortense Panum* Sekretær, *L. Birkedal-Barfod* Kasserer, *Signe Lehmann* Vikar for de to sidstnævnte og *Hother Ploug* forretningskyndig Medlem og juridisk Konsulent. I Juni opkrævedes Indtrædelseskontingentet og med hver Kvittering fulgte et Eksemplar af det Skema, der nu var fastslaaet som Rettesnor ved Fagprøven. Bedømmelseskomitéerne blev nedsat og kom — efter forskellige Omskiftelser — til at se saaledes ud:

Klaver. *Golla Hammerich*, *C. F. E. Horneman* og *Orla Rosenhoff*.

Sang. *Anna Bendix*, *Sophie Keller* og *Nanna Liebmann*.
Violin. *Anton Bloch*, *Ludvig Holm* og *Carl Nielsen*.

Samtidig havde man arbejdet videre paa det Lovforslag, som oprindeligt var udarbejdet af *Louis Glass* og *Hortense Panum* efter tysk Mønster, og det blev derefter overgivet *Hother Ploug* til juridisk Revision. Lovforslagets endelige Form blev fastslaaet ved den foreløbige Bestyrelses sidste Møde i December 1898 og gik derefter i Trykken for at kunne udsendes til Medlemmerne samtidig med Indkaldelsen til en Generalforsamling, hvor Lovene skulde vedtages og den endelige Bestyrelse vælges. Man kunde derefter gaa ind i det nye Aar med Bevidstheden om at have gjort et godt og grundlæggende Arbejde.

Dagliglivet begynder

1899 Foreningens første ordinære Generalforsamling, d. 23. Jan. 1899, blev saa ordinær som vel muligt. Lovene blev endelig vedtaget og den midlertidige Bestyrelse blev genvalgt. *Johan Bartholdy* blev ifølge Lovenes § 22 først valgt som Formand, og Bestyrelsen konstituerede sig i et umiddelbart følgende Møde med *Louis Glass* som Næstformand, *Signe Lehmann* som Sekretær, *Birkedal-Barfod* som Kasserer, *Hother Ploug* som forretningskyndigt Medlem og *Hortense Panum*, hvem man aabenbart ikke havde kunnet finde et Embede til, som Bibliotekar uden Bibliotek.

Om Foraaret holdt Bestyrelsen et Møde med Bedømmelseskommittéen til nærmere Drøftelse af Fagprøverne.

Horneman holdt ved denne Lejlighed en længere Tale, hvori han i kraftige Vendinger misbilligede Planen for Fagprøverne. Under ustandselige Tilraab og Afbrydelser hævdede han, at disse Prøver maatte udsættes indtil videre, idet der først maatte udarbejdes et ganske ensartet Grundlag for Eksaminandernes Uddannelse. Han foreslog, at man sammenkaldte et Fakultet af ca. 30 Lærere, der skulde udarbejde en Lærebog med et fastslaaet Pensum, som alle skulde tilegne sig ved Forstudiet til Fagprøven. Han mente ikke, at Prøven kunde blive retfærdig paa anden Maade, da man ellers vilde være henvist til at dømme efter sit personlige Skøn. — Og med sin sædvanlige Ilderhed afslog han enhver Form for Kompromis. Hvis hans Forslag ikke blev vedtaget, ønskede han ikke at sidde i Bedømmelsesudvalget. Efter en

heftig Diskussion blev Forslaget nedstemt med *alle* Stemmer imod *Hornemans*, hvilket synes mærkeligt, da hans Plan jo i og for sig var overordentlig fornuftig.

Horneman trak sig derefter tilbage med en Undskyldning for at have spildt Tiden til ingen Nytte, — og i hans Sted indtraadte Prof. *Gottfred Matthison-Hansen* i Bedømmelseskomitéen.

* * *

Samme Foraar afholdtes de første Fagprøver. I Marts Maaned havde man yderligere samlet sig om Foreningens første selskabelige Sammenkomst, hvor Frk. *Panum* holdt Foredrag om et fransk Sangspil »Robin og Marion«, som senere blev opført til Indtægt for Foreningens Bibliotek. Udgifterne til dette Foretagende fremgaar i de mindste Detailler af Foreningens Regnskaber og virker næsten rørende paa Baggrund af Forholdene i 1948. Blandt Posterne forekommer f. Ex. forskellige »Drosker« à 1 Krone, »Lejning« af Hyrdestav: 25 Øre, en Due: 95 Øre, en Vandfugl: 1,25, Marions Dragt: 6 Kr., Madvarer til Prøver osv.: 6,17. Dertil kom den afsluttende Aftensmad hos Fugmann, hvor formodentlig hele Personalet deltog — for en samlet Sum af Kr. 54,25. — Ak ja! — Desværre gav Forestillingen trods alt et betydeligt Underskud. Foreningens Ansøgninger til Carlsbergfonden og Den Raben-Lewetzauske Fond om Støtte til Biblioteket blev fra begge Steder mødt med Afslag. Sagen havde saaledes fremdeles sørgelige Udsigter. Man talte om forskellige Koncertarrangementer for at faa Penge i Kassen, men det ser ikke ud til, at det er lykkedes at faa nogetsomhelst gennemført, idet Foreningens Kassebog indtil 1905 ikke fremviser andre Indtægter end indgaaede Kontingenter. Pengemidlerne var smaa i det hele taget. Først da Foreningen havde eksisteret i over 10 Aar, naaede Aarsregnskabet op paa en Balance af 1.000 Kr.

Aaret 1900 gik med Forhandlinger om Betingelser for Optagelse i Foreningen. De Bestyrelsen ikke følte sig bemyndiget til helt at handle paa egen Haand, indkaldte man til en ekstraordinær Generalforsamling om Efteraaret. Her bemyndigedes Bestyrelsen til at udsende et Cirkulære til de Lærere, der fra Begyndelsen var opfordret til at slutte sig til Foreningen, men dengang havde holdt sig tilbage, med en venlig Forespørgsel, om de ikke nu kunde

tænke sig at støtte Foreningen ved at indmelde sig, — idet det foresloges, at Fagprøven skulde ophæves i sin nuværende Form, saa at Eksaminanden fremtidig kun skulde prøves i sin Egenskab af Pædagog — ved Præsentation af en eller flere Elever. Eventuelt kunde man tænke sig 2 Fagprøver, en mindre — udelukkende Lærerprøve —, som skulde give Adgang til Foreningen, og en mere omfattende, som skulde være frivillig. Cirkulæret resulterede i 4 nye Indmeldelser.

I Maj og November afholdtes der Fagprøver, hvortil 4 Eksaminander havde indstillet sig. De bestod alle. Endvidere afholdtes der en selskabelig Sammenkomst i Februar, hvor *Rudolph Bergh* talte om Brahms.

En kritisk Periode

1901 Da *Johan Bartholdy*, *Louis Glass* og *Birkedal-Barfod* nu vilde trække sig tilbage fra deres Bestyrelsesposter, talte man om at foreslaa *Orla Rosenhoff* som Formand, hvad han imidlertid ikke selv ønskede men foreslog, at der valgtes en *kvindelig* Formand. Paa Generalforsamlingen blev derefter Resultatet, at *Hortense Panum* blev valgt til Formand med *Carl Nielsen* som Næstformand. Den øvrige Bestyrelse kom til at bestaa af *Signe Lehmann*, *Nanna Liebmann*, *Roger Henrichsen* og *Hother Ploug*.

Hortense Panum tog fat med Liv og Lyst. Det var hendes Ønske, at Medlemmerne kunde faa Fornemmelse af et *virkeligt* Foreningsliv. Bestyrelsen skulde ikke sidde med Hænderne i Skødet, som hun sagde. Det saa ud som en Bebrejdelse til Foreningens hidtidige Ledelse og var vel ogsaa ment som en saadan. *Hortense Panum* henledte i sin Aarsberetning Opmærksomheden paa § 1 i Lovene, der lød: »Foreningens *umiddelbare* Formaal er at sammenknytte Danmarks musikalske Lærerkræfter til at værne om Musiklærerstandens Interesser. Foreningens *højere* Formaal er at fremme Medlemmernes Udvikling gennem indbyrdes Belæring.« Det var dette *højere Formaal*, som *Hortense Panum* særlig vilde arbejde for. Det første mærkbare Resultat var et forøget Antal Medlems-sammenkomster i Forbindelse med Musikopførelser. Der blev saaledes afholdt Medlemsaftner med Foredrag af *Rudolph Bergh*, *Vil-*

helm Rosenberg, Chr. Geisler og Carl Thrane — og der blev musiceret af *Louis Glass, Fini Henriques, Georg Høeberg, Carl Nielsen* o. fl. — Med Biblioteksudsigterne saa det stadig sørgeligt ud. Som en Slags Erstatning for et manglende Bibliotek foreslog *Carl Nielsen*, at man fik udarbejdet et Katalog over Det kgl. Biblioteks Samling af Musikalier og Musikkritik. Sagen har dog, saavidt det kan ses, været for omfattende til at kunne gennemføres.

En anden Plan gik ud paa, at der indenfor Foreningen skulde afholdes Frikursus for ubemidlede, talentfulde Musikkere, som ønskede at aflægge Fagprøven, men manglede de fornødne Kundskaber i Bifagene (Teori og praktisk Pædagogik). *Hortense Panum* og *Signe Lehmann* havde foreløbig lovet at overtage denne Undervisning. Der meldte sig 3 Klaverlærerinder til dette Kursus, men det viste sig, at de alle var »ganske umodne« til at kunne komme i Betragtning. Foreløbig stillede man saa Sagen i Bero, men anmodede indstændigt alle Medlemmer om at hjælpe Bestyrelsen med at virke for denne Sag.

Trods alle Anstrengelser synes Foreningen at være kommet ind i et Dødvande. Ved Generalforsamlingen i Januar 1902 mødte den samlede Bestyrelse, — men kun *ét Medlem*. Paa ingen af de tidligere Generalforsamlinger havde der været mindre end ca. 20 Medlemmer til Stede, saa det saa jo lidt foruroligende ud med Interessen for Foreningen. Selv Bestyrelsen syntes at have tabt Modet og holdt overhovedet ingen Møder hele Resten af Aaret. Umiddelbart før Generalforsamlingen i Januar 1903 var Humøret saa langt nede, at *Hortense Panum* foreslog, at der skulde stilles Forslag om at opløse Foreningen. Der var fra Medlemmernes Side vist saa ringe Interesse og saa sparsomt Besøg ved Møderne, at man ikke mere kunde være bekendt at opfordre Kunstnere og Foredragsholdere til at medvirke. Heller ikke til Fagprøverne havde der været synderlig Tilslutning. Ved Generalforsamlingen gav ca. 30 Medlemmer Møde (30 % af Foreningens samlede Medlemstal), som *alle* stemte imod Forslaget om Foreningens Opløsning. Bestyrelsen, der for fleres Vedkommende ikke ønskede Genvalg, blev ved en ekstraordinær Generalforsamling afløst af *Louis Glass* (Formand), *William Behrend, Signe Lehmann, Albert Meyer, Nanna Liebmann* og *Roger Henrichsen*.

Nye Idéer

Ved samme ekstraordinære Generalforsamling blev der stillet en Række nye Forslag, der enten tog Sigte paa at give Foreningen den højst fornødne Saltvandsindsprøjtning eller at forbedre Økonomien. De fleste blev vedtaget énstemmigt eller med stor Majoritet. Den afgaaede Bestyrelse havde gennem 4 Medlemmer stillet følgende Forslag:

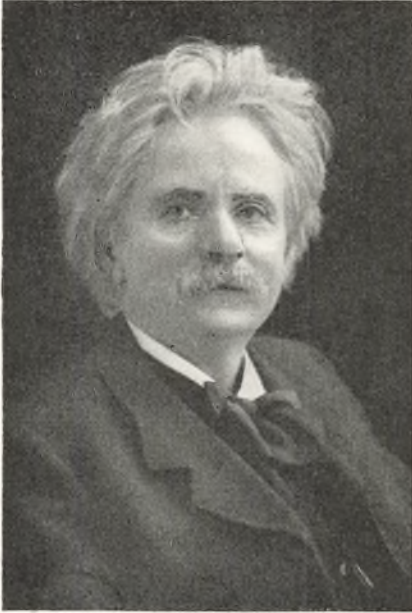
1: De selskabelige Sammenkomster indskrænkes til ét Møde om Aaret (Vedtoges). — 2: Som Anbefaling for Medlemmerne indrykkes 6 à 8 Gange i Sæsonen i Bladene en Notits, der henleder Publikums Opmærksomhed paa Foreningens Betydning. I denne opfordres man til at gøre sig bekendt med Medlemslisten, der paa Bestyrelsens Foranstaltning trykkes i et stort Antal Eksemplarer, som paa Forlangende kan udleveres hos vore Musikhandlere. Denne Notits vil tillige være at bekendtgøre i »Programmet«, hvor hele Medlemslisten desuden averteres ti Gange i Begyndelsen af hver Sæson (Vedtoges). — 3: Der skal abonneres paa forskellige Musiktidsskrifter, som skal cirkulere mellem Medlemmerne (Vedtoges). — 4: Forslag om Grundlæggelse af et Bibliotek ved Indkøb af musikhistoriske, musikæstetiske og musikteoretiske Værker. (For-kastedes).

Fra den nye Formand, *Louis Glass*, blev følgende Forslag fremlagt. — 1: Der oprettes Kursus for Musikhædere og -lærere under Navn af »Musikpædagogisk Kursus for Lærere og Lærere«. Til disse Kursus, der skal omfatte Undervisning i Hovedfaget (Pianoforte, Violin eller Sang) samt i Musikteori, Musikhistorie, musikalsk Ornamentik og Formlære og muligvis Violoncel, søges ansete Lærerekræfter. Til Starten af disse Kursus stiller Foreningen 200 Kr. til Bestyrelsens Disposition, som — i det Tilfælde Planen føres lykkeligt igennem, tilbagebetales Foreningen. Disse Kursus skal foruden i københavnske Blade ogsaa averteres i Provinsbladene samt i svenske Blade. (Vedtoges). — 2: Foreningens Medlemstal søges forøget ved Dannelse af en ny Serie Medlemmer: *ekstraordinære Medlemmer*. Disse Medlemmer, der ikke maa tilhøre den musikalske Lærerstand, kan betale et højere Medlemskontingent end de ordinære Medlemmer og har — mulig med nogen Begrænsning — Adgang til Foreningens (eventuelle) Lokale

samt til dens Soiréer og Foredrag. (Vedtoges). — 3: Foreningen skal leje et Lokale, der skal forsynes med et Pianoforte, og hvor Fagskrifter, musikpædagogiske Værker m. v. samt ny udkomne Musikalier skal fremlægges og hvor tillige »enkelte Forfriskninger« skulde kunne faas. (Vedtoges). — 4: I enkelte større Provinsbyer søger Foreningen ved Henvendelse til de derværende Musikautoriteter at oprette Underafdelinger, der ordnes efter de samme Love som den københavnske Afdeling og saaledes staar aabne for Musiklærere og -lærerinder, der har taget Fagprøven i København. Disse Underafdelinger maa svare en mindre Afgift til Hovedafdelingen. Tilrejsende Medlemmer har Adgang til Foreningens Lokale, dens Soiréer og Foredrag samt til de af de københavnske Koncerter, hvor en saadan Ordning lader sig etablere, ligesom Foreningen ogsaa i andre Henseender søger at være disse Medlemmer til Nytte. (Vedtoges).

Den nye Bestyrelse havde nu nok at tage fat i. Inden næste Aars Generalforsamling holdtes ikke mindre end 12 Bestyrelsesmøder imod kun ét Bestyrelsesmøde mellem de to sidste Generalforsamlinger. — Man begyndte Arbejdet med at sikre sig gode Lærerkrafter til de nye musikpædagogiske Kursus, men der viste sig betydelige Vanskeligheder ved at faa bindende Tilsagn fra de Kapaciteter, som man ønskede at knytte til Foretagendet. Trods indtrængende Henvendelser kom der Afslag fra *Ove Christensen*, *Frederik Rung*, *Orla Rosenhoff*, *Victor Bendix* m. fl. Den Lærerstab, som man — efter megen Snakken frem og tilbage — med Sikkerhed turde regne med, kom til at bestaa af *Hortense Paum*, *William Behrend*, *Louis Glass*, *Johanne Stockmarr*, *Sophie Keller*, *Valdemar Lincke*, *Anton Svendsen*, *Ida Geelmuyden*, *Marie Dahl*, f. Musæus samt *Angul Hammerich*, der skulde holde nogle Foredrag om Musikinstrumenternes Historie. Anstrengelserne havde altsaa nu givet et positivt Resultat, men uheldigvis manglede en væsentlig Forudsætning for Sagens endelige Gennemførelse, — og *Louis Glass* maatte om Efteraaret meddele alle de med saa stort Besvær erhvervede Lærerkrafter, at der ikke havde meldt sig en eneste Elev til de planlagte Kursus. Sagen maatte foreløbig lægges hen, idet man dog mente, at Spørgsmaalet burde tages op til Behandling igen næste Aar.

Derimod lykkedes det at skaffe Foreningen et Lokale for den

Edvard Grieg

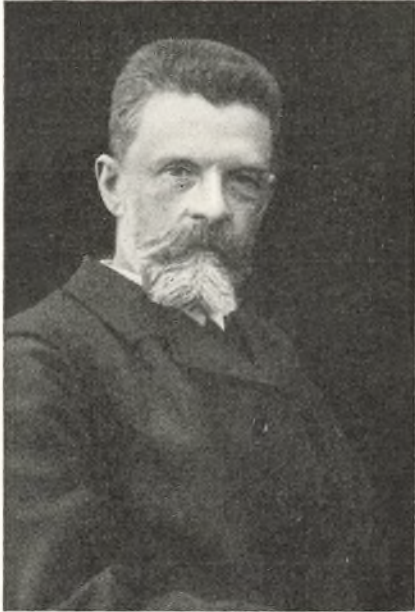
overkommelige Pris af 100 Kr. om Aaret. Det blev lejet af Foreningen »Hegnet«, men da det viste sig, at MpF.s Medlemmer ikke gjorde noget større Brug af dette Lokale, var det uden Sorg, at Foreningen efter et Aars Lejemaal modtog en Opsigelse, da Lokalet skulde bruges til andet Formaal. De Tidsskrifter, som man havde tegnet Abonnement paa, blev derefter deponeret i Wilhelm Hansens Musikforlag, hvor Medlemmerne kunde afhente dem efter Tur.

Samme Aar havde der til Fagprøven indtegnet sig 5 Kandidater, hvilket var en Rekord.

I Slutningen af 1903 indledte man Forhandlinger med den ny-stiftede »*Dansk Tonekunstnerforening*« for at skaffe MpF.s Medlemmer Adgang til Optagelse her paa samme gunstige Vilkaar som visse andre Foreningers Medlemmer ifølge Tonekunstnerforeningens foreløbige Loves § 14. Tonekunstnerforeningens Bestyrelse stillede sig imødekommende til Ønsket, som dog først kunde efterkommes ved en Lovforandring.

1904 Paa Generalforsamlingen i Januar foreslog Bestyrelsen, at MpF., der nu var begyndt at føle lidt mere fast Grund under Fødderne, skulde manifestere sin offentlige Betydning ved at anskaffe sig et Par Æresmedlemmer. Hertil havde man udset sig *Edvard Grieg* og *Lange-Müller*, som begge blev accepterede med Akklamation af Forsamlingen. De to udvalgte fik hver tilstillet en kalligraferet Adresse, hvilket kom til at staa Foreningen i 20 Kr. ialt plus Porto: 60 Øre. Fra begge de to Komponister indløb der Takkebreve. —

Da Foreningens Lokale var opsagt og man ikke fandt det nødvendigt at leje et nyt, kom *Louis Glass* paa den Tanke, at de derved sparede Penge kunde komme en af Foreningens trængende

P. E. Lange-Müller

Medlemmer tilgode som Hjælp til et Rekreationsophold. Den 1. Maj var der indløbet 2 Ansøgninger til Understøttelsen, der androg 100 Kr., og som Bestyrelsen Dagen efter énstemmig vedtog at give til Frk. R., da »hendes Forhold fandtes at være af en saadan Karakter, at hun maatte anses for i særlig Grad at kunne tiltrænge Understøttelsen.«

Samme Aar begyndte der øjensynlig at komme lidt Liv i Foreningens musikpædagogiske Kursus, som havde 3—4 Elever i Nov. og Dec., men hermed synes saa disse Kursus at holde op for en længere Aarrække.

Ved Generalforsamlingen i Februar afgik efter Tur *Nanna Liebmann* og *Signe Lehmann*. I deres Sted indvalgte Professorinde *Kroman* og *Julius Foss*. Samme Aar tales der flere Gange om Foreningens Bibliotek, hvorover man ønsker en Fortegnelse udarbejdet. Hvorledes dette Bibliotek er blevet til en Realitet, fremgaar ikke af Foreningens Papirer, udover at der i Regnskaberne forekommer enkelte Udgifter til Tidsskriftsabonnemeter. *Roger Henrichsen* paatog sig Hvervet som Bibliotekar og ekspederede fra sit Hjem Udlaanet til Foreningens Medlemmer. Iøvrigt bød Aaret 1905 paa 2 Sammenkomster under Medvirkning af *William Behrend*, *Peter Cornelius*, *Roger Henrichsen* og *Johanne Stockmarr*. Besøget var begge Aftner ret godt idet ogsaa en hel Del betalende Gæster havde givet Møde.

1905

Da det i hele den første Del af Aaret 1906 ikke lykkedes at faa arrangeret nogen Medlemsaften, bestemte man sig til igen at uddele nogle Understøttelser til Foreningens trængende Medlemmers Rekreation. Bestyrelsen stillede 150 Kr. til Disposition, der i Forbindelse med en Gave paa 50 Kr. fra et af Foreningens ekstraordinære Medlemmer gjorde det muligt at uddele 3 Understøttel-

1906

ser*). Aarets eneste Sammenkomst fandt først Sted hen mod Jul og blev mere faglig præget end tidligere. *Anna Bendix* holdt et Foredrag om Sangundervisning med paafølgende Diskussion, hvorefter *Georg Høeberg* og *Louis Glass* spillede Kreutzersonaten. I Oktober forsøgte man en beskeden Annoncering i fem Hovedstadsblade med et udmærket Resultat.

MUSIKPÆDAGOGISK FORENING

Folk som søge virkelig dygtige og samvittighedsfulde Lærere i

Sang, Klaver- og Violinspil

kan ved Henvendelse til Foreningens Sekretær, Hr. Organist *Julius Foss*, Amagerbrogade 153, faa Medlemslisten tilsendt.

Der indkom en stor Mængde Bestillinger paa Medlemslisten, og man enedes derfor om at arbejde videre i denne Retning.

Interessen vokser

1907- I 1907 begyndte man at diskutere det Problem, hvis Løsning
1910 senere fik saa stor Betydning, nemlig den *statskontrollerede og statsautoriserede* musikpædagogiske Eksamen. Nogen større Tilgang til MpF.s Optagelsesprøve havde der ikke været i de forløbne Aar og hvis MpF. skulde komme til at staa som Danmarks første musikpædagogiske Autoritet, maatte det være under Statens Auspicer. *Louis Glass* mente, at et Samarbejde med Tonekunstnerforeningens Bestyrelse vilde være af Betydning for Sagens Fremme. Samme Aar gjorde man sammen med Tonekunstnerforeningens Bestyrelse og Bestyrelsen for Københavns Orkesterforening et Fremstød for at faa etableret en Ordning med Boghandlerforeningen, hvorved de tre Foreningers Medlemmer kunde opnaa Rabat ved Indkøb af Musikalier. Først efter flere Aars Forhandlinger lykkedes det at opnaa et gunstigt Resultat, som blev forelagt paa Ge-

*) Indtil 1922 blev der næsten hvert Aar uddelt et Par Understøttelser.

neralforsamlingen i Januar 1911. — Endvidere kunde man med Glæde konstatere, at Medlemmernes Interesse for de selskabelige Sammenkomster var i jævn Stigning i disse Aar. *Rung-Keller* holdt i Marts 1907 et Foredrag om Lydlære, *Jakob Fabricius* talte i November samme Aar om Grieg og Danmark. I Januar 1908 var der Oplæsning af *Helge Rode*, i December 1909 Foredrag af *Louis Glass* om »den musikalske Kunst i Forhold til de øvrige Kunstarter«, i samme Maaned talte *Thomas Laub* om »vore Folkevisemelodier samt deres Oprindelse og Forhold til Oldkirkens Sang«, i Januar 1910 holdt *Hortense Paum* Foredrag om »det 18. Aarhundredes tyske og danske Sangspil« og i Februar samme Aar talte *William Behrend* om »Enkeltsangen i det 18. og 19. Aarhundrede«. Ved alle disse Møder var der tillige musikalsk Underholdning med Opførelser af Værker af *Siegfried Langgaard*, *Roger Henriksen*, *Louis Glass*, *Victor Bendix* og *Jakob Fabricius*, moderne Musik altsammen, — og Besøget var, som sagt, tilfredsstillende.

Horisonten udvides

Ved Generalforsamlingen i Januar 1911 konstaterede man med **1911-** Tilfredshed, at Regnskabet udviste en Kassebeholdning paa over **1913** 700 Kr., den hidtil største i Foreningens Historie — og flere Hundrede Kroner større end forrige Aar. At man ogsaa i Udlandet nu regnede MpF. for en Realitet af Betydning, fik man Bevis for, da der modtoges Indbydelse til Deltagelse i den musikpædagogiske Kongres i Berlin fra d. 9.—12. April 1911. *Louis Glass* modtog det beskedne Beløb af 100 Kr. fra Foreningens Kasse og deltog i Kongressen som Danmarks Repræsentant. Udbyttet af Rejsen havde været udmærket. Det viste sig, at man i Udlandet arbejdede paa Løsningen af de samme Spørgsmaal som herhjemme: Undervisningsprinciperne, Rabatproblemerne, Adgang til Fribilletter m. m. Paa et af Møderne i Berlin havde *Louis Glass* holdt et Foredrag om de rette Principper for Undervisningen. Yderligere havde man befæstet det gode, kollegiale Forhold til de tyske Musikpædagoger ved sammen med Dansk Tonekunstnerforening at sende et Bidrag paa 50 Kr. til et Legat, der skulde oprettes i Anledning af den ansete tyske Musikpædagog *Anna Morsch's* 70 Aars Fødselsdag. Den

Indbydelse, som man derefter modtog til Deltagelse i en »Anna Morsch-Feier« d. 7. Oktober, har man dog ikke ment at kunne efterkomme.

Ogsaa med Norge fik man etableret Forbindelse gennem Formanden for Kristiania Musiklærerforening, Fru *Moestue*, der under et Københavnsbesøg havde besøgt *Louis Glass*. — Aaret bragte to Medlems-Sammenkomster med Oplæsning af *Vilhelm Andersen* og *Betty Hennings* samt Kompositioner af *Chr. Barnekow* og en ny Strygekvartet af *Fini Henriques*.

Da *Julius Foss*, der i nogle Aar havde fungeret som MpF.s Sekretær, ønskede at fratræde, overtog *Peder Gram* dette Hverv midlertidig, indtil han ved Generalforsamlingen i Januar 1913 blev valgt ind i Bestyrelsen og derefter fortsatte i 5 Aar som Foreningens Sekretær.

I Foraaret 1913 blev der igen afholdt en musikpædagogisk Kongres i Berlin. *Louis Glass* var ogsaa denne Gang dernede som Repræsentant for Danmark og paa MpF.s Bekostning. I Forvejen var der fra Formanden for »Deutscher Musikpädagogischer Verband« modtaget en Opfordring til at aflægge Beretning for Kongressen om Rabatproblemets Løsning her i Danmark. *Louis Glass* erklærede sig villig hertil, idet han vilde fremkomme med det Forslag, at den opnaaede Rabat paa Musikalier helt skulde tilflyde en fælles Pensionskasse for Musikere*). Endvidere var der fra tysk Side fremkommet en Opfordring til MpF. om at fremsende Udkast og Forslag til Love for en *International musikpædagogisk Forening*, der skulde samle de enkelte Landes Foreninger til fælles Arbejde for Lærerstanden og dens Interesser. Planen var den, at denne internationale Sammenslutning skulde ledes af en Overbestyrelse, bestaaende af samtlige Foreningers Formænd (med Sæde f. Eks. i Berlin), og at de enkelte Foreninger skulde bidrage med 10 % af deres Indtægter.

En særlig festlig Medlemssammenkomst fandt Sted d. 11. December 1912 i Citys Selskabslokaler, hvor *Godtfred Skjerne* holdt et straalende Foredrag om H. C. Lumbye. Efter Aftensbordet, hvor *Louis Glass* talte smukt om Samfølelse som Foreningsbasis og Klikevæsen som samlingsfjendisk Element, havde man arrangeret

*) *Louis Glass'* Referat af Kongressen findes i »Dansk Musiker Tidende«, 1913.

en »pædagogisk« Koncert, hvor *Alexander Stoffregen*, *Anna Schytte*, *Roger Henrichsen* og *Louis Glass* spillede dansk instruktiv Klavermusik fra Ludvig Schytte til Carl Nielsen.

Det første Jubilæum

MpF. havde nu eksisteret i 15 Aar og følte sig saa grundfæstet, **1914-**
at Begivenheden turde fejres i lidt større Stil. Festen blev afholdt **1915**
d. 20. Februar 1914*) i Haandværkerforeningens Lokaler med ca. 40 Deltagere. Af de særlig indbudte mødte Kontorchef *Kretz*, der i mange Aar havde fungeret som Dirigent ved Foreningens Generalforsamlinger, Fru *Roger Henrichsen*, Frk. *Karen Sand*, *Henry Bramsen*, *Vilhelm Rosenberg* med Frue og *Gustav Hetsch*. Formanden for »Deutscher Musikpädagogischer Verband« *Keulenkampff* og *Anna Morsch* var ligeledes indbudt, men maatte nøjes med at sende Telegram. Som rimeligt var indledtes Festen med en Koncert, hvor bl. a. *Henry Bramsen* og *Louis Glass* opførte *Glass' Violoncelsonate Op. 5*, *Karen Sand* sang Grieg'ske Sange og *Roger Henrichsen* spillede Klaverstykker af d'Albert, Sibelius m. fl. Ved Middagen blev der holdt Taler af *Louis Glass*, Kontorchef *Kretz*, *Vilhelm Rosenberg*, *Roger Henrichsen*, *Albert Meyer*, *Peder Gram*, *Hortense Panum* og *Henry Bramsen*, og Festen, der blev meget animeret, sluttede først i de smaa Timer.

Men Aaret blev iøvrigt præget af Verdenskrigen. Det internationale Arbejde maatte man lade ligge, men forberedte i Stedet for en ny Plan, nemlig Udgivelse af en Række musikpædagogiske Smaaskrifter, hvoraf i hvert Tilfælde 3 saa Dagens Lys (i 1916): *Louis Glass's* Pedalstudier, *Roger Henrichsen's* Forsiringslære og *Peder Gram's* Formlære.

Skønt Omkostningerne ved Jubilæumsfesten blev betalt af Foreningens Kasse, udviste Regnskabet dog ved Generalforsamlingen i Januar 1915 en Kassebeholdning paa over 800 Kr. Medlemstallet var ved samme Tid 71, hvortil kom 12 ekstraordinære Medlemmer. Ved samme Generalforsamling blev *Signe Lehmann* igen valgt ind

*) Man regnede dengang, ligesom ved Foreningens 20 Aars Fødselsdag, med 1899 som Stiftelsesaar. Først senere blev man klar over, at MpF.s egentlige Stiftelsesdag faldt i 1898.

i Bestyrelsen i Stedet for Professorinde *Kroman*, der havde ønsket at fratræde. Af Medlemssammenkomster havde der i 1914 foruden Festen været en d. 8. Januar, hvor *Schnedler-Petersen* med Frue og *Siegfried Salomon* havde opført Musik fra det 17. Aarhundrede paa gamle Instrumenter fra Tiden. Paa Grund af de alvorlige Forhold ude i Verden blev der ikke afholdt flere Sammenkomster det Aar.

Fagprøven *!skærpes*

I Løbet af 1915 udarbejdede man ændrede Regler for Fagprøverne. Under Medvirkning af Censorerne *Johanne Stockmarr*, *Agnes Adler*, *Nanna Liebmann*, *Vilhelm Rosenberg*, *Valdemar Lincke*, *Poul Bang* og *Ludvig Holm* vedtog man ved et Møde om Sommeren de nye Regler, der eksemplvis for Klaverprøvens Vedkommende saa saaledes ud:

B i f a g :

Musikhistorie: De betydeligste Komponister og deres Værker.

Pedalbrug

Ornamentik

Formlære

Harmonilære og de vigtigste Modulationsmidler.

} Pensum iflg. MpF.s Smaaskrifter.

K l a v e r s p i l : Udførelse af

1: Et klassisk Klaverværk.

2: To Etuder, hvoraf én Skalaetude.

3: En Invention (eller et Præludium) og en Fuga af Bach.

P æ d a g o g i k :

Elven foredrager under Lærerens Kontrol et Klaverstykke og overhøres i Skalaernes Fortegn og Fingersætning.

Lignende Fordringer stilledes ved Prøven i Violin og Sang. Disse nye Regler, der betød en Skærpelse af Kravene ved Optagelsesprøven, blev ikke, hvad enkelte havde frygtet, nogen Hindring for Tilgang til MpF., idet der det følgende Aar blev optaget 6 nye Medlemmer, alle efter bestaaet Prøve. Ved Aarets Medlemssammenkomster talte *Hortense Panum* i Marts om Weyse med efterfølgende Opførelser af Weyse'ske Sange og Klaverstykker. Om Efter-

aaret fik man arrangeret en finsk Aften under Medvirkning af *Maikki Järnefelt* og *Selim Palmgren*.

Man havde imidlertid arbejdet videre paa Planen om at oprette Underafdelinger af MpF. i de større Provinsbyer og var begyndt med Aarhus, hvor MpF.s Bestyrelse havde forhandlet med *J. D. Bondesen*, *John A. Gutfeld* og Domorganist *Jørgen Nielsen*. De tre Herrer havde imidlertid stillet sig absolut afvisende overfor Forslaget, og der blev foreløbig ikke gjort mere ved Sagen.

De trykkende Krigsaar virkede ikke fremmende paa Initiativet i MpF. **1916-** **1918** Provinsspørgsmaalet blev jævnlige debatteret, men uden positive Resultater. Regler for Karaktergivningen ved Fagprøven blev fastlagt saaledes, at der kun skulde gives 3 Karakterer, nemlig i Pædagogik, Praktisk Musikudøvelse og Bifag. Ved Beregningen af Points anvendtes Skalaen 6 (= ug.), $5^{2/3}$, $5^{1/3}$, 5 (= mg.), $4^{2/3}$, $4^{1/3}$, 4 (= godt) osv. Til »bestaaet« forlangtes 14 Points, heraf mindst 5 i Pædagogik.

I disse Aar lykkedes det endelig MpF. at faa gennemført en Rabatordning for Billetter til flere københavnske Privatteatre og Fribilletter til visse Koncerter. De selskabelige Sammenkomsters Antal blev noget indskrænket paa Grund af den »spanske Syge«; dog gennemførtes 2, først med *Marie Moestues* Foredrag om Dans og Rytme og senere med Foredrag af *Hortense Panums* om det norske Almueinstrument »Langelegen« og dets Oprindelse, suppleret med original Musik, spillet paa Langeleg, men i 1917—18 holdtes der ingen Sammenkomster udenfor Generalforsamlingerne, som man saa til Gengæld forbandt med en efterfølgende musikalsk Underholdning. Foreningens Musikprogrammer i disse Aar viste en udpræget modernistisk Tendens. Man vovede sig til Værker af Korngold, Cyril Scott, Pierné, Carl Nielsen — ja selv til Schönberg, som vakte stor Interesse og stormfulde Diskussioner.

Den 29. April 1919*) fejredes MpF.s 20 Aars Fødselsdag ved en selskabelig Sammenkomst i Odd Fellowpalæets Riddersal. **1919-** **1920** Festen begyndte med en lille Koncert, hvor *Gunna Breuning-Storm* og *Johanne Stockmarr* spillede Max Regers Suite for Violin og Klaver og *Ellen Overgaard* sang. Derefter var der Fællesspisning under beskedne Former.

*) Se Fodnoten S. 53.

Ved Generalforsamlingen i Januar var *Alexander Stoffregen* blevet valgt ind i Bestyrelsen i Stedet for *Signe Lehmann*, som fra-
traadte efter eget Ønske.

Mulighederne for Optagelse af nye Medlemmer blev i 1920 ud-
videt derved, at man paa Generalforsamlingen i Januar vedtog, at
Musikpædagoger fra de øvrige nordiske Lande kunde gennemgaa
Optagelsesprøven, idet man ophævede Kravet om dansk Indfødsret
som Betingelse for Optagelse i Foreningen. Endvidere havde man
arbejdet paa Løsningen af Provinsproblemerne med det Resultat,
at der nu i Odense stod en Tillidsmand parat til at varetage MpF.s
Interesser, — nemlig *N. O. Raasted*, som straks lagde sig i Selen for
at udbrede Forstaaelsen af MpF.s Betydning for dansk Musikliv.
At Kendskabet til MpF.s Eksistens ikke syntes at være videre stor
i det hele taget, fik man Bevis for, da der i »Politiken« fremkom
en Artikel, der udtalte Ønsket om og Nødvendigheden af at faa
oprettet en ny Musiklærerorganisation uden saa meget som at
nævne MpF. Denne Artikel var fremkommet paa Grundlag af
nogle Artikler i »Dansk Musiker Tidende«. *Roger Henrichsen* skrev
efter Samraad med *Louis Glass* et skarpt Indlæg til »Politiken«,
mens *Louis Glass* skrev i »Dansk Musiker Tidende«.

Overfor Udlandet kom et betydningsfuldt Arbejde i Gang. Pro-
fessor *Richard Stöhr* i Wien havde henvendt sig til MpF. om Hjælp
til den østrigske Musikerstand, der var i stor Nød. I Løbet af Efter-
aaret havde man med Støtte af Dagspressen, »Dansk Tonekunst-
nerforening« og »Komponistforeningen« faaet Arbejdet sat godt i
Gang, at der blev indsamlet lidt over 2.000 Kr., der gennem »Kol-
legahjælpen« blev afsendt til Wien til øjeblikkelig Uddeling blandt
de nødstedte østrigske Tonekunstnere. En Plan om at skaffe øst-
rigske Musikere Rekreationsophold i Danmark kunde desværre
ikke gennemføres, da den Slags Opholdstilladelser skulde forbe-
holdes østrigske Børn.

I Løbet af 1920 afholdtes 2 selskabelige Sammenkomster. Den
første i Forbindelse med Generalforsamlingen, hvor *Louis Glass*
spillede egne Kompositioner; om Efteraaret holdt Klaverfabrikant
Søren Jensen et Foredrag om Betingelserne for vor unge, skabende
Tonekunst og om Nødvendigheden af, at Musiklærerne tog sig af
den og hjalp den frem. Ogsaa *Alfred Tofft* talte, hvorefter der blev
opført en lang Række Kompositioner, der havde været optaget i

det af *Søren Jensen* og *Carl Cohn Haste* udgivne Blad »Nordens Musik«. Medvirkende var iøvrigt *Alexander Stoffregen*, *Harriet Vendelhaven*, *Poul* og *Sylvia Schierbeck*, *Gunder Knudsen* og *Louis Glass*.

Konkurrerende Forelagender

1921

Ved den ordinære Generalforsamling i Januar ønskede *Alexander Stoffregen* paa Grund af manglende Tid at fratræde som Sekretær. I hans Sted blev *Ingeborg Jørgensen*, der i to Aar havde assisteret som Sekretær, indvalgt i Bestyrelsen som saadan. Da der paa Grund af Sygdom og andre Forhold yderligere maatte foretages betydelige Forandringer indenfor Bestyrelsen, indkaldte man til en ekstraordinær Generalforsamling i April. Først og fremmest ønskede *Louis Glass* at fratræde. Han havde siddet i Foreningens Bestyrelse i 23 Aar og været dens Formand i 18 Aar. Den egentlige Grund til, at han vilde trække sig tilbage, var, at der var dannet en ny Musiklærersammenslutning »Danske Musiklæreres Landsforening«. Der forelaa et stort og vanskeligt Arbejde for MpF.s Bestyrelse med at tage Stilling til denne nye Situation, et Arbejde, som han ikke mente at kunne overkomme, ogsaa af Helbredshensyn. *Glass* ønskede meget gerne *Roger Henrichsen* som sin Efterfølger. — Ogsaa *Peder Gram* og *Albert Meyer* vilde trække sig tilbage ved denne Lejlighed. Man var klar over, at den nye Bestyrelse maatte bestaa af lutter kendte Navne, for at MpF. kunde staa stærkt under de øjeblikkelige vanskelige Forhold. Den nylig indvalgte *Ingeborg Jørgensen* maatte derfor ofres, trods sine udmærkede Egenskaber, og den ekstraordinære Generalforsamling valgte énstemmigt *Roger Henrichsen* til Formand og *Viggo Forchhammer*, *Alexander Stoffregen*, *Ernst Schönberg*, *William Behrend* og *Hortense Panum* til de øvrige Bestyrelsesposter.

Den nye konkurrerende »Landsforening« viste sig imidlertid ikke at være saa faretruende, som man havde troet. Først og fremmest var der den afgørende Forskel paa de to Foreninger, at Landsforeningen ikke kunde yde nogensomhelst Garanti for sine Medlemmers pædagogiske Duelighed. Dens Program lød ganske vist paa, at man vilde den daarlige Musikundervisning til Livs og be-

Roger Henriksen

fordre Medlemmernes økonomiske Interesser, men største Delen af Bestyrelsens og Anbefalernes Navne var ukendte og der krævedes ikke særlige faglige Kvalifikationer for at blive Medlem. Den nye Forening arbejdede med den største Energi. Da MpF. havde faaet gennemført, at dens Medlemmer havde faaet en Stjerne ved deres Navne i Telefonbogen, fik Landsforeningen gennemtrumfet hele to Stjerner ved sine Medlemmers Navne. Landsforeningen gik saa vidt, at den henvendte sig til MpF. for at foreslaa et Samarbejde, og tilstillede MpF. sine Love, Op-
raab m. m.

Paa den nævnte ekstraordinære Generalforsamling i MpF. blev det vedtaget, at man maatte forberede »Danske Musiklæreres Landsforening« paa et muligt Angreb ved at stille i Udsigt, at MpF. kunde blive nødt til ogsaa overfor Offentligheden at fremhæve den nævnte Forskel paa de to Foreninger. Visse mere beherskede Elementer indenfor MpF. manede til Fordragelighed. *Louis Glass* fraraadede Krig. *Alexander Stoffregen* udkastede den Mulighed for Samarbejde, at MpF. fremdeles kunde være den ledende paa det musikpædagogiske Omraade, mens man eventuelt kunde overlade de økonomiske Problemers Løsning til »Danske Musiklæreres Landsforening«. *Viggo Forchhammer* mente, at det hidtil havde været for ringe en Fordel at staa i MpF. Fordelen havde ikke svaret til de store Krav. Man maatte se Tingene lige i Øjnene.

Den ny Forening var vokset naturligt op af Jorden, men den overflødiggjorde ikke MpF., supplerede den snarere. MpF. kunde jo alligevel ikke rumme alt, hvad der fandtes af Musiklærere. Landsforeningen kunde godt allerede betragtes som en Slags Sigte, blot langt grovere end MpF., og hvis Landsforeningen

fastsatte et Minimumshonorar for Undervisning, maatte MpF. straks kunne sætte sine Honorarer en passende Del højere under Henvisning til sine Medlemmers bedre pædagogiske Uddannelse.

Men der viste sig ogsaa andre konkurrerende Foreninger. *Hortense Panum* meddelte med Bekymring, at der nu var dannet en »Amagers Musiklærerforening«. For at følge denne nye Forenings Udvikling, gjorde *Viggo Forchhammer* Skridtet fuldt ud og tegnede sig som Medlem, hvorved det blev opklaret, at »Danske Musiklæreres Landsforening« allerede havde været i Lag med »Amagers Musiklærerforening« for at faa den indlemmet som lokal Afdeling indenfor sine Rammer, hvilket ogsaa lykkedes.

Arbejdet paa at inddrage Provinsens Musiklærere i MpF. var nu blevet tilrettelagt med større Maalbevidsthed end tidligere. MpF.s Bestyrelsesmedlemmer fik hver tildelt sine Byer, hvorfra han gennem personlige Bekendtskaber skulde skaffe sig Oplysninger om, hvilke Musiklærere der fandtes af en saadan Standard, at man eventuelt kunde optage dem i MpF. uden Fagprøve som saakaldte *A-Medlemmer*. Denne forberedende Undersøgelse maatte ske med den største Diskretion for at ingen skulde komme i Fedtefadet, og man turde naturligvis kun benytte Meddelere, som man havde den yderste Tillid til. Planen gik imidlertid ikke alene ud paa at hverve nye Medlemmer, men ogsaa paa efterhaanden at faa etableret Fagprøver rundt om i de større Provinsbyer, hvilket kun var muligt, naar man havde »Kapaciteter« siddende de paagældende Steder.

Gode Resultater

Hele Provinsarbejdet var nu godt i Gang, og Oplysninger strømmede ind fra hele Landet. Men ogsaa i København gjorde man energiske Fremstød for at hverve *A-Medlemmer*. Opraab om Indmeldelse i MpF. udsendtes til en Række ansete Organister, til Det kgl. Kapel, Operaens Solister og Musikkonservatoriets Lærerpersonale samt til en Række tidligere — men senere udtraadte — Medlemmer. Resultatet af denne Agitation blev over al Forventning straalende, idet der i 1921 indmeldtes 88 nye Medlemmer, hvoraf de 30 var fra Provinsen. Bestyrelsen havde heller ikke ligget paa den lade Side, men holdt 22 Møder i Aarets Løb; det var en Rekord

uden Sammenligning. Antallet af Bestyrelsesmøder i de forløbne Aar havde varieret fra 1 til 8; kun et enkelt Aar, i 1903, havde Bestyrelsen holdt Møde 12 Gange, saa denne nye Bestyrelses Arbejds- evne var hævet over enhver Tvivl. Man var vaagen overfor alle Muligheder for Propaganda. En udmærket Ordning blev truffet med Tidsskriftet »Musik«, der blev redigeret af *Godtfred Skjerne*, en Ordning, der gik ud paa, at MpF. i hvert Nummer skulde disponere over en bestemt Rubrik til sine Foreningsmeddelelser, hvorved dette Blad blev en Slags officielt Organ for MpF. »Musik« optog samme Aar en Artikel af *Hortense Panum*, der gav en fyldig Fremstilling af MpF.s Historie og Opgaver.

Med Hensyn til Fagprøverne var man kommet til den Overbevisning, at de Krav, der stilledes til Eksaminandernes musikhistoriske Kundskaber, var for ringe og tilfældige. Nu havde *Hortense Panum* netop udsendt en ny og forbedret Udgave af sin »Musikhistorien i kortfattet Fremstilling«. Det laa da nær at lægge denne lille Bog til Grund for de øgede Krav, idet man forlangte, at der ved Prøven i Bifagene skulde dokumenteres et grundigt Kendskab til de Afsnit i *Hortense Panums* Bog, der særlig vedrørte Eksaminandens Hovedfag. — Paa samme Tid fik man endelig fastlagt Reglerne for Optagelse i MpF. af de saakaldte *B-Medlemmer*, hvortil regnedes de Tonekunstnere, der var almindelig kendt fra offentlig Optræden, og af hvem man derfor ikke krævede Prøve i teknisk Færdighed, men kun i pædagogiske Evner og de øvrige Bifag.

Om Sommeren var *Viggo Forchhammer* og *Alexander Stoffregen* efter Indbydelse Deltagere ved et Møde i »Danske Musiklæreres Landsforening«, hvor der opnaaedes Enighed om, at de to Foreninger ikke maatte betragtes som fjendtlig konkurrerende, men tværtimod havde Muligheder for at kunne supplere hinanden paa en udmærket Maade. D. M. L.s Sekretær, Overretssagfører *Langballe*, der syntes at være Foreningens egentlige Leder, udtalte endog, at han ikke skulde have det ringeste imod, at Medlemmer fra D. M. L. søgte Optagelse i MpF.

Den gamle Tanke om at faa den musikpædagogiske Eksamen gjort statsautoriseret, blev taget op til fornyet Overvejelse. *Roger Henriksen* og *Viggo Forchhammer* havde et Par Gange været til Konferencer i Undervisningsministeriet, hvor man først stillede sig afvisende, men senere mere imødekommende overfor Tanken,

som maatte realiseres paa den Maade, at der af Ministeriet blev beskikket Censorer til den pædagogiske Prøve. Ministeriet kunde dog ikke tage endelig Stilling til Sagen, før det nye Professorat i Musikvidenskab ved Universitetet var blevet besat, idet man vilde benytte den kommende Indehaver af Professoratet som Autoritet i alle Forhold vedrørende Musik.

Aarets to selskabelige Sammenkomster bragte om Foraaret et Foredrag af *Ina Lange* om Rubinsteins Opera »Der Dämon« med Uddrag af Operaen ved en længere Række Medvirkende, og om Efteraaret et Foredrag af den tyske Musikpædagog, Direktøren for »Selskab for kunstnerisk Folkeopdragelse« i Berlin *Johs. Velden* om Emnet: Psykologiske Hjælpemidler ved Musikundervisningen. Velden hævdede, at det var Lærernes Opgave at faa Eleven til at gennemtrænge Musikken paa samme Maade som Komponisten havde gjort det, da han skrev sit Værk. Rytmen, mente Velden, var det bærende Element ved Musikundervisningen. Han var derefter inde paa de psykologiske Forudsætninger for det dynamiske, for Intervalspændingen og for den musikalske Periodes Opbygning og sluttede med at betone, hvorledes al Musik var Udtryk for en bestemt Livsfølelse, for de samme Spændinger, som rummes indenfor Sjælelivet.

Johannes Velden var igen i København om Foraaret 1922 og talte ved en af MpF.s Sammenkomster om eksotisk og primitiv Musik med fonografiske Demonstrationer. Iøvrigt var der i 1922 Foredrag af *Karen Stampe Bendix* om »Dansk Sprog i Tale og Sang« og af *Victor Kuhr* om »Kunstens Plads indenfor Aandslivet«. I Januar 1923 talte *William Behrend* om 2 af Beethovens Klaversonater, hvorved han blev assisteret af *Johanne Stockmarr*. I Forbindelse med Generalforsamlingen afholdtes en Sammenkomst, hvor *Rudolph Simonsen* talte om »Musikpædagogiske Problemer« og udtalte, at Skylden for det daarlige Besøg i Koncertsalene i den Tid ikke uden videre maatte søges hos de optrædende Kunstnere eller hos Publikum; det, der skulde til for at bøde paa Misèren, var en Opdragelse af Publikum. Pædagogernes Arbejde burde derfor ikke gaa ud paa at uddanne saa mange udøvende Kunstnere som muligt, men paa at udvikle saa mange *Musikelskere* som muligt. Musikundervisningen var for speciel, mente Taleren. Man kunde ikke skabe Talent, men man kunde meget vel skabe og ud-

vikle Kærlighed til Musik og denne Paavirkning burde begynde allerede i Skolerne. Sluttelig skitserede *Simonsen*, hvorledes Musikundervisningen, særlig i Gymnasieklasserne, kunde planlægges.

Ved en anden Sammenkomst talte *Hortense Panum* om gammel dansk, norsk og svensk Spillemandsmusik, illustreret paa Violin og Hardangerfele af *Schnedler-Petersen*.

Indenfor Bestyrelsen skete der i 1923 den Forskydning, at *Kai Kroman* valgtes ind som Sekretær i Stedet for *Alexander Stoffregen*, som to Aar i Forvejen kun nødtvungent havde modtaget Valg, og som ikke saa sig i Stand til at fortsætte.

1923 skulde egentlig have været et Jubilæumsaar i den store Stil, da MpF. jo nu havde naaet den værdige Alder af 25 Aar. Man havde tænkt sig at fejre Jubilæet i Forbindelse med en nordisk musikpædagogisk Kongres, men en langvarig Sygdom havde imidlertid gjort Foreningens skattede Formand *Roger Henrichsen* uarbejdsdygtig for længere Tid, og det blev derfor bestemt, at Jubilæet og Kongressen skulde udsættes til næste Sommer.

Der var allerede gjort et betydeligt Forarbejde til den store Begivenhed. Først og fremmest var det lykkedes at opnaa et Penge-tilskud paa 600 Kr. fra Ronges Fond og Jul. Skrikes Stiftelse, og man havde faaet Tilsagn om Deltagelse i Kongressen fra de øvrige nordiske Lande.

Det foreslaaede Samarbejde med »Danske Musiklæreres Landsforening«, som havde været paa Tale allerede i 1921, havde man siden da ikke fundet Anledning til at beskæftige sig nærmere med. Men Landsforeningen var stadig i fuld Aktivitet. Ved et Bestyrelsesmøde i MpF. om Efteraaret 1923 oplæste Formanden et Opraab, hvori der igen agiteredes for Tilslutning til Landsforeningen og hvori der rettedes en Kritik mod MpF., der betegnedes som altfor eksklusiv og altfor vanskeligt at blive Medlem af. »Da Opraabet«, iflg. Referatet af MpF.s Bestyrelsesmøde, »var holdt i en ganske barnagtig Stil og Tone og ved sin ufrivillige Komik maatte antages paa nogenlunde intelligente Læsere at have den modsatte Virkning af den tilsigtede, fandt man ingen Anledning til at beskæftige sig yderligere dermed.«

Det første nordiske musikpædagogiske Møde

Naar dette første nordiske musikpædagogiske Møde vil blive særlig indgaaende refereret paa de følgende Sider, skyldes det, at det Materiale, som blev fremlagt paa Møderne, giver et udmærket Billede af den musikpædagogiske Status i Skandinavien paa den Tid. 1924

Den 15. Juni Kl. 13 samledes Mødedeltagerne i Domus medica. Fra Sverige var mødt *Kerstin Strömberg* og *David Åhlén*, fra Finland *Erkki Melartin*, fra Norge *Nanne Storm* og *Niels Larsen* og herhjemmefra en saare repræsentativ Kreds af Musikpædagoger. *Roger Henrichsen* aabnede Mødet*):

»Naar det voldt saa megen Vanskelighed at faa dannet denne Forening, skyldtes det i første Linie, at Kunstnere — i hvert Fald den Gang — havde en vis Modvilje mod al faglig Organisation. For dem stod *Selvstændighed* og *Frihed* som de eneste værdige Principer. Og sikkert og vist er det ogsaa, at disse to Begreber *stedse* bør være Kunstnernes Ledestjerner; *men* man bør blot ikke glemme, at Kunstnerne tilsammen danner en *Stand*, hvis *Fællesinteresser* bør og kan varetages, og hvor den enkelte staar langt sikrere og stærkere, naar han er i Forbund og Fællesfølelse med de andre. Og specielt hvad *Musikpædagogerne* angaar, er der saa mange Forhold, der egner sig til Fællesskabsordning. Man maa jo huske, at det ikke blot er de ansete, *udovende* Tonekunstnere, der har Krav paa at kaldes Musikpædagoger — ja, nogle af disse er som bekendt netop ikke altid i Besiddelse af de egentlige *pædagogiske* Egenskaber — men der findes en stor Skare Musiklærere og -lærerinder med *fuld kunstnerisk Uddannelse*, der ikke selv er naaet frem til Koncertsalen — hvis dette overhovedet bør regnes for *Maalet* — og *alligevel* er de bedst udrustede og fortræffelige *Pædagoger*, der er i Stand til at vække og opelske sand Musikinteresse og sprede Musikkultur i vide Kredse. Det er alle disse i Forening med de specielle Kunstpædagoger, der danner den *musikpædagogiske Stands Kerne*, og det er dem, der er Grund til at hjælpe og støtte — baade for deres *egen* Skyld, for *Kunstens* Skyld og for *Publikums* Skyld.

Vort Maal har været og er stedse dels at højne hele Musiklærerstanden og derved ogsaa fremhjælpe den almindelige Musikkultur i Landet, dels at være et Værn og en Støtte for Standens økonomiske Interesser.

Jeg har den Ære paa Bestyrelsens Vegne at byde alle, der er stævnedes sammen til dette *første nordiske musikpædagogiske Møde*, og i Særdeleshed da vore højtærede Gæster fra de andre nordiske Lande et hjerteligt Velkommen, og jeg udtaler det Haab, at vi alle ikke blot gennem Foredrag og personligt Samvær maa kunne høste Belæring og faa nogle smukke og for-

*) Denne og de følgende Taler bringes her i stærkt forkortede Uddrag.

nøjelige Minder, men at Modet maa kunne give Impulser til fremtidigt frugtbart Samarbejde mellem Nordens Musikpædagoger.«

Den første Taler var *Kerstin Strömberg* som fortalte om »Pianistförbundet« og almindelige musikpædagogiske Forhold i Stockholm:

»Bland utövande musici intager pianisten i viss mån en särställning. Violinisten t. ex. kan erhålla ett fast engagement i en konstnärligt sammansatt orkester och arbetar där varje dag tillsammans med sina kamrater; pianisten däremot är så att säga *sin egen orkester*, umgås i ensamhet på sin kammare med den rika pianolitteraturen och vet ej mycket om vad ett dagligt kamratskap vill säga. Faran för *isolering* förefinnes.

Under studieåren, akademitiden, kom man dagligen i beröring med lärare och elever i olika ämnen, ventilerade därvid allehanda spörsmål och kunde, tack vare uppspelningar och musikföredrag kontrollera varandras utveckling. Men, när kampen för tillvaron på allvar begynte, blev man med ens så förunderligt ensam. Var och en strävade på sitt håll, den förre kamraten var nu på sätt och vis ens konkurrent. Man var generad att fråga varandra till råds i yrkesangelägenheter, rädd att blotta sig; det som förut skulle tagits för kamratligt intresse, kunde nu rent av verka som ogrannlagenhet.

Och ändå »är det i grunden *förbindelserna med människor*, som ge livet dess värde«. Detta kände vi nog litet var. Längtan fanns att få utbyta konstnärliga intressen och att lära känna varandras prestationer och personliga egenart.

Så tillkom Pianistförbundet hösten 1914 på initiativ av hrr. *K. Hammarén* — som blev dess förste ordförande —, *U. Sundelin* och *E. Svensson*. Föreningen, vars uppgift är av såväl konstnärlig som ekonomisk art, indregraderades, och en introduktionskonsert gavs för att få grundplåt till kassa.

Från början stod föreningens idéella uppgift i främsta planet; medlemmarne samlades var 14 dag, ej blott för överläggningar, utan också för utförandet av en konsertavdelning. Varje medlem var skyldig att spela vid två sammankomster under terminen.

Efter några år — under kriget — fingo alla ökade arbetsbördor, antalet sammanträden minskades nu till två — ett på våren och ett på hösten — och speltvånget avskaffades.

Utåt sett har Pianistförbundet visat sin aktivitet genom att anordna konserter — iblandt med biträde av orkester —, där medlemmar engagerats som solister. Dock har det de senaste åren varit vanskligt att uthärda konkurrensen med alla utländska artister, som av valutaförhållandena lockats till vårt avlägsna land. Likaså äro ekonomiska hinder ännu i vägen för förverkligandet av vår önskan att få framträda i våra grannländer. Också en del andra planer äro ännu blott hägringar i det fjärran och kunna ej få fast form så länge den allmänna depressionen varar — men et återblick på den gångna 10-års perioden visar, att Pianistförbundet, trots sin ekonomiskt begränsade rörelsefrihet, dock har en stor uppgift att fylla.

I synnerhet för de unga är det till stöd och hjälp genom sina minimipriser såväl för lektioner som för solist- eller ensembleuppträdanden. En lånekassa finnes och gemensam annonsering sker årligen. Ofta är förbundet i tillfälle att värna sina medlemmars intressen, hjälpa dem att få ut honorar o. s. v.

Av medlemmarne äro f. n. tre fästa som lärare vid Kungl. Musikkonservatorium; några hava egna musikskolor, andra verka uteslutande som privatlärare eller accompagnatörer.

Av musikskolor är *Richard Anderssons*, bildad 1885, den äldsta, största och beträffande läroämnen, den mest omfattande. År 1917 utgjorde elevantalet 555. När Prof. *Andersson*, »den värderade läraren, vännen och kamraten«, avled år 1918, övertogs verksamheten av hans lärare och skolan fortsätter under samma namn. — Andra skolor äro: Stockholms Musikinstitut, som grundades år 1889 och alltjämt ledes av Fröken Carlheim-Gyllensköld. — Av senare datum äro Karl Wohlfahrts musikskola, Gerda v. Sydows, Aurora Molanders m. fl.«

Et paafølgende Causeri af Pianisten *Nils Larsen* foreligger desværre ikke i Referatet. Hans Indlæg, der vakte stor Munterhed, omhandlede musikpædagogiske Forhold i Christiania og kom iøvrigt ind paa Musiklivets Udvikling i Norge i det hele taget. Nogen Misfornøjelse i Pressen havde den Aarsag, at *Nils Larsen* fremkom med Angreb paa Musikkritikken i Christiania, et Angreb, der blev betegnet som taktløst, men som ikke desto mindre vakte voldsomt Bifald hos Tilhørerne.

Derefter blev Ordet givet til *Erkki Melartin*, som bl. a. udtalte:

»Om de musikpædagogiske förhållandena hos oss i Finland är det svårt att såhär »a prima vista« giva en samlad bild. Orsaken är huvudsakligen den, att vi sakna en centraliserande förening motsvarande »Musikpædagogisk Forening«, men att vårt musikliv och likaså musikpædagogiken arbetar ytterst livligt och mångsidigt. Som centrum för musikundervisningen måste man anse musikkonservatoriet vara, vilket under sin över 40 åriga verksamhet uppfostrat största delen av våra skapande och utövande konstnärer och pedagoger. Vid konservatoriet finnes speciella pedagogiska kurser för pianospel, violinspel och sånglärare, den senaste under skolestyrelsens överinseende. Desutom operaklass, orkester, o. s. v. Vilken stor roll konservatorieundervisningen spelar kan man tänka sig, då man vet att elevantalet de sista åren skiftat mellan c. 700—900 och lärarne omkring 100.

För de bredare lagrens musiktörst verker »folkkonservatoriet«, som redan kan framvisa ganska anmärkningsvärda resultat. »Kyrkomusikinstitutet« har sin speciella mission att fylla och har även ett hundratal elever.

Utom dessa fasta institutioner hava flera privatlärare mindre sång- eller pianoskolor.

Men, som sagt, musiklärarne ha ej sammenslutet sig till en omfattande fackförening. Det finnes endast speciella föreningar såsom tonkonstnärföreningen, sånglärarförbundet, musikerförbundet, musikhistoriska föreningen, kristliga musikföreningen o. s. v. Härav härleder det sig även, att de ekonomiska villkoren, under vilka musiklärarne arbeta äro mycket dåliga och ojämnna.

Sång- och musikundervisningen vid skolorna är i regelen god och buren av moderne principer. Flere skolor ha också elevorkestrar resp. kammermusiksammenslutningar. —

Som centrum för konsertlivet bör stadsorkesterns verksamhet med 16 ordinarie symfonikonsalter och en massa extrakonsalter pr. säsong betraktas. I samband med orkestern fanns der tidigare en orkesterskola; denna har för några år sedan sammanslagits med konservatoriet. Operan är en viktig faktor i vårt musikliv och dens ställning har numera stabiliserats av staten. — Konservatoriet giver varje säsong en serie offentliga abonnementskammermusikkonsalter. De privata konsalternas antal är naturligtvis legio.

Och runt kring landet sjungs och musiceras det. Körer, musikkapell och en massa små orkestrar och kammermusikföreningar verka uppodlande på smaken. De årligen återkommande musikfesterna visa ej sällan förbluffande goda resultat och det uppföres stora körverk med orkester o. s. v. I samband med musikfesterna föranstaltas ofta dirigentkurser. Föreningen »Brage« har utbildat flere *vandringslärare*, som efter genomgångna specialkurser vid konservatoriet resa kring i bygderna och arbeta för musikens höjande; de undervisa och leda körer, musikkapell och dessas dirigenter. Åbo och Viborg hava sina goda musikskolor, samt orkestrar. Vårt gamla vackre nationalinstrument kantelen upplever åter en glädjande renässans. — Man kan utan överdrift säga att »hela finska folket sjunger«. Samlingarna av finsk folkmusik äro ju de största i världen. Detta är en levande grund för vår så unga musikkultur att bygga på.«

Efter en Kaffepavse fra Kl. 15—16 talte Eksperterne. Først holdt *Victor Bendix* et Foredrag: Lidt om Klaverteknik, som ikke foreligger i Resumé og derfor ikke kan refereres her. *Viggo Forchhammer* talte dernæst om »Friløbsprincippet«:

»Friløbet« er et Middel til Frigørelse af Stemmen, metodisk anvendt og udviklet gennem 20 Aars Arbejde af Dr. *Paul Bruns*, Berlin, og først demonstreret her i København ved et Foredrag af *Erwin R. Bergh* December 1923. Gennem Friløbet synes ogsaa Germaner nogenlunde sikkert at kunne opnaa den samme frie Stemmeffunktion, som kendes fra de store italienske Sangere og enkelte berømte jødiske Kantorer.

Selvfølgelig er ikke alt nyt, hvad B. lærer. *Grundlaget* for hans Arbejde er saaledes den *fuldstændige Afslapning* af alle de Muskler, der har med Stemmeffrembringelsen at gøre. Dette nu almindelig anerkendte Princip fin-

der en genial Anvendelse paa *Aandedrættets* Omraade, idet B. benytter den sidste, svage, jævnt rindende Del af den passive Udaanding, hans saakaldte *Minimalluft*, ved alle de første Øvelser, hvorved overflødige Spændinger af de øvrige Organer forholdsvis let undgaas. Paa et ganske svagt, summende *m* indøves med Minimalluft den fuldstændig ukomprimerede, usammensatte Tone, der slet ingen Overtone indeholder og lyder og føles, som om den opstaar direkte i Hovedet, naar bare Resonansformen er tilstrækkelig aaben og fri.

Den hensigtsmæssige Kilde til større Kraftudfoldelse søger B. gennem en ejendommelig »Inervation« af Mellemgulvet ved Hjælp af Konsonanterne. Danner man f. Eks. under Udaandingen et *t*, spærrer Tungen for Minimal-luften, som derved staves en Smule. Denne Stuvning virker tilbage paa det afslappede Mellemgulv og giver det ligesom et lille Slag nedad. Gentages dette i regelmæssig Takt, kommer Mellemgulvet i regelmæssige Vibrationer ned og op. Denne *Mellemgulvsinervation* overføres paa de stemte Øvelser. Herved opstaar det rigtige *Mellemgulvsvibrato*, et væsentlig dynamisk Vibrato, der karakteriserer alle de store italienske Sangeres Stemmer (typiske Eks. Tita Ruffo: »Credo« af »Othello«, Caruso: »Addio al madre« af »Cavalleria rusticana«. His masters voice). Dette Vibrato giver Stemmen Liv og Timbre, Intensitet og Bæreevne, men maa, som Strygernes Vibrato, anvendes med Smag og Stilfølelse.

Før eller senere begynder Stemmen under de stemte Inervationsøvelser at bevæge sig ogsaa m. H. t. Tonehøjden: der opstaar en Slags *Tremolo*. Tiden er nu inde til at slippe Stemmen løs, frigøre den for al viljebestemt Tonehøjde.

De fleste Sangmetoder er vel enige deri, at de først og fremmest kræver rene Toner og rene Intervaller. De musikalske Fixtoner og Intervaller er imidlertid rent *akustiske* Fænomener, der intetsomhelst har med Stemmens *fysiologiske* Tilbøjeligheder at gøre, hvad man ogsaa ser af Talens Melodi, som aldrig bevæger sig i musikalske Intervaller. Det er det musikalske Øre, der regulerer Tonehøjden i Sangen. Kravet til bestemte Tonehøjder er imidlertid et Baand paa den frie Stemmefunktion og vil navnlig i Begyndelsen af Studiet hindre denne i at udfolde sig fuldstændig. Det er derfor fortjenstfuldt af B., at han ikke blot har set dette, men ogsaa haft Mod til at lade Stemmen udvikle sig efter dens egne Love uden Hensyn til Tonehøjden. De ofte overraskende, frie og uvilkaarlige Bevægelser, Stemmen da foretager sig, er det, B. meget betegnende har døbt »*Friløb*«.

(Foruden Grammofonplader demonstreredes ogsaa Elever paa forskellige Stadier).

Ind i *Friløbet* indøves nu Tekst, og her er den stadig fornyede, taktmæssige Inervation gennem Konsonanterne det afgørende, hvorved disse ikke længere bliver hæmmende, men tværtimod fremmende for Tonedannelsen. (Eks. Anselmi: »Iris«. Phoonotipia, Odeon). Er *Friløbet* naaet til en vis Grad, søger man at overføre *Friløbsfunktionen* paa bestemte Toner og Tonerækker. Endelig overføres *Friløbsfunktionen* paa Sange og Arier, dels uden Tekst dels med Tekst.«

Som Dagens sidste Foredragsholder talte *Alexander Stoffregen* om Grundprincipper i Klavertechnik:

»Anslaget sker som et *tryk* med fingeren mod tangentbunden. Delagtig i anslagsbevægelsen er hele vort levende spilleredskab: armen og hånden med dens fingre. Anslaget føles som en sætten-fra med fingeren i det øjeblik den faste modstand i tangentbunden nås medens hånd og arm fornemmes at tage del i bevægelsen som en fjedrende masse.

Det gælder under dette at mærke sig »forbindelserne«s bestand: om i hvor høj grad fingrenes led, knoed, håndled, albueled er slappe eller spændte. Udgangspunkt: den mindst mulige — og dog tilstrækkelige — spænding i alle forbindelser.

Når man fra yderste fingerled successivt tilkobler flere redskabsdele (øvrige fingerled, mellemhånd, underarm, overarm), vil man nå stadig større *styrke* men ringere hurtighed og omvendt: når man indskrænker omfanget af det apparat der sættes igang for at fremkalde toner, nås stadig større *hurtighed* men mindre kraft.

Armen føles *let*, når dens vægt ikke sættes ind i anslaget, *tung*, når den støtter sig på fingrene som i forhold hertil må yde større arbejde. Man lærer at føle armen lettere og tungere og at anvende alle grader af dens vægt til fordel for spillet.

Den klanglige udformning af tonerækkerne grunder sig først og fremmest på *dynamisk afvejen* af tonerne mod hverandre.

I *trillen* er der stigning mod midten og påfølgende fald. Kulminationen kan fra midten flyttes fremefter, hvorunder trillens ansættelse bliver pludseligere og friskere. Yderste konsekvens: at kun trillens *to* første toner fremtræder stærkt belyst, medens resten taber sig ligesom i skygge.

Ved *skalaer* og *brudte* akkorder er der dynamisk stigning sammen med den melodiske og tilsvarende fald med det melodiske fald, men hertil kommer, at trykkulminationen må indtræde kort *før øverste tone*, at ikke denne skal løsne sig fra sin sammenhæng.

I den *almindeligt forekommende klaversats* med en melodi i højre hånd, medens venstre hånd overtager bas og harmoni, søges klanglig ligevægt mellem de tre faktorer: overstemmens enkelttoner, mellemstemmetonernes masse (her ikke enkelttonerne) og understemmens enkelttoner.«

Om Aftenen fortsattes Sammenkomsten i Tivoli, hvor der i Koncertsalen spillede nordisk Musik under Medvirkning bl. a. af *Nina Grieg* og *Anders Brems*. Dagen sluttede ved en tvangfri Sammenkomst i Taarnpavillonen med Smørrebrød, Øl og Kaffe.

Allerede Kl. 10 den næste Morgen fortsatte Mødet i Domus medica med Foredrag af *David Åhlen* om Skolesangen i Sverige:

»Sång är en konst. Så måste även skolsångundervisningen på sätt och vis

vara en undervisning i konstsång, om också endast i sina enklaste element. Här måste *lärarens exempel* åstadkomma det viktigaste. Genom föresjungande, lyssnande och eftersjungande söker man få barnen att uppfatta skillnaden mellan spänd och fri ton, mellan ful och vacker ton. Barnen skola fysiskt känna, att den förra anstränger rösten och att den senare lätt glider över läpparna. Det är inte nödvändigt att läraren alltid själv sjunger för, det kunna också enstaka barn göra såsom gott eller dårligt föredöme. Man bör därvid låta barnen ge akt på varandra. Varje oriktig bildad, spänd och ansträngd ton gör sig märkbar genom krampaktiga rörelser i hals- och ansiktsmuskulaturen. Ständigt och jämt måste man därför ge akt på att barnets ansikte ser *naturligt* ut, när barnet sjunger. Om så är fallet, använder det sina organ på ett *rätt* sätt, d. v. s. sjunger naturligt och sunt, åtminstone kan man anse det i regel vara så.

Alltfrån 1901, då dessa undervisningskurser infördes vid konservatorium och till för endast ett par år sedan, handleddes lärarekandidaterna vid den pedagogiska utbildningen av den i skolsångkretsar i hela Sverige kända sångpedagogen fru *Anna Bergström-Simonsson*, och frukten av hennes sällsport nitiska och skickliga arbete, särskilt i avseende på tonbildning och röstvård, skördas nu i rikt mått överallt i landets skolor, där av henne fostrade lärare leva och verka.

I fråga om undervisningsmetoder för bibringande av allmänna musikaliska kunskaper, färdighet i tonträffning etc., ha särskilt under de senaste åren olika meningar gjort sig gällande. Vid konservatorie-utbildningen har ända till fru B.-Simonssons avgång för tonträffningsövningarna använts *formel-metoden*, som i fru B.-S. hade en energisk förkämpe. På senare tid har emellertid vid sidan om denne metod lyckade försök företagits med schweizaren *Jacques Dalcroze's metod*, sådan den tillämpats i det av sångläraren i Basel, *Paul Boepple* utgivna arbetet »Präparationen für den Schulgesangunterricht«, som sedan 1916 föreligger i svensk översättning.

En fördel med J.-D.-metoden skulle jag särskilt vilja fremhålla vara den, att barnens intresse kan fångas i hög grad, särskilt på grund av den självverksamhet de få utveckla under lektionerna. Därjämte besitter metoden ett värde ur ren pedagogisk synpunkt, då den visat sig i avsevärd grad kunna bidra till att utveckla och skärpa barnens iakttagelseförmåga.«

Som Mødets sidste Taler gjorde *Nanne Storm* Rede for »Christiania Musiklærerforening«s Historie og Virksomhed. Foredragets Fakta var disse:

Vor forening blev stiftet 29. mai 1905, og hensigten var, »at sikre musikhærens existens ved at oparbejde hos publikum større forstaaelse av deres arbeides betydning og at værne om standens sociale, økonomiske og kunstneriske interesser«.

Man enedes om bestemte grundregler:

- 1) En fastsat minimumspris pr. md. (nu 15 kr.).
- 2) En bestemt opsigelsesfrist, — 1 md. inden 1ste eller 15de.
- 3) Forsømte eller avsatte timer betales.
- 4) Maanedsbetaling benyttes mest mulig, og der fratrækkes intet i honoraret for juleferie (14 dage), paaskeferie (7 dage) og paabudte fri- og helligdage.
- 5) Ved aarlig tilbagevendende undervisning beregnes arbejdsaaet til 10 mdr. (1. September—30. Juni).

Disse regler har virket udmerket, de blir absolut respekteret og de har muliggjort for læreren at kunne beregne sin indtægt, *hvilket* var umuligt før.

Hertil har ogsaa vore *Kvitteringsbøger* hjulpet godt. Paa omslaget staar vore betalingsregler, som blir gjennemlæst og undertegnet av saavel lærer som elev. Læreren kvitterer saa i boken for hver md. (eller time).

Hver høst kommer i 4 aviser vor store *fællesannonce*. Først foreningens navn med reglerne trykt nedenunder, derefter medlemmernes *navn, adr., telf.* — ordnet alfabetisk under hver sin fagrubrik.

Herfor betaler medlemmerne hver 12 kr.

Vi har desværre endnu ingen fagprøve — man blir medlem, hvis man ved attester kan bevise at sitte inde med en god fagutdannelse, et vist pensum i harmonilære og 3 aars øvelse i undervisning; disse fordringer blir efter hvert skjærpet. Aarskontingenten er 10 kr.

Vi har hver sæson flere »selskapsaftner«, hvortil vore medlemmer har gratis adgang; interesserte faar adgang mot en entré av 2 kr.

Her holdes foredrag over forskjellige musikalske emner — teoretiske, historiske, dramatiske etc., ledsaget av musik, demonstrationer.

Meget ofte vies aftnen en enkelt komponist, fra de helt klassiske til de helt moderne. Efterpaa selskabeligt samvær.

I 1908 begyndte vi paa »Agathe Backer-Grøndahls pensionsfond«, i 1911 paa »Erika Nissens sykekasse«.

Vi har samlet midlerne ved bazarer, koncerter, utlodninger, endel tilskud fra private, samt ved vort store aarlige bal i Grand Hotel, hvortil entrékortene koster 10 kr.

Pensionskassen er nu paa kr. 83.000,00, sykekassen kr. 30.000,00, et litet »Thea Langaards rekreatjonsfond« ca. kr. 4.000,00. Desuten har vi omtrent hele tiden skaffet tilveie extrabeløb ved sommerferie og jul til syke og vanskeligstilte medlemmer, vekslende portioner fra kr. 40 til 300, likesom vi staar i rapport med nogle foreninger, som skaffer overkommelige rekreatjonsophold i ferierne.

Efterat der i aarenes løp var stiftet musikk lærerforbund i flere andre byer, blev »norske musikk læreres landsforbund« stiftet i 1914 — nuværende formand er pianist Nils Larsen.

Efter dette sidste Foredrag var der Pavse. Man havde faaet den

morsomme Idé at afholde en Fagprøve i Overværelse af Mødets Deltagere. Den fandt Sted Kl. 15; to Elever havde indstillet sig, bestod Prøven med Ære og blev derefter optaget som Medlemmer af MpF.

Mødets sidste Aften foregik i Domus medica. Efter en fin Kammermusikkoncert, hvor *Johanne Stockmarr, Thyra Larsen, Agnes Adler, Peder Møller* og *Louis Jensen* medvirkede, sluttedes der af med en Festsouper, hvor Hovedtalen holdtes af *Louis Glass*.

* * *

At det musikpædagogiske Møde havde været vellykket og betydningsfuldt, fik man tilfulde Beviser for i den kommende Tid. *Roger Henrichsen* fik Takkebreve fra de deltagende Nordmænd, Svenskere og Finner. For Ex. skrev Kantor *David Åhlén*, Stockholm: »Ber Eder härmed mottage mitt varmaste tack för den trevnad för såväl själ som kropp Ni — och genom Eder den musikpædagogiske föreningen beredde mig under de oförglömmeliga dagarne i Köpenhamn. Mötet var i hög grad givande, och till det lyckade resultatet ber jag att få uppriktigt lyckönska Eder...« Et positivt Resultat af Kongressen var det, at man i Stockholm nu paa Initiativ af *Felix Saul* dannede »Sveriges musikpedagogiska förbund«, som udbad sig MpF.s Love m. m. tilsendt, for at kunne udnytte de Erfaringer, man herhjemme havde høstet. Ogsaa i Finland blev der nu oprettet en musikpædagogisk Forening, vistnok paa Foranledning af *Melartin*, som havde deltaget i Mødet i København. Alle de fire nordiske Lande havde saaledes nu faaet Musikpædagogerne organiseret og dermed skabt et fast Grundlag for et interskandinavisk Samarbejde.

Nye Æresmedlemmer — Radiofonien

I nogen Tid havde man talt om det betimelige i, at ogsaa MpF.s **1925** yngre Medlemmer var repræsenteret i Bestyrelsen. Da en Udvidelse af Bestyrelsen maatte anses for upraktisk — og da man iøvrigt omfattede Tanken med Sympati, erklærede baade Næstformanden, *Viggo Forchhammer*, og Sekretæren, *Kai Kroman*, sig villige til

at træde tilbage. *Hortense Panum* insisterede imidlertid paa, at hun som den ældste og som den, der ikke beklædte nogen særlig Post indenfor Bestyrelsen, burde trække sig tilbage. Man højede sig for dette Ønske skønt man dybt maatte beklage fremtidig at skulle savne hende som Deltager i Bestyrelsens Arbejde. Paa Generalforsamlingen i Januar 1925 blev *Hjalmar Bull* valgt ind i Bestyrelsen. Bull var især gaaet ind for en effektiv Pensionsordning under Henvisning til, at »Norske Musiklæreres Landsforening« havde samlet en Pensionsfond paa 83.000 Kr., et Sygefond paa 30.000 Kr. og et Rekreationsfond paa 4.000 Kr. — og ønskede at denne Opgave skulde tages op ogsaa herhjemme.

Men *Hortense Panum* skulde hædres. Det kunde ikke saa godt ske, saalænge hun sad i Bestyrelsen; men nu indkaldte man til en ekstraordinær Generalforsamling i April, hvor hun og *Louis Glass* med Enstemmighed blev kaaret til Æresmedlemmer af MpF.*). Efter Mødet, der kun varede i 10 Minutter, var der selskabelig Sammenkomst, hvor den nye, unge Professor i Musikvidenskab *Erik Abrahamsen* holdt et stærkt personligt Foredrag om *Den musikæstetiske Oplevelse*. Senere paa Foraaret talte *Torben Krogh* ved et Medlemsmøde om *Musikuddannelse gennem Tiderne* og i December samme Aar holdt *Ina Lange* et Foredrag i Anledning af *Sibelius' 60 Aars Fødselsdag*. Medvirkende var *Johanne Karstens*, *Fritz Crome* og *Max Rytter*.

Iøvrigt gik Aaret med Forhandlinger om visse Forandringer ved Fagprøven, samt om Stillingen til det nye, store Fænomen, Radioen. MpF. havde efter Indbydelse sendt en Repræsentant, *Ernst Schønberg*, til et Møde, hvis Formaal var at søge dannet en Centralforening til Varetagelse og Beskyttelse af »radioydende« Kunstneres Rettigheder og Interesser overfor Radiosagen. Der var foreløbig nedsat et Arbejdsudvalg med *Hakon Børresen* som Formand. Dette Udvalgs Arbejde var resulteret i et Forslag til Vedtægter og Retningslinier. Man mente, at et saadant Centralforbund — af a) Forfattere, Komponister, b) udøvende Kunstnere og c) Fabrikanter af Radioapparater — vilde besidde en ikke ringe Magt overfor »Radioaftagerne«, in casu Staten, der havde Eneret paa Udsen-

*) Det var iøvrigt paa *Hortense Panums* Foranledning, at *Louis Glass* ved denne Lejlighed blev udnævnt til Æresmedlem, idet hun vægrede sig ved at modtage Udnævnelsen førend *Glass* ogsaa modtog den.

delser og overfor Radoraadet, der bestod af Repræsentanter for Presse og Kunstnere og som gennem sin Programchef *Emil Holm* bestemte Udsendelsernes Art. MpF.s Interesse i at indtræde i Forbundet maatte først og fremmest søges i Muligheden for at faa Indflydelse paa eventuelle fremtidige pædagogiske Udsendelser af musikalsk Art og forøvrigt i at være medbestemmende i en Sag, hvis Udvikling rummede uanede Muligheder. Hele Sagen elbbede dog efterhaanden ud, formodentlig fordi saa godt som alle »radioy-
dende« Kunstnere i Forvejen var Medlemmer af andre For-

Viggo Forchhammer

ninger og Organisationer, som kunde varetage deres Interesser.

Den 12. Januar 1926 døde *Roger Henrichsen* efter længere Tids Sygdom. MpF. led herved et smerteligt Tab. *Roger Henrichsen* havde omfattet Arbejdet i Foreningen med den dybeste Kærlighed og havde nedlagt et utrætteligt Arbejde i sin Gerning som Foreningens Leder, i 17 Aar som Næstformand og i 5 Aar som Formand. *Roger Henrichsen* vilde være fyldt 50 Aar i Februar Maaned og MpF. havde i Forening med Studentersangforeningen, hvor *Roger Henrichsen* var Dirigent, planlagt en Indsamling af en Pengesum, der skulde overrækkes ham som en Hædersgave paa 50 Aarsdagen. Nu fik man den Tanke, sammen med Studentersangforeningen at bekoste hans Begravelse. Tilbudet blev af Familien modtaget med Tak. Ved en senere foranstaltet Indsamling blandt MpF.s Medlemmer blev der yderligere fremskaffet et Beløb, for hvilket man sammen med Studentersangforeningen bekostede en Mindesten paa *Roger Henrichsens* Grav.

Da *William Behrend* før Generalforsamlingen i 1926 havde udtalt det ønskelige i at Bestyrelsen fik et kvindeligt Medlem, fik man *Hortense Panum* til at indvillige i atter at indtræde i Besty-

1926

relsen. Hun blev da udset til Næstformand, mens *Viggo Forchhammer* rykkede op paa Formandsposten, omend med nogen Betænkelighed, da han i høj Grad var ophængt med andet Arbejde. Umiddelbart efter denne Generalforsamling afholdtes der en privat *Roger Henrichsen*-Mindekoncert under Medvirkning af *Thorvald Nielsen*, *Agnes Adler*, *Helga Weeke* og *Elof Nielsen*. Mindetalen holdtes af *Louis Glass*.

Kort Tid derefter, d. 14. Marts, fejrede man *Hortense Panums* 70 Aars Fødselsdag ved en Festsouper og musikalsk Underholdning, — gammel Musik paa gamle Instrumenter, — med en lang Række Medvirkende, deriblandt den berømte »Jyde-Peder«, Oboisten *Peder Pedersen*, der med den største Færdighed trakterede flere Hundrede Aar gamle Blæseinstrumenter, der nu ganske er gaaet af Mode. Aaret bragte endnu tre Medlemssammenkomster: D. 8. April, hvor *Alexander Stoffregen* indledte en Diskussion om Oprettelse af en Studiekreds for Klaverpædagogik*), d. 18. Maj, hvor Fabrikant *Knud Møller* gjorde Rede for »Pensions- og Understøttelsesforeningen for danske Musiklærere og Musiklærerinder« og endelig d. 16. December, hvor *Carl Nielsen* talte om Form og Indhold i Musikken.

En pinlig Forglemmelse og andre Ubehageligheder

Den 25. Februar døde Foreningens Æresmedlem, *Lange-Müller*. I Bestyrelsen var man travlt optaget af Indsamlingen i Anledning af *Roger Henrichsens* Død og ved en meget uheldig Forglemmelse var der ingen Krans blevet sendt til *Lange-Müllers* Begravelse. Situationen var pinlig og meget hjalp det jo ikke, at Formanden ganske vist havde sendt en Buket Blomster til de efterladte — men efter Begravelsen.

1927 Da *Viggo Forchhammer* kun nødtvungent havde indvilliget i at modtage Formandsvalget efter *Roger Henrichsens* Død, kom det ikke som nogen Overraskelse, at han allerede ved næste Generalforsamling ønskede at trække sig tilbage. Efter megen Snakken frem og tilbage enedes man om at foreslaa *Rudolph Simonsen* som

*) Der indmeldte sig ca. 20 Deltagere til denne Studiekreds, som holdt en Række Moder i Løbet af Aaret.

Kandidat til Formandsposten. *Rudolph Simonsen* havde store Betænkeligheder, men indvilligede dog tilsidst i at modtage et eventuelt Valg. — I denne Sag havde man imidlertid gjort Regning uden Vært. Da *Louis Glass* nemlig hørte, at Formandsposten blev ledig, skrev han straks et Brev til *Viggo Forchhammer*, hvori han med rene Ord erklærede, at naar der nu skulde foretages Valg ved den kommende Generalforsamling, »var det hans Tanke at overtage Formandsstillingen«. Han mente ikke, at MpF.s Fagprøver var fuldt betryggende med Hensyn til pædagogiske Evner hos de Kandidater, der bestod Prøven og ønskede at indføre vidtrækkende Reforme paa dette Omraade. Bestyrelsen var nu kommet i en slem Knibe. *Louis Glass* var Æresmedlem i MpF. og maatte som saadan behandles med al mulig Hensyntagen. (Man havde forøvrigt tidligere undret sig over, at *Louis Glass* stadig sad paa MpF.s Vegne i Tonekunstnerforeningens Repræsentantskab. Ifølge denne Forenings Love var MpF.s Formand selvskreven Medlem af Repræsentantskabet, hvorfor *Louis Glass* i 1921, da han fratraadte som Formand i MpF. ogsaa burde have trukket sig tilbage fra Tonekunstnerforeningens Repræsentantskab til Fordel for *Roger Henriksen*, men *Glass* sad, hvor han sad.)

Hvad skulde man nu stille op med *Rudolph Simonsen*, som havde indvilliget i at lade sig stille efter gentagne og indtrængende Anmodninger? Desværre mangler der i MpF.s Arkiv Referater af Generalforsamlingerne i Aarene 1925—28, saa det er ikke muligt med Sikkerhed at fastslaa, hvad der skete paa Generalforsamlingen i 1927 udover, at *Louis Glass* blev valgt til Formand, — og den øvrige Bestyrelse kom til at bestaa af *N. O. Raasted*, *Olaf Jacobsen* og *Anders Brems* som nye Medlemmer — samt *Ernst Schönberg* og *William Behrend*, som genvalgtes.

Det gamle Spørgsmaal om at faa Fagprøven gjort statsautoriseret blev atter taget op til Behandling. *Louis Glass* var til flere Møder i Undervisningsministeriet, uden at det dog lykkedes at komme Sagen et Skridt nærmere. Men samtidig arbejdedes der intenst paa at faa Fagprøvens Regler revideret i Overensstemmelse med de udvidede Krav, som efter *Glass'* Mening maatte stilles til denne Prøve for at den kunde betegnes som fuldt betryggende. I Løbet af Aaret blev et Forslag hertil udarbejdet under Medvirkning af *Ludvig Holm*, *Valdemar Lincke*, *Alexander Stoffregen*

m. fl. Dette Forslag blev forelagt paa Generalforsamlingen i Februar 1928. Ved en Medlemssammenkomst i Marts 1927 talte *Erik Abrahamsen* om »Instrumentalmusik fra Renæssance til Barok«.

Paa et Møde i Maj 1928, hvor flere af Censorerne var til Stede, udtalte *Louis Glass*, at Karaktergivningen ved Fagprøven ofte var misvisende, idet Bifagskaraktererne vejede for meget til. Man maatte kunne enes om en Hovedkarakter for hver Kandidat uden at behøve de mange Underafdelinger i Karaktergivningen. Det samlede Indtryk skulde være det væsentlige. Censorerne mente imidlertid, at det var mest praktisk at beholde den gældende Berregning, — men man enedes om at paalægge Censorerne stadig at have Helhedsindtrykket for Øje og indbyrdes drøfte Karaktergivningen samt at give hver enkelt Kandidat Karakter i umiddelbar Tilknytning til Eksaminationen af Vedkommende. Endvidere fandt man det hensigtsmæssigt, saa vidt muligt, altid at afholde Hovedfagsprøven før Bifagsprøven af Hensyn til Karakteren i Pædagogik, der var afgørende for Prøvens Udfald. Med særlig Hensyn til Klaverprøven trak *Alexander Stoffregen* Linjerne op for, hvad Censorerne skulde tage Hensyn til ved Bedømmelsen. Kandidaternes Spil skulde være ordentligt og redeligt; først i anden Række maatte der stilles musikalsk dyberegaaende Krav. Censorerne maatte saa vidt muligt være objektive og ikke lade sig lede af de rent kunstneriske Krav, de maaske vilde gøre gældende i deres egen Undervisning og med Hensyn til det rent tekniske, maatte alle Metoder være ligeberettigede ved Prøven.

I Løbet af 1928 afholdtes der to selskabelige Sammenkomster, den første med *Olaf Jacobsens* Redegørelse for musikpædagogiske Forhold i Tyskland, den anden med et Foredrag af *Kai Aage Bruun* om Schubert. Ved disse Lejligheder var der musikalsk Underholdning af *Agnes* og *Louis Glass*, *Julius Thornberg*, *Ernst Schönberg* og *Else Jessen*.

Den store Revolution

1929 Ved Generalforsamlingen i Januar 1929 blev *Kai Aage Bruun* valgt ind i Bestyrelsen, mens *Anders Brems* trak sig tilbage paa Grund af manglende Tid.

Skønt det maatte indrømmes, at den nu 64-aarige *Louis Glass* havde gjort et stort Arbejde for MpF. gennem 30 Aar, rejste der sig Røster blandt de yngre i Foreningen, som fordrede væsentlige Reforme indført og i det hele taget ønskede nyt Blod indenfor Ledelsen. Det Kup, som skaffede *Louis Glass* Formandsposten i 1927, havde givet denne Opposition Blod paa Tanden. Ganske vist hævdede man, at det Diskussionsmøde, som de utilfredse Elementer afholdt paa Borups Højskole d. 28. Maj og hvor ca. 50 af MpF.s Medlemmer var til Stede, ikke maatte opfattes som et Oppositionsmøde, men som et *Aktionsmøde*. »Aktionen« var sat i Gang væsentligst af *Ingeborg Strøyberg* og *Johanne Eigil Hansen*, som inden Mødets Afholdelse opsøgte *Louis Glass* paa hans Konservatorium i Madvigs Allé og forelagde ham de Forslag, som skulde sættes under Debat og som samtidig var udsendt til MpF.s Medlemmer. Det blev hævdet overfor *Louis Glass*, at man ønskede en ganske uofficiel Drøftelse af de enkelte Punkter i Forslaget og man bad derfor Bestyrelsen om *ikke* at komme til Stede ved Mødet. *Louis Glass* gennemsaa Forslaget og meddelte de to Damer sit Svar, som man lovede at forelægge Mødets Deltagere, hvilket ogsaa skete i Fru *Eigil Hansens* Indledningstale. Da man ved Mødet derefter havde diskuteret Forslaget i en halv Times Tid, traadte *Louis Glass* uventet ind i Salen, gik op til Bordet, hvor Indbyderne sad og begyndte straks at tale til Forsamlingen uden at have indhentet Tilladelse dertil af Mødets valgte Dirigent, *Gunnar Heerup*, der som nyt Medlem i MpF. straks havde sluttet sig til Aktionspartiet. *Glass* gennemgik Forslagets Punkter ét for ét og lod sig ikke anfægte af, at Dirigenten gjorde ham opmærksom paa, at Mødet var lukket. Hertil bemærkede *Louis Glass*, at han som Æresmedlem og Formand havde Ret til at komme til Stede, hvor MpF.s Medlemmer var samlede. Dirigenten og Fru *Eigil Hansen* protesterede og gjorde opmærksom paa, at Formanden ikke var indbudt og at man tværtimod havde bedt ham holde sig borte, da man ikke ønskede, at Mødet skulde faa et officielt Præg. Da *Louis Glass* vedblev at tale trods Protesterne, understregede Fru *Eigil Hansen*, at hun i sin indledende Tale — efter sit tidligere Løfte til *Louis Glass* — havde meddelt Forsamlingen *Glass'* Svar paa Forslagets Punkter. At *Louis Glass* alligevel selv var kommet til Stede ved Mødet kunde kun opfattes som sket af Mistro til, at dette Løfte ikke var blevet

holdt. Imidlertid fortsatte *Louis Glass* at tale uden at tage Hensyn til Indvendingerne. Dirigenten maatte derfor bestemt bede ham om at holde inde, da Tidspunktet efterhaanden var fremskredet og man skulde videre med Forhandlingerne. Da heller ikke dette hjalp, bad Dirigenten paa Fru *Eigil Hansens* Opfordring *Louis Glass* om at forlade Mødet. Han opfordrede Forsamlingen til ved Haandsoprækning at tilkendegive, om man ønskede, at *Louis Glass* skulde forlade Salen. Langt den største Del af de tilstedeværende rakte Hænderne i Vejret. Derpaa bad Dirigenten dem, der ønskede *Louis Glass'* Nærværelse om at tilkendegive dette. Ikke én rakte Haanden op. *Louis Glass* forlod derefter Salen, mens hele Forsamlingen rejste sig.

Resultatet af Mødet blev, at det udarbejdede Forslag, bestaaende af 14 Punkter, tilsendtes Bestyrelsen, der ved et Møde i Juni formulerede sine Svar paa alle 14 Punkter, som derefter blev trykt og udsendt til alle Foreningens Medlemmer.

Samtidig gik Bestyrelsen energisk i Gang med at skaffe flere af de udtalte Ønsker opfyldt. Der opnaaedes Adgang for MpF.s Medlemmer til *Musikforeningens* Generalprøver, — man fik Tilsagn om gratis Benyttelse af *Hornung & Møllers* Sal til Koncerter, — *Wilhelm Hansens* Musikforlag lod fremlægge Lister over MpF.s Medlemmer og lovede nærmere Overvejelse i Spørgsmaalet om Fribilletter til Koncerter. Endvidere skete der Henvendelser til *Cæciliaforeningen*, *Dansk Koncertforening*, *Filharmonisk Selskab* og *Det kgl. Teater* om Fribilletter (eller Billetter til nedsat Pris)*), ligesom man søgte et Samarbejde etableret med »*Kunst for Varer*«, dog uden Resultat.

Den ekstraordinære Generalforsamling blev indvarslet til d. 2. September. *Louis Glass* var imidlertid noget brøstholden over den Medfart, han havde faaet ved Mødet d. 28. Maj, og samtidig med Indkaldelsen til den ekstraordinære Generalforsamling udsendte han til alle Foreningens Medlemmer følgende Redegørelse:

Til Musikpædagogisk Forenings Medlemmer!

Naar Medlemmer af MpF. har fundet det nødvendigt udenom den ordinære Generalforsamling og uden Bestyrelsens Vidende at foranstalte Møder til Drøftelse af eventuelle Reformer i Ledelsen, endskønt det uden Tvivl

*) Næsten alle disse Henvendelser gav senere gunstige Resultater.

ikke vilde have været vanskeligt at opnaa Bestyrelsens Billigelse og Tilslutning, saa kan denne Fremgangsmaade kun opfattes som et Tegn paa Mistillid.

Da Listen over eventuelle Reformer paa et senere Tidspunkt blev mig tilsendt og det viste sig, at den indeholdt Reformforslag paa Omraader, hvor Bestyrelsen allerede i længere Tid havde udført et ikke ringe Arbejde, fandt jeg mig berettiget til uindbudt at komme til Stede paa et af Møderne for at gøre Rede for Bestyrelsens Indsats og min delvise Tilslutning. Magister Heerup optraadte her, og underskrev sig senere som Dirigent for Sammenlutningens ca. 50 Deltagere, endskønt han nylig paa Bestyrelsens Opfordring var indtraadt som Medlem, og saaledes ikke kunde have noget førstehaands Kendskab til, hvad der forud var foregaaet inden for Ledelsen. Efter at jeg ganske kort havde talt, afskar Magisteren mig Ordet og anmodede mig i bydende Tone om at forlade Mødet. Det eneste, der efter min Opfattelse kan undskylde denne Optræden, er vel det, at Hr. Heerup savner de fornødne Forudsætninger som Leder af saadanne Møder. Da jeg imidlertid maatte faa det Indtryk, at Medlemmerne sluttede sig til denne Udvisning af Foreningens Formand, forlod jeg Mødet. Det maa dog her udtrykkelig bemærkes, at jeg straks havde erklæret, at jeg ikke agtede at overvære Mødet, men kun ønskede at fremkomme med nogle Udtalelser.

Imidlertid forlod jeg Mødet med den Beslutning ved første givne Lejlighed at nedlægge mit Arbejde som Foreningens Leder, og jeg haaber, at Fler-tallet af vore Medlemmer vil erkende, at jeg, efter det, der her passerede, har skellig Grund hertil.

Ærbødigst *Louis Glass.*

Imidlertid havde flere af Hovedstadsbladene omtalt Uroen indenfor MpF. *Gunnar Heerup*, der følte sig uberettiget angrebet, fik optaget et Indlæg, hvori det bl. a. hed:

Jeg ved ikke, om den saakaldte Opposition har afholdt flere Møder, i hvert Fald er det omtalte Møde det eneste, i hvilket jeg har deltaget; dets Formaal var at stille Forslag til Bestyrelsen. Jeg var ikke blandt Mødets Indbydere, og har ingen som helst Andel haft i Udarbejdelsen af det Forhandlingsprogram, der dannede Mødets Grundlag. Ved Drøftelsens Begyndelse blev jeg anmodet om at fungere som Mødets Dirigent, hvilket Hverv jeg paatog mig. Senere paa Aftenen ankom Hr. Louis Glass, skønt han ikke blot ikke var indbudt, men som han i sine Udtalelser selv nævnte, af det private Mødes Indbydere udtrykkelig var blevet anmodet om *ikke* at komme til Stede. Paa Trods af dette gav jeg Hr. Louis Glass Ordet for nogle kortere Udtalelser, og foranledigede, at der blev givet ham et sammentrængt Referat af, hvad der tidligere var sket paa Mødet. Da Hr. Louis Glass imidlertid ikke formaadede at fremkomme med saadanne saglige Oplysninger, der ikke allerede i det væsentlige var

Forsamlingen bekendt, følte jeg mig foranlediget til et Par Gange at bede Hr. Louis Glass fatte sig i Korthed. Sluttelig saa jeg mig nødsaget til, under Hensyn til den stigende Uro i Forsamlingen (et enkelt Medlem havde som Protest mod Hr. Louis Glass' Tilstedeværelse forladt Salen*), et andet foreslog, at Mødet skulde forlægges til en anden Sal, atter andre krævede, at Hr. Louis Glass skulde forlade Salen, o.s.v.) at adspørge Forsamlingen, hvorvidt den vedblivende ønskede at høre Hr. Louis Glass eller ej. Afstemningen gav som Resultat, at ikke et af Forsamlingens ca. 50 Medlemmer stemte for, medens et overvældende Flertal stemte mod at høre Hr. Louis Glass. Kort efter denne Afstemning forlod Hr. Louis Glass Salen, medens Medlemmerne i Tavshed rejste sig. Efter denne Episode fortsattes Drøftelsen, og jeg underskrev som den af Forsamlingen valgte Dirigent Mødets Vedtagelser, inden disse blev sendt Bestyrelsen.

Den yderligere Diskussion af Hr. Louis Glass' Skrivelse og den utilbørlige Maade, hvorpaa denne er fremkommet, synes mig passende at kunne henvises til den kommende overordentlige Generalforsamling, hvor ovennævnte Fremstilling vil blive forelagt skriftligt bekræftet af Deltagere i det nævnte Møde.

Gunnar Heerup.

Paa den ekstraordinære Generalforsamling traadte *Louis Glass* ifølge sin Beslutning tilbage og vilde, trods mange Opfordringer, ikke lade sig genvælge. Han gav selv sin Stemme til *Finn Høffding*, som var opstillet af »Aktionspartiet« og understregede, at hans Interesse for Foreningen stadig var lige stærk og at han ogsaa i Fremtiden vilde støtte den paa enhver Maade. Den nye Bestyrelse kom til at bestaa af *Finn Høffding* Formand, *Poul Schierbeck* Næstformand, *Johanne Eigil Hansen*, *Hjalmar Bull*, Overretssagfører *Otto Fabricius* samt *Olaf Jacobsen* (Genvalg).

Det viste sig snart, at de bevægede Begivenheder indenfor Foreningen kunde faa alvorlige Følger. Umiddelbart efter den ekstraordinære Generalforsamling modtog den nye Bestyrelse en samlet Udmeldelse af MpF. fra 23 ansete Medlemmer: *Max Freuler*, *Paul Bang*, *August Felsing*, *Valdemar Lincke*, *Albert* og *Georg Høeberg*, *Agnes Adler*, *Johs. Schiørring*, *Kristian Sandby*, *Peder Møller*, *P. S. Rung-Keller*, *Schnedler-Petersen*, *Albert Orth*, *Ellen Beck*, *Henrik Knudsen*, *Vilhelm Poulsen*, *Carl Madsen*, *Paulus Bache*, *Vilhelm Rosenberg*, *Anders Brems*, *C. H. Debois*, *Per Biørn* og *Otta Brønnum*, og andre Udmeldelser fulgte efter: *Gunnar Foss*,

*) Det var *Viggo Forchhammer*, der dog vendte tilbage, da Louis Glass var gaet.

Ina Lange, Anna Schytte, Aage Oxenvad, Kai Kroman, J. Ernst, Tekla Griebel, Jørgen Nielsen, Johanne Stockmarr, J. C. Hæstrup m. fl. Alt i alt modtog man ca. 40 Udmeldelser, overvejende fra de bedste Navne indenfor dansk Musikpædagogik.

Det var en Aareladning, som nok kunde mane til Eftertanke. Den nye Bestyrelse var imidlertid klar over, at en Del af Udmeldelserne var kommet fra Medlemmer, der kun paa anden Haand vidste Besked om Affæren *Glass*, saa meget mere, som kun 10 af de udtraadte havde været til Stede ved den ekstraordinære Generalforsamling. —

Man tog derfor den Beslutning at henvende sig skriftligt til hver enkelt af de udmeldte og faa dem til at overveje Muligheden for igen at træde ind i Foreningen:

Finn Hoffding

. I Anledning af at Louis Glass som Formand lod udgaa en Meddelelse til Medlemmerne (sammen med Generalforsamlingsindkaldelsen), som i en bestemt Anledning rettede Beskyldning mod et enkelt Medlem, anser Bestyrelsen det for sin Pligt at give Medlemmerne et Referat angaaende dette Punkt af den overordentlige Generalforsamling.

Ovennævnte Meddelelse drøftedes paa Generalforsamlingen. Louis Glass begrunder i denne sin Tilbagetræden med, at en Del Medlemmer foranstaltede Møder udenom Bestyrelsen, hvor der drøftedes Reformer og med, at Magister Heerup som Dirigent for et Møde »i en bydende Tone« udviste Hr. Louis Glass. Deltagerne i dette Reformmøde erklærede, at man i Forvejen havde bedt Formanden om ikke at komme tilstede.

Magister Heerup meddelte overfor Generalforsamlingen, at han kun havde handlet efter hin Forsamlings, ved Afstemning, bekræftede Ønske. Der blev af et andet Medlem fremsat Begæring om Vedtagelse af en Resolution, der lod Generalforsamlingen beklage, at Louis Glass havde sendt sin Beskyldning mod Magister Heerup som Tryksag i aaben Konvolut og som saadan tilgængelig for Pressen. Mange Medlemmer mente ikke, det var nødvendigt, at Generalforsamlingen udtrykte dette i en Resolution mod en Mand, der

var Formand, Foreningens Stifter og Æresmedlem. En Afstemning forkastede Resolutionen med 27 mod 23 Stemmer.

Louis Glass vilde trods Opfordring ikke lade sig genvælge til Formand og gav selv sin Stemme til Finn Høffding samt understregede, at hans Interesse for Foreningen var lige stærk, og at han ogsaa i Fremtiden vilde støtte den paa enhver Maade.

Bestyrelsen.

Kort efter Generalforsamlingen refererede de Ferslevske Blade Omvæltningen indenfor MpF. paa en saadan Maade, at *Louis Glass* atter kom i Harnisk. Han forfattede et Cirkulære, som han lod trykke og udsende til alle MpF.s Medlemmer. Heri stod bl. a.:

Maa jeg bede Medlemmerne om endnu en Gang at beskæftige sig med det Møde, hvor jeg uindbudt kom til Stede. Jeg kom ikke for at modarbejde noget, heller ikke kom jeg for at overvære Forhandlingerne eller deltage i disse, noget, jeg straks gjorde Deltagerne opmærksomme paa.

Med hvilken Ret kunde man forbyde mig, som Foreningens Formand, at komme til Stede for at bringe Medlemmerne nogle Meddelelser, som jeg mente disse burde kende.

Hr. Heerup har dog ikke turdet paatage sig det fulde Ansvar herfor, men undskylder sig med at have handlet efter Medlemmernes udtrykkelige Ønske. Jeg tvivler stærkt paa Sandheden af denne Paastand, men er den rigtig, saa har Foreningen fuldt ud fortjent det Tab af indflydelsesrige Medlemmer, som fulgte efter Generalforsamlingen.

Bestyrelsen har dog begaaet en endnu større Fejl, ved enten at godkende, eller stiltiende anerkende det Referat af Generalforsamlingen, som, forsynet med et Billede af den nye Formand, fandtes i de *Ferslev'ske Blade*, thi dette Referat var kun egnet til at vildlede den offentlige Mening. Der stod bl. a., *at mag. Heerup havde »rejt en stærk Opposition« imod Undertegnede, »men hvad Sagen egentlig drejer sig om, er blevet strengt hemmeligholdt indenfor Foreningens Døre«*. Det lyder da endelig af noget, thi her kan man jo tænke sig alt muligt. — En ung Mand, der med Indignation udviser et ældre og anset Medlem af en Forsamling, maa dog forudsættes at sidde inde med en Viden, som kan blive kompromitterende for den udviste. Den Kendsgerning, at der kun havde været Tale om en Række Forslag, som Bestyrelsens Formand ingenlunde havde stillet sig uvillig overfor, vil næppe nogen falde paa.

Sluttelig skal jeg kun meddele, at min Hustru og jeg har udmeldt os af Foreningen.

Ærbødigt Louis Glass.

Dette bevægede Aar havde givet alle nok at tænke paa, men man havde dog faaet gennemført 3 Medlemssammenkomster, én med et Foredrag af *Rudolph Simonsen*: »Mozart i musikpædagogisk Be-

lysning«, én, hvor *Carl Nielsen* talte om dansk Undervisningsmusik og endelig en Diskussionsaften, indledt af den nye Formand *Finn Høffding*, med Emnet: »Musikpædagogisk Forenings Formaal og Opgaver«. Endvidere havde den nye Bestyrelse været til Møde i Undervisningsministeriet sammen med Repræsentanter for Universitetet og Konservatoriet for at drøfte den statsautoriserede Fagprøve og fik Ministeriets Løfte om hurtig Behandling af Sagen.

Fagprøven skærpes yderligere

Der har i det foregaaende ikke været gjort Rede for, hvorledes man efterhaanden havde faaet formuleret Kravene til Fagprøven. Det var mange Aars Arbejde, der laa bag Udformningen af disse Krav og ikke mindst *Louis Glass* havde i sin sidste Regeringstid, i Aarene 1927—29, faaet udarbejdet et Reglement, der betød en stærk Skærpelse af Prøven udfra det Synspunkt, at det nu snart maatte lykkes at faa gjort den statsautoriseret. I »Dansk Musik-tidsskrift«s Oktobernummer, 1929, skrev *Olaf Jacobsen* en indgaaende Artikel herom. Redegørelsen for selve Prøvens Krav lød saaledes:

Som planen foreligger nu, er den udarbejdet for fire hovedfag, klaver, violin, sang og musikkære. Der vil så senere, når forholdene gør det nødvendigt, kunne udarbejdes tilsvarende prøver i andre fag, orgel, violoncel osv.

Lad os se nærmere på fordringerne i hovedfaget *klaver*.

Med hensyn til bestemmelserne angående kandidatens eget spil er ændringerne fra den gamle prøve ikke store; nu som før forlanges der udførelse af etuder, et polyfont klaverstykke af Joh. Seb. Bach og en klassisk allegrosats, hvortil er føjet udførelse af en klassisk adagio.

Tyngdepunktet for bedømmelsen af kandidatens ydelser er lagt på den pædagogiske prøve, som man har gjort både mere omfattende og mere dybtgående. Det er ikke længere nok, at kandidaten er i stand til at rette fejl i elevernes spil, han må også vise, at han kan give fyldige anvisninger angående øvemåden og i det hele taget kunne indlade sig på en drøftelse af undervisnings formål og metode.

Det er i denne forbindelse værd at gøre opmærksom på, at der ikke bliver tale om nogen drøftelse af specielt tekniske problemer, håndstilling osv., hvor vigtige disse end er. På dette punkt står mening mod mening, og det vilde ikke være muligt at nå til faste regler, som alle vilde acceptere, og da meningen med en sådan prøve er at samles om det fælles pædagogiske, har man klogelig ladet stridspunktet ude af betragtning.

Ved den pædagogiske prøve fremfører kandidaten to elever, der bl. a. skal have etuder og en mindre Bach'sk komposition på programmet, og desuden skal han rette og undervise en elev, der på egen hånd har indstuderet en opgave. Endvidere må han gennemgå almindelig musiklære med eleverne. Formålet er i det hele taget at lade prøven forme sig som en almindelig undervisningstime.

Hvis kandidaten ikke er i stand til at fremføre egne elever, kan han nøjes med at undervise en fremmed elev, men prøven her vil da blive så meget mere indgående. Denne bestemmelse er bl. a. indsat af hensyn til de musikstuderende, som blot forbereder sig til lærergerningen, uden endnu selv at undervise.

Til den pædagogiske prøve må kandidaten endvidere opgive en nærmere specificeret række kompositioner af Bach, Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert, Schumann, Mendelssohn, Chopin, danske og nyere udenlandske komponister, indstuderet til undervisningsbrug og tilrettelagt med undervisningen for øje. Angående dette punkt siger forslaget: »Der forlanges ikke nogen færdig udførelse af dette udvalg, men kandidaten må kunne gøre rede for enkelthederne og eventuelt spille udvalgte partier. I sidstnævnte tilfælde vil der ikke så meget blive lagt vægt på en teknisk fuldkommen udførelse som på en solid, teknisk og musikalsk tilrettelægning af stoffet med tydelig redegørelse for de forskellige stemmer. Kompositionerne må være indgående studeret med hensyn til foredrag (og betegnelser herfor), form, tempo, rytmik, teknik, fingersætning, pedalbrug og ornamentik (kandidaten må være kendt med ornamentikkens almindelige regler).«

Med andre ord: kandidaten skal have et undervisningsrepertoire, hvad der er et særdeles praktisk krav, idet overmåde mange lærere og lærerinder kun har ringe kendskab til undervisningslitteraturen og derfor ikke er i stand til at individualisere repertoireet overfor de enkelte elever. Naturligvis er listen her begrænset (man kunde med fuld føje også kræve kendskab til den ret righoldige børneundervisningsmusik, som kun de færreste, der underviser, er videre fortrolige med), men selve det at kravet er rejst er et fremskridt.

Med hensyn til de teoretiske og historiske fag stiller den gamle form for prøven ret solide fordringer både med hensyn til intervallære, harmonilære og formlære og med hensyn til instrumenternes og nodeskriftens historie og komponisternes biografier. Der er blot den fejl, at den måde, hvorpå man behandler disse fag, mere fører til gold udenadslære end til levende musik. Modulationen ved klaveret kan i almindelighed ikke blive til andet end udenadslære af en bestemt formel; med hensyn til formlæren kræves der kun, at kandidaten skal opstille et abstrakt skema, ikke at han skal frugtbar-gøre sin viden i analyse af de enkelte værker. I musikhistorien endelig er opgaven at lære det rent biografiske stof, derimod behøves der ikke praktisk kendskab til de forskellige tiders musikalske udtryksform.

Efter de nye bestemmelser falder prøven i teori og musikhistorie, sammenfattet under navnet musiklære, i en skriftlig og en mundtlig del. For-

dringerne er for examinander med klaver som hovedfag ved den skriftlige prøve:

a) Udarbejdelse af en firstemmig sats over opgiven besifret bas eller harmonisering af opgiven (lettere) koralmelodi.

b) Analyse af et klaverstykke, hvori der forekommer modulation.

c) Udarbejdelse af kontrapunktisk tostemmig sats til opgiven cantus firmus.

Ved den mundtlige prøve:

A) En almindelig oversigt over musikkens historie samt den elementære musiklære.

B) Mere specielt: a) Instrumentalmusik mellem ca. 1600 og Bach-Händel-tiden (inclusive). b) Instrumentalmusik på wienerklassicismens tid. c) Instrumentalmusik i romantik og impressionisme. d) Nodeskriftens historie. e) Klaverets historie. —

Det må siges at være en afgjort vinding, at der også kræves lidt kendskab til kontrapunkt. Meget ofte forsømmes dette fag til fordel for harmonilæren, hvad der er en vilkårlighed, idet megen musik jo kun forstås ud fra det horisontale princip. I virkeligheden må allerede stemmeføringen i generalbasopgaverne ses i sammenhæng med de almindelige kontrapunktiske regler.

Når formlæren som selvstændigt fag er forsvundet af fordringerne, vil det kun sige, at den indgår i selve musikhistorien. Fordringerne i dette fag er helt lagt om, idet det biografiske stof er forsvundet; nu er formålet gennem studium af dokumenterne fra de forskellige stilperioder, musikværkerne selv, at nå frem til forståelse af, hvad der er karakteristisk for stilepokerne og indenfor disse for de enkelte komponister. Mange musikere nærer en udpræget mistillid til musikhistorien, og det er forsåvidt begribeligt, som den hidtil i alt for høj grad kun har snyltet på den almindelige historie. Når man imidlertid, sådan som det sker ved den nye fagprøve, resolut fjerner alle udenværkerne og behandler musikens (og ikke komponisternes) historie, vil faget betyde en uvurderlig hjælp i retning af at fremme musikforståelsen. Opfattelsen af, at hver periode har sin psykologisk og praktisk betingede udtryksmåde, vil bidrage til en mere sympatisk indstilling overfor svundne tiders stilarter, man vil ikke betragte dem som et ufuldkomment forstadium til vor tids musik, men som udtryk for artsforskellige indstillinger overfor musikken. I sammenhæng hermed vil det føles som naturligt, ikke at binde sig til den i øjeblikket almindeligt accepterede, musikalske udtryksmåde, men at forstå, at også vor musikfølelse kun er et led i udviklingen, og at hver ny slægt må søge på sin personlige måde at realisere, hvad der bor i den af musikalsk værdifuldt.

For fagprøven i *violin* er rammerne de samme, idet fordringerne til kandidatens eget spil og til hans undervisning er stillet ud fra lignende synspunkter som ved klaver som hovedfag (det samme er tilfældet i sang). Ved elevfremførelsen består programmet af en etude og et eller to mindre violinstykker.

Som indstuderet til undervisningsbrug opgives en sonate af Bach, Händel og Tartini (den sidste kan erstattes af Locatelli, Nardini eller Vivaldi), en violinkoncert af Mozart, en violinromance af Beethoven og en violinkoncert af Spohr eller Mendelssohn (evt. af Bruch, Brahms eller Tsjaikowsky).

Programmet ved kandidatens eget spil er en etude, en sats af en solosonate af J. S. Bach og en sats af en violinkoncert.

Ved den skriftlige prøve i musiklære er fordringerne de samme som for klaverspillere, blot at analysen her gælder et violinstykke, og at der ved den kontrapunktiske opgave kun forlanges 1. til 3. art.

Ved den mundtlige prøve stilles lignende krav som ved klaver som hovedfag, dog er naturligvis klaverets historie ombyttet med strygeinstrumenternes. For violinister er desuden klaver obligatorisk bifag, idet de skal kunne akkompagnere eleverne til violinstykker med lettere klaverledsagelse.

Ved prøven i hovedfaget *sang* synger kandidaten selv dels en romance og dels en klassisk arie med recitativ, kantilene og hurtig sats af Bach, Händel, Haydn eller Mozart. En af disse opgaver skal udføres i et fremmed sprog. Eleverne synger hver to sange.

Listen over sangkompositioner, der er indstuderet til undervisningsbrug, omfatter bl. a. en gammelitaliensk arie, arier af Bach, Händel, Haydn, Mozart eller Beethoven og sange af Schubert, Schumann, Brahms, Weyse, Hartmann, Gade, Heise og Lange-Müller.

Desuden bliver kandidaterne examineret i følgende spørgsmål: a) tonens akustiske forudsætninger, b) sproglydenes dannelse, c) stemmeorganernes bygning og funktion, d) de forskellige stemmearters omfang og karakter, e) ornamentik. De skal endvidere forsyne en sang med vejtræknings- og foredragsbetegnelser.

I musiklære er specialpunkterne a) operaens historie, b) den nordiske romance og den tyske lied, c) nodeskriftens historie. Ellers er fordringerne de samme som for violinister (dog er det naturligvis her en *sang*, der analyseres).

Også sangerne skal kunne akkompagnere deres elever.

For at gøre et arbejde også blandt ældre lærere og lærerinder i klaver, violin og sang — mennesker, af hvem man ikke kan vente, at de skal underkaste sig den ret omfattende examen —, er der indrettet en anden prøve, hvor vedkommende fremfører elever, som skal udføre et nærmere bestemt program. Dette er gjort for at gøre overgangstiden lettere, men forhåbentlig vil det efterhånden blive så almindeligt for musikpædagoger at tage prøven i en ung alder, at den læmpede form skulde blive overflødig.

Der står endnu tilbage at omtale *musiklære* som hovedfag. Medens man efter den gamle ordning kun har en hovedfagsprøve i musikteori, er i de nye bestemmelser teorien og musikhistorien sideordnede. Der ligger sikkert heri en betoning af, at al opstilling af regler for formlære, harmonilære osv. er historisk betinget; hver stilperiode har sin særlige teori, og kun ved studium af selve værkerne når man til en virkelig frugtbar indstilling.

Den skriftlige prøve omfatter

- a) Firstemmig udsættelse af 2 opgivne koralmelodier 1) i stilen fra ca. 1600, 2) i 19.århundredes stil.
 - b) Udarbejdelse af periodisk opbygget modulation mellem opgivne tonearter og på grundlag af opgivet melodimotiv.
 - c) Udsmykkelse af en koral med gennemgangsnoder, vexelnoder, forhold etc.
 - d) Firstemmig opgave i enkelt kontrapunkt med opgiven cantus firmus.
 - e) Opgave i tostemmig dobbelt kontrapunkt.
 - f) Udarbejdelse af trestemmig fuga i streng stil over opgivet tema.
- Der kræves kendskab til alle nøgler.

Ved den mundtlige prøve examineres der, foruden i de punkter, der er omtalt ved den mundtlige bifagsprøve i musiklære — studiet er naturligvis mere indgående —, i tonesystem, tonearter, melodidannelse, stemmekombinationer og klangformationer i middelalderen; kirkelig og verdslig vokalmusik i ældre middelalder (enstemmighedens periode); vokalmusik i de nederlandske skoler; vokalmusik i Palestrinatiden; tonesystem, tonearter, melodidannelse, klangformationer og klangkombinationer efter ca. 1600 (også den Riemann'ske opfattelse); den evangeliske koral; passion, oratorium og kantate.

Eleveexaminationen omfatter et pensum svarende til musiklære som bifag. Til klaverprøven opgiver kandidaten a) et klaverstykke af de engelske virginalister, Sweelinck, de franske clavecinister eller Scarlatti; b) en suite af Bach eller Händel; en trestemmig invention af Bach; c) en sonatesats af Haydn, Mozart eller Beethoven; d) en komposition fra romantiken eller nyere tid. Desuden forlanges foredrag efter partitur af en klassisk strygekvartet eller af en korsats fra den gammelklassiske vokalpolyfoni, eller også udførelse af en besifret koral.

Synspunktet for Formaålet med Musikundervisning i det hele taget skulde dog først og fremmest være det, at den ikke i første Række gik ud paa at lære Eleven et vist Antal Stykker. Det maatte være selve Musikglæden, Interessen for at høre og for selv at være i musikalsk Virksomhed, der skulde være det bærende. *Musiklærerne skal føle, at Arbejdet gaar ud paa at gennemsyre hele Samfundet med Sansen for Musikkens Værdi. Derfor har Arbejdet dybest set en social Baggrund.*

Det folkemusikalske Arbejde

1930- Den nye Bestyrelse viste sig at være i Besiddelse af stort Initiativ.

1931 Et Samarbejde, navnlig ved Arrangement af Foredrags- og Diskussionsmøder, blev foranstaltet med Det unge Tonekunstnerselskab; man fik de aarlige Elevkoncerter lagt ind i en fast Plan; nye Medlemmer blev optaget, dels ved et forøget Propagandaarbejde, dels ved nye Synspunkter for Optagelse af erfarne, kvalificerede Lærere; Forbindelser med Presse og Radio blev opdyrket med den største Energi og faktisk havde Medlemmerne ved Generalforsamlingen i Januar 1931 ikke nogen Kritik at rette mod den nye Ledelse. Der blev i disse Aar afholdt mange Medlemssammenkomster*), men med saa ringe Tilslutning, at man tænkte paa at gaa helt bort fra denne Form for Møder og i Stedet for oprette Studiekredse. Et Par Møder maa dog særlig fremhæves, for det første fordi de fik en vældig Sukces, for det andet, fordi deres pædagogiske Betydning blev saa omfattende. *Finn Høffding* havde i Tyskland opsøgt *Fritz Jöde*; i Forbindelse med »Politiken« og »Københavns Sanglærerforening« arrangerede MpF. den berømte »Singstunde« i Koncertpalæet d. 15. November 1931, hvor *Fritz Jöde* med sin besejrende Ildhu fik hele Forsamlingen revet med sig. De følgende Dage talte han paa Universitetet og i Konservatoriet. Det lykkedes at faa arrangeret endnu en Aften med *Fritz Jöde* i Marts

1932 1932. Bortset fra disse Møders ideelle Betydning gav de yderligere tilsammen et smukt Overskud paa over 700 Kr., som man i MpF. besluttede at hensætte til et Reservefond.

Kontakten med *Fritz Jöde* satte nye Tanker i Bevægelse, først og fremmest Tanken om *Folkemusikskolerne*. Her var det især *Jørgen Bentzon* og *Finn Høffding*, der gik i Spidsen, men ogsaa det Arbejde, som f. Eks. *Ejnar Jacobsen* gjorde indenfor Kommunens Fortsættelseskursus laa paa denne Linie. *Sang som Centralfag* blev et Slagord indenfor Skolevæsnet. Flere og flere sluttede sig til: *Gunnar Heerup*, *Karl Clausen*, *C. M. Savery* o. m. fl. Ideen i Folke-musikskolen var den, at der holdvis skulde undervises i Hørelære og Korsang saaledes, at ingen kunde deltage i Korsangen eller

*) Indtil 1929 førtes der en særlig Protokol over Medlemsmøderne; den er ikke senere blevet ført og en Oversigt over disse Møder fra 1929—1936 kan derfor ikke gives. Fra 1936 er de annonceret i *Dansk Musiktidsskrift*. 1942—46 i *Levende musik*.

anden Specialundervisning uden samtidig at deltage eller tidligere at have deltaget i Hørelæreundervisningen. Basis for Undervisningen var den folkelige Sang og Formaålet var at give alle Samfundsmedlemmer en musikalsk Opdragelse for en rimelig Pris. (Eleverne betalte 3 Kr. om Maaneden). Den nævnte Specialundervisning bestod i Stemmedannelse eller Instrumentalundervisning med Hold paa indtil 4 Deltagere.

Ogsaa MpF. maatte være med i dette Arbejde, idet det foruden at have ideel Betydning vilde skaffe Medlemmerne mere at bestille. Bestyrelsen forelagde sine Planer ved en ekstraordinær Generalforsamling i Juni 1932. Forslaget lød paa Oprettelse af en Amatørmusikskole, der ligesom Folkemusikskolen skulde tilbyde god Musikundervisning for et »ringe Honorar«. Men i Modsætning til Folkemusikskolen skulde Undervisningen baseres paa *Instrumental*undervisning og Eleverne skulde ikke kunne deltage i Sømmenspil eller -sang uden at deltage i Instrumentalundervisningen. Undervisning i Hørelære skulde dog være et Grundlag baade for Instrumentalundervisning og Sømmenspil. Eleverne skulde undervises i Hold og Prisen var 5 Kr. om Maaneden. Deltagerne i den nævnte ekstraordinære Generalforsamling, ca. 50 Medlemmer, gik i det store og hele ind for Tanken. Man enedes om Lærerhonoraret, der skulde være 12 Kr. om Maaneden i 12 Maaneder. Foreningen skulde stille en Garanti paa 600 Kr. (Overskuddet fra Fritz Jødefaftnerne) til Dækning af evt. Underskud. *C. M. Savery* paatog sig Skolens Ledelse. I dens første fire Maaneder tilmeldtes der ca. 40 Elever og selvom der ved den ordinære Generalforsamling i Januar 1933 rejste sig nogen Kritik af det nye Foretagendes Administration, som man fandt var for dyr i Forhold til Lærernes Honorarer, saa kunde dog *Jørgen Bentzon* paavise, at naar man gik ud fra det foreliggende 4 Maaneders Regnskab, vilde Aarsoverskudet antagelig komme til at andrage ca. 1800 Kr., hvilket fik yderligere Kritik til at forstumme.

1933-
1936

Men trods alt viste det sig, at Holdundervisningen ikke kunde gennemføres økonomisk og allerede i Løbet af 1933 maatte man opgive Sagen. Arbejdet havde dog ikke været forgæves. De voksne Hold var gaaet ind under Folkemusikskolerne, som vilde benytte MpF.s Lærere, — og Børneholdene blev fortsat i adskillige Skoler, som ogsaa lovede at ville benytte Foreningens Lærere. Hele Over-

skudet fra Fritz Jöde-Aftnerne var opbrugt, men var vistnok givet ganske godt ud.

Det havde gennem adskillige Aar været paa Tale, at MpF. skulde kunne benytte *Dansk Musiktidsskrift* til sine Foreningsmeddelelser samt disponere over en vis Plads til andet musikpædagogisk Stof. Skønt Tidsskriftets Redaktør *Gunnar Heerup* selv var et interesseret og aktivt Medlem i MpF. havde Sagen stadig mødt en vis Modvilje fra Det unge Tonekunstnerselskab, hvis Blad det jo havde været lige fra Starten i 1925. Imidlertid var der atter kommet Forhandling i Gang, og paa MpF.s Generalforsamling i Februar 1936 vedtog man en Ordning, hvorefter MpF. mod en Afgift af 3 Kr. for hvert af de Medlemmer, der ikke tillige var Medlem af DUT. (og altsaa i Forvejen fik Bladet) skulde kunne betragte DM. som sit Medlemsblad og kunne disponere over ca. 30 Sider i hver Aargang. Allerede i DM.s Februar-Nummer 1936 dukkede MpF. første Gang op i Spalterne og har som bekendt beholdt Pladsen til nu, bortset fra Aarene 1942—46, hvor *Gunnar Heerups* »levende musik« fungerede som Foreningens Medlemsblad.

Iøvrigt var 1936 et travlt Aar. Til en musikpædagogisk Kongres i Prag havde man paatænkt en Fællesrejse for MpF.s Medlemmer, men da Tilslutningen svigtede, rejste *Viggo Forchhammer* derved som Foreningens Repræsentant i Følge med *Herbert Rosenberg*. Samarbejdet med Folkemusikskolerne blev yderligere udbygget, et Samarbejde, der lettedes derved, at alle Landets Folkemusikskoler netop havde dannet en Sammenslutning, »Danmarks Folkemusikskoler«; i denne Sammenslutnings Bestyrelse sad ogsaa en Repræsentant for MpF. Endvidere havde MpF. deltaget i den af Musikhandlerforeningen arrangerede Propagandauge for levende Musik (»Musik skal der til — spil selv!«) og 20 af MpF.s Medlemmer havde i den Anledning spillet paa 20 Kammerklaverer ved en Propagandakonzert i »Lorry«*). — Den nye Idé om Etablering af Studiekredse paa Bekostning af de selskabelige Mødeaftener var slaaet godt an, idet der havde været god Tilslutning til den af *Otto Mortensen* ledede Studiekreds om moderne Klaverundervisningsmateriale. Ved tre andre Mødeaftener havde *Alexander Stoffregen* talt om Ornamentik, *Rudolph Simonsen* om Hørelære og den sven-

*) Disse Propagandauger er som bekendt siden 1936 afholdt en Gang aarlig.

ske Professor *Arlberg* om Belcantoets Væsen og Teknik. Fra d. 16.—24. Maj afholdtes der et Kursus i Rytmik af *Karin Fredga*, Lederen af Dalcroze Institutet i Stockholm. Der blev ikke stor Deltagelse fra MpF.s Medlemmers Side, men til Gengæld havde mange Danse- og Gymnastikpædagoger tegnet sig og sikrede Arrangementets vellykkede Forløb.

De endeløse Forhandlinger om den statsautoriserede musikpæ- **1937-**
dagogiske Eksamen lagde fremdeles Beslag paa Bestyrelsens Ar- **1938**
bejde. Der var nu yderligere sket det, at Solist- og Orkesterorgani-
sationerne ønskede at sætte sig ind i Eksamenskravene og der frem-
kom derved nye Problemer, som krævede nye Forhandlinger. Bl.
a. resulterede dette i, at der maatte udarbejdes et Tillægforslag,
hvorefter den musikpædagogiske Eksamen skulde kunne deles i
to, nemlig én omfattende Børneundervisning og én vedrørende
Undervisningen af voksne Elever. Sagen skulde derefter videre-
behandles i det nylig oprettede »Musikraadet«.

Med Hensyn til Musikundervisning i Skolerne, havde MpF.s Be-
styrelse haft Møde med »Københavns Sanglærerforening«. Der var
nedsat et Udvalg, som skulde udarbejde en Plan for Musikunder-
visning paa Københavns Kommuneskoler som Fritidsbeskæftigelse
for Børn. Man havde fra MpF.s Side søgt at faa gennemført, at kun
eksaminerede Musikpædagoger skulde kunne anvendes ved denne
Undervisning, et Krav, som imidlertid ikke synes at kunne gennem-
føres. Arbejdet i Folkemusikskolerne blev diskuteret ved en Med-
lemsaften, hvor *Karl Clausen* var Indleder, — og en ny Studie-
kreds — med Emnet: Moderne Musik — blev paabegyndt under
Herbert Rosenbergs Ledelse.

Finn Høffding havde flere Gange talt om at ville trække sig til-
bage som Formand for MpF. Imidlertid mente man nu, at Stats-
autorisationen meget snart vilde blive en Realitet, og *Høffding*,
som med saa stor Energi havde arbejdet for denne Sag gennem
snart 10 Aar, bestemte sig til at blive siddende, indtil det endelige
Resultat forelaa. I hvert Fald Aaret 1938 vilde gaa med de afslut-
tende Forhandlinger, som *Høffding*, i Kraft af sit Kendskab til
Problemerne, maatte være selvskreven til at føre.

I Marts var *Fritz Jöde* igen i Danmark og holdt i Konservatoriet
et Foredrag: Volksmusik und Musikpflege — eine europäische
Frage. Aftenen var arrangeret af MpF. og »Københavns Sanglærer-

forening«. I Maj talte *Herbert Rosenberg* om »Bach for Cembalo og Klaver« med Demonstration paa begge disse Instrumenter af *Lise-lotte Rosenberg (Selbiger)*. Elevkoncerterne blev udvidet til 4, som man kaldte Jubilæumskoncerter i Anledning af MpF.s 40 Aars Fødselsdag og der var i det hele taget god Gang i Foreningsarbejdet.

1939 Det var derfor med Sorg, at man modtog Meddelelsen om *Høffdings* Tilbagetræden. Hvad han i Aarenes Løb havde betydet for Foreningen, fik man et Indtryk af gennem de Hyldestord, som blev udtalt paa Generalforsamlingen i Februar 1939 i Forbindelse med Overrækkelsen af et Gavekort til Indkøb af nogle større Værker for Grammofon, som man vidste, han havde ønsket sig.

Efter Indstilling af Bestyrelsen blev *Thorvald Nielsen* énstemigt valgt til Formand. Som Næstformand valgtes *Gunnar Heerup*, der samtidig paatog sig Kassererposten. *Heerup* havde tidligere slaaet til Lyd for Indførelse af en mere moderne Regnskabsførelse og kom saaledes selv til at foretage Reformerne. *Emil Friis*, der havde ført Regnskaberne fra 1930, samt *Finn Høffding**) blev dog siddende i Bestyrelsen.

Gerda v. Bülow havde foreslaaet, at man arrangerede en Række Medlemsaftner af mere privat Karakter for at skabe større Kontakt mellem de Medlemmer, der savner et Sted, hvor de kan udveksle Tanker og Erfaringer. Fru *v. Bülow* stillede sin Lejlighed til Disposition for disse Aftner, hvoraf den første fandt Sted d. 30. Oktober 1939. I Samarbejde med Radiofonien arrangeredes der samme Aar to Udsendelser. Den første, som blev transmitteret fra Musikkonservatoriet, omfattede et orienterende Foredrag af *Knud Leopold Nielsen*: »Nye Veje indenfor Musikpædagogikken« med paafølgende Demonstration af Elever. Den anden Udsendelse foregik fra et af Radiofoniens Studier, hvor *Knud Leopold Nielsen* talte under Devisen: »Hvad nyt, Hr. Spillelærer?« og atter demonstrerede Elever. Iøvrigt havde MpF. i Forbindelse med »Talepædagogisk Forening« afholdt en Diskussionsaften, hvor *Gerda Alexander* havde indledt med et Foredrag om Forholdet mellem Stemme og Legeme.

Om Foraaret havde *Thorvald Nielsen* haft en Samtale med Departementschef *Graae* i Undervisningsministeriet. Sagen om Sta-

*) *Finn Høffding* overtog i 1940 Hvervet som MpF.s Repræsentant (Formand) i Eksamen-kommissionen. Efter hans Afgang overtoges dette Hverv af *Povl Fledelius*.

tens Autorisation af den musikpædagogiske Eksamen var nu ved at blive bragt til Ende. Endnu var der visse Spørgsmaal, som maatte drøftes, blandt andet Overgangsbestemmelserne. Efter endnu et Møde i Undervisningsministeriet blev Musikraadets Udvalg for musikpædagogiske Spørgsmaal indkaldt til et Møde d. 11. December, hvor tillige *Rudolph Simonsen* og *Finn Høffding* var til Stede. Her naaede man saa vidt, at *Thorvald Nielsen* paa Generalforsamlingen i Februar 1940 kunde erklære, at »Sagen var i en god og tilfredsstillende Gænge«. Endnu er ikke nævnt en Mand, som havde gjort et fremragende Arbejde i denne Sag og som MpF. skylder stor Tak for Tilrettelæggelsen af alle de mange Indstillinger og Forslag, som nu var ved at give det længe ventede Resultat. Denne Mand var Landsretssagfører, nu Højesteretssagfører *Eivind Helsted*. Der er ingen Tvivl om, at hans store diplomatiske Snilde var den medvirkende Aarsag til, at de Problemer, som man faktisk havde arbejdet paa i over 30 Aar, nu stod foran deres Løsning. Og da det endelige Resultat forelaa i den Bekendtgørelse, som Undervisningsministeriet udstedte d. 9. Maj 1940, underskrevet af Undervisningsminister *Jørgen Jørgensen*, var det naturligt, at man ønskede at hylde *Helsted*. Det skete ved en lille Festlighed hos *Otto Fabricius*, hvor man udnævnte *Helsted* til ekstraordinært og kontingentfri Medlem af MpF. samt overrakte ham en Toscanini-Indspilning af Beethovens Pastoral-Symfoni.

1940

Denne ministerielle »Bekendtgørelse om Afholdelse af en musikpædagogisk Eksamen« gik ud paa, at Undervisningsministeriet foranstaltede denne Eksamen »gennem en i samme Øjemed af Ministeriet nedsat Eksamenskommission« og for et Tidsrum af 5 Aar ad Gangen beskikkede følgende Medlemmer af denne Kommission:

- 1) Professoren i Musikvidenskab ved Københavns Universitet.
- 2) Et Medlem af Det kgl. danske Musikkonservatoriums Bestyrelse efter dennes Indstilling.
- 3) Et Medlem af »Musikpædagogisk Forening«s Bestyrelse efter dennes Indstilling.
- 4) Et Medlem efter Indstilling af »Dansk Tonekunstnerforening, Musikraadet«.

Kommissionens Opgave var at udpege Censorer og Eksaminatorer i fornødent Omfang, fastsætte Eksamensdagene samt ud-

pege Eksamensledere til hver Eksamensdag i de enkelte Fag. Listen over de udpegede Censorer, Eksaminatorer og Eksamensledere skulde derefter indsendes til Undervisningsministeriets Godkendelse, idet det pointeres, at saavel *MpF.* som *Konservatoriets Lærerstab* saa vidt muligt skulde være repræsenteret blandt Censorerne.

Eksamenskravene blev for hvert enkelt Fags Vedkommende nøje præciserede, idet de dog i visse Tilfælde kunde reduceres — ja helt bortfalde. Lempelser i Kravene blev givet overfor Eksaminander der har bestaaet Skoleembedseksamen med Musik som Hovedfag, Afgangseksamen og »Store Eksamen« fra Konservatoriet, Konservatoriets Organisteksamen og Magisterkonferens i Musikvidenskab. Musikpædagoger, der ved Bekendtgørelsens Ikrafttræden var Lærere ved Konservatoriet eller Medlemmer af *MpF.*, kunde uden videre betegne sig som statsprøvede Musikpædagoger, dog efter Anmeldelse til Eksamenskommissionen. Ligeledes kunde Eksamenskommissionen efter forud indhentet Erklæring fra »Dansk Tonekunstner Forening, Musikkraadet« gøre Indstilling til Undervisningsministeriet om at tillægge Personer, som derom maatte fremsætte Begæring og »hvis kunstneriske og pædagogiske Kvalifikationer skønnes uomtvistelige«, Prædikat af »Statsprøvet Musikpædagog«. Sluttelig indeholdt Bekendtgørelsen en Bestemmelse om, at Musikpædagoger, der paa behørig Maade kunde godtgøre, at de havde undervist til Stadighed i Musik gennem de sidste 10 Aar, kunde gennemføre den musikpædagogiske Eksamen paa lempeligere Vilkaar, idet de blot skulde aflægge den *pædagogiske* Prøve, altsaa fremføre egne Elever og undervise tilstillede Elever. Lempelserne for denne sidste Kategori af Musikpædagoger var imidlertid kun en Overgangsordning, der udløb med Aaret 1945. Om disse Forhold gjorde *Poul Fledelius* udførligt Rede i en Afhandling, der udkom som Tillæg til »levende musik« 1944, Nr. 7.

Den Fagprøve, som *MpF.* gennem alle Aarene selv havde foranstaltet, var altsaa nu helt og holdent afløst af den statsautoriserede Prøve, som for Fremtiden blev Betingelsen for Optagelse i Foreningen.

I den ministerielle Bekendtgørelse var der dog et enkelt Punkt, hvor Fortolkningen kunde blive diskutabel, nemlig Bestemmelsen om Eksamenskravenes Bortfald overfor Personer, »hvis kunstne-

riske og pædagogiske Kvalifikationer skønnes uomtvistelige«. For at have en vis Retningslinie i saadanne Tilfælde, opstillede man en Liste over Musikpædagoger, der maatte regnes til denne Kategori: Victor Schiøler, Louis Jensen, Fini Henriques, Tenna Kraft, Emil Telmányi, Ingebørg Steffensen, Emilie Ulrich, Gunna Breuning-Storm, Peder Lynged, Holger Byrding, Viggo Brodersen, Otto Olsen, Herman Sandby og J. L. Emborg. — Ethvert Navn, der passede naturligt ind i en Række som denne, maatte herefter betragtes som »uomtvisteligt«.

MpF.s indre Liv var i 1940 en Smule hæmmet af Mørkelægningen; det lykkedes kun at gennemføre tre Medlemsaftner. Ved den første gennemgik *Jytte Gorki Schmidt* i korte Træk Guitarens Historie med paafølgende Demonstrationer og Assistance af *Lis Jacobsen* og *Gerda v. Bülow*. Den anden Aften drøftede man Foreningens Arbejde og ved den tredje Sammenkomst holdt *Kai Aage Bruun* et Causeri om Carl Nielsen (m. Grammofon).

Den 20. og 21. November holdtes paa Konservatoriet den første, af Undervisningsministeriet godkendte og kontrollerede Eksamen i Klaver. Censorer var *Alexander Stoffregen*, *Rudolph Simonsen* og *Knud Leopold Nielsen* (som Specialist i Børnepædagogik). Alle Eksaminander bestod: *Aage Bredal*, *Rigmor Jacobsen*, *Anna Jacobsen*, *Sonja Just* og *Inge Schrøder*, som altsaa blev Danmarks fem første statsprøvede Musikpædagoger.

I »Dansk Musiktidsskrift«s Martsnummer 1941 fremkom der en Artikel af *Svend Turnig*: »Gehørsangskole eller funktionsdiagnose«, som vakte voldsomt Røre indenfor hele Sangverdenen herhjemme. Hvad der særligt vakte Opsigt i *Turnings* Artikel var en analytisk Gennemgang af en lang Række kendte danske Sangeres og Sangerinders Syngemaader, set fra et rent fysiologisk Synspunkt. Flere af disse Sangere blev dødelig fornærmede herover, og betragtede *Turnings* Kritik som utilladelig nærgaaende. Artiklen fulgtes af en længere Diskussion i Bladet — med Bidrag af *Holger Boland*, *W. Talvi* og *Viggo Forchhammer*, idet dog ingen af disse Sangpædagoger tog principiel Afstand fra *Turnings* Artikel; — ja *Forchhammer* udtalte endda i sit Indlæg, at man med Glæde maatte notere, »at vort eneste Musik-Fagskrift — selvom det tillige er Foreningsblad — ikke har været bange for at optage et Indlæg, som muligvis kunde opvække enkelte Medlemmers Vrede, og at

1941

Bladet derved har givet Plads for en Diskussion, som — forhaabentlig — vil kunne faa nogen Betydning for vort Musikliv.«

Denne redaktionelle Frygtløshed, dikteret af den reneste Idealisme, som jo altid havde været karakteristisk for *Gunnar Heerup*, var imidlertid i visse Kredse indenfor Tonekunstnerorganisationerne ikke absolut velset. Der var lidt efter lidt vokset en Opposition op imod ham, som førte til, at man kunde tænke sig et Redaktørskifte indenfor »Dansk Musiktidsskrift«. *Heerup* havde redigeret Bladet i 13 Aar med stor Dygtighed, baade administrativt og indholdsmæssigt, men faktisk betragtet det som et af Foreningerne uafhængigt Organ, hvad der efter hans Mening var den eneste mulige Maade at redigere et alsidigt Tidsskrift paa. Allerede i Juni Maaned havde Bestyrelsen for Det unge Tonekunstnerselskab nedsat et Udvalg til Behandling af en Nyordning vedr. »Dansk Musiktidsskrift«. MpF. mente sig berettiget til at være repræsenteret i dette Udvalg, men trods nogen Brevveksling frem og tilbage lykkedes det ikke at faa D. U. T. til at indse dette, hvorefter MpF. d. 29. September opsagde sin hidtidige Overenskomst med »Dansk Musiktidsskrift«. Da *Heerups* Planer gik ud paa at starte et nyt, uafhængigt Musiktidsskrift, besluttede MpF.s Bestyrelse under Forudsætning af Godkendelse paa den førstkommende ordinære Generalforsamling at benytte *Heerups* nye Blad »levende musik« som Foreningens Organ. Denne Ordning stod som bekendt ved Magt fra Nytaar 1942 indtil Udgangen af 1946, da der fandt en Sammenslutning Sted mellem de to Tidsskrifter under Hovedtitlen »Dansk Musiktidsskrift«. *Heerup* blev Redaktør for det sammensluttede Tidsskrift og MpF. vendte samtidig tilbage hertil. Hvorledes alt dette foregik og hvad der derefter fulgte, ligger udenfor denne Fremstillings Rammer.

I 1941 afholdtes 4 vellykkede Medlemsmøder. Den første Aften talte *Rudolph Simonsen* om almene musikpædagogiske Problemer. Ved det andet Møde forelagde *Gunnar Heerup* en lang Række Forslag om virksom Propaganda o. m. a. Den tredje Aften havde MpF. i Forbindelse med »Konservatoriets Lærerforening« og »Talepædagogisk Forening« indbudt til en Diskussion i Konservatoriets store Sal (d. 3. Okt.) om sangtekniske Problemer. Dette Møde fik videregaaende Betydning, fordi *Kristian Riis* foreslog Dannelse af en Sammenslutning, der skulde beskæftige sig ude-

lukkende med sangtekniske og sangpædagogiske Spørgsmaal. Forslaget blev modtaget med Bifald. Et Udvalg blev straks nedsat og ca. 40 interesserede tegnede sig. Ved et Møde d. 27. November blev Foreningen stiftet under Navnet »Diskussionsklubben for sanglige Problemer«. Denne Klub, som aabenbart udfyldte et virkeligt Savn, har siden da levet i bedste Velgaaende under *Viggo Forchammers* Ledelse og *Kristian Riis'* inciterende Medvirken. Paa Diskussionsklubbens Initiativ har der siden fundet et hyppigt Mødefællesskab Sted mellem de to Foreninger indbyrdes samt med »Talepædagogisk Forening« og »Selskabet for Rytmik og Afspænding«. Desuden har dette Fællesskab i Foraaret 1948 ført til Dannelsen af et musikpædagogisk *Fællesraad*, som omfatter en Repræsentant og en Suppleant for hver af de omtalte Foreninger samt »Solføgelærerforeningen«, »Københavns Folke-Musikskole« og »De danske Folke-Musikskoler« for at hidføre en yderligere Koordination af disse Foreningers Arbejde. — Ved MpF.s 4. Mødefaften i 1941 holdt *Gerda Alexander* Foredrag med Demonstrationer om rytmisk Opdragelse i Tilknytning til Dalcroze's System.

Samarbejdet med Radioen blev stadig udbygget. Det lykkedes at faa gennemført en Serie paa 6 Udsendelser i Børnetimen med det Formaal at give et Indblik i moderne Musikundervisning for at give Lytterne Lyst til at spille.

Om Sommeren, d. 1.—4. August, deltog MpF. i et Sommerstævne paa Kerteminde Folkehøjskole, arrangeret af »Danmarks Sanglærerforening«. To af MpF.s Medlemmer, *Povl Fledelius* og *Knud Leopold Nielsen* ledede ved denne Lejlighed et Kursus i Violin- og Klaverpædagogik.*)

Den 5. December 1942 døde et af MpF.s trofaste Medlemmer, **1942** Violinisten *Valdemar Esbensen*. Ved Opgørelsen af hans Bo viste det sig, at han havde testamenteret MpF. sin meget betydelige Formue, der skulde anvendes til et Legat som Hjælp til Undervisning af musikalske og flittige, men ubemidlede Musikelever, dog kun i Fagene Violin, Bratsch, Cello og Klaver. Det var Legatstifterens Hensigt ikke blot at hjælpe de unge Musikelever, men tillige at skaffe et interessant Arbejde til saa mange som muligt af de Foreningsmedlemmer, der har bestaaet den fuldstændige musikpæda-

*) Et lignende Samarbejde har siden fundet Sted, jvf. f. Ex. S. 99.

gogiske Eksamen. Undervisningen skulde være privat og maatte ikke være knyttet til nogen Skole, Folkemusikskole, Konservatorium eller lignende. Desuden skulde Renterne af en Del af Formuen anvendes som Understøttelse til ældre, syge eller ubemidlede Musikpædagoger, som har været Medlem af MpF. i mindst 7 Aar. — Den Kapital, som MpF. derved kom til at administrere Renterne af, var paa 116.000 Kr. Den var baandlagt i Bikuben, hvorfra Renterne hvert Halvaar udbetaltes til MpF.s Bestyrelse efter Fradrag af 700 Kr., der foreløbig skulde udbetales som Livrente til nogle af *Valdemar Esbensen*s Slægtninge og Venner. Efter disses Død tilfalder den fulde Rente MpF. Karakteristisk for Legatstifterens store Beskedenhed var det, at han ikke en eneste Gang, mens han endnu levede, talte til nogen om sine testamentariske Planer, — ja, at han ikke engang ønskede, at Legatet skulde bære hans Navn, men kaldte det »*Musikpædagogisk Forenings Legat* stiftet af *Valdemar Esbensen*«.

Denne store Gave var Aarets Begivenhed. Hvad der ellers passerede, laa indenfor de sædvanlige Rammer. Der afholdtes 3 Medlemsmøder; det første med *Victor Schiøler* som Foredragsholder. Emnet var: Hvordan hører man Musik? Lidt om de nyeste Resultater indenfor Musikkens Akustik, Fysiologi og Psykologi. Ved den anden Aften talte *Magnus Andersen* og *Henny Prior* om Øjeblikkets økonomiske og økonomisk-moralske Problemer i Forholdet mellem Lærer og Elev og ved det tredje Møde talte *Edith Norrie* om Ordblindhed og Nodeblindhed.

MpF. havde i Aarenes Løb ofte ansøgt om økonomisk Støtte til sit Arbejde. De fleste af disse Ansøgninger havde ikke givet Resultat. Et Par Legater lykkedes det at faa ind ved 25 Aars Jubilæet og en tidligere nævnt anonym Gave paa 500 Kr. tilfaldt Foreningen i 1939. Først i 1943 lykkedes det at interessere et af de store Fonds, idet *Tuborgfondet* bevilgede MpF. et Tilskud paa 3000 Kr. Fra samme Fond fik Foreningen det følgende Aar bevilget 2000 Kr., og i 1945 og 1946 1000 Kr. pr. Aar. Fra *Den Raben-Levetzauske Fond* modtog MpF. i 1947 500 Kr.

1943 Som Tak for *Valdemar Esbensen*s store Gave, besluttede man i MpF. at bekoste en Mindesten paa hans Grav. En Indsamling blandt Foreningens Medlemmer skaffede de fornødne Midler til Veje og d. 5. December 1943, paa Aarsdagen for *Valdemar Esben-*

sens Død, blev Mindestenen afsløret ved en Højtidelighed, hvor *Thorvald Nielsen* og *Otto Fabricius* talte og *Poul Schierbeck* takkede paa Familiens Vegne.

Den 31. Juli—4. August 1944 var MpF. Medindbyder til 5 Musikdage paa Kerteminde Folkehøjskole. Arrangementet foretoges i Samarbejde med »Danmarks Sanglærerforening« og »Foreningen for Sanglærere ved Gymnasieskolerne«. Det var det største Sommerstævne, der endnu havde været afholdt. Stævnet omfattede en lang Række Studiekredse: Kordirektion (*Karl Clausen*), Folkevisen (*Arthur Arnholtz* og *Karl Clausen*), Sang med større Børn (*Rudolf Grytter*), Sangbogens Brug i andre Fag (*Erling Brahm*), Stemmedannelse for Begyndere og viderekomne (*Agnete Zacharias*), Kammermusik (*Poul Fledelius*), Klaverpædagogik (*Else Printz*), Violinpædagogik (*Gerda v. Bülow*). *Oluf Ring* ledede enstemmig Folkesang, *Kai Senstius* tog sig af Korsangen, *Karl Bak* af Orkesterspillet og de to sidste dirigerede ved den afsluttende Koncert med Kor og Orkester. 1944

Den betydeligste Begivenhed i 1945 var utvivlsomt MpF.s store Efteraarsstævne d. 16.—19. Oktober i K.F.U.M.s Seminarium i København, hvor 156 Lærere fra hele Landet havde givet Møde til en lang Række Kursus af den mest afvekslende Art. Dette Stævne havde kunnet arrangeres meget billigt for Deltagerne, takket være det Tilskud, MpF. havde modtaget fra Tuborgfondet. Stor Munterhed vakte det, da man ved Stævnets Begyndelse paalagde enhver af Deltagerne at medbringe sin Stol overalt i Skolen, og de følgende Dage, som det hed i Referatet, »var Deltagerne næsten lige saa organisk knyttet til deres Stole som en Snegl til sit Hus.« Hver af Stævnets Dage begyndte med en Time Dalcrôze-Rytmik, ledet af *Gerda Alexander*. Derefter delte man sig i to Afdelinger; en lille Flok paa 20 gik til Violinpædagogik hos *Gerda v. Bülow*, mens Resten gik til Klaverpædagogik hos *Asta Whitta Jørgensen*. I tredje Time var alle Deltagerne samlet til Formlære hos *Finn Høffding*. Den fjerde Time var igen delt. En halv Snes Stykker gik til Violinspil for Viderekomne hos *Erling Bloch*, mens de øvrige overværede *Chr. Christiansens* Instruktion i Klaverpædagogik for Viderekomne. Foruden disse fire daglige Lektioner var der Foredrag og Forevisninger. *Kai Aage Bruun* talte om Strømninger i Renæssansens og Barokkens Musik, *Jürgen Balzer* om Faser og Former i den 1945

nyere Tids Musik, *Povl Fledelius* gennemgik Skoleorkestermusik, *Nils Schiørring* ledede en Omvisning i Musikhistorisk Museum og *Knud Leopold Nielsen* holdt et kort Foredrag om moderne Undervisningslitteratur.

Stævnet afsluttedes med en meget vellykket Festaften i Konservatoriets store Sal, hvor *Thorvald Nielsen*, *Erling Bloch*, *Torben Anton Svendsen* og *Chr. Christiansen* spillede Kammermusik af Brahms og Carl Nielsen og hvor *Gerda Alexander* med nogle Elever viste Rytmik til en Fuga af Bach.

Aarets 6 Medlemssammenkomster saa saaledes ud: 1) *Jørgen Haas*: Demonstration af Grammofonoptagelse. 2) Demonstration af nyere Klaverundervisningsmusik, delvis ved Komponisterne selv. 3) *Beth Heise*: Musikundervisning som Arbejdsterapi. 4) *Walter Zacharias*: Forslag om MpF.s Omorganisering. 5) *Karl Bjarnhof*: Sangundervisning eller Fidusmageri og 6) *Sven Kock*: Indtryk fra det musikpædagogiske Arbejde i Sverige.

1945 var iøvrigt et godt Aar for Foreningen. Der havde været 66 Indmeldelser, hvilket var en Rekord i mange Aar. I 1940 havde MpF. 266 Medlemmer; 5 Aar senere, ved Generalforsamlingen i Februar 1946 var Medlemstallet steget til 406. Foreningen var med andre Ord i en sund og naturlig Vækst.

Det vellykkede Efteraarsstævne viste sig at bære gode Frugter. Først og fremmest var der etableret Kontakt med Provinsens Lærere. Provinsproblemet havde altid voldt MpF. en Del Besvær, — men paa Grundlag af alle de gode Forbindelser, som nu var sluttet over hele Landet, turde man tænke paa Planlæggelse af smaa Provinstourneer til forskellige Byer, hvor man vilde afholde 8 Dages Kursus med 3 daglige Undervisningstimer for henholdsvis Klaver- og Violinpædagoger. Aalborg Folkemusikskole tog selv Initiativet og forespurgte, om *Knud Leopold Nielsen*, *Gerda Alexander* og *Gerda v. Bülow* vilde komme og holde et 14 Dages Kursus om Sommeren. Foreningen stillede et Beløb af Tuborgfondens Penge til Raadighed for dette Arrangement, der dog ikke fandt tilstrækkelig Deltagelse og maatte aflyses.

Den anden interskandinaviske Kongres

1946 blev atter et betydningsfuldt Aar for MpF. Efter mange Forarbejder lykkedes det at arrangere en *Interskandinavisk musikpædagogisk Kongres* i København i Dagene d. 4.—10. August. Det havde oprindelig været Meningen, at Stævnet skulde have været afholdt i Göteborg, men det viste sig at blive umuligt for Stævnets danske Deltagere at opnaa Valuta til en Sverigesrejse og Svenskerne indvilgede da i, at Møderne blev henlagt til København. Den svenske Komité var repræsenteret af *Herbert Rosenberg* og *Ingmar Bengtsson*. Ved Møderne var der hovedsagelig lagt Vægt paa Violin- og Klaver- og Sangpædagogik.*) *Gerda v. Bülow* holdt 7 Lektioner, hvor hun redegjorde for sine to grundlæggende Principper, nemlig 1) at Hørelæren bør være Undervisningens Grundlag og 2) at Teknikken maa baseres paa Rytmikken (den organiske »lette Bevægelse«). Herunder kom hun ogsaa ind paa de psykologiske Problemer. *Povl Fledelius* uddybede Spørgsmaalet: Hvorfor skal man anvende Hørelæren i Instrumentalundervisningen? *Henrik Due* (norsk) talte om sine Erfaringer vedrørende Violinundervisningens fysiske Side. *Sven Karpe* (svensk) gennemgik i tre Lektioner vigtige Sider af Violinteknikken og endelig holdt *Thorvald Nielsen* tre Lektioner i Violinpædagogik for Viderekomne.

Klaverpædagogernes Lektioner: *Knud Leopold Nielsen* gav daglig en Time i Begynderundervisning. *Inga Törnblom* (svensk) demonstrerede sine Undervisningsmetoder med et Hold paa 4 Børn. Ogsaa *Birgitta Nordenfeldt* (svensk) og *Amalie Christie* (norsk) behandlede Børneundervisningens Problemer. *Gottfried Boon* og *Hilding Domelöf* (svenske) instruerede i Klaverpædagogik for Viderekomne. *Inge Rolf Ringnes* (norsk) talte om Klaverteknik og Arbejdsneurose, *Alexander Stoffregen* om Forsiring i ældre Klavermusik og som Slutsten paa Klaverlektionerne behandlede *Chr. Christiansen* Klaverspillet kunstneriske Side ved at lade sine Elever spille Klavermusik af Bach og Carl Nielsen. Bachs Musik blev bl. a. spillet baade paa Clavichord og Cembalo.

Sangpædagogerne hørte Foredrag af *Marta Vestby* (norsk) og *Marianne Mörner* (svensk). *Kristian Riis* demonstrerede Sang-

*) Detailleret Referat af Kongressen findes i »levende musik« 1946, Nr. 7—10.

undervisning ved en Række talentfulde Elever, *Viggo Forchhammer* holdt instrutive Foredrag om Stemmedannelsens teoretiske Grundlag, og *Agnete Zacharias* talte om Korstemmeuddannelse og Korarbejde.

En særlig Foredragsserie var forbeholdt Emnet: Musikkundskab. Her talte *Herbert Rosenberg* om »Tilhørernes Aktivisering«, *Erik Abrahamsen* om sine Opdragelsesprincipper i Folkemusikskolen, *Folke H. Törnblom* (svensk) om Instrumentationens Betydning for det dramatiske i Operaen (Mozart), *Rudolph Simonsen* om dyberegaaende Musikkundskab, *Ingmar Bengtsson* (svensk) om sit Arbejde med Lytterkursus i den svenske Radio. Desuden talte *Finn Viderø* om Barokmusikkens Fortolkning*) og *Olav Gurvin* (norsk) om Musikhistorieundervisningen. Endelig var der en Række Diskussioner: Hørelære (*Trygve Lindemann* (norsk) og *Hjalmar Torell* (svensk)), Musiklæreruddannelsen (*Povl Fledelius* og *Fritjof Kjellberg* (svensk)), Folkemusikalsk Arbejde (*Erik Abrahamsen*, *Marie Foss* (norsk) og *Lennart Lundén* (svensk)), Musikundervisning i Skolerne (*Rudolf Grytter* og *Waldemar Åhlen* (svensk)), Radioen (*Julius Rabe*, *Ingmar Bengtsson* (svenske) og *Vagn Kappel*) og om Børneundervisning (*Gunnar Heerup* og *Amalie Christie* (norsk)).

Naar man skulde sammenfatte Kongressens Hovedtendenser, var det især 3 Poler, som Interessen samlede sig om. 1) *Hørelæren* betragtedes som *et nødvendigt Led* i Musikundervisningen. 2) Kravet om *Indleven i og Kendskab til Musikens Struktur* og Virkemidler sattes jævnsides med Kravet om den instrumentale Færdighed og 3) den *folkelige Musikopdragelse* skulde varetages med en største Interesse og Energi.

Kongressen afsluttedes med en overordentlig vellykket Fest paa »Landevejskroen« i Klampenborg. Her fandt man Lejlighed til at drøfte Mulighederne for et fortsat Samarbejde mellem Danmark, Norge og Sverige. Der blev nedsat en skandinavisk Komité, som skulde opretholde Forbindelsen mellem de tre Lande ved Udveksling af Tidsskrifter, Referater af Møder og meget andet.**)

* * *

*) Trykt i »Dansk Musiktidsskrift« 1947, Nr. 1—3.

**) Referat af Afslutningsfesten findes i »Musikpædagogen« 1946, Nr. 3.

Aaret bragte ogsaa andre Resultater. Arbejdet i Provinsen blev udbygget derved, at der etableredes et Provinsudvalg med Repræsentanter fra Aalborg, Aarhus, Randers og Ribe, hvorved man mente at kunne styrke Kontakten med Provinsens Musiklærere. 2 Medlemsmøder i Aarhus og Kursus i Aalborg og Horsens maatte opgives paa Grund af svigtende Tilslutning.

I København var Medlemmernes Interesse for MpF. stadig voksende og Aarets mange Sammenkomster gennemførtes med god Tilslutning. Først talte Prof. *Tranekjær Rasmussen* om Undervisningspsykologi, *Viggo Forchhammer* om de Rutz-Siverske Klangtyper og deres Betydning for Tale, Sang og Musikfremførelse, Dr. *Fritz Buchtal* om Muskelfysiologi, *Vibeke Berner*, *Margot Keller* og *Gerda v. Bülow* om Holdundervisning, *Beth Heise* om Musikundervisningen paa engelske Skoler, *Walter Meyer-Radon* om Formanalyse af moderne og klassisk romantisk Musik, *Finn Høffding* og *Erik Tuxen* om Solfège og Tonika-do., *Erik Abrahamsen* om Schumann's »Frauenliebe und Leben« og endelig afholdtes der et Diskussionsmøde om Violinteknik paa Grundlag af *Gerda v. Bülows* Bog: »Moderne Violinteknik«. Kongressen og den lange Række Medlemsmøder dokumenterede tilfulde MpF.s Livskraft. Foreningen havde ved Nytaarstid 1947 473 Medlemmer, en Tilgang fra forrige Aar paa 68.

Skønt MpF. havde Spalteplads til sin Raadighed i »Dansk Musiktidsskrift«, blev der af Fru *Inger Loudrup Jensen* fremsat et Forslag til et 4 Siders Medlemsblad, der skulde bære Betegnelsen »Musikpædagogen«. Da dette Blad imidlertid skulde være af intern Karakter og ved Hjælp af sine Annoncer hvile økonomisk i sig selv, gav Bestyrelsen sit Tilsagn om Støtte i Starten. Det første Nummer udkom i Juni 1946 og Bladet er siden da udkommet med 9 Numre om Aaret under Fru *Loudrup Jensens* Redaktion.

En enkelt Skygge hvilede dog over det ellers saa straalende Aar: Meddelelsen om, at *Finn Høffding* ønskede at trække sig ud af Bestyrelsen. Hans Virksomhed som Lærer og Komponist gjorde det nødvendigt for ham at økonomisere med sin Arbejdskraft, men hans Beslutning blev modtaget med den største Sorg indenfor Foreningen. Som Tak for hans uhyre betydningsfulde musikpædagogiske Indsats gennem mange Aar blev han paa Generalforsamlin-

1947

gen d. 26. Februar 1947 under øredøvende Bifald énstemmigt valgt til Æresmedlem af Musikpædagogisk Forening. Det var det femte og eneste nulevende Æresmedlem i Foreningens næsten 50-aarige Historie. Ved samme Generalforsamling udtalte *Thorvald Nielsen* bl. a.: »Under *Finn Høffdings* mangeaarige kloge og initiativrige Førerskab blev de af højst fortjenstfulde Forgængere paabegyndte Reformers af Musikundervisningen bragt paa Højde med Tiden og kulminerede i Affattelsen af det omfangsrige Kompleks af skærpede Krav, hvis Ordlyd er nedfældet i den ministerielle Bekendtgørelse fra 1940 angaaende den musikpædagogiske Eksamen. En imponerende Indsats! Og hvilket Offer af Tid og Kræfter! Det var til Lykke for os, at en saadan Mand stod for Roret i en betydningsfuld Epoke og ved sin inciterende Personlighed forenede og prægede det nye Liv i Musikpædagogikken. — *Finn Høffding* er en Mand, der i sjælden Grad besidder sine Meningers Mod. Dette i Forbindelse med hans Retsindighed, Klarhed i Tanken, høje Kultur — en Slægtsarv — og elskelige, bredtfavnende Menneskelighed har skabt hans uafrystelige Popularitet, ikke alene indenfor Musikpædagogisk Forening, men overalt i de Kredse af vort Musikliv, som han er kommet i Berøring med. Naar han nu trækker sig tilbage for bedre at kunne hellige sig sin kunstneriske Virksomhed, saa betyder det naturligvis ikke, at han har mistet Interessen for os, — tværtimod; vi vil med Sikkerhed kunne gøre Regning paa, at han stadig holder et Øje aabent med Foreteelserne indenfor Musikpædagogisk Forening, og Bevidstheden herom vil forpligte os yderligere. Vort Ønske skal da være, at *Finn Høffding* nu maa faa Lejlighed til at samle sig om Frembringelsen af de Værker, som han skylder os fra sin talentfulde Pen.«

* * *

I Løbet af 1947 steg Medlemstallet i MpF. til 502. — Provinsarbejdet kom i bedre og bedre Gænge og der blev afholdt ikke saa faa Møder i Provinsens større Byer. *Gunnar Heerup*, der paa sine Sanginspektionsrejser havde rig Anledning til at komme i Forbindelse med MpF.s Underafdelinger, blev en udmærket Gesandt for Foreningen og fortjener stor Tak for sin Indsats paa dette Omraade.

Om Efteraaret havde MpF. Besøg af den udmærkede engelske Musikpædagog Dr. *Leslie Russel*, der d. 14. Oktober holdt et Foredrag i Musikkonservatoriet om »London County Councils Musikundervisning« og om »Hvorledes lærer man Barnet at forstaa Musikkens Sprog*¹). Under Dr. *Russels* Besøg arrangeredes der en Middag, hvor Repræsentanter for Radioen, Musikkonservatoriet, Universitetet og Sanginspektionen var indbudt og hvor der knyttes udmærkede Forbindelser. Det lykkedes endda at faa foranstaltet en Provinstourné med Foredrag af Dr. *Russel* i Aalborg, Aarhus og Odense. Gennem den skandinaviske pædagogiske Komité blev Tournéen udvidet til Norge og Sverige.

En Række Medlemsaftner indledtes med *Asmund Rostrups* Foredrag om »Koncentration og kunstnerisk Arbejde«. Senere fulgte *Else Printz*: »Hvad gør vi for vore Børns musikalske Opdragelse?«, Diskussionsmøder ved *Emil Telmanyi* og *Sverre Forchhammer* om Violinteknik samt Elevdemonstrationer af *Esther Vagning* og *Bengt Johnsson*: Klaverundervisning for Viderekomne.

* * *

I Aar ved sit 50-aarige Jubilæum staar Musikpædagogisk Forening solidt forankret i Offentlighedens Bevidsthed — og det var netop det, der var en af Grundtankerne, da Foreningen blev planlagt for 50 Aar siden. Opgaven, man havde sat sig, var den, at skabe en virkelig faguddannet Musiklærerstand i en fast Sammenlutning og derefter *at faa slaaet fast i den almindelige Bevidsthed, at en saadan Sammenlutning eksisterede*. Begge Dele maa siges at være lykkedes i fuldt Maal. Vejen har været lang og ofte saa ufarbar, at stærke Kræfter maatte til for at komme videre. Men videre kom man — og videre vil man endnu komme.

Det Udsyn, som altid gennem Aarene har været Drivfjederen i Foreningens Arbejde, eksisterer den Dag idag — og herom skriver *Finn Høffding* nedenfor.

¹) Referat i »Dansk Musiktidsskrift« 1947, Nr. 10.

Musikpædagogisk Forenings Bestyrelser i 50 Aar

Aar	Formand	Næstformand	Kasserer	Sekretær
1898—1900	Johan Bartholdy	Louis Glass	L. Birkedal-Barfod	Signe Lehmann
1901—1902	Hortense Panum	Carl Nielsen	Roger Henrichsen	—
1903—1904	Louis Glass	Nanna Liebmann	—	—
1905—1911	—	Roger Henrichsen	Albert Meyer	Julius Foss
1912—1914	—	—	—	Peder Gram
1915—1918	—	—	—	Signe Lehmann
1919—1920	—	—	—	Alexander Stoffregen
1921	—	—	—	Ingeborg Jørgensen
1921—1922	Roger Henrichsen	Viggo Forchhammer	Ernst Schönberg	Alexander Stoffregen
1923—1924	—	—	—	Kai Kroman
1925	—	—	—	—
1926	Viggo Forchhammer	Hortense Panum	—	Finn Høffding
1927—1928	Louis Glass	N. O. Raasted	—	Olaf Jacobsen
1929	—	—	—	Kai Aage Bruun
1929	Finn Høffding	Poul Schierbeck	Hjalmar Bull	Johanne E. Hansen
1930—1932	—	—	Emil Friis	—
1932—1934	—	—	—	Else Ammentorp
1935—1936	—	—	—	—
1937	—	Povl Hamburger	—	—
1938	—	—	—	Anna Veibel
1939—1940	Thorvald Nielsen	Gunnar Heerup	Gunnar Heerup	—
1941—1944	—	—	—	Gerda v. Bülow
1944—1945	—	—	Povl Fledelius	—
1946	—	Finn Høffding	—	—
1947	—	Kristian Riis	—	—
1948	—	—	—	—

Revisorer:

Olga Holm	1899—1919
Wolfgang Hansen	1899—1916
Paul Bang	1916—1928
Fride Thulstrup	1920—1928
K. Givskov	1929—1932
Tiemand Sandorff	1929—1933
Ida Andersen	1933—1939
Eigil Christensen	1934—1939
B. Dyekjær	1940—1948
Vagn Holmboe	1940—1945
Emil Friis	1946—1948

Juridisk Sagkyndig	Forskellige Hverv			
Hother Ploug	Hortense Panum			
—	Nanna Liebmann			
William Behrend	Albert Meyer			
—	Marie Kroman			
—	—			
—	Peder Gram			
—	—			
—	Hortense Panum			
—	—			
—	Hjalmar Bull			
—	—			
—	Anders Brems			
—	Olaf Jacobsen			
Otto Fabricius	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			
—	—			

Generalforsamlingsdirigenter:

Fr. Kretz 1899, 1901—1921
 Katy Lehmann 1900
 Hother Ploug 1900—1920
 William Behrend 1921—1924, 1926—1928
 Godtfred Skjerne 1925
 Otto Fabricius 1929—1930, 1932—1948
 Georg Ranum 1930
 P. Bornemann 1931
 [Viggo Forchhammer 1934]
 Knud Leopold Nielsen ... 1946

Thorvald Nielsen

MUSIK-
PÆDAGOGISK
FORENINGS
NUVÆRENDE
BESTYRELSE

Kristian Riis

Poul Fledelius

Knud Leopold Nielsen

Otto Fabricius

Gerda v. Bülow

Ingeborg Strøyberg

Else Printz

UDSYN OG FREMSYN

af

Finn Høffding

ET HALVT AARHUNDREDE er gaaet, siden Musikpædagogisk forening blev stiftet. Det lyder imponerende, og man maa med største agtelse og respekt tænke tilbage paa den kres af musikpersonligheder, der tog initiativet til oprettelsen. Dels trængte musiklærerne til en organisation, der kunde varetage deres faglige og økonomiske interesser, og dels trængte samfundet til en indsats fra musikpædagogernes side, der kunde gøre publikum og offentligheden opmærksom paa den gode musikundervisnings sociale betydning.

Foreningen har arbejdet støt paa disse formaal gennem de 50 aar, der nu er gaaet; der er opnaaet bemærkelsesværdige resultater, mindst maaske m. h. t. offentlighedens (f. eks. de kulturelle myndigheders) forstaaelse af musikpædagogikens sociale betydning. Hvad det offentlige yder af støtte til musikpædagogikens fremme er beskæmmende lidt; men endnu mere beskæmmende er det, at skolemyndighederne i radioens og grammofonens aarhundrede har stillet sig fuldkommen afvisende over for musikpædagogernes krav til musikopdragelsen i skolerne. Danmark staar paa dette omraade uhyggeligt lavt i forhold til andre nationer; der skulde nødigt gaa blot et aarti til, før skolemyndighederne vaagner og opdager, hvilket aarhundrede vi lever i. For enhver, der kender lidt til musikopdragelsens historie, er det ikke opmuntrende at konstatere, at vi i 1948 staar paa et betydeligt lavere trin end man gjorde f. eks. i 1798, altsaa 100 aar, før musikpædagogisk forening opstod, samtidigt med at samfundets sociale pligt i den retning er mange hundrede gange større.

Nu skal vi i dette skrift ikke drøfte musikopdragelsen i skolerne, og dog maa enhver, der tænker dybere over spørgsmaalet tilstaa, at den skarpe adskillelse, som findes mellem privatmusikundervisningen og skolemusikopdragelsen er skadelig; et samarbejde paa de to felter er af yderste vigtighed.

Skal vi foretage et udsyn over musikpædagogiken og lade dette munde ud i et fremsyn, maa vi nødvendigvis først bringe en lille oversigt over, hvilke landevindinger musikpædagogiken har gjort herhjemme de sidste 20 aar, for derpaa at gøre op hvad der stadig mangler, og hvor indsatsen kan gøres i de nærmeste aar.

Tilbageblik

I slutningen af Tyverne og i begyndelsen af Trediverne var det stadig gentagne motto for musikundervisningen dette: bort fra det virtuose ideal og frem mod en musikudøvelse, der mere end tidligere lagde vægten paa den aktive musikalske medleven, den intense musikalske oplevelse. Til dette formaal indførtes *hørelæren*, som foruden at være en pædagogisk reform for nodelæsning ogsaa gjorde denne interessant og underholdende (som i tonica-do-systemets mange hjælpemidler af børnepsykologisk art), styrkede elevernes musikalske iagttagelsesevne og gennem den produktive metode, hvor børnene selv tumlede med de musikalske elementer, vakte deres skabende selvvirksomhed. Hvor man tidligere ønskede at aktivisere fingrene ved øvelser og skalastudier, der virkede afskrækkende paa børn ofte paa den musikalske fantasi bekostning, ønskede man nu at aktivisere øret, helst saa meget at eleverne havde en øreforestilling af det, de skulde udføre paa instrumentet forud for selve udførelsen. Tilrettelæggelsen af hørelæren i forbindelse med instrumentundervisningen blev en progressiv ordnet opøvelse i at følge den musikalske udformning, og førte helt naturligt over i formiagttagelse (formlære). Eleverne redegør her for et musikstykkets opbygning, periodernes overgang i hinanden (motivkorrespondence o. l.), det modulatoriske forløb og afsnittenes funktionsforhold (spændings- og afspændingsforløb) o.s.v. altsammen i en terminologi, afpasset efter alder og trin. Dette sker i den veltilrettelagte hørelære haand i haand med læren om anslagsarter

paa klaver og strøgarter paa violin og disses betydning for den musikalske artikulation og frasering. Paa den maade faar hørelæren betydning ogsaa for det tekniske, der naturligvis ingenlunde blir forsømt, men ikke dyrkes isoleret, men altid i forbindelse med det i inderste forstand musikalske.

Disse bestræbelser paa forbindelsen mellem hørelæren og instrumentspillet satte frugt først i *Otto Mortensens* og *Olaf Jacobsens klaverskole* og senere i *Else Printz'* og *Knud Leopold Nielsens klaverskole* samt i *Gerda v. Bülow's violinskole*, alle værker, der taaler sammenligning med det bedste paa disse omraader i udlandet. Forinden havde *Olufs Rings klaverskole* og *Thorvald Aagaards violinskole* gjort stor gavn, mere ved det gode musikstof de indeholdt end ved deres pædagogiske tilrettelæggelse. Af stor betydning blev ogsaa *Olaf Jacobsens* bog om *klaverpædagogik*, der bød interesserede klaverpædagoger et væld af impulser. I de senere aar har den aktive formhøring der er slutstenen paa hørelæren fundet literært udtryk i *Herbert Rosenbergs* bøger om musikforstaaelse og *Bjørn Hjelmbergs* bog, kaldet musikorientering.

Haand i haand med arbejdet paa hørelæren og dens forbindelse med instrumentalundervisningen gik arbejdet med at fremskaffe literatur, egnet for de forskellige alderstrin. Her spillede de senere tiders børnepsykologiske undersøgelser en stor rolle. Man fremdrog en mængde af baroktidens teknisk overkommelige danse og suite-satser, idet man fandt at disse smaastykker svarede bedre til det usammensatte eller i hvert tilfælde usentimentale i barnenaturen end mange af de gængse romantiske karakterstykker; ogsaa rent menneskeligt opdragende fandt man, at de renlivede ofte polyfont holdte kompositioner fra baroktiden frembød fordele — og hvilken skat var der ikke at øse af. Ogsaa de wienerklassiske divertimento-satser bød paa egnet materiale.

Der gik et friskt pust over musikpædagogiken i Trediverne; der var en lys og optimistisk tro paa, at man var paa rette vej; børnepsykologiens resultater studeredes med begejstring, og den moderne musik, der stod i ofte ret kras modsætning til senromantikens noget drivhusagtige atmosfære, hilstes velkommen i mere fremskredne krese; de moderne komponister begyndte at interessere sig for at komponere undervisningsliteratur; førende var her som paa saa mange andre omraader inden for musikken herhjemme

Carl Nielsen og i udlandet først og fremmest *Bela Bartók*, men ogsaa *Igor Strawinsky* og *Paul Hindemith*.

Medlemsmødet i december 1929, hvor undervisningsmusik for børn var under debat, blev et afgørende møde i foreningens historie. *Carl Nielsen* var indleder og blev saa optaget af problemet, at han faa uger efter havde sine to smaa hefter »klavermusik for smaa og store« færdige. I sit forord til hefterne meddeler han, at mødet dengang var den direkte anledning til stykkernes opstaaen. Foreningen gik videre i sine bestræbelser for at stimulere komponisterne til at skrive for børn; saaledes iværksattes en konkurrence om den bedste børnemusik, hvor *Wilhelm Hansens* musikforlag uddelede præmier til vinderne og udgav de to hefter »Vor tids børnemusik«. Senere er der udkommet adskillige hefter børnemusik af vore yngre komponister, ligesom sonateliteraturen er blomstret op igen i moderne klædebon. Musikpædagogisk forenings elevkoncerter foranstaltedes ikke alene for at højne standarden af elevkoncerter, men ogsaa for at udbrede kendskabet til ny undervisningslitteratur, idet der ofte foresloges bestemte nyere undervisningsstykker til indstudering.

Samtidig med reformarbejdet inden for privatmusik-pædagogerne kres, grundlagdes *folke-musikskolerne*, hvis formaal var at bringe det brede folk, som ikke havde raad til den mere kostbare instrumentalundervisning eller til anskaffelse af instrument, i kontakt med den højere musik. Ogsaa her blev hørelæren det centrale og udformedes specielt til dette formaal; istedet for instrumentet traadte korsangen, og ogsaa paa dette omraade blev der fremskaffet ny litteratur (korsangbøger og moderne korsange).

Man ønskede at knytte instrumentundervisning til folke-musikskolerne og kom herved ind paa problemet om holdundervisning. Man var klar over, at holdundervisningen foruden økonomiske fordele ogsaa rummede pædagogiske fordele, idet man i denne form for undervisning lige fra begyndelsen kunde lægge an paa sammenspil og udnytte den stimulans, der ligger i kammeratlig konkurrence, som opstaaer, naar flere (som regel 4 eller 3) undervises sammen. Holdundervisningen har ogsaa sine vanskeligheder, og hemmende har det altid været, at mange musikere og musikpædagoger stillede sig vrangvilligt til den, fordi de manglede den sociale fornemmelse, der er forudsætningen for at forstaa den. Naturlig-

vis kan man ikke forlange, at holdundervisning skal føre til samme resultater som indgaaende individualundervisning; holdundervisningens formaal var at bringe mennesker, som ellers ikke havde muligheder for at bekoste en musikundervisning, i kontakt med klaveret eller et andet instrument, at faa dem til at udføre og beskæftige sig med musik, og bortset fra den glæde, som den aktive musikudfoldelse skaffede dem, ogsaa give dem muligheder for at blive gode lyttere, en ting hvis store betydning man skulde tro var selvindlysende i radioens aarhundrede; det er nemlig en kendsgerning, at man ikke behøver ret megen færdighed i klaverspil for at faa mulighed for dyberegaaende indsigt i musik i det hele taget; derfor brugtes ogsaa om hold-instrumentundervisningen det udtryk, at den ikke saa meget var undervisning i klaver, violin eller blæseinstrument som den var undervisning i musik gennem klaver, violin eller blæseinstrument. Naar holdundervisningen ikke endnu har faaet den store betydning, som den burde have, ligger det efter min mening deri, at kun faa af de lærere, der har beskæftiget sig med den, har forstaaet det rigtige formaal med den; altfor ofte praktiseredes den gængse undervisningsteknik gældende for individualundervisningen saaledes, at holdundervisningen kun blev en almindelig undervisningstime, fordelt paa fire deltagere. Men samtidigt maa det indrømmes, at effektiv holdundervisning kun kan praktiseres paa musikskoler (selvstændige eller knyttede til skoler), der raader over mange parallelløbende hold, og at denne undervisningsform kræver betydelig mere almenpædagogisk, musikkulturel og almenkulturel indsigt hos læreren end enkeltundervisning.

I de seneste aar har spørgsmaalet om større indsigt i almindelig psykologi og undervisningspsykologi meldt sig — og med rette. *Erik Abrahamsens* bog: »*Hvem er musikalsk?*« berører mange punkter inden for dette emne og rummer interessante oplysninger og synspunkter om musikalitetens art og den maade, paa hvilken man saa at sige kan maale den.

Man kan ikke give et udsyn over den moderne musikpædagogik i de sidste 20 aar uden at omtale *rytmikundervisningen* og hvad man kunde kalde *jazzpædagogiken*. Endnu er udbredelsen af disse undervisningsomraader, som staar i modsætningsforhold til hinanden, ikke videre udbredt herhjemme; men man maa haabe, at

de vinder frem, da de resultater, der her opnaas har og vil faa stor betydning for musikpædagogiken i almindelighed. Som bekendt gaar rytmik (den moderne udformning af Dalcrozes principper) ud paa at knytte musikoplevelsen til legemlige bevægelser. Gennem gang- og løbearter, gennem bevægelser af arme og ben har den skabt et bevægelsesprog, der gør det muligt for rytmikudøvende at gøre rede for det meste af, hvad musikken indeholder under selve musikstykkets forløb. Man udtrykker melodiforløb, musikformernes periodeforløb, frasering og motivartikulation, dynamik, flerstemmighed, storformen o.s.v. Dette kræver en uhyre aktiv lytten og iagttagelsesevne og kræver, at eleven har fuldt kendskab til alle disse ting. Selve bevægelsesfortolkningen sker improvisatorisk, mens man lytter til musikken. Det er særligt *Gerda Alexander*, der herhjemme har arbejdet med rytmiken.

Jazzpædagogiken staar i modsætning til det meste af den pædagogik, der hidtil har været omtalt. Den bygger paa menneskets skabende evne og mener, elever egentlig kun skal spille det, de selv spontant finder paa; den benytter vor tids folkelige tonesprog, jazzen og undervisningen bestaar i, at de ved hjælp af øret, eventuelt helt uden noders hjælp, lytter sig frem til harmonier og rytmer og vejledes i, hvorledes de skal improvisere i jazzens stil. Denne form for musikopdragelse er paa linie med de mest radikale opdragelsesprincipper og adskiller sig fra alle andre veje ved ikke at opdrage til de musikværdier, som vi er vant til at betragte som maalet for opdragelsen, altsaa til de store mestres værker fra fortid og nutid, men helt helliger sig et bestemt omraade inden for nutidens musik. Det er særligt *Sven Møller Kristensen* og *Bernhard Christensen*, der har gjort en indsats paa dette omraade. Det har dog ofte vist sig, at elever, der er blevet jazzopdraget, meget vel kan slaa over i almindelig musikudøvelse, særligt naar de gennem jazzopdragelsen ogsaa har spillet efter noder.

Der var i Trediverne en forjættende frodighed, som det formodentlig fremgaar af det lige foretagne tilbageskuende rids, og det var naturligt, at alle de strømninger, som var igang dengang, gjorde ønsket om en *statseksamen for privatmusikpædagoger* levende igen. Tanken har været fremme mange gange i foreningens historie, men maaske var tiden først moden i løbet af Trediverne. De fleste, der opmærksomt har læst undervisningsministeriets be-

kendtgørelse om den musikpædagogiske eksamen igennem, vil se, hvor stærkt de her beskrevne strømninger har præget eksamenskravene og de synspunkter, der har gjort sig gældende ved deres udarbejdelse. Som indledning til eksamenskravene staar der, at »Eksamen tilsigter at godtgøre, at kandidaterne ikke blot er i besiddelse af de fornødne kvalifikationer inden for deres fag og har tilstrækkelige evner til at undervise i dette, men tillige at deres almenmusikalske indsigt er en saadan, at det skønnes forsvarligt at overlade dem at *indføre elever i musikens kunst* (fremhævet af F. H.). Det var af uvurderlig betydning at Konservatoriet gennem sin direktør *Rudolph Simonsen*, hvis store pædagogiske indsats, skriftligt gennem hans bøger og mundtligt gennem hans straalende musikkundskabsforedrag har betydet saa meget for musikpædagogiken herhjemme, og at universitetets professor i musik *Erik Abrahamsen* straks i 1929 støttede foreningen og paa den mest idealistiske maade deltog i arbejdet paa udarbejdelsen af eksamenskravene. Foreningen havde dengang været ude for en revolution; den afgaaede bestyrelse og 35 af de mere fremtrædende medlemmer søgte at desavouere den siddende bestyrelse, mens konservatoriet og universitetet gik ind for den og — kan man godt sige — reddede foreningens anseelse over for ministeriet og offentligheden. Det var ligeledes et stort held for foreningen, at den daværende departementschef *Frederik Graae* meget hurtigt indsaa betydningen af oprettelsen af en statseksamen, ligesom det var et lykkeligt spil af skæbnen, at højesteretssagfører *Eivind Helsted* sad som en meget aktiv sekretær i det dengang oprettede musikraad; paa den mest uegennyttige maade formulerede Eivind Helsted hele bekendtgørelsen saa fremragende, at undervisningsministeriet uden videre kunde benytte hans affattelse som sin bekendtgørelse. Hvor meget saadant betyder, ved vist kun de indviede. Foreningen maa altid føle sig i taknemlighedsgæld til de her fremhævede personligheder.

Udviklingen i musikopdragelsen herhjemme siden statseksamens indførelse har vist, at dens betydning har været større, end man kunde ane, og der er grund til at tro, at dens betydning vil blive større endnu. Det betyder ikke at man er tilfreds med eksamen, som den er. Givetvis maa den revideres i sin affatning og følge med i de landevindinger, som sker paa musikpædagogikens omraader.

Statseksamen er 8 aar gammel og staar allerede over for en grundig revision, ikke paa grund af en mangelfuld affattelse i sin tid, men fordi udviklingen paa dette felt (takket være eksamen selv) sker saa hurtigt.

Mon ikke snart tiden er inde til, at der oprettes en speciel skole-musikpædagogisk eksamen i de forskellige instrumenter, hvor kravet i selve instrumentspillet ikke er saa stort, men saa meget større i de pædagogiske og musikkulturelle fordringer? F. eks. skulde eksaminanderne demonstrere, i hvor høj grad de behersker hold-undervisningstekniken, og hvorledes de er i stand til at orientere eleverne musikkulturelt og lære dem musikalsk iagttagelse. En saadan prøve vilde musikalske lærere ved folkeskolen være istand til at aflægge.

Ja — nu begynder vi at røre ved fremtiden; udsynet er ved at gaa over til fremsynet; det allervirkningsfuldste vilde nu være at afsløre den vision jeg altid har haft m. h. t. samfundets organisation af musikopdragelsen, det fjerne maal, man saa henimod, men som vi endnu er langt fra.

Visionen

Vi befinder os i fremtiden. Et barn er kommet i den kommunale børnehave, som er knyttet til alle skoler. Opdragelsen her benytter musikken i allerhøjeste grad. Sanglege, tilrettelagt efter rytmikens principper beskæftiger børnene. Gennem leg naar de ind i musikens elementer, som de tumler og bygger med, som de bygger med klodser. De har (hvilket under!) 2 timer sang i 1. klasse saavel som i alle følgende klasser. Den ene af gymnastiktimerne er blevet erstattet af en rytmiktime, hvis altsaa ikke alle gymnastiktimerne med deres mer eller mindre fordærlige gymnastiske øvelser er blevet ændret over til lektioner i organisk bevægelseslære (futura futurum) og heri indbefatter rytmik.

Børnene faar i 1., 2. og 3. klasse stadig deres musikopdragelse gennem leg og ganske gradvis bliver der arbejdet mere bevidst med sange og nodelære. Børnene flokkes om grammofonen, der spiller stykker for dem, baade ældre og moderne musik; gennem rytmikens bevægelsesprog blir de vant til at redegøre for, hvad

der sker i denne musik. De lærer noderne og at skrive dem. De laver melodier alt medens læreren iagttager eleverne; gennem hørelæren ved han besked om, hvilke elever der er musikalske og vil være egnede til at spille. Alle, der har lyst til at spille et instrument, faar lov at forsøge. Naar lysten indtræder, kommer de paa et passende hold; har de valgt f. eks. klaver, og det viser sig, at det ikke gaar, fordi koordinationsevnen mellem hænderne, eller vanskelighederne ved at sammenfatte de to systemer i klavernodebilledet hemmer dem, prøver de et melodiinstrument; naturligvis har skolerne alle arter af instrumenter til deres raadighed. Spilletimerne ligger midt i skoletiden, og de, der ikke deltager beskæftiges paa anden maade (ekstra tegning eller modellering, evt. ekstra sport e. l.). Naturligvis er der et skolekor og et skoleorkester, som børnene, hvis de har lyst, kan deltage i, og skolen har mange festlige lejligheder, hvor der fremføres sangspil med sangkor og rytmikkor; førende komponister skriver ikke alene højtkrævende koncertsalsmusik, men komponerer orkesterstykker til skoleorkestrene, kor til skolekorene, undervisningsmusik til grupperne, smaa sangspil og operaer, evt. smaa balletter, og digterne digter ikke alene subtile individualistiske sjælsstemninger, men skriver sunde og fængslende digte om fællesfølelser og fælles begivenheder.

Gennem folkeskolens 6 (maaske til den tid 8) klasser har eleverne lært at synge vor kostelige sanglitteratur; de er blevet vant til at lytte intenst til musik; de kan synge efter noder og holde en stemme i et kor, de kan evt. spille lidt paa et instrument. Gaar de ud af skolen, kan de fortsætte paa fortsættelsesmusikskoler; i gymnasiet fortsætter undervisningen og faar stærkere og stærkere kulturel basis; har de vist særlige evner for instrumentspil, faar de individualundervisning efter skoletid af en særlig lærer, der er knyttet til skolen. Naturligvis er alle musiklærerne, der benyttes, statsprøvede.

Dette er en vision, men ikke fantasteri; man kunde ogsaa kalde det et udkast til en plan for musikopdragelsen saaledes, som den burde være organiseret af det virkeligt demokratiske samfund. For i vore dage kan musikken — i modsætning til tidligere — blive folkets eje.

BIBLIOGRAFI
OVER
DANSK MUSIKPÆDAGOGISK
LITTERATUR

Indholdsoversigt*)

A. MUSIKUNDERVISNINGENS HISTORIE	127
1) <i>Undervisningen i Almindelighed</i>	127
2) <i>De enkelte Læreanstalter</i>	128
3) <i>Seminarierne</i>	129
4) <i>Skolerne. (Se ogsaa B 10)</i>	130
5) <i>Højskolerne</i>	132
6) <i>De folkelige Musikskoler. (Se ogsaa B 11)</i>	132
7) <i>Folkekoncerterne</i>	133
8) <i>De faglige Organisationer</i>	133
B. MUSIKUNDERVISNINGENS PRINCIPPER, TEORI OG TEKNIK ...	134
1) <i>Sammenfattende Arbejder. Almindelige Undervisningsprincipper.</i> <i>(Se ogsaa B 10—11)</i>	134
2) <i>Notation</i>	137
3) <i>Lydlære. Intervaller. Tonearter. Temperatur</i>	137
4) <i>Harmonilære. Kontrapunkt</i>	138
5) <i>Formlære. Komposition. Figuration. Rytme. (Rytmik, se B 9)</i>	140
6) <i>Orkesterkundskab. Instrumentation. Direktion. Koncertpraksis.</i>	141
7) <i>Instrumental Teknik</i>	142
a) <i>Klaverets Teknik. (Se ogsaa B 10 og 13)</i>	142
b) <i>Orglets Teknik. (Se ogsaa B 12, a)</i>	143
c) <i>Strygeinstrumenternes Teknik. (Se ogsaa B 13)</i>	144
d) <i>Andre Instrumenters Teknik. (Se ogsaa B 13)</i>	144
e) <i>Erhvervsvidelser</i>	145
8) <i>Sangundervisning i Almindelighed. (Se ogsaa B 10—12)</i>	145
a) <i>Stemmeteknik og Stemmefysiologi</i>	147
b) <i>Korteknik</i>	148
9) <i>Solføge. Hørelære. Rytmik. (Se ogsaa B 2)</i>	149
10) <i>Børne- og Skoleundervisning. (Se ogsaa A 4)</i>	151
11) <i>Folkelig Musikopdragelse. (Se ogsaa A 5—7)</i>	157
12) <i>Kirkesangens Teknik og Funktion. (Se ogsaa A 1)</i>	158
a) <i>Orgelspilletts kirkelige Funktioner. (Se ogsaa B 7, b)</i>	161
13) <i>Jazzens Teknik</i>	162
14) <i>Musikkens Betydning</i>	162
15) <i>Opfattelse og Foredrag. Musikpsykologi. Æstetik</i>	163

*) De enkelte Værker indenfor hver Gruppe er ordnet kronologisk. Af bibliotekstekniske Grunde har Fortegnelsen over Litteratur efter Udgangen af 1944 endnu ikke kunnet udarbejdes. Supplementer til denne Bibliografi bringes én Gang aarligt i »Dansk Musik-tidsskrift«.

A. Musikundervisningens Historie

1) UNDERVISNINGEN I ALMINDELIGHED

- Imm. Chr. Ryge*: Plan til et musikalsk Akademie i Kiøbenhavn. / *Minnerva* 1786 Sept. S. 265—303. Ogsaa i Særtryk. 34 S. 1786.
- H. O. C. Zinck*: Ueber Musikunterricht und musikalische Erziehung. / *Zeitg. f. Litt. u. Kunst...* 2. Jahrg. II, Kiel 1808 Nr. 45.
- J. Dütsch*: Syng-Akademie for Ungdommen. 1831.
- Rudolph Bay*: Om Kirkesangen i Danmark og Midlerne til dens Forbedring. VI × 9 S. 1840.
- P. D. Muth Rasmussen*: Om musikalske Conservatorier. / *Berl. Tid. Till.* 1842 Nr. 6—7.
- Thomas Laub*: Vor musikundervisning og den musikalske dannelse. 45 S. 1884.
- Musikskoler i København og Provinsen.* / *Dur og Moll* 1888.
- Om Fagprøve for Organister. / *Medl.bl. f. Da. Org.-Foren.* 1904 Nr. 1 og 4.
- Chr. Geisler*: En Statsskole for Musik. / *Ny Aarh.* 1908—09 S. 228—31.
- Robert Conné*: Danske Tonekunstnere og Musikpædagoger. 78 S. 1911.
- Felix Saul*: Nya grundlinjer för musik-undervisningen. / *Musik* 1920 S. 5—7, 123—26.
- Arthur Jahn*: Om Musiker-Uddannelsen. / *Da. Musiker-Tid.* 1926 S. 6—7, 26—27.
- Julius Foss*: Kirkemusik og Organistuddannelse i Danmark. 12 S. 1930.
- Anna Lindhjem*: Kvinnelige komponister og musikkskole-utgivere i Skandinavien. 29 S. Frederiksstad 1931.
- Hedevig Quiding*: Elev af — [Om Mode-Sanglære] / *Forum* 1934 April. Hvad en Organist i det 17. Aarh. maatte vide. / *Da. Kirkemus. Tid.* 1935 S. 124—25.
- J. L. Emborg*: Aufgaben der Musikerziehung i Dänemark. / *Die Musikwoche IV* 1936 Nr. 35 S. 3—5.
- Chr. Behrend*: En Kontrakt for en Musiklærling. / *Da. Musiktidss.* 1937 S. 88—89.

- Holger Boland*: En Skole-Operascene. / Ekstrabl. 30. Aug. 1941.
Jørgen Bentzon: Konservatorium og Folkemusikskole. / Aarh. Stiftstid. 25. Sept. 1942.
Poul Hamburger: Omkring Statsradiofoniens musikalske Studiekredsarbejde. / Da. Musiktidss. 1943 S. 65—68. Bemærkn. af Kjell Olsson S. 89—91.

2) DE ENKELTE LÆREANSTALTER

- Villi Bruhns Musikinstitut* 1894—1919. 16. S. 1919.
Den danske Syngeskole. / *Ravn*: Koncerter o. mus. Selsk. 1886 S. 97—98, 150.
Det fynske Musikkonservatorium. / Da. Musiker-Tid. 1937 S. 303.
Det fynske Musikkonservatorium. 32 S. Odense 1938.
Holbæk Musikskole. / Pro cantu 1943 S. 42—44.
Det Jydske Musikkonservatorium 1927-37. 16 S. Aarh. 1937. — — — / Da. Musiker-Tid. 1937 S. 56—58.
Det Kiøbenhavnske Syngeinstitut. *H. O. C. Zinck* i *Minerva* 1801 Okt. S. 63—78. Se ogsaa S. 78—94; sst. 1804 S. 167—92. Se ogsaa *Ravn*: Koncerter o. mus. Selsk. 1886 S. 154—55.
Det kgl. danske Musikkonservatorium
Angul Hammerich: Kjøbenhavns Musikkonservatorium 1867—92. Med en statistisk Fortegnelse over samtlige Elever ved J. D. Bondesen. 98 S. 1892.
J. D. Bondesen: Kjøbenhavns Musikkonservatorium 1892—97. 40 S. 1898.
Gustav Hetsch: Niels W. Gade i Musikkonservatoriet. / Da. Musiker-Tid. 1900—01. Nr. 1 og 5.
 Ill. Tid. 1904—05 S. 413—14.
 Da. Musiker-Tid. 1917 S. 18.
Gustav Hetsch: Det kgl. Musikkonservatorium. 222 S. 1917.
 Medl.-bl. f. Da. Org.- o. Kantorforen. 1917 S. 11—12.
Julius Foss: Autoriseret Organisteksamen. / Musik 1917 S. 76—77.
K. Weinholt-Petersen: Den store Organisteksamen. / Da. Kirkemus. Tid. 1935 S. 117—18; Bemærkn. af Camillo Carlsen sst. 1936 S. 6; af — e S. 45.
Johan Bentzon: [I Anl. af Musikkonkurrencen]. / Da. Musiktidss. 1936 S. 109—10. Bemærkn. af Rudolph Simonsen S. 110, af Gunnar Heerup S. 111—12, af Mogens Hartvig Sørensen S. 131—32, af Joh. Bentzon S. 132—33, af Gunnar Heerup S. 133—34.
Rudolph Simonsen i Musikbl. 1938 Nr. 3.
Erik Abrahamsen: Det danske Musikkonservatorium bør reformeres. / Berl. Tid. 14. Jan. 1941. Bemærkn. af Bestyrelsen for Konservatoriet 17. Jan., af Knudåge Riisager 21. Jan., af Bestyrelsen 24. Jan., af Knudåge Riisager 28. Jan.
 Da. Musiktidss. 1941 S. 202—03.

Jens Schröder sst. 1942 S. 4—8.
Ernst Fr. Hansen i Krist. Dagbl. 7. Jan. 1942.
Anders Rachlew i Berl. Aft. 14. Jan. 1942.
Finn Høffding i Lev. mus. 1942 S. 8—14.
Mogens Heimann i Berl. Tid. 25. Febr. 1942.

Lærestalten for Kirkemusik. Kai Kroman i Medl.-bl. f. Da. Org.- o. Kantorforen. 1915 S. 64—65, 66; 1916 S. 82, 101.

Matthison-Hansens Musikkonservatorium. 24. S. 1910.

Den musikdramatiske Skole. Carlo Wieth i Forum 1933 Nr. 4. Bemærkn. af Imm. Franksen S. 21, af Carlo Wieth S. 21—22.

Den musikdramatiske Skole. / Jazz 1936 Nr. 8.

De odenseanske Musikkonservatorier. N. P. Stæhr i Forum 1934, April.

Randers Orkesterskole. C. Mogensen i Da. Musiker-Tid. 1924 S. 7—8; se ogsaa sst. S. 78; 1925 S. 5—6; 1932 S. 134—35.

Universitetet:

/ Musik 1923 S. 10, 53, 78, 101; 1924 S. 8—9, 48—51, 66.

Kai Kroman sst. 1924 S. 10—11.

Thomas Laub sst. S. 18—19, 60—62. Se ogsaa S. 93—94.

Thorvald Kornerup sst. S. 39—40.

Tillæg til Regler og Studieplaner for sproglig-historisk Skoleembeds-
eksamen under det filosofiske Fakultet efter kgl. Anordning af 14. Juli
1934 angaaende *Faget Musik.* 32 S. 1939.

Obligatorisk Skolesangsrepertoire for Musikstuderende ved Kbh.s Uni-
versitet. 28 S. 1941.

Erik Abrahamsen: Universitet og Musik. [Ang. Aarh.] / Aarh. Stiftstid.
20. Sept. 1943.

Østjysk Musik- og Sangkonservatorium (Fredericia)
/ Hv. 8. Dag 1913—14 S. 496.

3) SEMINARIERNE

Albert Jensen: Sang og Musik ved Skolelærereksamen. / Vor Ungdom
1899 S. 725—31. Bemærkn. af P. P. Smitt sst. 1900 S. 319—25, af Alb.
Jensen S. 454—59.

Organist: Undervisning i Harmonilære paa Seminarierne. / Folkeskolen
1921 S. 434.

J. L. Emborg: Violinundervisningen paa Seminarierne. / Sst. 1929 S. 600.
— : Om Uddannelsen af Sanglærere til Folkeskolen. / Da. Musik-
tidss. 1931 S. 188—92.

Ejnar Boesen: Musikundervisningen paa Seminarierne. / Da. Kirkemus.
Tid. 1932 S. 68—70.

J. L. Emborg: Seminarieuddannelsen i Musik. / Sst. S. 104—05.

P. Christensen: Orgelprøver ved Seminarierne. / Folkeskolen 1933 S. 453—54.

Viggo Bitsch: Læreren og Kirkemusikken. / Den danske Skolehaandbog. 1944. S. 233—38.

Blaagaards Seminarium. Berl. Tid. 1865 Nr. 26, 28, 33, 38.

Jeppe Tang: Meddelelser om *Blaagaards Seminarium*. 1865. Se hertil Dagbl. s. A. Nr. 34; Morgenp. Nr. 42; Ugebl. f. d. da. Folkekirke I, s. A. S. 266—72.

Rasmus Andersen: (Om Musikundervisn. paa *Jonstrup Seminarium*) / Tidss. f. Almueskole- o. Seminarievæsen I 1843 S. 359—76.

Anton Nielsen: (Om Musikliv paa *Jonstrup Seminarium*) / S. Forf.s »Seminarieliv i Fyrrerne«. 1894 S. 145—50. Se ogsaa Medl. — bl. f. Da. Org. — o. Kantorforen. 1909 S. 130—31, 136—37 samt *Jonstrup-bogen* 1925 S. 38, 42—44, 52—53.

J. Chr. Poulsen: (Om Sang- og Musikafdelingen paa *Statens Lærerhøjskole*) / Lærerne o. Samf. IV. 1914. S. 295—96.

4) SKOLERNE

(Se ogsaa B 10)

1.—3. danske Skolesangstævne. Beretninger 1903, 1905, 1907.

Jens Aarsbo: Det første danske Skole-Sangstævne 28.—29. Sept. 1903 i Aalborg. / Højskolebl. 1903 S. 1289—92.

M. Ottosen: Skole-Sangstævne. / Vor Ungdom 1903 S. 333—36.

Jens Aarsbo: Det andet Skolesangstævne 14.—16. Maj 1905. / Højskolebl. 1905 S. 643—46, 556—72.

— : Dansk Skolesang i det 16.—18. Aarh. / Vor Ungdom 1906 S. 75—80, 169—76.

Joakim Larsen: [Om Sangen og Musikken i Skolen] / S. Forf.s »Skolelovene af 1814—«. 1914. (Se Registr.).

Johs. Lind: Træk fra Sangplejen i den første Halvdel af det 19. Aarh. / Folkeskolen 1915 S. 362—63, 423—24.

S. Madsen-Mygdal: Folkevisen, fremført ved Realskolens Skolefest. / D. da. Realskole 1923 S. 27—30.

Georg Bruun: Starups Vise. Et Bidrag til Latinskoleliv i Fyrrerne. / Vor Ungdom 1925 S. 37—45.

V. Fraas: [Om Sangundervisningen i Skolerne i Lyngby Sogn] / S. Forf.s »Skoleforhold i Lyngby«. Lyngby 1928. S. 34—35.

Fr. Matthiesen: [Om Musiklivet ved Sorø Akademi 1822—1912] / »Sorø«. 1931. S. 651—54.

S. A. E. Hagen: Københavns Skoles Regnskab 1646—53. / Musikhist. Arkiv 1931 S. 101—16.

S. A.: Musikundervisning i Skolerne (m. Grammofon) / Grammofon og Musik 1931—32 S. 46—47.

Mogens Wöldike: Københavns Kommunes Sangskole. / Da. Musiktids. 1932 S. 197—99.

- Bjørn Kornerup*: [Om Musiklivet paa Frederiksborg Statsskole] / Frederiksborg Statsskoles Historie 1630—1830. 1933. S. 99—102.
- Knud Bidstrup*: Statsskolen i Randers anvender Jazz i Sangundervisningen. / Jazz 1936 Nr. 1.
- Jens Peter Larsen*: Folke- og skolemusik. / Da. Musiktidss. 1936. S. 45—50.
- Astrid Gössel*: Musiken i Børnehaven. / Da. Børnehavebl. Jan. 1938.
- Robert Fraser*: Da Herlufsholm disciple sang for penge og godt Øl. / Herloviaeren 1938 S. 58—61.
- Hans J. Larsen*: Fra Gry til Kvæld. 164 S. 1940. Se hertil Axel Hansen i Folkeskolen 1940 S. 504; Bemærkn. af A. Sneum S. 533—34.
- K. H. Rosenstand*: Da Ribe Dreng sang i Kirkens Kor. / Vestkysten 31. Maj 1940.
- Skolebørn til Sangstævne* i Raadhusshallen. / Folkeskolen 1940 S. 702.
- Erik Abrahamsen*: (Om Musikundervisning i Skoler) / S. Forf.s »Musik og Samfund«. 1941. S. 189—200.
- Viggo Bitsch*: Børns Oplevelse af Musik i Sangtimen før og nu. / Vor Ungdom 1941 S. 70—72.
- P. Helweg-Larsen*: Kirkens og Skolens Salmemelodier. 1: Skolens Op-gave. 2: Den københavnske Skoles Sangplan. / Krist. Dagbl. 22. og 23. Febr. 1941.
- Chante Clair*: Skoleopera og Musikopdragelse. / Pro cantu 1941 Nr. 20 S. 52—55.
- A. Vejen*: Sans for Sang og Syn for Saga. / Folkeskolen 1941 S. 521—22.
- Chante Clair*: Pædagogen i Sangtimen. / Pro cantu 1942 S. 76—78, 100—103.
- Jørgen Hatting*: (Om Sangen i Efterslægtskabets Skole) / Sst. 1942 S. 124—26.
- Aage Sachs*: Sangen i Skolen. / Roskilde Tid. 28. Nov. 1942.
- Knud Wissum*: (Om »Gymnamusa«) / Musik o. Samf. 1942—43 S. 78.
- Arthur Arnholtz*: Den folkelige sang i gymnasieskolen. / Da. Musiktidss. 1943 S. 1—7, 37—45.
- Karl Clausen*: Musik for skole og folk. / Lev. mus. 1943 S. 11—18, 58—61, 97—100, 136—39, 167—71, 192—97, 229—35, 276—79, 308—10, 326—30; 1944 S. 43—46, 67—71, 97—101, 128—30, 155—60.
- P. J. M. Winther*: Sang og Salme i Hjem og Skole. / Hjem o. Skole 1943 S. 33—38.
- L. B. Grandjean*: En fornem soransk Dobbeltstilling. Sanglærer og Organist. / Soranerbl. 1943 S. 4—5.
- Viggo Bitsch*: Musikanlæg og Musikmuligheder før og nu. / Aarh. Stiftstid. 28. Marts 1943.
- Esther Skorpik*: Violinpædagogik og Holdundervisning. / Pro cantu 1943 S. 60—62.
- Sven Kock*: Musiklivet i Skolerne. / Musik-Amatøren 1943 Nr. 5, 6, 8, 10.
- Richard Paulsen*: Lidt om Orkesterkoncerter for Skoleungdom. / Lev. mus. 1943 S. 89—92.
- Robert Fraser*: Musikken paa Herlufsholm. / Herloviaeren 1941—42 Nr. 5; 1943 S. 4—5; 1944 S. 36—39.

Tage Wind: Musikundervisningen i de danske højere Skoler. / Fædrel.
26. Aug. 1943.

Jørgen Drachmann: Skolekoncerter. / Aalb. Stiftstid. 27. Okt. 1944.

Erik Abrahamsen: Skolesangen. / Sst. 11. Dec.

5) HØJSKOLERNE

Er Br K: Sangen paa vore Højskoler. / Højskolebl. 1903 S. 687—92.

H. Balslev: Sangen [paa Højskolerne] / D. da. Folkehøjskole. 1917.
S. 73—76.

Even Marstrand: Askov og Tonekunsten. / Omkring Askov. 1924. S.
130—35.

Uffe Grosen: Folkehøjskolens sangbog. / Fra Vallekilde Folkehøjskole
1938 S. 3—15.

Erling Brahm: [Om Folkehøjskolens Melodibog] / Svendb. Avis 26.
Sept. 1940.

Ejnar Skovrup: Folkehøjskolens Melodibog. / Højskolebl. 1940 S.
578—80.

Jens Lange: Sang og Musik paa Højskole. / Arbejderhøjskolen 1941 S.
31—37.

Mads Aagaard Madsen: Højskolesangbogen. / Indre Miss. Tid. 1941 S.
209—10.

Roar Skovmand: Folkehøjskolen i Danmark 1841—92. 1944 (Vedr. Sang
og Musik, se Registr.: Nutzhorn, Sang m. m.).

Se ogsaa de omfattende Litteraturhenvisninger i Anl. af Folkehøjskolens
100 Aars Jubilæum i Dansk Tidss.-Index for 1944, S. 71—74.

6) DE FOLKELIGE MUSIKSKOLER

(Se ogsaa B 11)

C. Nielsen: Folkesangskole. / Højskolebl. 1914 Sp. 1511—14.

Finn Høffding: Folkemusikskolen og det moderne Samfund. / Forum
1933 Nr. 2.

Sigrid Rasmussen: Musikalsk Lærarbejde. / Bog og Naal 1934 S. 13—17.

Frederiksberg Folkemusikskole. Program. 1935/36 flg.

C. M. Savery: Folkemusikalsk Arbejde. / Borups Højskole 1935 S. 39—41.

— : Fællesskabsmusik. / Kulturfronten 1935 S. 86.

— : Hvorfor Gruppe-Sang og -Spil? 58 S. 1936.

— : Om folkemusikalsk Arbejde. / Arbejderhøjskolen 1936 Nr. 11.

Finn Høffding: Folkemusikskolen. / Da. Kirkemus.-Tid. 1936 S. 16—17.

— : Tilbageblik over 8 Aars Folkemusikskolearbejde. / Da. Musik-
tidss. 1939 S. 157—63, 188—92.

Ellen Holst: [Lidt om Arbejdet paa Frederiksberg Folkemusikhøjskole.]
/ Brugsforen.sbl. 1939 S. 526—27.

Aage Falk Hansen: [Besøg paa Frederiksberg Folkemusikhøjskole.] /
Berl. Tid. 9. Jan. 1941.

Jørgen Bentzon, *Finn Høffding*, *Rudolf Grytter* og *Lis Jacobsen*: [Om
de første 10 Aar af Københavns Folkemusikskoles Virksomhed.] /
Musik o. Samf. 1942, Nov. S. 25—31.

Kr. Andersen: Musikhøjskolen — igen ... / Højskolebl. 1943 S. 423—25;
Bemærkn. af Herbert Rosenberg S. 664—66. — Ogsaa i Pro cantu 1943
S. 115—17 og i Musik o. Samf. 1943—44 S. 5—6.
Om Kbh.s Folkemusikskole, se Tidsskrifterne »Kbh.s Folkemusikskole«,
»Musik og Samfund« og »Pro cantu«.
Om C. M. Savery's Ungdoms- og Folkemusikskoler, se Tidsskrifterne
»Ringen«, »Rytmen« og »Pro cantu«.

7) FOLKEKONCERTERNE

A. Fraenkel: Folkekoncerterne af 1886. 10 S. 1888.
Karl Gjellerup: Folkekoncerterne og Kommunerne. / Reform 1888 S.
52—54.
William Behrend: Om Folkekoncerter og at docere ved dem. / Sst. S.
92—93: Bemærkn. S. 116—17, 126, 135, 143.
Folkekoncerterne af 1886. 1893.
Carl Behrens: [Studentersamfundets] Arbejderkoncerter. / Hv. 8. Dag
1897—98 S. 77—78.
Emil B. Sachs: Studentersamfundets Arbejderkoncerter. / Studenter-
samfundet gennem 25 Aar. 1907.
Alma Heiberg: De kunstopdragende Aftener i København. / Musik 1921
S. 49—50.
Carl Behrens: Studentersamfundets Arbejderkoncerter 1897—1922. 16 S.
1922.
Gustav Hetsch: [Solistkoncerter for arbejdsløse.] / Musik 1923 S. 62—64.
— : En ny Form for Folkekoncerter. / D. ny Norden 1923 S. 77—78.
Afslutning paa de kommunale Koncerter. / Solisten 1937 Nr. 4.
[Om Købmandsskolens Musikaftener.] / Pro cantu 1943 S. 107—08.

8) DE FAGLIGE ORGANISATIONER

Hans Arvesen: Dannelsen af en Musikhøjskoleorganisation. / Da. Musiker-
Tid. 1920 S. 22—23, 97—99. Bemærkn. af Wilh. Fischer S. 132—33, af
H. Arvesen S. 133, af Louis Glass S. 166, af H. Arvesen 179—80. Se
ogsaa sst. 1921 S. 68.

Danmarks Sanglærerforening

Povl Fledelius: 4 Musikdage i Ry. / Lev. musik 1943 S. 245—47. Se ogsaa
Pro cantu s. A. S. 94 og *H. E. Jensen* i Folkeskolen s. A. S. 633—34.
Ejnar Boesen i Da. Musiktidss. 1944 S. 162—63.
Se ogsaa Meddelelser i Pro cantu.

Danske Musiklæreres Landsforening. / Da. Musiker-Tid.
1923 S. 103.

Diskussionsklubben for sanglige Problemer. Meddel-
elser i Pro cantu og Levende musik.

Foreningen for Sanglærere ved Gymnasieskolerne.
Meddelelser sst.

Gymnasiesanglærerforeningen, se den forrige.
Københavns Sanglærerforening. Meddelelser i Pro cantu.

Musikpædagogisk Forening

Hortense Panum i Musik 1921 S. 127—30.
F. C. i Teatret 1924 Juli.
Musik 1924 S. 103—07, 117—20, 134—36.
Olaf Jacobsen: Stat og Musikpædagogik. / Da. Musiktidss. 1929 S. 5—11;
se ogsaa sst. S. 153—59.
Aug. Felsing i Nationaltid. 1. Sept. 1940.
Thv. Nielsen i Da. Musiktidss. 1940. S. 116—19.
K.-A. i Da. Musiker-Tid. 1940 S. 161—65.
Erik Abrahamsen i Berl. Tid. 21. Jan. 1941.
[Vald. Esbensen's Legat] / Lev. mus. 1943. S. 1—2, 340—42.
Finn Høffding i Da. Musiktidss. 1943 S. 57—61, 81—86.
Erik Abrahamsen i Aarh. Stiftstid. 12. Juli 1944.
Povl Fledelius i Lev mus. 1944 Nr. 7.
Se ogsaa Meddelelser i »Musik«, »Da. Musiktidss. og »Lev. mus.«.

B. Musikundervisningens Principper. Teori og Teknik

1) SAMMENFATTENDE ARBEJDER. ALMINDELIGE UNDERVISNINGS-PRINCIPPER. (Se ogsaa B 10—11).

- Johannes Kraft*: *Musicae Practicae Rudimenta*. 59 S. Hafniæ 1607.
Hans Mikkelsen Ravn [Corvinus]: *Heptachordum Danicum*. 209 + 56 S. Hafniæ 1646.
Marcus Meibom: *De proportionibus musicis*. 1655.
Villum Lange [Wilh. Langius]: *De veritatibus geometricis libri II., prior contra scepticos et Sextum Empiricum etc., posterior contra Marcum Meibomium*. Hafn. 1656.
Matthias Henriksson Schacht: *Musicus Danicus eller Danske Sangmester*. 1687. Udgivet af Godtfred Skjerne. 440 S. 1928.
F. E. Niedt: *Musikalische Handleitung*. I [Om Generalbas] 1700, II [Komposition af Instrumentalmusik] 1706, III [Sangkomposition] 1721.
F. E. Niedt: *Musikalisches A. B. C.* 1708.
Joh. Daniel Berlin: *Musicaliske Elementer eller Anledning til Forstand paa de første Ting udi Musiquen...* 131 S. Tronheim 1744.
Carl August Thielo: *Tanker og Regler fra Grunden af om Musiken, for dem som vil lære Musiken til Sindets Fornøjelse saa og for dem som vil gøre Fait af Claveer, General-Bassen, og Synge-Kunsten*. 86 S. 1746. (Tysk Udg. 81 S. 1753). Et Uddrag i *Musikalsk Tidende*, 1836, Sp. 89—92, 97—106, 113—20.
C. A. Thielo: *Grund-Regln, wie man bey weniger Information sich selbst die Fundamenta der Music und des Claviers lernen kan*. 81 S. 1753.
G. B. Funck: *Von der Musik als einem Theile einer guten Erziehung*. / Cramers »Nord. Aufseher« 1758—60. 80 St.

- F. C. Breitendich*: Et lidet Forsøg paa hvorvidt det er mueligt ved Hielp af dette og et Clavicordium at kunde lære sig selv at synge en Choral efter Noder. 54 S. 1766.
- Grundregler for Theorien af Musiken i Almindelighed, og en praktisk Anvendelse for Klaveret i Særdeleshed.* 43 S. + Noder. 1791.
- H. O. C. Zinck*: Ledetraad til Tonekonsten. / *Minerva* 1803 Jan. S. 29—34.
 — : Bidrag til Tonekonstens Fremme og pædagogiske Anvendelse. / *Minerva* 1804 IV S. 35—62.
 — : Ledetraad til Forelæsninger over den praktiske Musik. 62 S. 1805 [Hertil: Veiledning til Musiken I 8 S. u. A.].
 — : Om Underviisningsmaaden i Musiken. 1805.
 — : Frimodige Yttringer over Musikens gavnligste Anvendelse i Staten ved offentlig og grundig Undervisning og Dyrkelse. 12 S. 1810.
- L. C. Sander*: Polyhymnia, Euterpe, og Theone: eller theoretisk Sammenligning af Musik, Rytmik og Declamerekunst. I. Harmonie. II. Lyd, Klang, Tone. III. Metrum og Rhythmus. IV. Bevægelse. V. Melodie. VI. Betoningskunst. 594 S. 1813.
- H. O. C. Zinck*: Om offentlig Elementarundervisning i Musiken. / *D. nord. Tilskuer* 1816 Nr. 52.
- Peter Grønland*: Tonwissenschaft nach Vogler und Keppler. / *Allg. musik. Zeitg.* 1818 Sp. 1—10, 41—46, 85—88, 101—06, 121—27, 145—51, 185—90.
- H. O. C. Zinck*: Musiken som Opdragelsesmiddel. / *Maanedstid. f. Skolelærere og Opdragere* I 1821 S. 81—90.
- Jens Worm Bruun*: Claveerspilclasser, Harmonilære for Børn. / *Kjøbenhavns Skilderi* 1827 S. 347—50.
- P. D. Muth-Rasmussen*: Almindelig Musiklære. En Omarbejdelse af [G. Webers] »Allgemeine Musiklehre«. 126 S. 1836 (M. 1 Nodeblad).
- L. Andersen*: Kortfattet Musiklære, med Syngeøvelser. For Borgerskoler. Horsens 1840.
- G. W. Fink*: Musicalsk Grammatik, eller theoretisk-praktisk Undervisning i Tonekunsten. (Overs. af C. E. Wiberg). 1840.
- H. Chr. Hansen*: Kortfattet Musiklære for Børn, med Syngeøvelser etc. IV + 72 S. 1846.
- Emil Erslev*: Kortfattet Musiklære og et musikalsk Lexicon i »Fuldstændig Pianoforteskolet« 1847.
- Jac. Erslev*: Kort Begreb af Musiklæren. Ved Sangundervisning i Skoler. 20 S. 1855.
- Emile Chev *: Elementær Musiklære, bearb. v. J. Malling. 133 S. 1863.
- Chr. [Gr nlund] Bull*: Kortfattet Musiklære, især med Hensyn paa Sangundervisning. IV + 75 S. 1851. 2. Udg. VIII + 68 S. 1864.
- Gustav Schilling*: Om Nødvendigheden af at nyde Undervisning i Musik. / *Tidss. f. Musik* 1857 Nr. 3. Ogsaa i *Musikerforen.s Tid.* I 1869 Nr. 13.
- Joh. Chr. Gebauer*: Musikens Katekismus. Frit efter J. C. Lobe. 128 S. 1867. 3. forøgede Udgave af J. D. Bondesen. 1885.
- A. B. Marx*: Lidt om Undervisning i Musik. / *Musikerforen.s Tid.* I 1869 Nr. 3, 4.
- Alb. Meyer*: Lille Musiklære. 24 S. 1877.

- H. Kristjansen*: Kortfattet Musiklære nærmest t. Br. f. vordende Skolelærere. 38 S. Odense 1878.
- Grundrids af de musikalske Elementarkundskaber. / Dur og Mol 1887 (15 upag. S.).
- Alfred Tofft*: Musiktheori. / Musikbl. 1887. S. 31—32.
- N. K. Madsen-Steensgaard*: Lærebog i Musikens Teori. III + 36 S. 1887.
- V. Brandt*: Kortfattet Musiklære til Skolebrug. 8 S. 1888.
- H. Tofte*: Musiklære til Skolebrug. 24 S. 1890. Øvelseshefter hertil.
- Joh. Bartholdy*: Tonernes Naturlære, samt en Fremstilling af Sammenhængen mellem Tonernes Natur og Musikens Kunstlære. 36 S. 1892.
- Joh. Bartholdy*: Musikens Natur. En fysiologisk-historisk Undersøgelse. / Naturen og Mennesket. Bd. 8 Juli-Dec. 1892 S. 221—27, 254—63. Ogsaa i Særtryk 1893.
- Lidt om Musikundervisning. / Musikbl. 1893 S. 1—3.
- Emil Madsen*: Kortfattet elementair Musiklære til Skolebrug. Rønne 1893.
- V. Sanne*: Musiklærens Begyndelsesgrund, i Spørgsmaal og Svar. IV + 70 S. 1890. 2. Udg. v. H. Tofte. 75 S. 1896. 3. Udg. 1908.
- T. Griebel*: Musikalsk Børnehave. Vejledning for de allerførste Begyndere. 1898.
- T. Griebel*: Musikteori i korte Træk. 1900.
- Albert Meyer*: Lille Musiklære. 24 S. 1907.
- Julius Foss*: Kortfattet Vejledning i Musikteori. 124 S. 1908. 3. Opl. 128 S. 1923 (Hertil: Eksempel- og Opgavebog. 72 S. 1909).
- C. A. Aarvig*: Musik-Selvstudium. [Repeter-bog] 80 S. 1910.
- Alessandro Parisotti*: Grundtrækkene i Musikens fysiske Akustik, Psykologi og Æstetik. Overs. v. Carl Bratli. 96 S. 1912.
- Holger Blichfeld*: Kortfattet elementær Musiklære. 16 S. 1913.
- M. Listov-Saabye*: Musikteoriens Begyndelsesgrunde. 40 S. 1917.
- : Musikteoriens ABC. 32 S. 1916.
- Goby Eberhardt*: Musikpædagogiske Fragmenter. / Musik 1917 S. 50—53.
- Thomas Laub*: Historisk Musikopdragelse. / Højskolebl. 1917 Sp. 801.
- Felix Saul*: Nya grundlinjer för musik-undervisningen. / Musik 1920 S. 5—7, 123—26.
- K. F. W. Askøe*: Moderne Musiklære. Teori og Praksis. I. Tonelære, Klanglære, Rytmelære, Taktlære. 104 S. Aarhus 1924.
- Knudåge Riisager*: Praktisk Musiklære. / Da. Musiktidss. 1927—28 S. 170—76.
- Torben Gregersen*: Grammofonen og Musikundervisningen. [Med Pladefortegnelse] / Da. Musiktidss. 1931 S. 74—82, 105—115.
- H. C. F. Hansen*: Tavler og Noter til Musikteorien. 32 S. Fredericia u. A. [1932].
- Otto Lützhöft*: Kortfattet Musikteori. 44 S. 1932.
- : Musikalske Spørgsmaal. Tillæg til kortfattet Musikteori. 20 S. 1932.
- : Musikalske Svar. Tillæg til Kortfattet Musikteori. 20 S. 1932.
- Kai Senstius*: Om Teoriundervisning. / Da. Musiktidss. 1933 S. 181—83.
- Sven Møller Kristensen*: Musiken. 108 S. 1937. Svensk Udg. 101 S. Sth. 1944.

- Inga Greisen*: Kan vi bruge Jazz som Undervisningsmusik? / Da. Musiktidss. 1938 S. 135—41; Bemærkn. af Gerda v. Bülow S. 185—88.
- Mogens Wöldike* (Redaktør): Lærebog for Seminariernes Musikundervisning. 1938 ff.
- K. L. Knudsen*: Musikerens Teoribog. Populær Fremstilling af Grundtrækkene i musikalsk Akustik, Harmonilære og Kontrapunkt. 143 S. 1940.
- Kai Senstius*: Om Musikteoriens Krise. / Da. Musiktidss. 1940 S. 122—23.
- Gustav Hansen*: Lidt om videnskabelige Musikproblemer. / Demokraten (Aarhus) 1. Dec. 1940.
- Herbert Rosenberg*: Musikforstaaelse. En Lære- og Arbejdsbog i Musikteori. 1. Del: Om Melodien. 92 S. + 1 Bilag. 1941. 2. Del: Om Harmonien. 96 S. 1942. 3. Del: Om Formen. 136 S. 1942. (Se hertil P. Hamburger i »Samleren« 1942 S. 126—27).
- H. V. Rygner*: Om Musik. I—III. / Fyns Stiftstid. 19., 24. og 25. Jan. 1941.
- Kai Aage Bruun*: Musikkens Grundbegreber. 224 S. 1942.
- Musik-Amatørens A. B. C. 8 S. Aarhus 1943.

2) NOTATION

- Jens Worm Bruun*: Anviisning til at bruge Taltegn istedetfor Noder. 16 S. 1823. 2. correctere Opl. 1823.
- Frederik Kretschmer*: Ziffre, brugte som Tonetegn, et Hjelpemiddel til Sangens Fremme i Borger- og Almueskoler. / Maanedstid. f. Skolelærere og Opdragere 1823 H. 1 S. 35—41.
- Jens Worm Bruun*: Gratis Undervisning i Sang efter Ziffre og Noder. / Kjøbenhavns Skilderi 1826 S. 1201—04.
- Joh. Chr. Gebauer*: C-D-E-Bog. »Node-Skrivebog«. IV + 12 S. 1845. 3. Udg. 12 S. 1925.
- J. C. Gebauer*: Tonographisk Æstetik, eller Kunsten at høre Noder og at nedskrive Toner, med Brugsanvisning, en Trin- og Intervallære samt 80 systematisk komponerede Melodier. XIII + 16 S. 1866.
- Friborg* [C. E. Lemming Guldberg]: De Blindes Noder forklarede. 1874.
- Ferdinand Hiller*: Et Forslag angaaende vort musikalske A, H. C. / Tidss. f. Kirke-, Skole- og Folkesang. 1882 S. 65.
- C. Nielsen*: Nodehefte for Begyndere i Nodelære. Skjern 1912.
- Th. Rasch*: Nodeskrift. 16 S. 1915.
- K. Steensen*: Den musikalske Skrivemaade. / Musik 1922 S. 46—49.
- Dagmar Borup*: Musikalske Spørgsmaal og Svar. I. Om Notation. 44 S. 1928.
- S. Liebmann Iversen*: Becifring. 16 S. 1937.
- Fritz Crome*: Musikalsk Ortografi. / Da. Musiktidss. 1942 S. 128—33.
- Den moderne Becifring [væsentligt i Jazz]. / Musik-Amatøren 1943 Nr. 3.

3) LYDLÆRE. INTERVALLER. TONEARTER. TEMPERATUR.

- Joh. Ad. Scheibe*: Eine Abhandlung von den musikalischen Intervallen und Geschlechtern. Hamburg 1739.
- H. O. C. Zinck*: Bidrag til Tonekonstens Fremme og pædagogiske Anvendelse. / Minerva 1804 Oktober S. 35—61. [Om Akustik og Intervaller].

- Karl Schmidt*: Vor Opfattelse af Tonerne. [Helmholtz' Lydforskninger]. / For Ide og Virkelighed 1870 Bd. 1 S. 181—92.
- John Tyndall*: Læren om Lyden. Otte Forelæsninger [overs. af C. F. C. Møller]. 1875.
- H. Tofte*: Nogle Bemærkninger om »Renhed« i Musiken. / Musikbl. 1886 S. 105—08.
- G. Forchhammer*: Lidt om Tonernes Høide. / Musikbl. 1890 S. 51—57, 59—61.
- Den »tempererede« og den »rene« Stemning. / Musikbl. 1892 S. 106.
- L. J. M. Ernst*: Kortfattet Lyd- og Lyslære. 72 S. 1895.
- Poul la Cour* og *Jacob Appel*: Lyden. / Historisk Fysik III. 1907 S. 158—205.
- C. J. C. Lauritsen*: Om Tonestigens Tilblivelse og Udvikling. 28 S. Sorø 1907.
- W. H. Riehl*: Det musikalske Øre. / Kbh.s Ork.-foren.s Medl.-bl. 1907 S. 35—37, 49—53, 63—65; 1908 S. 7—10, 17—18.
- Chr. Larsen*: Lyden og Lydbevægelsen i ny Fremstilling. 144 S. Odense 1908.
- Alfred Lehmann*: Basilarmembranens Svingninger og Helmholtz' Resonansteori. / Vidensk. Selsk. Forhandl. 1910.
- P. S. Wedell*: Om forskellige Tonesystemers Brugbarhed i Musikkens Praxis. / Musik 1919 S. 165—67.
- K. L. Knudsen*: Musikens Talforhold. 324 S. 1934. Se hertil Kai Kroman i Da. Kirkemus.-Tid. 1935 S. 40—45, 52—55, 64—66.
- R.E.H. Rasmussen*: Lidt moderne Akustik. / Fysisk Tidss. 1935 S. 17—37.
- N. Lilliendahl Petersen*: Lyden. / Da. Kirkemus.-Tid. 1937 S. 126—29.

4) HARMONILÆRE. KONTRAPUNKT

- Fr. Chr. Breitendich*: Kort og eenfoldig Underviisning, hvorledes man kan lære sig at sette Harmonien tilsammen efter de over Noderne satte Tall eller Ziffere. 28 S. 1766.
- Joh. Ad. Scheibe*: Ueber die musikalische Composition. I. Die Theorie der Melodie und Harmonie. Lpz. 1773. [II. Die Harmonie oder die Zusammensetzung der Töne an und für sich selbst. 92 S. (Kun i Haandskrift)].
- G. J. Vogler*: Musik-Skole i trende Dele med 60 Tabeller [ved J. F. Bergsøe] 1800. I, Indledning til Harmoniken. II, Claveer- og Generalbasz-Skole. III, Organist-Skole.
- G. J. Vogler*: Choral-System. 1800.
- Joh. Fr. Bergsøe*: Generalbasskole. 1802.
- P. D. Muth-Rasmussen*: Populair Harmonielære. En Omarbejdelse af [G. Webers] »Theorie der Tonsetzkunst« tillige indeholdende 1) en kort Forklaring af de antike Tonarter, og 2) Vink om Instrumentation. 1837 (M. 1 Nodetavle).
- Julius Becker*: Lille Harmonielære for Dilettanter. (Overs.) 39 S. u. A. [1844].
- J. C. Gebauer*: Exempelbog til Harmonilæren. 1850. 3. rev. og forøg. Udg. v. P. Rasmussen. 46 S. 1908.

- W. H. Barth*: Lærebog om den enkelte Contrapunkt, til Selvunderviisning. IV + 40 S. 1868.
- W. H. Barth*: Harmonilære. 1869. Tillæg hertil: 100 Exempler. 1870.
- Ernst Fr. Richter*: Harmonilære (ved J. Chr. Gebauer) 1871. 2. Opl. bearbejdet af J. D. Bondesen. 1883.
- W. H. Barth*: Modulationslære. V + 91 S. 1884.
- Betragtninger ved Klaveret [den kontrapunktiske Kunst]. / Musikbl. 1886 S. 26—27.
- Jørgen Malling*: Modulation./Svensk Musiktidn. 1893 S. 147—49, 155—56.
- J. D. Bondesen*: Harmonilære. 352 S. 1897. Opgaver til Harmonilæren. 172 S. 1897.
- Sophus Halle*: Modulationslære. 92 S. Kbh. og Lpz. 1900.
- J. D. Bondesen*: Læren om Contrapunkt. 160 S. 1902.
- Ragnhilde Winge*: Harmoniøvelser. 32 S. 1906.
- L. Birkedal-Barfod*: Modulation. 46 S. 1909.
- Carl Cohn*: Nøgle til Løsning af *Orla Rosenhoffs* firstemmige Opgaver [i Harmonilære]. 28 S. 1909.
- Arthur Allin*: Harmoni. / Medlemsbl. f. Da. Org. o. Kantorforen. 1914 S. 16—18, 70—71; 1915 S. 4—6, 11—12, 16—18, 28—31.
- Julius Foss*: Flerfarvede Harmonier. [Om Instrumentmager Hjørt-Jensens Skemaer til Brug ved Harmonisering]. / Musik 1918 S. 152.
- David Monrad Johansen*: Den moderne Musik og Harmonilære-undervisningen. / Musik 1919 S. 132—134.
- J. D. Bondesen*: Kortfattet Haandbog i Harmonilære. 70 S. Aarhus 1920.
- Hans Chr. Frølund*: Populær Vejledning i Transposition. 8 S. u.A.[1922].
- Louis Kæstel*: Den lille Harmonilære. 26 S. 1922.
- J. D. Bondesen*: Nye Opgaver til Harmonilæren. 104 S. Aarhus 1923.
- Peder Gram*: Altererede Akkorder. / Aarb. f. Mus. 1922 [1923] S. 43—55.
- Knud Jeppesen*: Das »Sprunggesetz« des Palestrinastils bei betonten Viertelnoten. (Særtryk af »Bericht über den musikwissenschaftlichen Kongress in Basel, 1924«).
- Knudåge Riisager*: Om Principperne for den polytonale Tonekunst. / Musik 1925 S. 19—21. Bemærkn. af Rud Langgaard S. 31.
- Peder Gram*: Skalasymetri og harmonisk Dualisme. / Aarb. f. Mus. 1924 [1926] S. 81—88.
- Knud Jeppesen*: Contrapunkt (Vokalpolyfoni). 230 S. 1930. Tysk Udg. Lpz. 1935. — Amerikansk Udg. New York 1939. Se hertil P. Hamburger i Da. Kirkemus. Tid. 1930 S. 95—98 og Rudolph Simonsen i Da. Musiktidss. 1930 S. 129—38.
- Finn Viderø*: Lidt om Generalbas. / Da. Musiktidss. 1930 S. 174—78.
- Thorvald Otterstrøm*: Beiträge zur Theori. 93 S. Berlin 1930.
- Finn Høffding*: Harmonilære. 263 S. 1933. Se hertil Kai Kroman i Da. Kirkemus. Tid. 1933 S. 129—31.
- O. E. Thuner*: Modulation ved Hjælp af rene Treklange. 8 S. 1933.
- Thorvald Otterstrøm*: A Theory of Modulation. 162 S. London 1935.
- Aage Langbein Toft*: Kortfattet Lærebog i fri Modulation. 8 S. 1936.
- Fritz Balsbo*: Teorien i Praksis. De moderne Akkorder i en Nøddeskal. / Da. Musiker-Tid. 1937 S. 142—43.

- K. L. Knudsen*: Tonesum. Musikteoretisk Undersøgelse af Akkorders Flertydighed og Enharmoni. 214 S. 1938.
- Povl Hamburger og Hakon Godske-Nielsen*: Harmonilære. 167 S. 1939.
- Svend Erik Tarp*: Korallharmonisering i Dur og Mol. En kortfattet Vejledning. 44 S. u. A. [1940].
- Povl Hamburger*: Harmonilærens Afsporing. [I Anl. af Sv. E. Tarp: »Koralharmonisering«]. / Da. Musiktidss. 1940 S. 46—49. Bemærkn. af Svend Erik Tarp S. 67—69, af Povl Hamburger S. 101—106, af Vagn Holmboe S. 123—26, af Jens Peter Larsen S. 141—46, af Povl Hamburger S. 177—79.
- Povl Hamburger og Hakon Godske-Nielsen*: Modulationslære. Praktisk-systematisk Vejledning for vordende Kirkemusikere. 48 S. 1941.
- Werner Wolf Glaser*: Harmoniproblemet i vor tids musik. / Da. Musiktidss. 1943 S. 166—69, 189—97. Bemærkn. af Jørgen Bentzon S. 224—28. Se ogsaa 1944 S. 18—19.
- Povl Hamburger*: Grundlaget for det instrumentale Kontrapunkt. / Da. Musiktidss. 1944 S. 99—104.

5) FORMLÆRE. KOMPOSITION. FIGURATION. RYTME

(*R y t m i k*, se B 9).

- Peter Grønland*: Versuch einer systematischen Entwicklung der Tactarten und Vorschläge zu neuen Tactuhren. / Eggers deutsche Magazin 1792 Marts.
- L. C. Sander*: Metrum og Rhythmus. / S. Forf.s »Polyhymnia ...« 1813 S. 79—192.
- L. C. Sander*: Melodie. / S. Forf.s »Polyhymnia ...« 1813 S. 215—300.
- Arthur Allin*: Rytme. / Medl.-bl.f.Da.Org.-o.Kantorforen. 1913. S. 51—53. — : *Melodi*. / Sst. 1914 S. 23, 25—26, 34—36.
- Om Rytme. / Da. Musiker-Tid. 1914 S. 100—01.
- Peder Gram*: Musikens Formlære i Grundtræk. 16 S. u. A. [1916].
- Roger Henrichsen*: Den musikalske Ornamentik u. A. [1916].
- Carl Cohn Haste*: Om Sonate, Strygekvartet og Symfoni. / Nordens Musik 1920—21 Nr. 4, 5, 6.
- Om Fuga. / Nordens Musik 1920—21 Nr. 8.
- Finn Viderø*: Chaconne og Passacaglia. / Da. Musiktidss. 1933 S. 193—96.
- Alexander Stoffregen*: Om Melodiforenkling. / Da. Musiktidss. 1935 S. 133—41, 173—85.
- Sv. Møller Kristensen*: Rytmsk Spænding. / h. o. t. 1934 Nr. 3.
- Arthur Arnholtz*: Studier i poetisk og musikalsk Rytmik. I. 424 S. 1938 [Doktordisp.]. Se hertil: Vagn Holmboes Omtale i Da. Musiktidss. 1939 S. 242—44 og en omfattende Anmeldelse af Harald Vilstrup i »Danske Studier« 1938 S. 79—84.
- Finn Viderø*: Lidt om Rytme. / Da. Musiktidss. 1938 S. 81—87.
- Alexander Stoffregen*: Om Forsringer [i Klavermusikken]. / Lev. mus. 1942 S. 72—78.
- Herbert Rosenberg*: Principielle Betragtninger til Formlæren. / Da. Musiktidss. 1943 S. 251—257.

Povl Hamburger: Nogle Betragtninger over Formen i Musikken. / Da. Musiktidss. 1944 S. 10—15.

6) ORKESTERKUNDSKAB. INSTRUMENTATION. DIREKTION. KONCERTPRAKSIS

J. A. P. Schultz: Et Brev [til Weyse] med forskellige Raad angaaende Instrumentation navnlig m. H. t. Blæsere [1800]. / A. P. Berggreen: C. E. F. Weyses Biographie. 1876. S. 49—57.

J. D. Bondesen: Orkesterinstrumenterne, deres Omfang og Plads i Partituret. 27 S. 1885.

Carl Møller: Den praktiske Musiker. / Musikeren 1889 Nr. 1, 2, 4, 8.

— : Den praktiske Musikdirektør [efter F. Schubert]. / Musikeren 1889 Nr. 1, 2, 3, 5, 7, 9, 10, 11, 12; 1890 Nr. 1, 2, 3, 5, 6; 1891 Nr. 7; 1892 Nr. 8; 1893 Nr. 9.

Hector Berlioz: Kunsten at dirigere. / Musikbl. 1890 S. 17—19.

Georges Servières: Det usynlige Orkester. / Musikbl. 1890 S. 81—82.

Betydningen af Concertsolistens ydre Optræden. / Musikbl. 1891 S. 41—42.

Otto Malling: Instrumentationslære til Brug ved Undervisning og Selvstudium. 112 S. 1894.

Lidt om Dirigenter. / Kbh.s Ork.foren.s Medlemsbl. 1904—05 Nr. 4.

Felix Weingartner om at dirigere. / Programmet 1904—05 XIX.

Skal en Dirigent dirigere udenad? / Da. Musiker-Tid. 1906 Nr. 2.

Franz: Breve til en ung Musiker. / Kbh.s Ork.-foren.s Medl.-bl. 1910 S. 163—65, 188—89, 236—37.

Gustav Hetsch: Nye Klangeffekter — og gamle. / Musik 1917 S. 89.

Paul von Klenau: Om Kunsten at dirigere. / Masken 1918 S. 3—5, 27—29.

N. O. Raasted: Bør optrædende Solister altid spille udenad? / Musik 1919 S. 32—33.

Fritz Crome: En Reform. [Om Akkompagnatørens Betydning i Koncertsalen]. / Musik 1919 S. 135—36. Bemærkn. af N. O. Raasted 1920 S. 45.

Helge Bonnén: Orkestrets Virkemidler. / Ugens Radio 1928 Nr. 17.

Sven Lunn: Om Besætning af ældre Musik. / Da. Musiktidss. 1931 S. 221—27.

Knud Harder: Studiepartiturer. / Nye Veje 1932 S. 38—39.

Willi Reich: [I Anl. af Bøger af *Hermann Scherchen* og *Egon Wellesz*]. Moderne Orkesterkundskab. / Da. Musiktidss. 1934 S. 103—06.

Knudåge Riisager: Om Orkesterbehandling. / Da. Musiktidss. 1934 S. 49—52.

G. H.: Orkesterdisciplin. / Da. Musiker-Tid. 1939 S. 61—62.

Fritz Busch: Dirigent og Orkester. / Da. Musiker-Tid. 1939 S. 114—16.

Georg Schaevoigt: Om moderne Direktionskunst. / Da. Musiker-Tid. 1940 S. 166—68.

V. Secher Marcussen: Hvad er et Symfoniorkester? / Aalb. Amtst. 9. Juli 1941.

Walter Meyer-Radon: Orkesterplacering. / Optakten 1941 Nr. 12 S. 2—3.

Svend S. Schultz: Orkestrets Klangpalet. / Musik og Samfund 1943—44 S. 36—38, 44—47, 52—54, 60.

Georg Fjelrad: Symfoniorkestrets Instrumenter. / Sangerbl. 1944 Nr. 9.

7) INSTRUMENTAL TEKNIK

(Se ogsaa B 13).

Lorenz Nic. Berg: Den første Prøve for Begyndere udi Instrumentalkunsten. Christiansand 1782. Uddr. v. Chr. Kjerulf i »Nordisk Musik-tidende« 1886 S. 164—67, 183—88.

Edwin Ward Jackson: Finger-Gymnastik. 55 S. 1868.

Povl Fledelius: Om Holdundervisning, specielt i Violin. / Da. Musik-tidss. 1936 S. 71—77.

Hvad kræves der ikke af den moderne Musiker? / Da. Musiker-Tid. 1938 S. 37—40.

Ellen Margrethe Bergsøe: Kan De slappe af? / Pro cantu 1941 Nr. 18.

Bruno Henriksen: Hvad skal en Musiker kunne? / Musik-Amatøren 1943 Nr. 9.

a) Klaverets Teknik

(Se ogsaa B 10).

Jens Worm Bruun: Logiers og Stöpels Methode i Musikundervisningen, mest fra den æsthetiske Side. [Klaverteknisk Metode]. / Conversationsbl. 1827 Nr.38 og 39.

Jens Worm Bruun: Mere om Logiers mærkelige Underviisningsmaade i Musiken. [Klaverteknisk Metode]. / Kbh.s Skilderi 1827 S. 406 og 420.

C. F. de Pohle: For Pianofortespillere, om Indstudering og Foredrag (overs. af C. E. Wiberg) 86 S. 1840.

Anton Rée: Bidrag til Klaverspillet Teknik m. H. t. det systematiske og methodiske. 14 S. 1870.

Ca. Ma. Nycander: Musik- og respirationsgymnastik for klaverspillere og sangere. 58 S. 1870.

Riehl: Klaveret og den moderne musikalske Dannelse. / Musikbl. 1885 S. 65—67.

Louis Glass: Pedalens Anvendelse ved Klaverspillet. 8 S. u. A. [1916].

Carl Reinecke: Raad og Vink for Klaverelever. / Da. Musiker-Tid. 1916 S. 84—85.

Villi Bruhn: Musikpædagogiske Fragmenter. Om Musikundervisning, specielt Klaver. / Musik 1917 S. 87—88.

Eugen Tetzl: Klaveranslagets Hemmelighed. / Musik 1925 S. 107—08.

Frantz Klæbel: Klaverspillet Foredragskunst. / Da. Kirkemus.-Tid. 1930 S. 5—6, 16—17, 28—30, 41—42, 47—48, 55—57, 64—66.

Knudåge Riisager: En Jazz-Klaverskole./Da. Musiktidss. 1932 S. 189—93.

Else Printz: Klaverundervisning eller Musikundervisning? / Da. Musik-tidss. 1933 S. 48—50.

Olaf Jacobsen: Klaverpædagogik. 221 S. 1934. (Heri et Afsnit af *Ole Willumsen* om Klaverteknik).

Knud Leopold Nielsen: Olaf Jacobsens Klaverpædagogik. / Da. Musik-tidss. 1934 S. 138—40.

Anna Veibel: Om Holdundervisning, specielt i Klaver. / Da. Musiktidss. 1936 S. 26—28.

Vitus Rathsack: Genvejen til Klaverteknikkens Beherskelse. 68 S. 1939.

- Asta Whitta Jørgensen*: Klaver. Om Fingersætningsproblemet. / Lev. mus. 1943 S. 22—23.
- Alexander Stoffregen*: [Om elementære Øvelser med Forte-pedalen]. / Lev. mus. 1943 S. 63—65.
- Else Printz*: Undervisningsmateriale. / Lev. mus. 1943 S. 141—43.
- Alexander Stoffregen*: Klavermusikens Forsiringer. 1943.
(Se Fritz Crome i Da. Musiktidss. 1944 S. 81—84. Se ogsaa S. 106—07).
- Alexander Stoffregen*: Sin egen klaverlærer./Lev. mus. 1944 S. 220—226.
- Walter Meyer Radon*: Klaverteknik og dens Betydning for kunstnerisk Klaverspil. / Lev. mus. 1944 S. 238—241.

b) *Orgelets Teknik*

(Se ogsaa B 12, a).

- Bernhard Chwatal*: Akustik og Intonation [m. H. t. Orgler]. / Medl.bl. f. Da. Org.- o. Kantorforen. 1908 S. 51—52, 56—57.
- Julius Foss*: Forslag til Orgeldispositioner. / Medl.bl. f. da. Org.- o. Kantorforen. 1909 S. 131—32, 144—45, 161—62; 1910 S. 201—02, 247—49. Ogsaa i Særtryk. 20 S. 1910.
- Carl Locher*: Orgelstemmerne og deres Klangfarver etc. En Haandbog for Organister. Dansk Overs. v. Geisler og Rung-Keller. 128 S. 1912.
- H. Tofte*: Forstemning [ved Orgler]. / Medl.bl. f. Da. Org.- o. Kantorforen. 1913. S. 89—91.
- Julius Foss*: Orgelets tonale Basis. / Musik 1917 S. 26—27.
— : Dansk eller —? [Om Registernavne paa Orglet]. / Musik 1919 S. 23—24.
— : Orgelets Funktionscentral. / Da. Kirkemus.-Tid. 1920 S. 53—54.
- Julius Larsen*: Disposition og registrering. / Da. Kirkemus.-Tid. 1922 S. 83—85, 96—97.
- Emil Reimer*: Orgeldispositioner [efter A. G. Ritter, P. S. Rung-Keller, M. Sørensen]. / Da. Kirkemus.-Tid. 1922 S. 95; 1923 S. 18—20.
- R. Friis Søndergaard*: Orgelet og Elektriciteten! / Da. Kirkemus.-Tid. 1922 S. 7.
— : Fjernværk [ved Orgler]. / Da. Kirkemus.-Tid. 1922. S. 52—53.
- Harald Knudsen*: Om Orgeldispositioner. / Da. Kirkemus.-Tid. 1926 S. 107—109.
- P. S. Rung-Keller*: Om den nye Type paa Orgeldispositioner. / Da. Kirkemus.-Tid. 1926 S. 87—90.
- Svend-Ove Møller*: Om Spillebordets Indretning. / Da. Kirkemus.-Tid. 1927 S. 18—19.
- Poul-Gerhard Andersen*: Orglet. Haandbog for Orglspillere. 86 S. 1929.
- Jens Peter Larsen*: *Orglet*. [I Anl. af Poul-Gerh. Andersen: »Orglet«]. / Da. Musiktidss. 1930 S. 29—32.
- Emilius Bangert*: Kirkens Orgel. / Nyt Tidss. f. Kunstindustri 1937 S. 56—57.
- K. Weinholt Petersen*: Orgelkundskab./Da.Kirkemus.-Tid. 1938 S. 88—89.
- Olaf Platou*: Det moderne kombinationssystem. [Om Orgel-registrering]. / Da. Kirkemus.-Tid. 1940 S. 4—6.

Finn Viderø: Modulation — Intonation. [Ang. Orgelspil]. / Da. Kirke-
mus.-Tid. 1940 S. 72—74.

c) *Strygeinstrumenternes Teknik*

- H. Tofte*: Violinens Røgt og Pleje samt nogle Bemærkninger om den første Undervisning i Violinspil. 35 S. Odense. 1892.
O. Girschner: Ti Bud for Violinspillere. / Da. Musiker-Tid. Marts 1896.
C. A. Aarvig: Om Kunsten at spille Violin. 108 S. 1909.
Violinens kunstneriske Betydning. / Da. Musiker-Tid. 1912 S. 84.
Goby Eberhardt: Musikpædagogiske Fragmenter. / Musik 1917 S. 50—53, 61.
Vitus Rathsach: Virtuoserne Hemmelighed. 24 S. 1923.
A. Garf: Hvorledes opnaas Mesterskabet over Violinbuen? 21 S. 1924.
Vitus Rathsack: Den naturlige Strygeteknik. 34 S. u. A. [1924].
Hvorledes skal jeg passe og pleje min Violin? / Da. Musiker-Tid. 1927 S. 193.
Erh. Hvilsted: Skoleviolinens Pleje. / Folkeskolen 1932 S. 76.
Gerda v. Bülow: Vi mangler Undervisningslitteratur for Violinbegyndere. / Da. Musiktidss. 1938 S. 62—64.
Sverre Forchhammer: Violinvibratoet. / Da. Musiktidss. 1941 S. 136—45.

d) *Andre Instrumenters Teknik*

- Fr. J. A. Keyper*: Militair Musik-Skole, indeholdende Elementarundervisning i Tonekunsten i Almindelighed tilligemed Skoler for de til Militair-Musik henhørende Metalinstrumenter. 1832.
Carl Møller: Om Blæse-Instrumenters Mundstykker. / Musikeren 1890 Nr. 6.
En Opfindelse. *B. Samuels* Tonesløjfningsapparat (til Blæseinstrumenter). / Da. Musiker-Tid. 1911 S. 248—51, 254. Se ogsaa 1912 S. 111, 133—34 og 1913 S. 33—34.
Om Blæseteknik ved Trompeter. Interview med *Tycho Mohr*. / Da. Musiker-Tid. 1922 S. 169. Bemærkn. af Anton Hansen S. 184, Carl Lorentzen 184—85, Red. 185.
Opsigtsvækkende Røntgen-Undersøgelse af Lunge- og Aandedrætsredskaber hos Blæsere. / Da. Musiker-Tid. 1926 S. 30—31, 78.
Marno Sørensen: Nogle Vink for Saxophonister. / Da. Musiker-Tid. 1928 S. 31.
Ben Davis: Tre forskellige Saxofon-Embouchurer. / Da. Musiker-Tid. 1931 S. 5—7. Om Intonation paa Saxofon S. 204—06. Om Vibrato paa Saxofon S. 303—04.
Freed H. Pitt: Betydningen af Trompet-Vibrato. / Da. Musiker Tid. 1931 S. 23—24.
Schevill: Et lille Kursus i Banjospil. / Da. Musiker-Tid. 1931 S. 42—43, 60—61.
Dan S. Ingman: Hvad man ikke maa gøre paa Lilletromme. / Da. Musiker-Tid. 1931 S. 74—76. Se ogsaa S. 93—94.
Lew Davis: Om at kultivere Embouchuren paa Trombone. / Da. Musiker-

- Tid. 1931 S. 112—14. Vejtrækning og Toneansats paa Trombone S. 146—48.
- Dan Ingman*: Hvor mange Maader findes der for Cymbal-Spil? / Da. Musiker-Tid. 1931 S. 174—77.
- Gerda Alexander*: Et primitivt Musikinstrument [Bambusfløjten]. / Den frie Skole 1934 S. 10—11.
- Egil Forchhammer*: Blæsernes Åndedræt. / Da. Musiktidss. 1934 S. 57—59.
- Otto Mortensen*: Blokfløjtisme. / Da. Musiktidss. 1934 S. 20. Bemærkn. af Sv. E. Tarp S. 60—61, af Mortensen S. 76—77.
- Sigurd M. Rascher*: Ret for Saxofonen. / Da. Musiktidss. 1936 S. 100—01, 118—21.
- Alfr. Lichtenstein*: Fløjten som Soloinstrument. / Da. Musiker-Tid. 1942 S. 216—218.
- Alexander*: Samtale med Instrumentmager *Svend Gottfried* og kgl. Kapelmusikus *Erik Fritzner* om Trompetens Fremstilling og Teknik. / Musik-Amatøren 1943 Nr. 10.
- e) *Erhvervslidelser*
- H. T. Manicus*: Om Nærsynethed hos Musikere. / Kbh.s Ork.foren.s Medl.bl. 1905—06 Nr. 5.
- Niels Hundborg*: Om Spillekrampe. / Da. Musiker-Tid. 1919 S. 157. Bemærkn. af Louis Glass S. 171—72.
- Øjensygdomme hos Musikere. / Da. Musiker-Tid. 1926 S. 57—58.
- Musikerens Øje. / Da. Musiker-Tid. 1927 S. 27—28.
- Lidt om Hovedpine hos Erhvervsmusikere. / Da. Musiker-Tid. 1938 S. 93—95.

8) SANGUNDERVISNING I ALMINDELIGHED

(Se ogsaa B 10—12).

- Niels Hansen*: Musikens første Grundsætninger anvendte paa Syngekonsten i Særdeleshed. Fortale af *Niels Krog Bredal*. 111 S. 1777.
- H. O. C. Zinck*: Vink om Metoden i Sang-Undervisning. / Minerva 1801 IV 78—92, se ogsaa S. 92—94.
- Ferd. Vogel*: Sang-Academie. 3 S. u. A. [ca. 1845].
- A. Meyer*: Vejledning for Syngende. 23 S. 1877.
- Leopold Rosenfeld*: Om at syng Romancer. / Musikbl. 1885 S. 137—39.
- : Om Tekstsang. / Musikbl. 1886 S. 41—44, 49—57, 69—75. Bemærkn. af *Johan Bartholdy* S. 75—77. Udk. i Særtryk. 1887.
- Anna Sommer*: Vejledning i fransk Textudtale for Syngende. 34 S. 1889.
- Joseph Sittard*: Lidt om Sangundervisning. / Musikbl. 1891 S. 93—94.
- Aage Foss*: Lidt om Sangskoler og Tonedannelse. / Musikbl. 1892 S. 87—90, 93—95. Ogsaa i Særtryk. 1892.
- J. Howitz*: Lidt om Sang-Studium. 8 S. 1895.
- Joh. Bartholdy*: Hvorledes bliver jeg Sanger? 40 S. 1897.
- Algot Lange*: Om Sang. 1898.
- Sextus Miskow*: Populær Sanglære. 20 S. 1903.
- Paul Bang*: Om Sangundervisning. 32 S. 1908.

- Fr. Mathison-Hansen*: Theori og Praxis. Vejledning ved Sangundervisningen. 32 S. 1908. 2. Udg. 48 S. u. A. [1917].
- Herman Spiro*: Om Sangkunst og Sang-»Metoder«. / Masken 1911—12 S. 104, 112, 120.
- Jens Berntsen*: Lidt om Sangstemmen. Dens rigtige og fejlagtige Brug. / Masken 1913—14 S. 72, 84, 89—90, 102, 114, 144, 150, 156, 168, 180, 204, 210, 216. Bemærkn. af W. Talvi S. 233—34.
- Enrico Caruso*: Hvorledes man skal synge. (Overs. af Signe Lehmann). 52 S. 1914.
- Hans Fiedler*: Spredte Notitser om Sang. 34 S. u. A. [1916].
- Kaj Bendix*: Om Sangundervisning. / Musik 1917 S. 121—124.
- Franz Proschowski*: Om Sangkunst, Aarsag og Virkning. Overs. fra Engelsk. 72 S. 1918.
- Paul Schmedes*: Sang som Erhverv. Nogle Vink til den sangstuderende Ungdom. 26 S. u. A. [1918].
- W. Talvi*: Om Sangnoder i Forhold til Sangtekst... 26 S. 1918.
- Julius Foss*: Vore Sangere. [Ang. Uddannelsen]. / Musik 1919 S. 160—62.
- Otto Høy*: Sang og Sangkunst. / Nordens Musik 1919—20 Nr. 10; 1920—21 Nr. 1.
- : Sang og Sangkunst. Fortynding. / Musik 1922 S. 89—91. Bemærkn. af Emma Buchwaldt S. 138.
- W. Talvi*: Overtro paa Sangens Omraade. / Musik 1922 S. 102—06. [Se hertil: Joh. C. Schou: George Armin, S. 130—33]. Bemærkn. af Viggo Forchhammer S. 133—36, af Talvi S. 144—46, af Forchhammer S. 158—59.
- Viggo Forchhammer*: Tale- og Sangundervisning som Universitetsfag. / Vor Ungdom 1924 S. 255—58.
- Herman Grevlund*: Har vore Dages Stemmebehandling ved Tale- og Sangundervisningen faglig Eksistensberettigelse? 88 S. 1925.
- Sigrød Aminoff og Emil Friis*: Nogle populære Ord om det vigtigste og nødvendigste ved Sang. / Da. Musiktidss. 1925—26 S. 64—67, 85—88. (Særtryk: 8 S. 1926). Ogsaa i »Orfeus«, Stockholm 1927 S. 14—17.
- Johanne Balslev*: Stemmens rette Brug. / Folkeskolen 1930 S. 235.
- Olaf Holmberg*: Naturlig Sang. Artikulationsmomentet ved Tonedannelsen. / Sangerbl. 1930 Nr. 2, 3.
- Jørgen Møller*: Tale og Sang. / Gads da. Mag. 1932 S. 234—43.
- Chr. Geisler*: Forslag til lidt Senpædagogik for vore Amatørsangere. / Sangerbl. 1933 Nr. 1.
- Thøger Rasmussen*: Hvordan skal jeg synge —. 16 S. Aarhus 1934. Se hertil: G. i Da. Kirkemus.-Tid. 1934 S. 110.
- Paul G. Methling*: Om Sangundervisning. / Da. Musiktidss. 1935 S. 7—11.
- Asta Zachariassen Dalgaard*: Talens og Sangstemmens Brug. / Folkeskolen 1938 S. 507—09.
- Ruth Østergaard Hansen*: Kunstsangens sande Evangelium. 10 S. Aarhus 1938.
- Poul J. Methling*: Om at synge. / Tidsskr. f. Amatørmusik-Kultur 1938 Nr. 4 S. 3—4.
- J. H. Wanscher*: Den menneskelige Sangstemme og om Sansen for Musik. / Tilskueren 1938 II S. 124—33.

- Karl Bjarnhoff*: Sin egen Stemme. / Forum 1939. H. 4 S. 7—8.
Hans Fiedler: Stemmedannelse og »Den italienske Sangskoles Begravelse«. / Pro cantu. Januar 1940 S. 104—06, Marts S. 7—8.
Georg Armin: Fra sangkunstens skjulte liv. [Foranlediget af Joel Berglunds Optræden]. / Pro cantu 1941 S. 81—82.
Victor Nielsen: [Nogle stemmepædagogiske Betragtninger]. / Pro cantu 1942 S. 33—34.
Alette Garde: Lidt om Sangundervisning. / Lev. mus. 1942 S. 144—48.
Knud Nørvang: Stemmeteori. / Musik og Samf. 1942—43 S. 83—84, 91—92.
Victor Nielsen: Tekstudtale. / Pro cantu 1943 S. 8—9.
Viggo Forchhammer: Ensartet stemmeterminologi. / Lev. mus. 1943 S. 50—54. Bemærkn. af Svend Turning S. 85—89, af V. Forchhammer S. 126—29.
Victor Nielsen: Betragtninger over Sangundervisning. / Pro cantu 1943 S. 110—12.
Johanne Brandt Nielsen: Spredte Bemærkninger om Sangere og Sangundervisning. / Lev. mus. 1944 S. 38—41.

a) *Stemme teknik og Stemmefysiologi*

- C. F. Ebers*: Kortfattet Syngeskole. Overs. v. L. M. Ibsen. IV + 31 S. 1822.
Graben-Hoffmann: Sangstemmen og Midlerne til at bevare den. (Overs.) 50 S. 1867.
Alb. Meyer: Theoretisk-praktisk Sangskole. XXVI + 38 S. u. A. [1873].
Morell Mackenzie: Stemmens Pleje og Uddannelse. Overs. af Holger Mygind. 176 S. 1887. Se hertil: Leopold Rosenfeld i Musikbl. 1887 S. 41—44.
M. Marchesi: Praktisk og theoretisk Sangskole 1—3. 1887.
Carl Röss: Hvorledes opnaar den syngende en let og smuk Højde? / Musikbl. 1889. S. 69—71.
Victor Lange: Det menneskelige Stemmeorgan. 53 S. 1898.
H. Tofte: Sang og Tale. [Akustiske og fonetiske Problemer]. / Vor Ungdom 1901 S. 541—51.
Müller-Brunow: Tonedannelse eller Sangundervisning. Overs. af P. Bang. 55 S. 1903.
Jørgen Møller: Kortfattet fremstilling af stemmeorganernes bygning og virkemåde. 80 S. 1904.
Viggo Forchhammer: Stemmedannelse paa Grundlag af moderne Stemmefysiologi og Fonetik. / Masken 1913—14 S. 244—45, 251—52.
E. Thornfield: Tunge- og Læbeøvelser. En ny Teknik for tydelig Ord-frembringelse. Dansk Bearb. v. Alfr. Tofft. 52 S. 1916. Sanglig Del. u. A. [1916].
Paul Bang: Om Vejrtrækning. 12 S. u. A. [1917].
Viggo Forchhammer: Taleøvelser. 184 S. 1917—19.
E. Thornfield: Det bevægelige Strubehoved under Sang. 24 S. 1919.
Jørgen Forchhammer: Den menneskelige Stemme. 136 S. 1920.
J. Forchhammer und *V. Forchhammer*: Theori und Technik des Singens und Sprechens. 16 + 564 S. Lpz. 1921.

- Forchhammer, Viggo*: Stemmefysiologi som Grundlag for Stemmedannelse. / Musik 1921 S. 5—8.
- Alfred Stendrup*: Om at synge. Stemmeorganerne og deres Anvendelse. 46 S. 1924.
- W. Reinecke*: Sangregistret og Enhedsregistret. / Musik 1925 S. 97—98. Bemærkn. af Emma Buchwaldt S. 116.
- V. Forchhammer*: Musikutövningen och dess samband med kropps rörelserna. / Musikkultur, Sth. 1928 S. 149—54.
- Immanuel Franksen*: Aandedrætsteknik og Sangkunst. / Da. Musiktidss. 1929 S. 145—52.
- : Franksens Aandedrætssystem. 48 S. 1931.
- Svend Turning*: Hvilken sangteknik kræver den moderne musik? / h. o. t. 1934 Nr. 5.
- Jørgen Forchhammer*: Stimmbildung auf stimm- und sprachphysiologischer Grundlage. I—III. 82 + 78 + 59 S. München 1937—38.
- Italienische Gesangsmethode [in Dänemark]. / Der Stimmwart 1937 S. 101—08.
- V. Forchhammer*: Stützen und Stauen. / »Singen und Sprechen« 1938 S. 168—71.
- : Die Rutz-Sieversschen Beobachtungen. / »Singen und Sprechen« 1938 S. 175—77.
- Agnete Zacharias*: Stemmedannelse. [Lærebog for Seminariernes Musikundervisning, red. af Mogens Wöldike. Hefte II. 22 S. 1938.
- Viggo Forchhammer*: Lidt om Aandedrætsøvelser. / Nord. Tidss. f. Tale og Stemme 1939—40 S. 71—75.
- Georg Armin*: Piano- eller Fortetonen som Grundlag for Stemmedannelsen. / Pro cantu Maj 1940 S. 24—25.
- Svend Turning*: Gehørsangskole eller funktionsdiagnose. / Da. Musiktidss. 1941 S. 41—52. Bemærkn. af Holger Boland S. 65—69, af W. Talvi S. 69, af Turning S. 93—96, af Viggo Forchhammer S. 97—104, af Turning S. 104—06, af Forchhammer S. 106—07. Diskussion fortsat i Nationaltid. af Johs. Fønss d. 23. og 24. Dec. s. A., af Turning sst. d. 12. Jan. 1942.
- Victor Nielsen*: [Om Sv. Smith's og Børge Ringmacher's Filmoptagelser af Stimmelæbernes Funktion]. / Pro cantu 1942 S. 106.
- : [Om Fanny Dixsons sangpædagogiske studio for Autolaryngoskopi]. / Pro cantu 1942 S. 129.
- Ebba og Karl Stiegnitz Ehrenfels*: Tale og Sang. Vejledning i Stemmelægning, Tale og Sangundervisning. 64 S. 1943.
- Viggo Forchhammer*: Kortfattet Tale- og Sangteori. 126 S. 1943.
- Svend Turning*: Klangerkendelse. / Lev. mus. 1943 S. 23—25, 65—67, 143—46.
- Jørgen Forchhammer*: Aandedrætsstøttet. / Lev. mus. 1944 S. 117—24.

b) Korteknik

- J. Ernst*: Smaaavink for Korsangere. 16 S. Odense 1915.
- Elias Nielsen*: Sang A-B-C for Sangforeninger. 24 S. 1920.
- C. Nielsen*: Korsang og Tonelære. 65 S. Odense 1922.

- Sven Lizell*: Sangkultur og Omsorg for Sungen. [Ang. Korsang]. / Sangerbl. 1923 Nr. 11; 1924 Nr. 2.
- Niels Nielsen*: Sangforenings-Teknik. / Sangerbl. 1923 Nr. 11; 1924 Nr. 1 og 5.
- Eyvind Alnæs*: Instruksjon og Dirigentskab, set fra et kunstnerisk Synspunkt. / Sangerbl. 1924 Nr. 4, 6, 9; 1926 Nr. 2.
- John D. Behrens*: Korsanglære for dirigenter og mandssangere. 76 S. 1926.
- Niels Nielsen*: Opstilling af Koncertprogrammer [ved Korkoncerter]. / Sangerbl. 1927 Nr. 7.
- J. Ernst*: Bør Dirigenterne [for Kor] anvende Taktstok eller ikke? / Sangerbl. 1931 Nr. 2.
- Agnete Zacharias*: Stemmedannelsens Betydning for Korarbejdet. / Da. Musiktidss. 1934 S. 141—46, 202—06.
— : Stemmedannelse og Korsang. 20 S. 1934.
- Jørgen Jersild og Otto Mortensen*: Korskole. A. 1, f. bl. Kor. 1935.
- Anders Rachlew*: Program-Fornyelse. [Kor-Repertoire]. / Sangerbl. 1937 Nr. 2.
- Georg Fjelrad*: Lidt om Korsang og Korinstruksjon. / Sangerbl. 1937 Nr. 3.
- J. C. Mogensen*: Mandskor etc. blandet Kor. / Maanedsskr. f. Amatørmusik-Kultur 1937 Nr. 3.
- Georg Fjelrad*: Mandskorsang. / Sangerbl. 1938 Nr. 7.
- Anders Brems*: Om Tonedannelse. / Sangerbl. 1941 Nr. 2, 3 og 4. [Særlig m. H. t. Korsang]. Ogsaa i Særtryk. 1941.
- Anders Rachlew*: Mandskor-Literatur. / Sangerbl. 1942 Nr. 1—4.
- Victor Nielsen*: Stemmeopdagogen. [Om Korinstruksjon]. / Pro cantu 1942 S. 11.
- Carl Knudsen*: Dansk Sanger-Forbunds Kursus for Kordirigenter. / Sangerbl. 1942 Nr. 3, 6, 8.
- Erik Abrahamsen*: Om Korsang. / Arbejdersangeren, Aug. 1942.
- Axel Madsen*: Lidt om Tonedannelse m. m. ved Korsang. / Sst. Okt. 1942.
- Chante Clair*: Trestemmig Mandskorsang. / Pro cantu 1943 S. 9.
- Richard Østerfelt*: Om at lægge Program [ved Korkoncerter]. / Pro cantu 1943 S. 36—37.
[Om Præcision ved Korprøver]. / Sangerbl. 1944 Nr. 1.
- C. J. Andresen*: Korledelse. 1944.

9) SOLFÈGE. HØRELÆRE. RYTMIK

(Se ogsaa B 2).

- Jørgen Malling*: Musikens Popularisering og Chevés Methode. / Ill. Tid. 1861—62 S. 410—11.
— : Den Chevéske metode til undervisning i musikalsk indenadslæsning. 14+47 S. u. A.
- Karl Eigler*: Til mine akademiske Medborgere! [Om Chevé-Methoden]. 4 S. 1865.
Om den Chevéske Metode. / Sangmusiken for Alle og ved Alle 1865 S. 12—21, 25—32, 41—47.

- Jørgen Malling*: Om Nodelæsning. / Tidss. f. Kirke-, Skole- og Folkesang 1881 S. 87—88, 95—96.
- Solmisationen. / Tidss. f. Kirke-, Skole- og Folkesang 1883 S. 49.
- H. Tofte*: Sang fra Bladet. / Vor Ungdom 1903 S. 506—18.
- : Den belgisk-finske Sangmetode. 20 S. 1905.
- Chr. Geisler*: En Redegørelse for min Vokalnotation. 18 S. 1909.
- Sv. Toft Christensen*: Nogle Bemærkninger i Anledning af Chr. Geislers »Ny Notation for Sangmusik«. / Vor Ungdom 1909 S. 413—18.
- Ragnhilde Winge*: Rytme, Ord og Tone. 88 S. 1913.
- Nathalie Turgenjeff*: Evrytmi [Dr. Rudolf Steiners Bevægelseskunst]. / Musik 1923 S. 148—50.
- Chr. Geisler*: Notationsspørgsmaalet i Korsang og dermed Skolesang, samt den sidstes Betydning for den første i Almindelighed. / Da. Kirkemus.-Tid. 1924 S. 5—8, 16—18.
- N. Nielsen*: Sang »fra Bladet«. »Interval-Melodimetoden«. / Folkeskolen 1927 S. 870—71.
- J. H. Nebelong*: Haandbog i den belgisk-finske Sangformel-Metode. 38 S. 1928.
- Else Bartholdy*: Musik og Bevægelse. / Da. Musiktidss. 1930 S. 183—85.
- Olaf Jacobsen*: Hørelære. / Da. Musiktidss. 1931 S. 25—34.
- Hvad er Solfège? / Da. Musiker-Tid. 1932 S. 275—76.
- Margrethe Dahl*: Kortfattet Hørelære. / Da. Musiktidss. 1932 S. 146—54, 168—76.
- Walter Zacharias*: Om Solfègeundervisningen. / Da. Musiktidss. 1932 S. 207—09.
- Else Bartholdy*: Nye Synspunkter for Musik og Opdragelse. / Da. Udsyn 1933 S. 341—51.
- Misse Worm Jørgensen*: Solfège før og nu. 46 S. u. A. [1933]. Se hertil Frantz Klæbel i Da. Kirkemus.-Tid. 1934 S. 23.
- A. Lützhøft*: Solfège. / Da. Musiker-Tid. 1933 S. 280—82.
- Gunnar Heerup*: Melodilæsning. / Da. Musiktidss. 1934 S. 65—73, 85—94. I Særtryk: 32 S. 1934. Tillæg I 1934.
- Misse Worm Jørgensen*: Om Solfège. / Da. Kirkemus.-Tid. 1934 S. 73—74.
- N. Nielsen*: Sang efter Noder. En populær Vejledning til Selvstudium og Skolebrug. 72 S. 1934.
- Else Bartholdy*: Musikgymnastik. / Tidss. f. Legemsøv. 1937 S. 33—44.
- Finn Høffding*: Den elementære Hørelære. 164 S. 1937. Hertil: Øvelser til Brug v. Hørelæreundervisningen. H. 1—2. 61+67 S. 1937—41.
- Finn Høffding*: Indføring i Hørelærearbejdet. — *Gunnar Heerup*: Et Par musikalske Tanker vedrørende Sangarbejdet i Folkeskolen. 22 S. 1938.
- Signe Prytz*: Grammofon og Gymnastik. / Tidss. f. Legemsøvelser 1938 S. 51—63.
- Oluf Ring*: Melodilære. 42 S. 1938. [Lærebog for Seminariernes Musikundervisning, red. af Mogens Wøldike. Hefte I].
- Gerda Alexander*: Rytmisk Opdragelse. / Da. Musiktidss. 1939 S. 42—52.
- Ellen Buchthal*: Rytmikøvelser. / Tidss. f. Legemsøvelser 1940 S. 34—38.
- Helle Gotved*: Musik til Gymnastik. / Tidss. f. Legemsøvelser 1940 S. 39—42. Bemærkn. af Gudrun Abrahamsen. S. 61—64. Se ogsaa S. 100—03.

- Erik Tuxen*: Lidt om Solfège. / Da. Musiktidss. 1940 S. 49—51.
- Helle Gotved*: »Ny Musik til Gymnastik«. / Tidss. f. Legemsøvelser 1941 S. 54—57. Bemærkn. af Anne Marie Børup S. 69—71, af Else Bartholdy S. 72—74, af Inger Hansen S. 74—77, af Helle Gotved S. 77—80.
- Herbert Rosenberg*: Lidt om Hørelære. / Kbh.s Folke-Musikskole 1941 Nr. 4.
- Misse Worm Jørgensen*: Solfège lærer os at forstaa Tonernes Verden. / Jyll.posten 3. Febr. 1942.
- Inga Greisen*: Tonica-Do-Systemet. / Kbh.s Folke-Musikskole Sept. 1942 S. 11—12. Bemærkn. af G. Forchhammer, W. Borella og A. Topp S. 12—13, af V. Rehling Okt. S. 22—23, af Finn Høffding i Musik og Samf. 1942 Nov. S. 38—39.
- Svend Turning*: Den rytmiske Frase. / Pro cantu 1943 S. 108—10.
- Axel Olesen*: Rytme og Interval. Til Brug ved Sangundervisningen. Elevers Bog. A. Rytme. 48 S. — B. Interval. I. 32 S. 1944.

10) BØRNE OG SKOLEUNDERVISNING

(Se ogsaa A 4).

- Skolesang, befalet ved Forordn. af 1814, vil finde Befordringsmidler ved Ziffernodeskrift og ved det musikalske Instrument Psalmodicon. [Særtryk af Maanedstidende f. Skolelærere og Opdragere 3. Aarg. Juni, Juli og Aug. 1823].
- Rudolph Bay*: Anvisning til Sang efter indbyrdes Underviisning for Almue- og Borgerskolerne i Danmark. 1831. M. 1 Nodebl.). Ny forkortet Udg. 12 S. 1836.
- C. E. Wiberg*: Udtog af Syngekunstens vigtigste og første Grunde til Brug ved Sangundervisning i Skoler. 16 S. + Noder. 1831. 2. forøget Opl. 1837.
- F. A. Werner*: Om de gjensidige Fordringer mellem Forældre, Lærere og Elever med Hensyn paa Musikunderviisning. Oversat af A. Lund. 32 S. 1838.
- Carl Mortensen*: Om Sangunderviisningen. / Tidss. f. Almueskole- og Seminarievæsen 1853 S. 209—27.
- : Om hvad der hører til for at faa Skolebørn til at synge en Sang smukt. / Tidss. f. Almueskole- og Seminarievæsen 1855 S. 26—42.
- A. Møller*: Nogle Bemærkninger om Skole-Sangundervisning. 43 S. 1865.
- Jørgen Malling*: Om sången i folkskolorna, dess vigt och ändemål. 39 S. Sth. 1868.
- A. P. Berggreen*: Haandbog til Brug ved Sangunderviisningen i Skolerne. 36 S. 1872.
- V. Sanne*: Om Sangundervisning i Almueskolerne i Kjøbenhavn og Stockholm. 16 S. 1875.
- A. P. Møller*: Ledetraad ved Sangunderviisningen i Skoler. 16 S. 1876.
- Alb. Meyer*: Ledetraad ved Sangunderviisning for Børn. 32 S. + Noder. 1878.
- V. Sanne*: Om Sangunderviisningen i Skolerne. / Vor Ungdom 1882 S. 69—82.

- D. de Bryant*: Om »Tælling« ved Musikundervisningen. / Musikbl. 1885 S. 263—64.
- A. Tottmann*: Skolesangen og dens Betydning for Ungdommens Opdragelse. Overs. af A. Müller. 16 S. Aarhus 1885.
- V. Sanne*: Plan for Sangundervisningen i Skolerne i Danmark. 15 S. 1886.
- H.*: Hvor tidlig bør Barnet begynde at lære Klaverspil? / Musikbl. 1887 S. 33—34.
- Viggo Holm*: [Om Taktlæsning]. Sangundervisningen i Skolen med særligt Hensyn paa Folkeskolen. / Vor Ungdom 1887 S. 196—215.
- Viggo Holm*: Praktisk Vejledning ved Sangundervisningen i Skolen. 72 S. Odense—Kbh. 1887.
- V. Sanne*: Om Sangundervisningen i »de forenede Kirkeskoler«. 16 S. 1887.
- C. Skou*: Sangen som opdragende Magt i Folkeskolen. 19 S. Aarhus 1887.
- B. T. Dahl*: Et Par Ord om Skole-Sangundervisningen. / Vor Ungdom 1888 S. 482—88.
- Regulativer for Sangundervisningen i Real- og andre Skoler*. 1889.
- Wald. Tscherning*: Sangen som Skolefag. / Vor Ungdom 1898 S. 711—18.
- Sangprotokol med det autoriserede Regulativ*. 1900. Ny Udg. 1905.
- En Klaverlærer*: Den første Klaverundervisning. Smaabemærkninger. 8 S. 1904.
- Chr. Geisler*: Et Foredrag holdt ved det nordiske Skolemøde i København. 10 S. 1905.
- Sv. Toft Christensen*: En Sangkommission? / Vor Ungdom 1907 S. 170—74.
- Jens Aarsbo*: Sangpleje. / Højskolebladet 1908 S. 401—04, 431—34. Bemærkn. af T. Aagaard S. 1161—68, af J. L. Emborg S. 1381—86, af Christensen-Maarssøe S. 1251—52, af Margrethe Luplau Møller 1909 S. 728.
- Sv. Toft Christensen*: Skolesangen og dens Resultater. 44 S. 1910.
- Chr. Geisler*: Vor Skolesangundervisning paa det nordiske Skolemøde i Stockholm. / Vor Ungdom 1910 S. 376—79. Bemærkn. af K. Steensen 1911 S. 85—88, af Chr. Geisler S. 307—08.
- Margrethe Luplau Møller*: Skolesang i de højere Pigeskoler. / Vor Ungdom 1910 S. 462—64.
- Th. Bredsdorff*: Et Spørgsmaal [ang. Undervisning i Sang]. / Højskolebl. 1911 S. 1517—20. Bemærkn. af Marius Sørensen S. 1553—58, af Uffe Jensen S. 1597—1600, af Aug. Christensen S. 1631, af L. P. R. Lidemark S. 1631—32, af A. Land Hansen S. 1663—64.
- H. Tofte*: Vor Skolesang-Undervisning. 16 S. 1911. [Se »Vor Ungdom«, Okt. 1910].
- O. A. Roder*: Børneorkestrene. Misbrug af Børns Arbejdsevne. / Da. Musiker-Tid. 1912 S. 101—03.
- Chr. Geisler*: Vor Skolesangundervisning. 4 S. Odense u. A. [1915].
- Musik som Undervisningsfag i Kommuneskolerne. [Hans J. Larsens Arbejde]. / Da. Musiker-Tid. 1916 S. 39—40.
- N. Nielsen Vad*: Hvorledes lærer Børn at synge? / Folkeskolen 1916 S. 173—75.
- Villi Bruhn*: Musikpædagogiske Fragmenter. / Musik 1917 S. 87—88.

- Rolf Christiansen*: Sang til Undervisningsbrug. / Vor Ungdom 1917 S. 115—30.
- C. Strandgaard*: Prøver i Sang. / Folkeskolen 1917 S. 301—02.
- M. J. Mathiasen*: Musik i Skolen. / Folkeskolen 1918 S. 480, 487—88. Bemærkn. af A. Kjeldberg sst. 1919 S. 151—52.
- Chr. Geisler*: Om musikskriftsprog og sangmetoder i almindelighed med henblik paa Danmark i særdeleshed. Ellevte nordiske skolemøde i Kristiania 5.—8. aug. 1920. Kria. 1921 S. 682—85.
- P. Chr. Kæmpegaard*: Skolesangstævner paa en anden Maade. / Folkeskolen 1929 S. 187—88.
- Viggo Holm*: Tonelæsning med Børn i vore Dage og for 900 Aar siden. [Om Guido d'Arezzo's Metode]. / Aarb. f. Mus. 1922 [1923] S. 110—23. Ogsaa i Dansk Kirkemusiker-Tid. 1933 S. 100—03, 112—15.
- E. P. Christensen*: Til Sanglærere i Børneskolen. / Folkeskolen 1923 S. 42—43. Bemærkn. af P. I. Runge: Chevés Sangmetode. S. 127—28.
- M. J. Mathiasen*: Musik i Skolen. / Folkeskolen 1923 S. 431—32.
- H. Dragehjelm*: At synge en Sang med Børn. / Folkeskolen 1923 S. 720—25.
- J. L. Emborg*: Vejledende Bemærkninger om Sangundervisning i Børneskolen. 46 S. 1924. 2. omarb. Udg. 34 S. 1931.
- Vilh. Hansen*: Ny opsigtsvækkende Sangmetode. / Folkeskolen 1924 S. 795—98.
- Hans Dragehjelm*: Gurgle — Aanding. / Folkeskolen 1925 S. 30—31.
— : Naar Brummere synger. / Folkeskolen 1925 S. 100—02.
- Thøger Rasmussen*: De daarlige Halse. / Folkeskolen 1925 S. 361.
- W. Reinecke*: Bør Sangundervisningen afbrydes eller fortsættes under Stemmeskiftet? / Da. Musiktidss. 1925—26 S. 114—18.
- H. Dragehjelm*: Brummere og andre Falsksyngere [i Anl. af H. Johansen: »Metodisk Sangbog«]. / Folkeskolen 1926 S. 368—69.
- J—d*: Sang som Skolefag. / Folkeskolen 1926 S. 569—70.
- Chr. Brogaard*: Hvorledes Tomandsprincippet, parret med anden individuel Øvelsesmaade ogsaa kan komme Sangen til Gode. / Folkeskolen 1927 S. 222—23.
- N. P. Johansen*: Er Eksamensordningen i Sang og Musik uretfærdig? / Folkeskolen 1927 S. 44 (87). Bemærkn. af H. Valdimarsson S. 131—32, af M. Thomsen S. 162.
- Thøger Rasmussen*: Sangundervisning. / Folkeskolen 1927 S. 44 (19).
- Thim*: Sangundervisning. / Folkeskolen 1927 S. 68—69.
- S. J. Bang*: Lidt om Sangundervisningen i Mellemskolen og Gymnasiet. / Vor Ungdom 1928 S. 71—82.
- S. P. N. Rokkjær*: Sang »fra Bladet«. / Folkeskolen 1928 S. 41—42. Bemærkn. af H. C. Henriksen S. 91, af Th. Jacobsen S. 91—92, af N. Nielsen S. 134—35, af Harry Friedel S. 135—36, af M. Nielsen S. 219—20, af N. Gaardmand S. 281—82, af Torolf Kristensen S. 313—14, af N. Nielsen S. 357—58, af N. Gaardmand S. 424, af N. Nielsen S. 506, af N. Gaardmand S. 623—24.
- John Rasmussen*: Om Skolesang. / Folkeskolen 1928 S. 341.
- H. B. Nygaard*: Skolesang. / Folkeskolen 1928 S. 516—17. Bemærkn. af

- Christiane Knudsen S. 550—51, af J. J. Aaby S. 574—75, af H. B. Nygaard S. 630.
- Pauli*: Børn og Musik. / Da. Musiker-Tid. 1928 S. 181—82.
- H. N. Gaardmand*: Sang. / Folkeskolen 1929 S. 506—07; 1930 S. 190—93.
- Astrid Gøssel*: Det skabende Musik- og Sangarbejde. / Den Frie Skole 1929 S. 202—04.
- Anna Marie Nørvig*: Sang med Smaabørn i den gamle Skole. / Den Frie Skole 1929 S. 205—07.
- Jens Jepsen*: Vort stedbarn: sangen. / Højskolebl. 1929 S. 43—46. Bemærkn. af Thorvald Aagaard S. 169—76, af Kr. Andersen S. 243—46, af Edv. Eller S. 313—16, af Thorv. Madsen S. 515—18.
- Anna Marie Nørvig*: Sangen i Folkeskolen. / Vor Ungdom 1929 S. 75—81.
- Ejnar Jacobsen*: Musikken — Skolen og Folket. / Da. Musiktidss. 1930 S. 1—5. Ogsaa i Folkeskolen 1930 S. 261—62. Bemærkn. af Larsen Pedersen S. 339—40.
- Alma Heiberg*: Om Sang. / Da. Musiktidss. 1930 S. 32—34.
- Rita v. Seck*: Børn og Klaverundervisning. / Da. Musiktidss. 1930 S. 41—47.
- Olaf Jacobsen*: Om Undervisningsmusik for Børn. / Da. Musiktidss. 1930 S. 85—90. Bemærkn. af J. L. Emborg S. 187.
- Jens Peter Larsen*: Skolesangens Fornyelse. / Da. Musiktidss. 1930 S. 120—26.
- Karl S. Clausen*: Sang i Gymnasieskolen. / Da. Musiktidss. 1930 S. 159—64. Bemærkn. af Fru Lektor Gundel S. 206—07.
- Astrid Gøssel*: Musikpædagogiske Betragtninger. / Da. Musiktidss. 1931 S. 35—42.
- : Musikundervisning. / Højskolebl. 1931 S. 75—77.
- Herluf Jepsen*: Sangen. / Hjem og Skole 1931 S. 28—36. Bemærkn. af Bertel Madsen S. 71—72.
- Hans J. Larsen*: Sang som Centralfag. / Vor Ungdom 1931 S. 214—16.
- Astrid Gøssel*: Producerende Musikopdragelse. / Da. Musiker-Tid. 1931 S. 257—60.
- Thorvald Madsen*: Med Violinen i Skolestuen. / Folkeskolen 1931 S. 636—38. Bemærkn. af Harry Friedel S. 704—05, af E. Frellsen S. 732—33, af R. Mortensen S. 734—35, af Harry Friedel S. 772, af Thøger Rasmussen S. 789, af E. Frellsen S. 805—06.
- R. Mortensen*: Sang som Centralfag. / Folkeskolen 1931 S. 755—56.
- Poul Alkær sig*: Om det 6-aarige Barns melodiske Begavelse. / Folkeskolen 1932 S. 133—36.
- Harry Friedel*: Vil den danske Lærerstand værne om de gamle danske Melodier. / Folkeskolen 1932 S. 322, 363. Bemærkn. af J. Kristjansen S. 363, H. E. Jensen S. 378—79, Tage Jørgensen S. 398—99, Aage Dyrholm S. 416—17, Harry Friedel S. 417, C. F. Balslev S. 431—32, Aage Bøtger-Rasmussen S. 432—33, H. E. Jensen S. 433, Weiersøe Jensen S. 451—52, Harry Friedel S. 476—77, C. F. Balslev S. 503—04, H. E. Jensen S. 504, Thøger Rasmussen S. 520, Mogens Wöldike S. 533, Gustav Lehrmann S. 533—34, Ejnar Dahl S. 534, N. A. Frederiksen S. 534—35, C. F. Balslev S. 553, Harry Friedel S. 553—54, Kristian Kjær S. 569—70, Mogens Wöldike S. 586—87.

- Aa. Dyrholm*: Om Udviklingen af Barnets musikalske Øre. / Folkeskolen 1932 S. 652—54.
- Henning N. Gaardmand*: Den første Sangundervisning. / Folkeskolen 1932 S. 721—22, 769—70.
- Arthur Arnholtz*: Om vor Tids Skolesang. / Vor Ungdom 1932 S. 13—24.
- Alfred Bindslev*: National Skolesang. 8 S. 1932.
- Karl Bruun*: Neutralitet i Sangundervisningen. / Læreren 1932 S. 2—3. Bemærkn. af E. Kaper S. 20, af Lars Bækhøj S. 20—21, af Jack G. Westergaard S. 21, af I. L. Emborg S. 26—27.
- Chr. Geisler*: Nogle Betragtninger over Børne- og Skolesang, vor Skolesang, de Fritz Jöde'ske Demonstrationer, vore »Pædagoger« og andre Mærkværdigheder. 20 S. 1932.
- Chr. Geisler*: Fortsatte Betragtninger over vor Skolesang. 16 S. 1932.
- Tage Jørgensen*: Nyere Midler og Metoder i Sangundervisningen. / Folkeskolen 1932 S. 321—22.
- Oluf Ring*: Om Retningslinjerne for vor Sangundervisning. / Dansk Seminariebl. 1932 Nr. 9 S. 9—13.
- Bodil Friis*: Nye Veje for Musikpædagogiken. / Da. Musiktidss. 1932 S. 224—28.
- J. L. Emborg*: Sang [i Skolen]. / Praktisk Skolegerning udg. af Olaf Nødergaard 1933 S. 211—222.
- H. N. Gaardmand*: Instrumentalmusik i Folkeskolen. / Folkeskolen 1933 S. 167—69.
- Chr. Geisler*: Tredie Pièce (i Samtaleform) om Skolesang. M. 2 Tillæg. 32 S. 1933.
- Sigrid Rasmussen*: Sangundervisning af Smaabørn. / Da. Musiktidss. 1933 S. 94—99.
- Agnete Bertram*: Børn, Bevægelse og Musik. / Forum 1933 Nr. 1 S. 24—25.
- Else Bartholdy*: Nye Synspunkter for Musik og Opdragelse. / Da. Udsyn 1933 S. 341—51.
- Karl Lauridsen*: Om Undervisning i Tonedannelse i Børneskolen. 16 S. 1934.
- Chr. Buur*: Sangbøger. / Vor Ungdom 1934—35 S. 113—17.
- H. N. Gårdmand*: Tonebevidsthed og Selvvirksomhed i Sangundervisningen. / Folkeskolen 1935 S. 67—68, 394—96.
- Agnete Zacharias*: Om Undervisning i Stemmedannelse i Underskolen. / Da. Musiktidss. 1935 S. 224—29.
- Karl S. Clausen*: Folkelige Musikproblemer med særlig Hensyntagen til Gymnasieskolen. / Da. Musiktidss. 1936, S. 153—63. Bemærkn. af Arth. Arnholtz S. 175—77 (Om Sanglyrikens Væsen), af Tage Wind S. 177—80 (Undervisning i Musikkundskab i Gymnasiet), af Clausen S. 205—08, af Arnholtz 1937 S. 14—17 (Efterskrift om Sanglyriken), af Clausen S. 18.
- H. N. Gaardmand*: Grundlæggende Sangundervisning. 52 S. Horsens 1936.
- Chr. Geisler*: Skolesangens Fremtid. 4. Pièce. 16 S. 1936.
- Otto Mortensen*: Dansk Skolesang 1936. / Musikbl. 1936 Nr. 3.
- Thøger Rasmussen*: Om Sangundervisning i Børneskolen. / Folkeskolen 1936 S. 341—42.

- C. F. Balslev*: Om Skolesangen og Salmerne. / D. da. Realskole Febr. 1937. Se hertil F. K. i Da. Kirkemus.-Tid. 1937 S. 30, 33.
- J. L. Emborg*: Musikerziehung in den dänischen Volksschulen. / Völkische Musikerziehung 3 1937 S. 185—86.
- H. N. Gaardmand*: Grundlæggende Sangundervisning. Sangpædagogik I. 48 S. Horsens 1937.
- J. L. Emborg*: Musikopdragelse i Børneskolen. [Lærebog for Seminariernes Musikundervisning. red. af Mogens Wöldike. Hefte III 32 S. 1938.
- H. N. Gaardmand*: Hvert Barn sin Skolefløjte. / Sangpædagogik II 36 S. 1938.
- Asta Whitta-Jørgensen*: Om Øvelysten hos Børn i Overgangsaaarene. / Da. Musiktidss. 1938 S. 109—10.
- Astrid Gøssel*: Musik og Fællesskab. / Vor Skole. Oslo 1938. S. 433—37.
- Knut Brodin*: Musik, skole og samfundsaaend. / Den Frie Skole 1939 S. 23—30.
- Richardt Gandrup*: Skolen og den folkelige Sang. / Da. Musiktidss. 1939 S. 32—41. Bemærkn. af Jørgen Bentzon S. 73—74, af Gandrup S. 96—97, af Jørgen Bentzon S. 98—99. Ogsaa i Folkeskolen 1939 S. 278—80, 301—04.
- Asta Whitta Jørgensen*: Om Holdundervisning [af Børn]. / Da. Musiktidss. 1939 S. 233—35.
- Thøger Rasmussen*: Sangundervisningens beskedne Plads paa Skolens Timeplan. / Folkeskolen 1939 S. 317.
- Skolesangen. / Folkeskolen 1940 S. 593—94.
- Morgensangen. / Folkeskolen 1940 S. 832.
- K. Weinholt Petersen*: Musik, Sang og Ungdom: / Holbæk Amts Venstrebl. 5. Sept. 1940.
- Else Printz*: Børnekompositioner. / Da. Musiktidss. 1940 S. 126—29.
- Thøger Rasmussen*: Til Børneskolens Sanglærere. / Folkeskolen 1940 S. 866.
- Rita von Seck*: Melodi og Rytme. Nogle Iagttagelser ved Klaverundervisningen. / Da. Musiktidss. 1941 S. 125—30. Tilføjelse og Rettelse S. 145—46.
- Sven Møller Kristensen*: Noget om Børn. [Musikopdragelse]. / Ekstrabl. 26. Marts 1942.
- O. A. Ottar*: Om Fløjtens Brug i Gymnastiksalen. / Tidsskr. f. Legemsøvelser 1942 S. 70—72.
- Ej. Hanssen*: Musik for Skoleorkester. / Lev. mus. 1942 S. 105—06.
- Carl Willum Hansen*: Kan man maale Børns musikalske Anlæg? / Lev. mus. 1942 S. 118—25.
- Margrethe Dahl*: Produktiv Formlære i Klaverundervisningen for Børn. / Lev. mus. 1942 S. 167—172.
- Knud Leopold Nielsen*: Skal man anvende tekniske Klaverøvelser til Børn? / Lev. mus. 1943 S. 197—99.
- Johs. Garnæs Petersen*: Sang og Sang er to Ting. [I Anl. af et lille Intermezzo ved Sangundervisningen paa Engelsholm Højskole under Kursuset i August]. / Bavnen 1943 Sp. 614—616. Bemærkn. af Oluf Ring Sp. 66—67.

- Astrid Gøssel*: Sang og bevægelse i børnehaven. / *Vore Børn* 1944 S. 29—32.
 — : Musik. [Om Børne-Musikundervisning.] / *Alt om Børn* 1944 S. 426—36.

11) FOLKELIG MUSIKOPDRAGELSE

(Se ogsaa A 5—7).

J. A. P. Schulz: Gedanken über den Einflusz der Musik auf die Bildung eines Volkes, und über deren Einführung in den Schulen der Königlichen dänischen Staaten. 20 S. Kph. 1790. Ogsaa i dansk Oversættelse. 1790; i *Minerva* 1790 I S. 254—67. Se hertil: *Lærde Efterretninger* 1790 S. 605; Kritik og Analyse 1790 S. 39; Kritik og Antikritik 6. H. 1790 S. 681; Allg. d. Bibl. C VII 1790 S. 172.

[*Werner H. Fr. Abrahamsen*]: Aarsagen, Hensigten og Virkningen. [I Anl. af *J. A. P. Schulz*: Gedanken über den Einflusz...] 14 S. 1790. Bemærkn. af *O. C. Olufsen* i *Minerva* 1790 II S. 256—72; af *P. A. Heiberg* sst. S. 391—99.

H. O. C. Zinck: Om de Midlers Værd, ved hvilke Tonekonsten kan blive almeennyttig. / *For Sandhed* I 1798 S. 253—71. Se ogsaa *Baden: Univers. Journ.* VI 1798 S. 130—33 og *Iris og Hebe* 1798 III S. 217.

— : Frimodige Ytringer over Musikens gavnlige Anvendelse i Staten ved offentlig og grundig Underviisning og Dyrkelse. 12 S. 1810.

Peder Hansen: Musikkens Indflydelse paa den unge Statsborger til hans heldige Dannelse./*Bärens*: Noticer for Musiklibhavere. 1811 S. 110—23.

Thomas Laub: Folkelig Musikopdragelse. / *Højskolebl.* 1917 Sp. 297—304. Bemærkn. af *N. Nielsen Vad* Sp. 523—28, *Thv. Aagaard* Sp. 671—76, *Carl Nielsen* Sp. 703—06, *N. N. Vad* Sp. 735—38, *Kai Senstius* Sp. 771—73, *En Lægmand* Sp. 773—74, *A. Kr. Dolleris*, *H. S.*, *N. N. Vad* Sp. 774, *Laub* Sp. 801—04.

Harald Balslev: Folkelig Musikopdragelse. / *Højskolebl.* 1922 S. 819—26.

Carl Langballe: Fremtidens Musik og Folket [i Anl. af en Diskussion i *de Ferslewske Blade*]. / *Den ny Tid* 1922 S. 91—92.

Søren Johannes Bang: Sangens Betydning. 48 S. 1923.

V. Dahlgren: Musiken i Folkeopdragelsens Tjeneste. / *Højskolebl.* 1926 Sp. 1421—25.

Rudolph Simonsen: Musikkultur. 82 S. 1927.

Jørgen Bentzon: Kan vi undgaa en musikalsk Kulturforringelse? / *Kritisk Revy* 1928 Hft. 4 S. 42—45.

Astrid Gøssel: Den frie Musikopdragelse./*Den Frie Skole* 1929 S. 141—44.

Gustav Hetsch: Musik-Kultur. / *Da. Musiktidss.* 1929 S. 132—36. Bemærkn. af *Sven Lunn* S. 160—61, af *Jørgen Bentzon* (se følgende Artikel).

Jørgen Bentzon: Musikkulturel Agitation og Opdragelse. / *Da. Musiktidss.* 1929 S. 177—80, 190—95. Bemærkn. af *Erik Abrahamsen* sst. 1930 S. 9—11.

- Sang og Musik. Folkesangen, Korsang, Privatorkester. / Dansk Folkeopdragelse. 1929. S. 315—24.
- Torben Gregersen*: Musikopdragelse og Samfundet. / Da. Musiktidss. 1931 S. 204—06.
- Gustav Hetsch*: Musik for Folket. / Da. Musiktidss. 1931 S. 207—10.
- Ejnar Jacobsen*: Det danske Folks Musikopdragelse. / Vor Ungdom 1932 S. 75—80.
- Knudåge Riisager*: Plakatmusik — Folkemusik — Proletarmusik. / Da. Musiktidss. 1932 S. 73—79.
- Henning N. Gaardmand*: Vokal- og Instrumentalmusikkens samfundsmæssige Betydning. / Vor Ungdom 1933 S. 252—59. Ogsaa i Sangerbl. 1935 Nr. 11 og 12; 1936, Nr. 1.
- O. Randa-Boldt*: Sangen som Opdragelsesfaktor./Officiantbl. 1933 Nr. 21.
- Kai Senstius*: Folkelig Musikopdragelse. / Forum 1933 Nr. 7 S. 26—29.
- Gunnar Heerup*: Blanke Meninger. Om Musikken i Tidens Strøm — med Udgangspunkt i Kulturismen. / Da. Musiktidss. 1935 S. 1—7. Bemærkninger af Walter Zacharias S. 19—20, af Heerup S. 21.
- Otto V. Nielsen*: Musik og Arbejderungdom. / Kulturfronten 1935 S. 84—85, 88.
- Mogens Wøldike*: Musikerziehung in Dänemark. / Völkische Musikerziehung II 1936 S. 30—32.
- Knudåge Riisager*: Folkelig Musikkultur. / Da. Musiktidss. 1938 S. 23—30. Bemærkn. af Herbert Rosenberg S. 59—62.
- Astrid Gøssel*: Musik og Fællesskab. / Da. Musiktidss. 1938 S. 179—85.
- Aage Primdal*: Sang- og Musikfornyelsen skal komme fra vore Oldkilder. / Det tredje Standpunkt 1938 S. 183—87.
- Oluf Ring*: Om Vejen til Musikkultur. / Kulturen for Folket 1938 S. 138—45.
- Erling Brahm*: Om folkelig Sang. Den nye Udgave af Folkehøjskolesangbogens Melodibog. / Svendborg Avis 26. Sept. 1940.
- Knudåge Riisager*: Hvad skal vi med Musik? / Socialdem. 26. Aug. 1941.
- Finn Høffding*: Musikopdragelse og Musikkultur. / Lev. mus. 1942 S. 135—41.
- E. Ankerstjerne*: Sammenspil [for Amatører]. / Musik-Amatøren 1943 Nr. 3.
- Jørgen Bentzon*: Musikopdragelse og Musikforstaaelse. / Jyllandsp. 1. Juni 1943.
- Erik Eriksen*: Den unge Slægt. Legemlig Udvikling er ikke nok i Længden. [Samtale med Forstander Johs. Nielsen, Odense Folkemusikskole, om Skolen, Musik og ham selv. / Fyns Tid. 17. Dec. 1943.

12) KIRKESANGENS TEKNIK OG FUNKTION

(Se ogsaa A 1).

En handbog som indeholder det hellige Euangeliske Messe-embede. 1535. *Franz Wormordsson*: Christelig Ordinantz. Malmø 1539. [Messe- og Psalmemelodier]. Se ogsaa Harald Kent: Brændpunkter i Reformationstidens Gudstjeneste-Ordning 144 S. 1937.

- Petrus Palladius*: Pia quædam cantica quæ vulgo Responsoria vocantur. Hafniæ 1554.
- Niels Jespersen*: Graduale 1573. Ved Erik Abrahamsen. 488 S. 1935.
- Kingo*: Graduale. Odense 1699.
- Joh. Ad. Scheibe*: [Om Passionsmusikken]. Fortalen til Oratoriet: »Der wunderwolle Tod des Welterlösers«. 1754.
- G. B. Funck*: Einige Anmerkungen über die Musik beym Gottesdienste. / *Cramers*: »Der nordische Aufseher« 1758—60. 179 St.
- [*C. A. Thielo*]: Musikalsk Underretning at messe for Alteret. 26 S. 1762. Optrøkt ved S. H. Poulsen i Da. Kirkemus.-Tid. 1941 S. 45, 54—58, 66, 81—82; 1942 S. 9—10, 22.
- [*Niels Schiørring*]: Forslag til Kirke-Sangens Forbedring, ... om Bede- og Sorge-Sangens Ælde og om Kirke-Musikens nærværende Indretning. 1785.
- Peder Nicolay Lassen*: Forslag om Sangens Forbedring ved den offentlige Gudsdyrkelse paa Landet. / Nyeste Skilderi af Kjøbenhavn 1818 Nr. 15, 31. Bemærkn. af J. Bentsen, Organist paa Fredensborg, sst. Nr. 36.
- Rudolph Bay*: Om Kirkesangen i Danmark og Midlerne til dens Forbedring. 90 S. 1840.
- Veiledning for Kirkesangere —. 1857.
- N. K. Henriksen*: Vejledning for Kirkesangere v. Melodiansættelsen til Kingos Salmebog. Odense 1877.
- A. Müller*: Om Menighedssang og Sangundervisning i Almueskolen. 24 S. Aarhus 1883.
- Thomas Laub*: Om Kirkesangen. 195 S. 1887.
- A. Carstensen*: Melodinøglen f. Præster, Kirkesangere og Organister. 67 S. 1900.
- [Om mere Liturgi]. / Medlbl. f. Da. Org.-Foren. 1904 Nr. 8, 9, 10.
- Th. Elmquist*: Om Liturgi og Salmesang ved vore Gudstjenester. / Medlbl. f. Da. Org.-Foren. 1905 Nr. 21, 22. (Efter Nationaltid.).
- C. Cederfeld de Simonsen*: Forslag til Nadvermessen efter det nye Ritual. / Medlbl. f. Da. Org. o. Kantorforen. 1912 S. 72—75.
- Kai Kroman*: Lærestalten for Kirkemusik. / Medlbl. f. Da. Org. o. Kantorforen. 1915 S. 64—65, 66; 1916 S. 82, 101.
- Laub Thomas*: I Anledning af mulige »Genforenings-Liturgier«. / Højskolebl. 1918 Sp. 1107.
- Thomas Laub*: Musik og Kirke. 280 S. 1920. Ny Udg. 1937. (Se hertil: *Emilius Bangert* i Musik 1921 S. 62—64).
- Liturgi. / Da. Kirkemus.-Tid. 1923 S. 77—78, 123—24.
- J. Hansen*: Lidt om Musik i Kirken. / Folkeskolen 1923 S. 600.
- O. E. Thuner*: Liturgisk Musik. I—III. 22 + 36 + 36 S. [Med historiske Oplysninger]. u. A. [1925—27]. (Se hertil Da. Kirkemus.-Tid. 1927 71—72, 79—80, 80—81, 88—89, 99. Se ogsaa S. 95—99, 107—09).
- Peter Schindler*: Liturgi. I—II. 460 + 142 S. 1928—30.
- Frantz Klæbel*: Liturgisk Musik. / Da. Kirkemus.-Tid. 1928 S. 122—23; 1929 S. 18—19.
- Emil[ius] Bangert*: Præstens Messe i Kirken. / Præsteforen. Bl. 1929 S. 201—07. Ogsaa i Da. Kirkemus.-Tid. 1931 S. 56—60.

- Johs. Bruun*: Liturgi: / Kirken 1931 Udg. B S. 133—41.
- N. O. Raasted*: Nogle kirkemusikalske Betragtninger. / Præsteforen. Bl. 1931 S. 333—36.
- Tage Kjer*: Lidt om Vekselsang og Antifonier. / Da. Kirkemus.-Tid. 1932 S. 52—54.
- Ferd. Th. M. Aagaard*: Samarbejdet ved Gudstjenesten. / Da. Kirkemus. Tid. 1933 S. 84.
- Juleforberedelse [m. H. t. Kirkemusiken]. / Da. Kirkemus.-Tid. 1933 S. 166.
- Emilius Bangert* og *Michael Neiiendam*: Vor Gudstjeneste. Tekster og Toner. 28 S. 1934. Se hertil S. Widding i Da. Kirkemus.-Tid. 1934 S. 84—85.
- Rued Langgaard*: Om Kirkemusik. / Da. Kirkemus.-Tid. 1935 S. 126—29.
- F. M. Allard*: Kirkekorets Opgave ved Gudstjenesten. / Da. Kirkemus.-Tid. 1936 S. 105—06.
- Sven Alsinger*: En dansk Konfirmationsgudstjeneste (og Musikken her- til). 1936. Se hertil Da. Kirkemus.-Tid. 1936 S. 40—42, 52—53, 78—79.
- N. A. Larsen*: Folkekirkens Gudstjeneste og de kirkelige Handlinger. 112 S. 1936. Se hertil Th. Gilberg i Da. Kirkemus.-Tid. 1936 S. 93—94.
- Gunnar Foss*: Lithurgiske Fornyelses-Bestræbelser. / Kirkeligt Centrum 1936 og i Da. Kirkemus.-Tid. 1937 S. 4—5.
- Gustaf Lindberg*: Præst og Kirkemusik. / Da. Kirkemus.-Tid. 1938 S. 105—06.
- Egede Schack*: Om Ændringer i den danske Gudstjeneste. / Da. Kirke- mus.-Tid. 1939 S. 100—02.
- E. Pontoppidan Thyssen*: Skal vor Gudstjeneste reformeres? / Da. Kirke- mus.-Tid. 1939 S. 5—6.
- Olav Segalt*: Vejledning i gregoriansk Sang. 128 S. 1940. (Se hertil Emi- lius Bangert i Medlbl. f. Da. Org.- o. Kantorsamf. af 1905, 1941 S. 57— 59 og Bjørn Hjelmberg i Da. Musiktidss. 1941 S. 111—12).
- Musik til Gudstjenesten. Lidt Bibliografi. / Da. Kirkesangs Aarsskr. 1941 S. 44—46.
- Julius Foss*: Kirkemusik eller ikke? / Krist. Dagbl. 14. Juni 1941.
- Harald Vilstrup*: Musikken i Kirkens Tjeneste. / Kirken og Tiden 1941 Hft. 3 S. 65—70.
- Svend Borregaard*: Den danske Gudstjeneste [Betragtninger over *læste* Messer og Salmer (i Modsætning til *sungne*)]. / Kirken og Tiden 1940 S. 151—58, 180—86. (Se hertil Viggo Bitsch i Da. Kirkemus.-Tid. 1941 S. 64—65).
- Udkast til Regulativ for Sangkorene i Sognekirker i København og Fre- deriksberg. / Menighedsraadenes Bl. 1942 S. 9—12, 26.
- Forslag til en dansk Højmesseliturgi. Ved Gunnar Pedersen, Johannes Schepelern, Kristen Ejner Skydsgaard, Harald Vilstrup. / Da. Kirke- sangs Aarsskr. 1943 S. 1—43.
- Svend Borregaard*: Dansk Kirkesangs Højmesseforslag. / Kirken og Ti- den 1943 S. 183—87.
- Arne Bertelsen*: En ny Højmesseliturgi. / Fyns Stiftstid. 2. Sept. 1943.
- Mogens Buch*: »Dansk Kirkesang« foreslaar en liturgisk Fornyelse. / Aarh. Stiftstid. 3. Oktober 1943.
- Julius Foss*: Mere Liturgi. / Krist. Dagbl. 9. Oktober 1943.

- Arthur Arnholtz*: Den nye Gudstjenesteordning. / Krist. Dagbl. 23. Nov. 1943. Ogsaa i Præsteforen. Bl. 1943 S. 895—897.
- Svend Borregaard*: En dansk Højmesseliturgi. / Krist. Dagbl. 23. Nov-1943.
- Halfdan Høgsbro*: Er liturgisk Interesse et Dødstegn? / Krist. Dagbl. 28. Nov. 1943.
— : Det nye Liturgiforslag, sst. 1. Dec. s. A.
- Niels Møgelvang Nielsen*: Dansk Højmesseliturgi. / Aarb. Stiftstid. 9. Dec. 1943. Bemærkn. af Mogens Buch 27. Dec., af N. Møgelvang Nielsen 28. Dec.
- A. Fredegod Pedersen*: Hvordan skal vi holde Gudstjeneste? [Om »Dansk Kirkesang«s nye Liturgiforslag]. Medlbl. f. Da. Org.- o. Kantorsamf. 1943 S. 65—74.
- Johs. Schepelern*: »Dansk Kirkesang«s Forslag til en dansk Højmesse- liturgi. / Præsteforen. Bl. 1943 S. 913—915.
- P. L.*: Salmesang og Liturgi. / Menighedsraadenes Bl. 1943 S. 129—31.

a) *Orgelspilletts kirkelige Funktion*

(Se ogsaa B 7, b).

- C. Cederfeld de Simonsen*: Om Orgelpræludierne under Gudstjenesten. / Medlbl. f. Da. Org.- o. Kantorforen. 1910 S. 241—42. Bemærkn. af Red. S. 242, af Johs. Krog S. 251, af Gjødrik-Andersen S. 251—52; 1911: af Ax. Bruun S. 1—3, af Cederfeld de Simonsen S. 7—8, 14—15, af Ax. Bruun S. 19—20.
- Organist*: Orgelspilletts Plads ved Gudstjenesten. / Folkeskolen 1916 S. 616. Bemærkn. af J. P. Jørgensen S. 636—37, af A. Bauning S. 637, af Organist S. 653.
- Emil Reimer*: Hvor paa heroer Orgelets gudstjenestelige Karakter? [om Belgieren Jacques Lemmens' Anvisninger]. / Da. Kirkemus.-Tid. 1921 S. 75—77.
- Marius Lund*: Den almindelige Kirkegænger og Organistens Arbejde. / Da. Kirkemus.-Tid. 1935 S. 18.
- Om Orglet og dets Anvendelse i Gudstjenesten. Referat af en Diskussion ved et Møde i Malmø og Lund d. 24. Febr. 1936. Indlæg af Emilius Bangert, Hedar m. fl. / Medlbl. f. Da. Org.- o. Kantorsamf. af 1905, 1936 S. 29—41.
- Emilius Bangert*: Orgelbevægelsen. / Programbogen for 2. Nordiske Kirkemusikermøde i Helsingfors 7.—10. Maj 1936. Ogsaa i Da. Kirke- mus.-Tid. 1937 S. 28—29. Se hertil Olaf Platou sst. 1938 S. 77—78, 81—82.
- O. E. Thuner*: Liturgisk Orgelspil. / Medlbl. f. Da. Org.- o. Kantor- samf. af 1905. 1939 S. 64—71. Bemærkn. af Finn Viderø S. 70—73, af Carl Riess S. 73—74.
- Mogens Buch*: Iagttagelser og Betragtninger vedrørende Orglets Funk- tion i Gudstjenesten. / Da. Kirkesangs Aarsskr. 1940 S. 9—20.
- Einar Kelstrup*: Orgelspillet ved Gudstjenesten. [Om Registrering bl. a.] / Da. Kirkemus.-Tid. 1940 S. 40—42.

Egede Schack: Om Samarbejdet mellem Organist og Præst. / Pro cantu 1941 S. 78—79.

Svend-Ove Møller: Om Samarbejdet mellem Præst og Organist. / Pro cantu 1942 S. 5—7. Bemærkn. af Børge Krebs Lange S. 30.

Georg Fjelrad: Ogsaa et Problem [Præ- og Postludiemusiken i Kirkerne]. / Aarh. Stiftstid. 20. Okt. 1943.

13) JAZZENS TEKNIK

H. C. H.: Jazz-Musiken og dens Udøvere. [Om Jazzbandets Sammensætning]. / Da. Musiker-Tid. 1926. S. 271.

Bernhard Christensen: Jazzmusikens Kompositionsteknik. / Da. Musiktidss. 1930 S. 114—19, 138—43, 151—58.

Syd Lepton: Rytmask Buestrøg [i Jazz]. / Da. Musiker-Tid. 1931 S. 287—89, 342—44.

Gerhard A. Moore: Tricks for Jazz Pianister. / Da. Musiker-Tid. 1931 S. 356—59.

L. O. Mosley: [Om musikalske Arrangementer af Jazz]. / Da. Musiker-Tid. 1931 S. 311—12.

Knudåge Riisager: En Jazz-Klavervskole./Da. Musiktidss. 1932 S. 189—93.

Sv. Møller Kristensen: Rytmask Spænding. / h.o.t. 1934 Nr. 3.

Svend Turning: Hvilken sangteknik kræver den moderne musik? / h.o.t. 1934 Nr. 5.

Astrid Gøssel: Teknik og tone i jazz. / h.o.t. 1934 Nr. 5.

Svend Asmussen: Venuti-stilen. / h.o.t. 1934 Nr. 6.

Kjeld Nørregaard: Klaveret i jazzorkestret. / h.o.t. 1934 Nr. 6.

Sv. Møller Kristensen: Jazz-Rytmen. / h.o.t. 1934 Nr. 7.

Niels Foss: *Becifring* af harmonier. / h.o.t. 1934 Nr. 7.

Winstrup Olesen: Bassaxofonen. / h.o.t. 1934 Nr. 9.

Thore Jederby: Kontrabassen i Jazzorkestret. / h.o.t. 1934 Nr. 9.

Astrid Gøssel: Klaverteknik og swing. / h.o.t. 1935 Nr. 11.

Bernhard Christensen og *Svend Møller Kristensen*: Jazz-Sang. / Den da. Realskole 1936 S. 185—91.

Fritz Balsbo: Et elementært Kursus for Jazz-Violinister. / Da. Musiker-Tid. 1937 S. 190—91, 252—54.

14) MUSIKKENS BETYDNING

Joh. H. Tauber: Sang og Tegning som Forædlelses Midler for unge Mennesker... / Iris 1792 IV 1—54. Ogsaa i Særtryk.

Peder Horrebow Haste: Tonekunstens Indflydelse paa Sædelighed. / Iris og Hebe I 1796 S. 173—86.

H. O. C. Zinck: Ledetraad til Tonekonsten. [Om Musikkens Betydning for Mennesket]. / Minerva 1803 Januar S. 29—34.

Børge Poscolan Kofod: Musikens Indflydelse paa Mennesket. 140 S. 1804. 2. forøg. Opl. 167 S. 1837.

H. O. C. Zinck: Vorlesungen über Musik u. ihre nützlichste Anwendung. 44 S. 1813.

- Joh. Boye*: Musikens og Sangens Bidrag til Menneskets Forædling. 80 S. 1824.
- H. O. C. Zinck*: Frimodige Yttringer over musikalsk Disciplin i Luthers Aand. / Dagen 1824 Nr. 256.
- Gustav Schilling*: Musik som væsenligt Dannelsesmiddel. / Tidss. f. Musik 1857 Nr. 1. Ogsaa i Musikerforen. Tid. 1869 Nr. 12.
- J. Klausen*: Hvad Nytte Musiken er til. / Musikeren 1889 Nr. 11. Bemærkn. af A. Nr. 12.
- Jens Aarsbo*: Tonekunstens sociale Mission. / Højskolebl. 1908 S. 699—704.
- Musiken og Etiken. / Da. Musiker-Tid. 1912 S. 123.
- F. J. Kelly*: Musikkens Betydning for Hjemmet. / Nord. Ugeskr. f. katolske Kristne 1920 S. 648—50.
- Victor Kuhr*: Musikens ethiske Betydning. / Nord. Tids. 1931 S. 249—59.
- Else Bartholdy*: Musik, et etisk Spørgsmaal./Højskolebl. 1933 S. 235—36.
- Fritz Crome*: Musik og Sundhed. / Sund Levevis 1935 Nr. 13 S. 17—18.
- Holger Rützebeck*: Musikken som kulturfaktor. / Nord. Tids. 1938 S. 34—48.
- Olaf Söby*: Musikens Betydning i et Kultursamfund. / Fædrel. 10. Jan. 1942.

15) OPFATTELSE OG FOREDRAG. MUSIKPSYKOLOGI. ÆSTETIK.

- J. P. Lebæk*: Om Takt og Tempo i Sangen. / Højskolebl. 1884 I S. 826—28. Bemærkn. af Aug. Beck 1884 II S. 1015—18.
- Ambros*: Takttempo og Tempo rubato. / Musikbl. 1888 S. 143—44.
- Cl. Wilkens*: Høresansens æsthetiske Elementer [Toneriget. Tonernes elementær-sanselige Virkning. Rytme, Harmoni og Melodi. Musikens psykologiske Virkning]. / S. Forf.s Æsthetik i Omrids. 1888 S. 97—120.
- Heinrich Ordenstein*: At foredrage Musik og at høre Musik. / Musikeren 1889 Nr. 3, 4, 6, 8, 10.
- Heinrich Ehrlich*: Foredrag og Opfattelse. / Musikbl. 1891 S. 109—11.
- Julius Steenberg*: Muser og Sirener. Æsthetiske Iagttagelser. 98 S. 1891.
- G. C. B.*: Lidt om Foredrag. / Da. Musiker-Tid. April 1896.
- W. H. Riehl*: Det musikalske Øre. / Kbh.s Ork.-foren.s Medl.bl. 1907 S. 35—37, 49—53, 63—65; 1908 S. 7—10, 17—18.
- Rudolph Bergh*: Om kunstnerisk, særlig musikalsk Foredrag i vor Tid. / Tilskueren 1910 II S. 47—57.
- Vilhelm Wanscher*: Om Foredraget i Musikken. / Tilskueren 1911 II S. 58—69.
- Alessandro Parisotti*: Grundtrækkene i Musikkens fysiske Akustik, Psykologi og Æstetik. Overs. v. Carl Bratli. 96 S. 1912.
- Roger Heinrichsen*: Om Forstaaelse af Musik: / Da. Musiktidss. 1925 S. 27—31.
- Victor Kuhr*: Æsthetisk Opleven og kunstnerisk Skaben. 1927.
- Gustav Smith*: Om Musikkens Dobbeltvirkning. 70 S. 1928. Se hertil i Da. Musiktidss. 1929: Knudåge Riisager S. 32—35, Louis Glass S. 55, Finn Høffding S. 61—70, Jens Peter Larsen S. 95—98; 1930: Gustav Smith S. 59—75, Ove Lundbye S. 81—85, Gustav Smith S. 103, Povl

- Hamburger S. 104—07, Jørgen Bentzon S. 107—13, Ove Lundbye S. 144—48, Povl Hamburger S. 168—69, Jørgen Bentzon S. 169—70, Ove Lundbye S. 189—90.
- Finn Viderø*: Lidt om Sievers' lydanalytiske Metoder. / Da. Musiktidss. 1931 S. 71—74.
- Jürgen Balzer*: Fænomenologi. [Om objektiv Analyse af Musik]. / Da. Musiktidss. 1932 S. 107—11, 131—32.
- Peder Gram*: Musikforstaelse og Nutidsmusik. / Gads da. Mag. 1935 S. 515—24.
- Gottfried Kallstenius*: Lidt om Frasering. / Sangerbl. 1936 Nr. 4.
- Kai Aage Bruun*: Strejflys over det 18. Aarhundredes Musikopfattelse og Musikpraksis. [Om Affekt i Barokken]. / Da. Musiktidss. 1938 S. 74—81, 149—60; 1939 S. 1—17, 133—52; 1940 S. 84—101.
- Helge Harth*: Lidt Musikkens psykologi. / Akad. Tidss. 1939 Nr. 1—2.
- Olav Segall*: Er Musikken et Sprog, som alle forstaar? / Katolsk Ugebl. 1940 S. 695.
- Erik Abrahamsen*: (Om den musikalske Oplevelse). / S. Forf.s Musik og Samfund. 1941. S. 9—36.
- Georg Fjelrad*: Musikinteresse og Musikforstand. / Aarh. Stiftstid. 5. Marts 1941. Bemærkn. af Rich. Gandrup og G. Fjelrad d. 8., 11., 14. og 17. Marts. Ogsaa i Da. Musiker-Tid. 1941 S. 125—27, 132—34.
- Torben Krogh*: Lidt om Musikopfattelse. / Tidss. f. Da. Røde Kors 1941 S. 330—31.
- Vagn Holmboe*: Om at høre Musik. / Aarstiderne 1941—42 S. 68—70.
- Jürgen Balzer*: Hvem er musikalsk? / Ekstrabl. 18. Juni 1942.
- Erik Abrahamsen*: Hvem er musikalsk? 160 S. 1943. Se P. Hamburgers Anmeldelse i Samleren 1943 S. LIV—LVI og Finn Høffdings Artikel i Da. Musiktidss. 1943 S. 203—08.
- Erik Abrahamsen*: Hvorledes lytter man til Musik? (Ledetraad ved folkelig Universitetsundervisning Nr. 152) 4 S. 1943.
- C. Willum Hansen*: Forsøg paa eksakt Musikpsykologi. Maaling af musikalske Anlæg. / Salmons. Leks. Tidss. 1943 Sp. 425—427.
- Jørgen Bentzon*: Musikopdragelse og Musikforstaelse. / Jyllandsposten 1. Juni 1943.